

Ambt en homoseksualiteit: een Bijbels verantwoord perspectief?

Rapport

van de Commissie Ambt en Homoseksualiteit ten behoeve van de
Landelijke Vergadering Zeewolde 2013 van de Nederlands Gereformeerde Kerken

Contactadres:

Mr. A. Wattèl,

Tasmanstraat 28,

6712 KB Ede

Tel.: 0318 6141 37

Mail: bramwattel@xs4all.nl

mei 2015

Inhoudsopgave rapport

Hoofdstuk 1. Inleiding	4
Hoofdstuk 2. Homoseksualiteit in historisch perspectief	8
Hoofdstuk 3. Omgang met homoseksualiteit binnen kerken	9
3.1. Binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken	9
3.2. Binnen andere kerken	13
Hoofdstuk 4. Gevoerde gesprekken. Een analyse	23
Hoofdstuk 5. Homoseksualiteit en psychologie	29
Hoofdstuk 6. Bijbel en homoseksueel verkeer - Inleiding	30
Hoofdstuk 7. Bijbel en homoseksueel verkeer – Exegese	32
Hoofdstuk 8. Bijbel en homoseksueel verkeer - Hermeneutiek	50
Hoofdstuk 9. Bijbel, homoseksualiteit en onze cultuur - een tegenstem	80
Hoofdstuk 10. Het eigene van het ambt	85
Hoofdstuk 11. Ambt en homoseksualiteit: op weg naar een antwoord	92
Hoofdstuk 12. Ambt en homoseksualiteit - Besluiten en adviezen	98
Hoofdstuk 13. Uitleiding	102

Opsomming bijlagen

1. Omgang met homoseksualiteit binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken (Bram Wattèl)	103
2. Omgang met homoseksualiteit binnen andere kerken (Jan Bouma)	131
3. Homoseksualiteit en psychologie (Annette Kurpershoek)	170
4. Van sjibbolet naar sjalom. Ruimte voor homoseksuelen in de gemeente (Jan Mudde)	--
5. Bijbel, homoseksualiteit en onze cultuur (Dick Westerkamp)	189
6. Het eigene van het ambt (Jan Bouma)	--

De bijlagen 4 en 6 zijn niet bij dit rapport opgenomen maar zullen later worden toegezonden.

Hoofdstuk 1. Inleiding

2

Opdracht

4 De Landelijke Vergadering Houten 2010 heeft in haar zitting van 12 februari 2011 besloten een
6 commissie in te stellen met de opdracht antwoord te geven op de vraag welke weg Gods Woord wijst
8 inzake het roepen van gemeenteleden die een homoseksuele relatie hebben tot het ambt van
10 ouderling of diaken. Aan dit besluit lagen twee redenen ten grondslag. De eerste was dat drie regio's
12 naar aanleiding van het principebesluit van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Utrecht
14 (inhoudende dat broeders en zusters die in een homoseksuele relatie van liefde en trouw leven
16 benoembaar zijn in de ambten van ouderling en diaken) aan de LV hadden gevraagd om hulp te
18 bieden bij het verstaan van de Schrift over homoseksualiteit en ambt en een uitspraak te doen over
de toelaatbaarheid van het principestandpunt van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Utrecht.
De tweede reden was wat in het rapport van de Commissie voor Contact en Samenspreking met
andere kerken was opgemerkt over de relatie met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en over het
belang dat rond het onderwerp homoseksualiteit geen barrières in de relatie met deze kerken
zouden worden opgeworpen. Hierom was in het besluit van de LV onder 2 opgenomen: 'Zo mogelijk
de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) bij de uitvoering van deze opdracht te betrekken, bij
voorkeur via een gezamenlijk studietoelichting in opdracht van Generale Synode en Landelijke
Vergadering.'

20 Omdat de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt besloot niet te voldoen aan
22 het verzoek van de LV om een gezamenlijke studietoelichting ambt en homoseksualiteit in te stellen,
24 besloot de LV op 17 juni 2011 de in te stellen studietoelichting te laten bestaan uit leden van de
26 Nederlands Gereformeerde Kerken en daarnaast een klankbordgroep ten behoeve van het werk van
de studietoelichting te vormen, bestaande uit leden van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en zo
mogelijk de Christelijke Gereformeerde Kerken.

26 Tot leden van de commissie werden door de LV benoemd ds. J. (Jan) Bouma, mevr. A. (Bertie) de
28 Jong – Hovinga, mevr. A.J. (Annette) Kurpershoek, drs. D.A. (Dick) Lagewaard, drs. J.M. (Jan) Mudde,
30 ds. H.G. (Herman) Schaeffer, mr. A.(Bram) Wattèl en drs. D.A. (Dick) Westerkamp. Bram Wattèl werd
32 benoemd als voorzitter, terwijl Jan Bouma optrad als secretaris van de commissie. Nog voor de
34 commissie met haar werkzaamheden was begonnen, besloot Bertie de Jong zich om persoonlijke
36 redenen terug te trekken als lid van de commissie. In haar plaats werd door de LV mevr. A. (Ali) Maris
38 – van Langevelde benoemd; in de loop van 2013 heeft zij het secretariaat van Jan Bouma
overgenomen. Herman Schaeffer zag zich in december 2012 vanwege zijn gezondheid genoodzaakt
zijn lidmaatschap van de commissie te beëindigen. Gezien het werk dat al gedaan was en het
bezwaar dat een nieuw lid zich volledig in de materie zou moeten inwerken, hebben wij besloten niet
aan het moderamen van de LV om vervanging van Herman Schaeffer te vragen. Vanwege haar eigen
werkzaamheden heeft Ali Maris in de loop van 2014 haar activiteiten voor de commissie moeten
beperken, terwijl Annette Kurpershoek om medische redenen genoodzaakt was haar
werkzaamheden voor de commissie dit voorjaar te staken.

40 Ter uitvoering van het bovengenoemde besluit van 17 juni 2011 heeft het moderamen van de LV in
42 september 2011 een klankbordgroep gevormd, bestaande uit:

44 - uit de Gereformeerde kerken vrijgemaakt: prof. dr. A.L.Th. (Ad) de Bruijne, mw. drs. J.J. (Janneke)
Burger - Niemeijer, drs. L. (Leendert) de Jong, drs. S. (Simon) van der Lugt en dr. W.H. (Wolter) Rose,

2 - uit de Christelijk Gereformeerde Kerken: mw. drs. E.J.(Els) van Dijk, dr. B. (Bert) Loonstra, mw. drs.
4 M.(Miranda) Renkema - Hoffman en drs. W. (Wiendelt) Steenberg. Laatstgenoemde heeft in de
loop van 2012 aangegeven vanwege zijn leeftijd niet langer deel te willen uitmaken van de
klankbordgroep.

6 *Uitvoering opdracht*

8 Wij zijn als commissie in september 2011 met onze werkzaamheden begonnen. Daarbij hebben wij
ons gerealiseerd dat de door de LV verstrekte opdracht '... antwoord te geven op de vraag, welke
10 weg Gods Woord wijst inzake het roepen van gemeenteleden die een homoseksuele relatie hebben
tot het ambt van ouderling en diaken,...'. met zich meebrengt dat het niet goed mogelijk is op de
12 geformuleerde vraag een afgewogen en adequaat antwoord te geven zonder daarbij een aantal
aspecten te betrekken die met het vraagstuk van de homoseksualiteit als zodanig samenhangen. Als
14 voorbeeld hiervan kan worden gedacht aan de plaats die homoseksuele broeders en zusters
(ongeacht of zij bewust celibitair dan wel in een homoseksuele relatie leven) in het midden van de
christelijke gemeente mogen en moeten hebben. Een focus op alleen maar de voorgelegde vraag zou
16 aan de problematiek van de homoseksualiteit geen recht doen; een antwoord op de gestelde vraag is
naar onze stellige overtuiging daarom niet los verkrijgbaar. Wij hebben daarin dan ook aanleiding
18 gezien om ook een aantal onderliggende aspecten mee te nemen. Wij menen hierin voor zover nodig
ook steun te kunnen vinden in de overweging van de LV dat 'het van groot belang (is) in alle
20 fijngevoeligheid en met grote zorgvuldigheid naar antwoorden te zoeken op vragen omtrent de rol
en de positie van onze homoseksuele broeders en zusters in de gemeente van Christus...'
22 (overweging 4 in het besluit van 12 februari 2011). Juist die fijngevoeligheid en zorgvuldigheid vergen
naar ons oordeel een meer uitgebreide en diepgaande studie.

24

Wij hebben besloten met name de volgende onderzoeksvelden in kaart te brengen:

- 26 - hoe in de loop van de geschiedenis met homoseksualiteit is omgegaan,
- 28 - hoe zowel binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken als binnen een aantal andere kerken
over homoseksualiteit en homoseksuele relaties werd en wordt gedacht,
- 30 - homoseksualiteit vanuit psychologisch oogpunt,
- 32 - homoseksualiteit in exegetisch perspectief,
- homoseksualiteit in hermeneutisch perspectief,
- het eigene van het ambt.

34 De betrokkenheid van de klankbordgroep heeft vorm gekregen in die zin dat door (leden van) onze
commissie opgestelde notities na bespreking binnen de commissie aan de leden van de
36 klankbordgroep zijn toegezonden met verzoek om commentaar. Meerdere keren zijn leden van de
klankbordgroep hierop ingegaan en hebben zij ons met diepgravend commentaar en waardevolle
38 adviezen gediend. Wij zijn hen daarvoor zeer erkentelijk.

40 Omdat wij er niet in slaagden vóór de start van de LV Zeewolde 2013 ons rapport uit te brengen,
hebben wij in december 2013 een Tussenrapport uitgebracht. In dat Tussenrapport zijn opgenomen:

- 42 - een overzicht van de resultaten van de door de commissie onder de plaatselijke Nederlands
Gereformeerde gemeenten gehouden enquête,
- 44 - een samenvatting van door de commissie met homoseksuele broeders en zusters gevoerde
gesprekken,

- een samenvatting van door de commissie met organisaties voor homoseksuele broeders en zusters gevoerde gesprekken.

In het onderhavige rapport zijn deze stukken niet opnieuw opgenomen. Wel is in hoofdstuk 4 een analyse gegeven van de met de betreffende broeders en zusters en de betreffende organisaties gevoerde gesprekken. De volledige tekst van het Tussenrapport is te vinden op de site van de Nederlands Gereformeerde Kerken (code: LV2013-02.02.01).

Opzet van het rapport en verantwoording daarvan.

Het onderhavige rapport valt in twee delen uiteen:

- het eigenlijke rapport, bestaande uit 13 hoofdstukken,
- 6 bijlagen.

In het eigenlijke rapport zijn o.a. samenvattingen van een aantal bijlagen opgenomen alsmede de adviezen van de commissie als antwoord op de door de LV aan ons gestelde vraag (hoofdstuk 12). Twee bijlagen, namelijk bijlage 4 ('Van sjibbolet naar sjalom. Ruimte voor homoseksuelen in de gemeente') en bijlage 6 ('Het eigene van het ambt') zijn niet bij dit rapport gevoegd, maar zullen in de loop van deze zomer worden nagezonden.

Wij zijn tot deze opzet gekomen op grond van met name de volgende overwegingen:

1. In de overwegingen van de LV bij het besluit om de commissie in te stellen is sprake van onderzoek van de Schriften en van een studie naar de ruimte om homoseksuele broeders en zusters tot de ambten toe te laten. Het karakter van de commissie is dan ook mede een studiecmissie en zo hebben wij onze taak ook opgevat. Dit karakter, gevoegd bij de weerbarstigheid van het onderwerp én in aanmerking nemende dat het hier gaat om een onderwerp dat niet alleen binnen onze eigen kerken maar ook in de relatie met andere kerken (waarbij in het bijzonder kan worden gedacht aan de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Christelijke Gereformeerde Kerken) gevoelig ligt, heeft ertoe geleid dat er een uitgebreid, diepgaand en hier en daar enigszins specialistisch rapport is ontstaan, ook al omdat wij met een kwalitatief verantwoord stuk wilden komen. Het zou daarom van de doorsnee afgevaardigde van de LV wellicht wel erg veel gevraagd zijn om de complete studie te lezen, in zich op te nemen en te verwerken. Dit geldt uiteraard nog des te meer voor het doorsnee gemeentelid. Wij hebben er daarom voor gekozen in het eigenlijke rapport samenvattingen van de diverse studies op te nemen en de onderbouwing (de studies zelf) als bijlagen aan het rapport toe te voegen. Wie zich wil beperken tot de hoofdzaken en tot het eigenlijke advies kan volstaan met het lezen van het eigenlijke rapport; wie op sommige of op alle onderdelen dieper wil spitten, kan zich verdiepen in de betreffende bijlagen. Op deze manier hebben wij geprobeerd aan de vereisten van zowel leesbaarheid als diepgang te voldoen.
2. Zoals ook al in het Tussenrapport is opgemerkt, werd binnen de commissie van meet af aan niet unaniem gedacht over het thema homoseksualiteit. Ondanks alle studies en de vele diepgaande onderlinge gesprekken is dit tot op het laatst toe voor enkele aspecten met betrekking tot het onderwerp zo gebleven. Om diverse redenen wilden wij liever niet met een meerderheids- en een minderheidsrapport komen, maar hebben wij ernaar gestreefd de verschillende opvattingen binnen één rapport naar voren te laten komen. Om dat te bereiken zonder dat dit ten koste zou gaan van de gewenste duidelijkheid en toegankelijkheid is gebruik gemaakt van de bovengenoemde splitsing tussen enerzijds het eigenlijke rapport en anderzijds de bij het rapport gevoegde bijlagen. Voor het eigenlijke

2 rapport is in beginsel de commissie als geheel verantwoordelijk; het draagt dan ook de
namen van alle commissieleden. Indien de in de samenvattingen weergegeven opvattingen
4 niet de instemming dragen van elk commissielid is dat expliciet aangegeven (zie de
inleidende opmerkingen bij de hoofdstukken 8 en 9). Omdat wij ook geen unaniem antwoord
6 kunnen geven op de door de LV gestelde vraag, is in de hoofdstukken 11 en 12 aangegeven
welke verschillende opvattingen er binnen de commissie ter zake leven.

8 De bijlagen bij het rapport zijn op naam en de inhoud daarvan komt voor rekening en
verantwoordelijkheid van de betreffende auteur. Dat wil niet zeggen dat de inhoud niet
10 binnen de commissie is besproken en niet mede onder invloed van de gesprekken binnen de
commissie tot stand is gekomen; dat is namelijk wel degelijk het geval. Het wil ook zeker niet
12 zeggen dat andere commissieleden niet achter de inhoud van de betreffende bijlagen zouden
staan; ook dat is wel degelijk het geval. Maar zoals gezegd: de bijlagen zijn geen
commissiestukken in eigenlijke zin.

14
16 Wij hopen en vertrouwen dat de door ons gekozen opzet de ontvangst van het rapport binnen de
kerken en de behandeling daarvan op de LV ten goede zal komen.

18 *Ten slotte*

20 Tenzij uitdrukkelijk anders aangegeven zijn de in het rapport geciteerde Bijbelteksten ontleend aan
de Herziene Statenvertaling.

Hoofdstuk 2. Homoseksualiteit in historisch perspectief

2 Toelichting

In dit rapport zou uit het oogpunt van volledigheid een overzicht van hoe in de loop van de geschiedenis met het onderwerp homoseksualiteit is omgegaan niet mogen ontbreken. Toch hebben we als commissie ervoor gekozen om een dergelijk overzicht niet te bieden. De reden daarvoor is met name dat het ons nogal wat tijd zou kosten om zo'n overzicht te maken en wij vonden dat die tijd beter gebruikt kon worden voor de bestudering van die aspecten van het thema homoseksualiteit die meer in direct verband met de ons door de LV gegeven opdracht liggen.

Toch betekent dat niet dat in dit rapport in het geheel niet op de geschiedenis van de omgang met homoseksualiteit wordt ingegaan. In verschillende bijlagen komt namelijk ook dit thema al dan niet zijdelings aan de orde. Wij geven hiervan een overzicht:

- 12 - In bijlage 1 geeft Bram Wattèl een overzicht van hoe er in onze eigen Nederlands Gereformeerde Kerken met homoseksualiteit is omgegaan.
- 14 - In bijlage 2 neemt Jan Bouma in zijn overzicht over het omgaan met homoseksualiteit in andere kerken ook het voortraject mee.
- 16 - In bijlage 3 gaat Annette Kurpershoek vanuit een meer psychologische invalshoek in op de verandering in het denken over homoseksualiteit in de negentiende en twintigste eeuw.
- 18 - In bijlage 4 geeft Jan Mudde een overzicht van de omgang met homoseksualiteit in de klassieke oudheid.
- 20 - In bijlage 5 behandelt Dick Westerkamp hoe er in het verleden vanuit de cultuur tegen homoseksualiteit is aangekeken.

22 In respectievelijk de hoofdstukken 3, 7 en 9 zijn hiervan korte samenvattingen te vinden.

Voor wie zich nog verder wil verdiepen in de geschiedenis van de omgang met homoseksualiteit verwijzen we bijvoorbeeld naar het boek van dr. Ad Prosman 'Homoseksualiteit tussen bijbel en actualiteit', Uitgeverij Groen, Heerenveen, 2013. Deel 4 van dit boek ('Historische verheldering') behandelt in hoofdstuk 11 'Homoseksualiteit in de antieke wereld en in de Middeleeuwen' en in hoofdstuk 12 'Homoseksualiteit tijdens de Reformatie en in de moderne tijd.' Ook in andere publicaties zullen belangstellenden de nodige gegevens kunnen vinden.

Hoofdstuk 3. Omgang met homoseksualiteit binnen kerken

2 **3.1. Binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken**

Opvattingen

4 Binnen de kleinere orthodoxe kerken (de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, de Christelijke
6 Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken) wordt het debat over
8 homoseksualiteit met name sinds de zeventiger jaren van de vorige eeuw gevoerd. Een belangrijke
10 aanzet hiervoor vormde het in 1973 verschenen boekje 'Homofilie' van prof. dr. J. Douma, die daarin
12 onderscheid maakt tussen 'homofilie' (de homofiele aanleg) en 'homoseksualiteit' (de homoseksuele
praxis), samen te vatten in de sindsdien bekend geworden uitdrukking: 'je mag het wel zijn, maar je
mag het niet doen'. Deze opvatting is zeker in het laatste kwart van de twintigste eeuw op de
meningsvorming over homoseksualiteit binnen de mainstream van de genoemde kerken van grote
invloed geweest.

14 Binnen onze kerken laat van meet af aan drs. H. de Jong een ander geluid horen; uitdrukkelijk geeft
16 hij in diverse publicaties aan onder bepaalde omstandigheden ruimte te zien voor een homoseksuele
18 relatie in liefde en trouw. Hij wordt in dit standpunt gevolgd door bijvoorbeeld drs. J.M. Mudde en
dr. A. van der Dussen. Andere publicisten binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken zijn daarin
aanzienlijk voorzichtiger (P.C. van Wijk, A.P. de Boer) dan wel zonder meer afwijzend (drs. G. de
Lange).

20 Wat de genoemde personen verbindt, is dat zij allemaal van oordeel zijn dat homoseksualiteit niet
22 door God is bedoeld. Homoseksualiteit is een gevolg van de gebrokenheid en daarom geen
scheppingsvariant, maar een deviant. In dat verband vallen termen als 'een ernstige beschadiging',
24 'een seksuele afwijking', 'een verstoring'. Dit leidt ertoe dat homoseksuelen in eerste instantie
moeten nagaan of er bij hen inderdaad sprake is van een onveranderlijke homoseksuele geaardheid.
26 Dat de weg van therapie of genezing niet bij iedereen tot het gewenste resultaat zal leiden, wordt
overigens zonder meer aanvaard. Indien de homoseksuele gerichtheid onveranderbaar blijkt, is de
28 algemene mening dat de volgende stap dan de weg van celibaat en seksuele onthouding is, omdat in
de Bijbel geslachtsgemeenschap is ingebed in de huwelijksrelatie van man en vrouw en uitdrukkelijk
aan die relatie is voorbehouden. Maar wat als homoseksuele broeders en zusters de weg van het
30 celibaat niet kunnen opbrengen? In die situatie geven met name auteurs als De Jong, Mudde en Van
32 der Dussen ruimte voor een vaste homoseksuele relatie in liefde en trouw, ook al kan een dergelijke
relatie per definitie niet voldoen aan de scheppingspolariteit van mannelijk/vrouwelijk. Belangrijke
34 motieven daarbij zijn dat ook in een homoseksuele relatie iets weerspiegeld kan worden van het
Koninkrijk van God, Gods tegemoetkomendheid en barmhartigheid en dat ook in een homoseksuele
relatie recht wordt gedaan aan Bijbelse grondwoorden als gerechtigheid, liefde en trouw. Opvallend
36 is wel dat het bieden van ruimte voor een homoseksuele relatie vrijwel steeds gepaard gaat met een
zekere voorzichtigheid en terughoudendheid. Het is een verlegenheidsoplossing en homoseksuelen
38 moeten zich van hun deviatie bewust zijn. Maar binnen die context mag er dan toch wel van een
zekere vrijmoedigheid sprake zijn: homoseksuele broeders en zusters mogen dan hun weg in vrede
gaan. De vraag of in die situatie in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden aan de viering
40 van het avondmaal mogen deelnemen, wordt door deze auteurs bevestigend beantwoord. De Lange
wijst dit uitdrukkelijk af; een homoseksuele relatie is als zonde aan te merken en het volhardend

daarin blokkeert de gang naar het avondmaal. Voor alle genoemde auteurs is het homohuwelijk een brug te ver: het huwelijk is als instelling van God uniek vanwege de polariteit mannelijk/vrouwelijk. De inzegening van een homoseksuele relatie dan wel het vragen van een zegen over een dergelijke relatie wordt door enkele auteurs overigens niet voor onmogelijk gehouden. De vraag of de weg naar het ambt van ouderling en diaken openstaat voor in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden wordt ook door die auteurs die ruimte laten voor een dergelijke relatie in het algemeen ontkennend of aarzelend beantwoord. Als belangrijke reden wordt aangevoerd dat dergelijke gemeenteleden niet kunnen voldoen aan de criteria die in de Bijbel aan een ambtsdrager worden gesteld. Het wordt wel belangrijk gevonden dat homoseksuele broeders en zusters voor hun identiteit binnen de gemeente moeten kunnen uitkomen en dat de christelijke gemeente voor hen een veilige plek is.

12 *Landelijke thema's*

Ook op het niveau van het kerkverband van onze kerken komt het thema homoseksualiteit enkele keren aan de orde. Geruchtmakend is de zaak met betrekking tot dr. R.R. Ganzevoort. Deze meldt in 2003 aan zijn kerkenraad (de Nederlands Gereformeerde Kerk van Doorn) dat hij is overgegaan tot een vaste homoseksuele samenlevingsvorm. De kerkenraad is van oordeel dat Ganzevoort daarmee niet meer van onbesproken gedrag is en niet langer een voorbeeld voor de kudde kan zijn en dat hij ontslagen dient te worden. De Regionale Vergadering Utrecht sluit zich bij dat oordeel aan: een homoseksueel samenlevende predikant kan niet met vrucht in een gemeente werken en kan evenmin in de breedte van de kerken aanvaard worden. De Regionale Vergadering constateert overigens dat zij niet is toegekomen aan de vraag of de handelwijze van Ganzevoort al of niet tuchtwaardig in de zin van artikel 30 van het Akkoord van Kerkelijk Samenleven is, een vraag die de kerkenraad van Doorn eerder ontkennend had beantwoord.

Op de tafel van de Landelijke Vergadering Zwolle 2007 ligt een voorstel van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Oegstgeest om een commissie in te stellen die de kerken moet dienen met een pastorale handreiking over homoseksualiteit. De LV blijkt verdeeld over dit voorstel. Enerzijds wordt het voorstel ondersteund, anderzijds wordt een handreiking onwenselijk geacht (de kerkrechtelijke betekenis van een handreiking is onduidelijk en bij pastoraat past geen strakke uniforme landelijke gedragslijn). Uiteindelijk wordt met grote meerderheid besloten tot het doen ontwikkelen en actueel houden van een website die de plaatselijke kerken kan helpen om te komen tot een verantwoorde visie op homoseksualiteit en tot een christelijke omgang met homoseksuele gemeenteleden. Deze website, een samenwerkingsproject van onze kerken en van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, is sinds 1 juni 2010 in de lucht.

In 2010 wordt in de landelijke kerkelijke pers melding gemaakt van het feit dat in de Nederlands Gereformeerde Kerk van Emmeloord een kind is gedoopt dat geboren is binnen een lesbische relatie; de moeder is belijdend lid van de gemeente van Emmeloord. Bezinning binnen de kerkenraad en een advies van een commissie uit de Regio Kampen hebben tot het unanieme standpunt van de kerkenraad geleid dat de doop niet aan het kind onthouden mag worden; kinderen van een of meer gelovige ouders maken immers vanaf de geboorte deel uit van het Koninkrijk van God en de doop is daar het teken en zegel van. Overigens staat volgens de voorzitter van de kerkenraad deze doop los van het standpunt van de kerkenraad over homoseksualiteit.

Opvallend is ook dat de Nederlands Gereformeerde Kerken in de loop van 2010 besluiten mee te werken aan het tot stand komen van een verklaring tegen geweld tegen homoseksuelen. De betrokkenheid van het COC hierbij blijkt voor de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Christelijke Gereformeerde Kerken een blokkade te zijn. Onze kerken vinden het evenwel belangrijk om mee te kunnen doen aan een geestelijk getoonzet protest tegen het kwaad van toenemend fysiek en verbaal geweld, een kwaad dat ook door de Bijbel wordt veroordeeld. In de verklaring wordt uitdrukkelijk opgemerkt dat de ondertekenaars niet in alle opzichten gelijk denken over homoseksualiteit, maar dat zij wel één zijn in het geloof dat de mens geschapen is naar het beeld van God en kostbaar is in zijn ogen. 'Daarom moeten mensen waardig met elkaar omgaan - respectvol, vreedzaam en liefdevol - en is geweld tegen homoseksuelen, in welke vorm dan ook, uit den boze.'

Op de tafel van de Landelijke Vergadering Houten 2010/2011 liggen diverse verzoeken naar aanleiding van het door de Nederlands Gereformeerde Kerk van Utrecht al eerder genomen principebesluit om in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden toe te laten tot de ambten van ouderling en diaken. Na uitvoerige bespreking besluit de LV een commissie te benoemen met de opdracht antwoord te geven op de vraag welke weg Gods Woord wijst inzake het roepen (m.i. fraaier) tot het ambt van ouderling of diaken van gemeenteleden die een homoseksuele relatie hebben. De LV vindt het de opdracht van de kerken om rond belangrijke vragen elkaar te zoeken en te dienen in het verstaan van de Schrift. Omdat de relatie tussen de homoseksuele broeders en zusters en de kerken in veel gevallen beladen is, vindt de LV het van groot belang om in alle fijngevoeligheid en met grote zorgvuldigheid te zoeken naar antwoorden op vragen omtrent hun rol en positie in de gemeente van Christus.

22 *Op het grondvlak*

Over de visie op homoseksualiteit en over de houding binnen de plaatselijke Nederlands Gereformeerde gemeenten jegens homoseksuele mensen in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw zijn bij ons nauwelijks gegevens voorhanden. Voor zover valt na te gaan is het betrekkelijk uitzonderlijk dat in een relatie levende homoseksuele gemeenteleden welkom zijn aan het avondmaal. Dat gaat veranderen na de eeuwwisseling. Vanaf de eerste jaren van de eenentwintigste eeuw besluiten diverse gemeenten in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden toe te laten tot het avondmaal. Daarbij is in hoofdzaak sprake van een drieslag: (1) een homoseksuele relatie is niet naar de bedoeling van God; seksualiteit past uitsluitend binnen de relatie man – vrouw; (2) de weg van onthouding voor homoseksuelen is in overeenstemming met de wil van God zoals die blijkt uit zijn Woord; (3) blijkt deze weg evenwel menselijkerwijs onhoudbaar te zijn, dan is een homoseksuele relatie in liefde en trouw voor Gods aangezicht mogelijk. Daartegenover is voor andere gemeenten een homoseksuele relatie een brug te ver. Zij zijn van oordeel dat een homoseksuele relatie zondig is en dat geprobeerd moet worden betrokkenen te brengen tot beëindiging van de relatie. Of in dergelijke situaties toepassing van de kerkelijke tucht plaatsvindt, is niet helemaal duidelijk.

Een wat meer algemeen beeld blijkt uit enkele onder de plaatselijke Nederlands Gereformeerde gemeenten gehouden enquêtes. Volgens het 'Informatieboekje 2011 voor de Nederlands Gereformeerde Kerken' blijken in 23 gemeenten homoseksuele relaties in liefde en trouw voor te komen en mogen deze leden in alle gevallen deelnemen aan de viering van het avondmaal. Van vervulling van het ambt is nergens sprake. Verder blijkt dat ter gelegenheid van het aangaan van een

homoseksuele relatie nergens een vorm van samenkomst wordt gehouden; wel wordt in een enkele gemeente voorbede gedaan. Uit een in december 2011/januari 2012 door onze commissie onder de plaatselijke gemeenten gehouden enquête blijkt dat in 28 gemeenten (van de 64 respondenten) sprake is van in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden. Uit de enquête blijkt verder dat de grote meerderheid van de gemeenten die hebben gereageerd, van mening is dat Gods Woord niet toelaat dat voor samenwonende homoseksuele gemeenteleden de ambten van ouderling en diaken worden opengesteld. In de enquête is ook gevraagd of een eventueel besluit tot openstelling van de ambten voor in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden zou moeten gelden voor de volle breedte van de Nederlands Gereformeerde Kerken óf dat dit in de vrijheid van de plaatselijke kerken zou mogen worden gelaten. De kerken blijken hierover zeer verdeeld: 14 kerken zijn voor een landelijke regeling en 16 kerken voor plaatselijke vrijheid. Een relatief groot aantal kerken (29) geeft aan hierover (nog) geen standpunt te hebben ingenomen.

Ten slotte

Uit het bovenstaande kan worden opgemaakt dat, waar in de vorige eeuw het aanvaarden van een homoseksuele relatie binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken nog betrekkelijk uitzonderlijk was, na de eeuwwisseling sprake is van een relatief forse toename. Deze ontwikkeling lijkt (zeker in die mate) af te wijken van die in de andere kleine orthodoxe kerken (de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Christelijke Gereformeerde Kerken). Een verklaring daarvoor zou kunnen zijn dat onze kerken meer dan de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (zeker in het verleden) en de Christelijke Gereformeerde Kerken ontvankelijk zijn voor en beïnvloed worden door de omringende cultuur. Een daarmee samenhangende verklaring zou kunnen liggen in de manier van omgang met de Bijbel binnen onze kerken. Zo wordt door sommigen een enigszins open en ondogmatische luisterhouding tot op zekere hoogte kenmerkend genoemd voor de Nederlands Gereformeerde Kerken. Hieruit zou ruimte voor een open bezinning op ethische kwesties (zoals homoseksualiteit) voortvloeien, maar zij zou vooral een Schriftuitleg opleveren die actueel is zonder modieus te zijn, eigentijds zonder aan Bijbelse diepgang te verliezen. Daartegenover zijn anderen van mening dat een dergelijke open houding tegenover de omringende cultuur juist het gevaar van een te ver meegaan met de cultuur oproept; je moet niet willen 'trouwen met de tijdgeest'.

Het bovenstaande is een korte samenvatting van bijlage 1 bij dit rapport 'Omgang met homoseksualiteit binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken'.

3.2. Binnen andere kerken

2 *Inleiding*

4 Wat in de samenleving leeft, gaat ook aan de kerk niet voorbij. Of zoals de missioloog Verkuyl het
6 formuleerde: de agenda van de kerk wordt (mede) bepaald door de wereld. Dat geldt ook voor het
8 thema homoseksualiteit. Was homoseksualiteit lange tijd een taboe in de samenleving, inmiddels
10 hebben homoseksuelen gelijke rechten als ieder ander. Mede onder invloed van de veranderingen in
12 de samenleving wordt er nu ook binnen de kerken genuanceerder gedacht over homoseksualiteit.

14 In de meeste kerken met wie we ons ondanks alle verschillen door het geloof verbonden weten, is er
16 de oprechte wil om recht te doen aan de Bijbel, maar wil men ook oog hebben voor broeders en
18 zusters die met hun homoseksuele gevoelens een plek zoeken binnen de gemeente van Christus.
20 Welke argumenten worden in discussies en besluiten naar voren gebracht en welke hermeneutische
22 regels worden in het verstaan van de Schrift toegepast? Een uitgebreid historisch overzicht van het
24 debat binnen de verschillende kerken is opgenomen in bijlage 2 bij dit rapport. Hierna wordt hiervan
26 een samenvatting gegeven.

Kerken in het binnenland

16 *Rooms-Katholieke Kerk*

18 De Rooms-Katholieke Kerk heeft door de eeuwen heen altijd homoseksualiteit afgewezen op grond
20 van de natuurwet. Uitgangspunt is het huwelijk, waarbij de biologische argumenten een belangrijke
22 rol spelen. Zó heeft God de mens geschapen met het oog op de voortplanting van het menselijk
24 geslacht. Elke andere samenlevingsvorm is immoreel, in strijd met de goddelijke natuurwet. 'De Kerk
26 heeft in heel de loop van haar geschiedenis altijd vastgehouden, dat bepaalde voorschriften van de
28 natuurwet een absolute en onveranderlijke kracht bezitten en dat de schending ervan in strijd is met
30 de leer en de geest van het evangelie.'

32 Omdat er binnen de kerk ook tegengeluiden zijn, verschijnt in 1986 een encycliek waarin dit
34 standpunt wordt toegespitst ook waar het gaat om homoseksuele gevoelens. 'Men moet
36 daarentegen meer nauwkeurig zeggen, dat hoewel de bijzondere neiging van de homoseksuele mens
38 op zich geen zonde is, deze toch een min of meer sterke gerichtheid is op een in moreel opzicht
intrinsiek slecht gedrag. Daarom moet de neiging zelf als een objectieve ongeregelde worden
beschouwd. Daarom moet bijzondere zorg en pastorale aandacht worden besteed aan hen die deze
aanleg hebben, opdat zij niet gaan menen dat het uitleven van deze gerichtheid in homoseksuele
relaties een moreel aanvaardbare keuze is.'

32 *Protestantse Kerk in Nederland*

34 Binnen de toenmalige kerken (Nederlandse Hervormde kerk, Gereformeerde Kerken in Nederland en
36 de Evangelisch Lutherse Kerk) die nu de PKN vormen, heeft het besluit om de ambten open te stellen
38 voor homoseksuele gemeenteleden die samenwonen een lange voorgeschiedenis gehad. Wie de lijst
van publicaties doorbladert, komt tot de conclusie dat er een lange en intense worsteling aan vooraf
is gegaan. Dat had enerzijds te maken met de eerbied voor het Woord van God en anderzijds met de
zorg om broeders en zusters, die er voor kozen om hun homoseksualiteit te beleven binnen een

relatie. Die worsteling doet zich met name voor binnen de Nederlandse Hervormde Kerk en de
2 Gereformeerde Kerken. De Evangelisch Lutherse Kerk heeft zonder veel discussie in 1972 de ambten
geopend voor samenlevende homoseksuele gemeenteleden.

4 *Nederlandse Hervormde Kerk*

Deze worsteling maakt het moeilijk om tot een eensluidend standpunt te komen. In verschillende
6 rapporten staan verschillende, elkaar soms tegensprekende, meningen naast elkaar. Op de synode
van de Nederlandse Hervormde Kerk in 1972 liggen een meerderheids- en een minderheidsrapport
8 op tafel. Het minderheidsrapport, waarin op voorzichtige wijze ruimte wordt gemaakt voor het leven
in een relatie als compromis, wordt aangenomen en uitgegeven onder de titel "Liefde en Sexualiteit".
10 Het meerderheidsrapport (later door commissievoorzitter Van Gennep gepubliceerd onder de titel
"Mensen hebben mensen nodig") gaat veel verder en ziet een homoseksuele relatie als vallend
12 onder het huwelijksverbond. Het later verschenen rapport "Pastoraat aan homofielen" (1978)
hanteert dezelfde lijn.

14 In de in 1983 verschenen gespreksnota "Verwarring en Herkenning" komen alle verschillende
meningen aan de orde. De nota, die is bedoeld als een handreiking om het gesprek over
16 homoseksualiteit binnen de kerken op gang te brengen, maakt duidelijk dat men het over veel zaken
niet eens is en met name over vragen met betrekking tot het gezag van de Schrift en het gebruik van
18 Bijbelteksten voor ethische vraagstukken fundamenteel van mening verschilt. Een eensluidend
standpunt komt er dan ook niet.

20 Met name binnen de Gereformeerde Bond wordt krachtig tegenstand geboden tegen aanvaarding
van homoseksuele relaties. In het in 1995 verschenen boekje "Homoseksualiteit & Kerk, Om de
22 voortgang van het gesprek", geeft dr. J. Hoek daarvan rekenschap in zijn bijdrage: 'Aanvaarding van
de homofiele mens ja! Nee! tegen de homoseksuele praxis'. Hoek grijpt daarbij terug op het in 1989
24 verschenen "Pastoraal appèl" van de Gereformeerde Bond: "Homofiele mensen in de christelijke
gemeente." De homofiele gerichtheid wordt erkend, maar de homoseksuele praktijk wordt
26 veroordeeld.

Gereformeerde Kerken in Nederland

28 Ook binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland worden de verschillen die er bestaan niet
verdoezeld; ze worden duidelijk zichtbaar in het in december 1971 verschenen rapport "Over
30 mensen die homofiel zijn". Het rapport bestaat uit verschillende hoofdstukken die elk door één van
de deputaten is ondertekend. Zo is er, volgens de samenstellers, ruimte voor het aanbrengen van
32 nuances en verschillen, terwijl er wel een doorlopende hoofdlijn in het rapport aanwezig is. Met
name in het ethische gedeelte van het rapport wordt een belangrijke hermeneutische conclusie
34 getrokken, die zeker niet elk van de deputaten voor zijn rekening zal hebben genomen: "Dat leidt tot
de uiteindelijke conclusie: 'Maar de kerk zal het inderdaad soms beter mogen en moeten weten dan
36 de apostel.'"

In het in 1982 gepubliceerde "Rapport over gebruik van Schriftgegevens bij vragen rondom
38 Homofilie" (aanvaard door de Generale Synode van Bentheim 1981/82) komen opnieuw de
Schriftgegevens uitvoerig aan de orde én de vraag hoe wij met de Schrift dienen om te gaan, de
40 zogenaamde hermeneutische kwestie. Dezelfde deputaten hadden kort tevoren het rapport "God

2 met ons” (over de aard van het Schriftgezag) het licht doen zien en het resultaat van die bezinning klinkt door in dit rapport. Er blijft verschil van mening bestaan over wat wel en wat niet mag.

Christelijke Gereformeerde kerken

4 In 2013 wordt het “Studierapport Homoseksualiteit en homoseksuele relaties” door de Generale
6 Synode aangeboden aan de kerken. Het is een gedegen rapport, uiteenvallend in een visiedocument waarin een duidelijke visie beschreven staat en een pastorale handreiking die de kerken wil helpen bij de pastorale begeleiding van homoseksuele broeders en zusters.

8 Het rapport kent een aantal brandpunten of piketpaaltjes, die fundamenteel zijn voor de omgang met de homoseksuele naaste en voor homoseksualiteit in het algemeen.

- 10 1. Het rapport gaat uit van de teksten zoals die tot ons komen en die voor ons dezelfde
12 geldigheid hebben als voor degenen die toen leefden. Het rapport wil deze teksten lezen in het geheel van de Schrift en rekening houden met de tijd en de cultuur van toen en nu,
14 waarbij de cultuur ondergeschikt is aan de Schrift. Ook met de heilshistorische voortgang van het Oude naar het Nieuwe Testament wordt in het rapport rekening gehouden. Schrift met
16 Schrift vergelijkend vindt het rapport in de Schrift geen enkele positieve opmerking met betrekking tot homoseksualiteit.
- 18 2. De scheppingsordeningen spelen in het rapport een belangrijke rol. Hoewel deze niet expliciet benoemd worden, worden ze wel voorondersteld. De schepping van man en vrouw
20 en hun verbondenheid in de huwelijksrelatie, het gericht zijn op elkaar ook in seksueel opzicht en de voortplanting zijn voor het rapport normatief. Liefde en seksualiteit horen
22 beleefd te worden binnen de bedding van het huwelijk tussen man en vrouw.
- 24 3. Het huwelijk is een afbeelding van de relatie van Christus met zijn gemeente; van een homoseksuele relatie kan dat niet gezegd worden.
- 26 4. Ook al hebben we bij het verstaan van de Schrift te maken met verschillen in tijd en cultuur en zullen homoseksuele broeders en zusters zich niet herkennen in de wijze waarop
28 homoseksualiteit in de Schrift beschreven wordt, het gebod is duidelijk en geldig voor alle tijden. De Geest die de bijbelschrijvers geleid heeft, verlicht ook nu ons hart en verstand in het verstaan van de Schrift. Hij is door alle tijden heen Dezelfde.
- 30 5. Het rapport keert zich tegen de opvatting dat de zogenaamde bijbelse grondwoorden (verbond, liefde, vrijheid) meer ruimte laten voor een alternatieve relatie. Ook deze
32 grondwoorden moeten gelezen worden in het licht van de schepping en mogen er niet van los gemaakt worden.
- 34 6. De gelovigen krijgen hun identiteit in Jezus Christus. Verlost aan het kruis van de vloek van zonde, schuld en dood worden zij nieuwe mensen, volgelingen van Christus. “Deze navolging
36 gaat gepaard met kruisdragen, offers brengen en strijd leveren maar in het vreugdevolle perspectief van het Koninkrijk. In de stoet van pelgrims worden gelovigen moedige en
38 blijmoedige kruisdragers.”

40 Op grond van het visiedocument komt de synode tot de volgende uitspraak:

- 42 1. Er is weinig specifieke aandacht geweest voor een pastoraal spreken en handelen inzake homoseksualiteit en homoseksuele relaties.

2. Gemeenteleden met een homoseksuele gerichtheid hebben binnen de gemeente van Christus dezelfde positie als andere leden van de gemeente. Hun gerichtheid doet daaraan niets af. Zij zijn volwaardig en gelijkwaardig lid van de gemeente, delen in de onderlinge zorg en worden met hun eigen gaven ingeschakeld tot opbouw van het geheel.

3. Seksuele omgang tussen mensen van gelijk geslacht en relaties waarin die omgang gestalte krijgt, zijn niet in overeenstemming met het Woord van God en moeten derhalve zonde worden genoemd. Hierbij heeft de kerk in haar pastorale verantwoordelijkheid de weg van kerkelijke vermaning te gaan in overeenstemming met Schrift, belijdenis en kerkorde.

4. De hantering van dit Bijbelse spreken ten aanzien van homoseksualiteit en homoseksuele relaties in prediking, catechese en pastoraat dient in de gezindheid van Christus te geschieden.

De in het rapport opgenomen pastorale handreiking wil met name de kerken helpen in het opvangen en begeleiden van homoseksuele broeders en zusters. Er wordt gepleit voor openheid en solidariteit.

De toon is mild en invoelend. Maar in het verlengde van het visiedocument wordt de pastorale zorg met name gericht op degenen die kiezen voor een celibatair leven: "In het kader van die

ondersteuning zal onthouding ter sprake moeten komen: het niet kunnen aangaan van een intieme relatie. In Bijbels licht kan daarover op twee manieren toch in positieve zin worden gesproken.

Alleen-gaan kan een gave worden ten dienste van gemeente en Koninkrijk. Zo spreekt Paulus over zijn eigen alleen-gaan in 1 Korintiërs 7. In de tweede plaats worden alle gelovigen opgeroepen tot

onthouding, namelijk van seksuele omgang buiten het huwelijk. De positieve bedoeling hiervan is de heiligheid en reinheid van een levenswandel in de navolging van Christus. Maar spreek niet

lichtvaardig over een 'leven in onthouding'! Velen blijven de ervaring houden van een pijnlijk gemis. En het geeft strijd. Paulus zegt dat wie zich niet beheersen kan, beter kan trouwen. En juist dat is een

weg die voor onze homoseksuele broeders en zusters niet open ligt..."

Gereformeerde Kerken vrijgemaakt

Binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt zijn op synodaal niveau nog geen rapporten verschenen over homoseksualiteit, maar het thema leeft wel degelijk binnen die kerken.

Kerkenraden en ook classes houden zich ermee bezig en proberen een standpunt te bepalen. Zij worden daarbij geholpen door auteurs binnen eigen kring, die vanuit de Schrift een begaanbare weg proberen te vinden. Al in 1973 verschijnt het boek van dr. J. Douma "Homofilie", waarin onderscheid gemaakt wordt tussen homofilie en homoseksualiteit, tussen 'zijn' en 'doen'. Principieel worden op grond van de Bijbel homoseksuele relaties afgewezen. Naast de bekende teksten spelen ook hier de scheppingsordeningen een belangrijke rol. Homoseksualiteit is tegen de natuur.

In 2011 verschijnt het boek "In Liefde en Trouw", waarin de auteur dr. Maarten van Loon homoseksuele relaties in de christelijke gemeente belicht vanuit Romeinen 1. De waarde van dit boek is vooral gelegen in het overzicht dat hij geeft van de verschillende hermeneutische principes die bij de uitleg van dit hoofdstuk worden toegepast en welke consequenties aan deze hermeneutische principes vastzitten.

De verschijning van dit boek heeft geleid tot het beleggen van een congres in 2012 door de Theologische Universiteit Kampen met als titel "Homoseksualiteit: samen op weg naar één christelijke stijl?" Op dit congres werden verschillende stemmen gehoord, van een volledige

aanvaarding van homoseksuele relaties tot afwijzing ervan. De lezingen die op het congres gehouden zijn, zijn opgenomen in de bundel "Open en kwetsbaar, Christelijk debat over homoseksualiteit." De bundel is een blijk van de boeiende ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en van de open sfeer waarin dit debat plaatsvindt en de eigen positie die in het debat wordt ingenomen. Er wordt een richting gewezen, waarin naast de Schrift ook de ontwikkelingen binnen de cultuur verdisconteerd worden. Met name gebeurt dat in het hoofdstuk "Vriendschap voor christenhomo's" van prof. dr. Ad de Bruijne, waarin de homoseksuele identiteit als modern verschijnsel doordacht wordt. In alle tijden en culturen leefden mensen die van zichzelf wisten dat zij gericht waren op mensen van hetzelfde geslacht, maar die zich voegden "in bestaande voorgegeven patronen en verwachte rollen. Pas de moderne westerse culturele constellatie liet de homoseksuele dispositie zo onontkoombaar uitkomen, dat deze zelfs bepalend kon worden voor de identiteit en zelfbeleving van de betrokkenen." Dit betekent overigens niet dat een homoseksuele relatie het antwoord is. Er is namelijk in het Nieuwe Testament sprake van een nieuwe gemeenschap in Christus die uitgaat boven de man-vrouwrelatie. Wel wordt van daaruit het pleidooi gevoerd voor een royalere aanvaarding door orthodoxe christenen van homoseksuele intieme vriendschappen. Homo's die "een netwerk vormen van nieuwe gemeenschapsvormen waarin individualiteit en intimiteit in Christus op een nieuwe manier verbonden zijn."

Ten aanzien van hen voor wie het leven in onthouding teveel gevraagd is, wordt gezocht naar een compromis. Genoemd worden "intieme partnerrelaties, die zoveel mogelijk recht willen doen aan Gods bedoeling met het mensenleven en daarom ondanks alle strijd en alle grensvragen oprecht niet seksueel bedoeld zijn."

24

Kerken in het buitenland

26

Evangelische Kerk in Duitsland

28

Omdat de Evangelische Kerk rekening heeft te houden met de wetgeving van het land worden homoseksuele paren aanvaard en krijgen ze pastorale bijstand; een inzegening van relaties wordt afgewezen. De discussie is voor een belangrijk deel gevoerd onder druk van de veranderingen in de cultuur, de maatschappelijke ontwikkelingen en de politieke beslissingen. De Evangelische Kerk is een kerk die nauwe banden heeft met de staat en daarom ook niet zonder meer voorbij kan gaan aan wetgeving die de bijbelse ethiek van de kerk raakt.

Anglicaanse Kerk

Voor een deel speelt in de Anglicaanse Kerk (en in de Episcopale Kerk van Amerika) hetzelfde als in de Evangelische Kerk in Duitsland, namelijk de verhouding tussen kerk en staat. In 1973 ontstond binnen de Anglicaanse Kerk een conflict dat aanvankelijk niet over het homohuwelijk ging, maar over de benoeming van Gene Robinson tot bisschop in New Hampshire (V.S.); Robinson woonde samen met een man. Het gevolg was een ernstige crisis, die leidde tot een diepe kloof tussen Noord en Zuid: de Afrikaanse kerken protesteerden fel, omdat voor hen homoseksualiteit onverenigbaar was met de bijbelse boodschap, terwijl de Amerikaanse en Europese Kerken een veel minder hard standpunt

hadden. Voor de Kerk in Engeland werd het thema opnieuw actueel toen het Britse Lagerhuis in 2013 het homohuwelijk invoerde. Omdat de Anglicaanse Kerk bevoegd is om huwelijken te sluiten, ging dit de kerk in directe zin aan. Tot nu toe handhaaft de kerk haar standpunt dat het huwelijk een verbintenis is tussen één man en één vrouw. Het huwelijk is een uniek en fundamenteel sociaal instituut en moet dat ook blijven.

Kerken in Zuid-Afrika

De Nederduits Gereformeerde Kerk en de Nederduits Hervormde Kerk hebben in 2007 zowel afzonderlijk als gezamenlijk over dit thema uitvoerig gesproken, maar bleken ernstig verdeeld; er waren meerderheid- en minderheidsrapporten die lijnrecht tegenover elkaar stonden, met name binnen de eerstgenoemde kerk. De meerderheid meende dat 'dat wat de Bijbel er over zegt, voorkomt binnen het raamwerk van cultureel bepaald afwijkend gedrag' en 'een homoseksuele oriëntatie is geen keus'. De minderheid stelde 'dat homo's in onthouding moeten leven.' De Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika (De Dopperkerk) heeft zich naar ons weten niet expliciet over homoseksualiteit en homoseksuele relaties uitgesproken.

Christian Reformed Churches in Noord-Amerika

In de Christian Reformed Churches verschijnt in 1973 een rapport, waarin een duidelijk standpunt wordt ingenomen. In dat rapport worden onder andere als oorzaken van homoseksualiteit genoemd: erfelijkheidsfactoren (genetisch bepaald), invloeden van de omgeving op het jonge kind en stoornis in de ouder-kind relatie waardoor het kind geen normale identificatie met de ouder van hetzelfde geslacht heeft kunnen ontwikkelen. De hoofdgedachte in het rapport is dat homoseksualiteit niet is aangeboren, maar zich onder allerlei invloeden heeft ontwikkeld. Homoseksuele omgang is een verwrongen gebruik van wat God geschapen heeft in het sekseverschil.

Op Bijbelse gronden (de bekende teksten uit het Oude en Nieuwe Testament en de scheppingsordeningen) wordt een homoseksuele relatie afgewezen.

In 2002 wordt de kerken een handleiding (Pastoral Care) aangereikt, waarin uiteengezet wordt op welke wijze homoseksuele broeders en zusters hun plaats dienen te krijgen in de gemeente van Christus. De leidende gedachte in het rapport is dat homoseksualiteit niet bepalend is voor iemands identiteit, net zo min als een handicap dat is. Onze nieuwe identiteit ontleen we aan onze verbondenheid met Christus. De handreiking richt zich op heling en genezing van de homoseksuele broeder en zuster binnen de gemeente van Christus en op veranderbaarheid van de homoseksuele gevoelens. De homoseksuele broeders en zusters wordt voorgehouden in onthouding te leven, al wordt erkend dat niet een ieder de gave van onthouding en zelfbeheersing heeft gekregen. De toon van het rapport is liefdevol. Men wil van harte homoseksuele broeders en zusters vasthouden en hen een warme gemeenschap bieden. Er is begrip voor de broeder of zuster die in zonde valt, maar hij/zij moet wel tegen homoseksuele gevoelens strijden, want homoseksualiteit is veranderbaar.

Enkele aan de orde gekomen thema's

2 *De Schrift*

In vrijwel alle rapporten en andere literatuur wordt erkend dat de Schriftgegevens één kant
4 uitwijzen. Homoseksualiteit wordt categorisch veroordeeld, zowel in het Oude als in het Nieuwe
Testament. Heel pregnant wordt in een vroege publicatie uit 1961, "De homoseksuele naaste" door
6 de schrijver S.J. Ridderbos volmondig erkend dat de Schrift geen ruimte laat voor homoseksualiteit.
"Samenvattend willen we zeggen, dat in Lev. 18 en 20 ongetwijfeld het sein op onveilig is gezet" en
8 "Ieder die over homoseksualiteit een christelijk woord wil spreken, zal door de huiver van Leviticus
moeten zijn heengegaan". Breedvoerig bespreekt hij ook Romeinen 1: 26,27 met als conclusie: "Ook
10 deze Bijbelplaats spreekt ethisch niet het laatste woord. Wel is het rode waarschuwingslicht
versterkt en raken we met name de hier genoemde motivering van het 'tegennatuurlijke' in onze
12 verdere beschouwingen niet meer kwijt."

Wel wordt bij de uitleg van deze teksten een aantal kanttekeningen geplaatst. Met betrekking tot de
14 teksten uit Leviticus wordt in verschillende publicaties de vraag gesteld of deze teksten niet gelezen
moeten worden tegen de achtergrond van de geseksualiseerde Kanaänitische cultus en cultuur. (Dit
16 werd overigens in een eerder rapport uit 1971 "Over mensen die homofiel zijn" nog ontkend.) Ook
ten aanzien van de verhalen in Genesis 19 (Sodom en Gomorra) en in Richteren 19 (Gibea) wordt dit
18 verondersteld. Daarnaast wordt gewezen op het gastrecht dat in deze verhalen geschonden wordt
en op het gegeven dat degenen die zich vergripen aan mannen heteroseksuele mannen zijn. Met als
20 onderliggende vraag: is hier wel sprake van echte homoseksualiteit en van homoseksualiteit zoals wij
die vandaag kennen? Ook in de uitleg van Romeinen 1 wordt de nadruk gelegd op het vervangen van
22 de natuurlijke omgang door de tegennatuurlijke omgang. Zie bijvoorbeeld het artikel "Wat zegt de
Bijbel over homofilie" in het in 1977 verschenen boek "Een mens hoeft niet alleen te blijven".

24 *Homofilie en/of homoseksualiteit*

In tal van publicaties wordt een onderscheid gemaakt tussen homoseksuele verlangens en
26 homoseksuele daden. Populair gezegd: Je mag het wel zijn, maar het niet doen. Met name de
vrijgemaakt Gereformeerde dr. J. Douma heeft dit onderscheid in zijn boekje "Homofilie" (1973)
28 sterk beklemtoond en uitgedragen en dit onderscheid is in orthodoxe kring breed nagevolgd, ook om
zo begrip te kweken voor de homofiele naaste. Hoewel de vraag gesteld wordt of dit onderscheid
30 terug te voeren is op de Schrift en ook in de praktijk te handhaven is, is het in christelijke (kerkelijke)
kringen ingeburgerd geraakt. Dit gebeurt onder andere in de brief 'Homosexualitatis Problema' van
32 de bisschoppen in de Rooms-Katholieke Kerk in 1986. Uit de verschillende rapporten, onder andere
van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Christian Reformed Churches, valt op te maken dat
34 men dit onderscheid nodig heeft om enerzijds de homoseksuele broeder en zuster in de kerk te
houden en om anderzijds de homoseksuele relatie buiten de deur te houden. Men wil van harte de
36 homoseksuele broeder en zuster vasthouden en een plaats in de gemeente en aan het Avondmaal
gunnen, maar slechts wanneer hij of zij in onthouding wil leven. Een fel protest tegen dit onderscheid
38 is te vinden in het in 1977 verschenen boek "Een mens hoeft niet alleen te blijven". De
hoofdgedachte is: "Het onderscheid tussen 'geaardheid' en 'praxis' is loos en onhoudbaar wijl
40 onmenselijk."

Nature of nurture

2 In de meeste rapporten speelt ook het ontstaan van homoseksualiteit een rol. Is homoseksualiteit
aangeboren? Behoort het tot de identiteit van een mens? Of spelen opvoeding en andere factoren
4 daarin een rol, zoals in de in 1975 verschenen verklaring van de Congregatie voor de Geloofsleer
"Persona Humana" gezegd wordt "...wier neiging, welke uit een verkeerde opvoeding voortkomt of
6 uit een gebrekkige ontwikkeling, een gewoonte of slecht voorbeeld of andere gelijksoortige
oorzaken, slechts tijdelijk bestaat of tenminste niet ongeneeslijk is"? Ook in het rapport van de
8 Christian Reformed Churches uit 2002 wordt vooral de nadruk gelegd op homoseksualiteit als een
construct, een rol waarin iemand is gaan geloven. In dat geval is er de mogelijkheid van genezing of
10 verandering. In dat rapport ('Pastoral Care') worden daartoe tal van mogelijkheden aangereikt.

Andere publicaties en rapporten gaan uit van een aangeboren aanleg of geaardheid en van de
12 onveranderbaarheid daarvan. In het in 1978 door de Hervormde Raad voor de herderlijke zorg
gepubliceerde rapport "Het pastoraat aan homofielen", wordt gezegd: " Het is om te beginnen een
14 gegevenheid, net als de heteroseksualiteit, die als gegevenheid gedragen kan worden, die in vrijheid
aanvaard kan worden of die met de beschikbare middelen bestreden kan worden. Bovendien wordt
16 op deze manier een mens losgemaakt van zijn bestaanswijze. Het gaat dan helemaal niet meer om
die mens maar om een constructie die wij ervan gemaakt hebben." (p. 2) "Het homofiel-zijn
18 wordt dan niet meer ervaren als een tekort, als een persoonlijk aangedaan onrecht e.d., maar als een
in de grond van de zaak geschonken mogelijkheid beleefd. " (p. 3) "Als twee homoseksuelen, binnen
20 het kader van het pastoraat gesproken: vanuit de vrijheid in de Heer, samen gaan leven en daarin
met alle ups en downs blijven, is dat aan hen." (p. 4). Velen staan tussen deze twee uitersten in. De
22 mogelijkheden van nature en nurture, van onveranderbaarheid en van genezing en verandering
worden opgehouden.

24 *Scheppingsordeningen*

De scheppingsordeningen spelen in de discussies rondom homoseksualiteit een belangrijke rol, in de
26 rapporten van de Christelijke Gereformeerde Kerken en van de Christian Reformed Churches zelfs
een beslissende rol. Wat de Schrift (Gen. 1: 26-28) zegt: 'Mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen', is
28 fundamenteel. De seksualiteit is gegeven met het oog op de procreatie en daarom ook ingebed in de
man-vrouw relatie. Homoseksualiteit is in strijd met Gods scheppingsordeningen. In deze rapporten
30 wordt ook het "tegennatuurlijke" van Romeinen 1 in verband gebracht met de
scheppingsordeningen. Tegen de natuur moet dan gelezen worden als 'tegen de
32 scheppingsordering'. In andere rapporten wordt niet ontkend dat de scheppingsordeningen een
belangrijke rol spelen, maar mogen ook andere Schriftgegevens meespreken. In "Open en
34 Kwetsbaar" worden de scheppingsordeningen genoemd in verband met de veranderende kijk op
relaties in onze moderne samenleving. "Nog fundamenteler is dat deze moderne ontwikkeling iets
36 weerspiegelt van het bijbelse gegeven dat de nieuwe gemeenschap in Christus uitgaat boven de
man-vrouwrelatie, en niet aan de ketting ligt van statische scheppingsstructuren. Weliswaar houden
38 de geschapen structuren van het begin hun functie, maar daarnaast ontstaat een nieuw soort
banden."

40

Exegese en hermeneutiek

2 In de vele rapporten die verschenen zijn, wordt verschillend omgegaan met de Schriftgegevens. In
het boek “In liefde en trouw” wordt een opsomming gegeven van de verschillende hermeneutische
4 visies. En dat blijkt een heel breed spectrum te zijn. De teksten zijn wel duidelijk: zowel het Oude als
het Nieuwe Testament veroordelen homoseksualiteit. Maar de vraag is dan: wat doen wij met deze
6 woorden van God? Hoe lezen we ze vandaag in onze situatie? We komen de volgende opvattingen
tegen.

- 8 1. Er zijn uitleggers die op grond van de Schrift homoseksualiteit zien als tegen de door God
geschapen orde en als een gevolg van de zondeval. In de eerste rapporten van de
10 Nederlandse Hervormde Kerk en van de Gereformeerde Kerken in Nederland komen we deze
gedachtegang tegen. Ook de rapporten van de Christelijke Gereformeerde Kerken en van de
12 Christian Reformed Churches zitten op deze lijn. Homoseksualiteit is in strijd met Gods
scheppingsorde en tegennatuurlijk. Seksualiteit is gegeven met het oog op de voortplanting
14 en moet zijn ingebed in de man-vrouw relatie. In het eerdergenoemde rapport “Liefde en
sexualiteit” wordt uit pastorale motieven wel ruimte geboden voor een homoseksuele
16 relatie, maar het is een noodoplossing. De Christelijke Gereformeerde Kerken en de Christian
Reformed Churches staan op het standpunt dat homoseksuele broeders en zusters in
18 onthouding moeten leven. Auteurs binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (die geen
officieel standpunt hebben ingenomen) staan, zij het met enkele belangrijke nuanceringsen,
20 op dezelfde lijn.
- 22 2. In een aantal gevallen (onder andere in “Een mens hoeft niet alleen te blijven” en “Over
mensen die homofiel zijn”) wordt bij de uitleg van de Bijbelse teksten betoogd dat
homoseksualiteit gezien moet worden in het licht van de heidense cultus die zich aan Israël
24 opdringt en die een bedreiging vormt voor het leven binnen het verbond met God.
Homoseksualiteit wordt dan vooral gezien als een cultisch verschijnsel en heeft niets te
26 maken met wat nu onder homoseksualiteit wordt verstaan.
- 28 3. Een ander uitgangspunt in de beoordeling van de teksten uit Oude en Nieuwe Testament is
de culturele achtergrond. De homoseksualiteit waar de Schrift over spreekt, staat ver af van
de homoseksualiteit zoals wij die kennen. Onze homoseksuele broeders en zusters
30 herkennen zich niet in wat met name in Genesis, Richteren en de brief aan de Romeinen
beschreven staat. Homoseksualiteit staat daar in het kader van ontucht, zedeloosheid,
32 seksuele verwording, opstand tegen God. Het gaat nu evenwel over relaties in liefde en
trouw van christenhomo’s die willen leven vanuit en naar het evangelie van Jezus Christus.
- 34 4. We moeten homoseksualiteit niet alleen beoordelen op grond van een aantal teksten, maar
ook en met name op basis van grondwoorden, die fundamenteel zijn voor het verbond met
36 God. Eén van die grondwoorden is de liefde. Liefde als de vervulling van de wet, die God
gegeven heeft. Elk gebod moet gelezen en verstaan worden vanuit het gebod van de liefde,
38 wil het gebod tot z’n recht komen en heilzaam zijn voor de mens. Deze visie is onder meer
ontwikkeld door dr. B. Loonstra, predikant in de Christelijke Gereformeerde Kerken.
- 40 5. Een heel ander geluid valt ook te horen. Inzake homoseksualiteit heeft de Schrift geen
doorslaggevende stem. Wij weten het beter dan Paulus. Dit geluid klinkt door in het rapport
42 “Over mensen die homofiel zijn”, met name in het laatste hoofdstuk en in “Een mens
behoeft niet alleen te blijven”.

2 Aan de ene kant zijn er dus kerken die ervan overtuigd zijn dat Schriftwoorden ook voor onze tijd
3 dezelfde geldigheid hebben als voor het volk Israël en voor de gemeente van Christus in de dagen
4 van Paulus, ook al zullen ze de Bijbelse straf op homoseksualiteit vandaag niet meer ten uitvoer
5 willen brengen. Aan de andere kant zijn er kerken die ruimte zien voor homoseksuele relaties in
6 liefde en trouw. Beide beroepen zich daarvoor op de Schrift, maar verwijderen zich van elkaar in hun
7 exegetisch-hermeneutische benadering. Beide realiseren zich ook dat er een verschil is tussen de
8 verwording die de Schrift tekent en de hedendaagse homoseksuele broeder en zuster die zich in deze
9 teksten niet herkent, maar kijken heel verschillend aan tegen de relevantie hiervan.

In bijlage 2 bij dit rapport wordt het onderwerp van dit hoofdstuk uitvoeriger behandeld.

Hoofdstuk 4. Gevoerde gesprekken. Een analyse

2 Conform het verzoek van de LV Houten 2010/2011 hebben wij in het kader van de uitvoering van
4 onze opdracht gesprekken gevoerd met een aantal homoseksuele broeders en zusters alsmede met
6 vertegenwoordigers van enkele organisaties van homoseksuele broeders en zusters. De gang van
8 zaken met betrekking tot de gevoerde gesprekken, een overzicht van de vanuit onze commissie aan
de gesprekspartners voorgelegde vragen alsmede samenvattingen van de gesprekken zijn
opgenomen in ons Tussenrapport . In dit hoofdstuk wordt in het kort nader op deze gesprekken
ingegaan.

A. Gesprekken met homoseksuele broeders en zusters

10 Op onze uitnodiging hebben wij met in totaal tien homoseksuele broeders en zusters gesprekken
12 gevoerd, in de meeste gevallen met individuele personen, in twee gevallen met twee zusters
14 respectievelijk twee broeders gezamenlijk. Opvallend was dat vrijwel alle benaderde broeders en
16 zusters zonder meer uiterst positief op de uitnodiging tot een gesprek reageerden; in één geval kon
18 wegens persoonlijke omstandigheden niet op de uitnodiging worden ingegaan. Het geeft aan dat in
ieder geval deze homoseksuele broeders en zusters een gesprek over dit toch juist voor hen
persoonlijke en gevoelige onderwerp zeker niet uit de weg gingen. Dit sluit ook aan bij de sfeer
waarin de gesprekken hebben plaatsgevonden; zonder uitzondering waren deze open en eerlijk. Wij
hebben die bereidheid tot gesprek en die openheid als erg fijn ervaren en zijn daar dan ook erg
dankbaar voor.

20 Van de tien gesprekspartners zijn twee zusters met elkaar gehuwd, heeft één zuster een
22 geregistreerd partnerschap, hebben twee broeders met elkaar een samenlevingscontract, heeft één
24 zuster een samenlevingscontract, heeft één broeder een geregistreerd partnerschap zonder seksueel
verkeer en leven drie broeders celibatair. Verder zijn niet alle gesprekspartners Nederlands
Gereformeerd; de anderen zijn lid van een andere christelijke gemeente.

In de gesprekken zijn diverse thema's aan de orde gekomen. Deze passeren hierna de revue.

26 1. *Bijbel en homoseksualiteit*

28 Omdat alle gesprekspartners lid van een kerk zijn, mocht worden verwacht dat zij zouden
30 hebben nagedacht over de vraag hoe tegen hun homoseksualiteit moet worden aangekeken
32 in het licht van wat de Bijbel daarover zegt. Dat blijkt inderdaad bij allen het geval te zijn.
34 Wat daarbij is opgevallen is dat bij alle verschillende opvattingen over de homoseksuele
36 leefwijze voor iedereen als uitgangspunt geldt dat homoseksualiteit niet door God is
38 bedoeld. Vrijwel steeds valt in dat verband de term 'gebrokenheid'; homoseksualiteit is geen
scheppingsvariant, maar een gevolg van de gebrokenheid die door de zondeval in Gods
goede schepping haar intrede heeft gedaan. Overigens wil dat nog niet zeggen dat iedereen
van mening is dat homoseksualiteit daarom als 'zonde' is te kwalificeren. Voor (enkel van)
hen geldt eerder het tegendeel: zo wordt gezegd dat homoseksuele liefde zo puur kan zijn
dat het van God is. Ook merkt een gesprekspartner op dat je aan homoseksuele gevoelens
niets kunt doen; daarin moet je Gods vaderhart en ook jezelf accepteren.
Algemeen wordt beseft dat, waar in de Bijbel homoseksualiteit ter sprake komt, dat nooit in
40 positieve zin gebeurt. Wat daarvan dan de betekenis is voor vandaag, is een vraag die
verschillend wordt beantwoord (zie hierna).

2. *Celibatair leven*

2 De gesprekspartners die bewust gekozen hebben voor een celibatair leven, doen dat omdat
het voor hen evident is dat God van homoseksuele mensen een dergelijk leven vraagt.
4 Daarbij worden dan met name de scheppingsorde (Genesis 2 : 24) en Romeinen 1 genoemd.
Man en vrouw representeren in hun seksualiteit God zelf; een homoseksuele leefwijze maakt
6 van God een ander beeld. Tegenargumenten als dat het in de Bijbel niet over hedendaagse
homoseksuele relaties in liefde en trouw gaat ('het gaat niet over ons') spreken hen niet aan;
8 ook een dergelijke relatie beantwoordt niet aan het beeld dat God van zichzelf heeft
gegeven. Nergens in de Bijbel wordt positief de weg naar een homoseksuele relatie in liefde
10 en trouw gewezen. De broeder die een geregistreerd partnerschap is aangegaan zonder
seksueel verkeer, is van oordeel dat volgens de Bijbel de seksuele gemeenschap is bedoeld
12 om de eenheid en de liefde tussen een man en zijn vrouw te symboliseren en te versterken.
Dat (zoals eerder opgemerkt) homoseksuele liefde zo puur kan zijn dat het van God is,
14 betekent nog niet dat een homoseksuele relatie is toegestaan.
In de zienswijze van deze gesprekspartners wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen
16 enerzijds homoseksuele liefde (het 'zijn') en anderzijds de homoseksuele relatie (het 'doen').
Het tweede moet je afkeuren, het eerste niet. Je hoeft daarom je eigen homoseksualiteit niet
18 te ontkennen; je mag ze zelfs kwalificeren als van God.

20 3. *Een relatie in liefde en trouw*

Met eerbiediging van het uitgangspunt dat homoseksualiteit niet door God is bedoeld, is een
22 aantal gesprekspartners van oordeel dat een duurzame homoseksuele relatie ('in liefde en
trouw') in Bijbels licht wel degelijk mogelijk is. Het belangrijkste argument dat voor deze
24 opvatting wordt aangevoerd, is dat de teksten in de Bijbel die over homoseksualiteit gaan in
de context staan van afgoderij en ontucht. Het gaat over tempelprostitutie en over een
26 algehele trend van geestelijk verval. Deze teksten moeten primair gelezen worden in het licht
van de toen bestaande tijd en cultuur en hebben daarom geen directe betekenis voor
28 hedendaagse duurzame homoseksuele relaties van liefde en trouw. De teksten 'gaan niet
over ons'. Dat wil niet zeggen dat de Bijbelse teksten niet als lastig worden ervaren; dat is
30 namelijk zonder meer het geval. Tegelijkertijd wordt de liefde van de een voor de ander
gezien als een gave van God, iets waar je midden in de gebrokenheid van het leven dankbaar
32 voor mag zijn.

Vaak is er bij deze gesprekspartners sprake geweest van een zekere ontwikkeling in het
34 denken en is men gaandeweg tot de opvatting gekomen dat een homoseksuele relatie in
liefde en trouw voor Gods aangezicht mogelijk is ondanks dat homoseksualiteit niet door
36 God is bedoeld en ondanks de negatieve teksten in de Bijbel over homoseksualiteit. Het zou
interessant zijn om na te gaan door wie en waardoor deze ontwikkeling is beïnvloed; in de
38 gesprekken is dat aspect evenwel niet of nauwelijks aan de orde gekomen.

40 4. *Samenlevingsvormen*

Van de in een homoseksuele relatie levende broeders en zusters zijn twee zusters met elkaar
42 gehuwd. De anderen hebben een samenlevingscontract gesloten dan wel zijn een
geregistreerd partnerschap aangegaan. Waar in het ene geval een huwelijk als kroon op de
44 relatie werd beschouwd, was voor de anderen een huwelijk niet aan de orde. Bij de
eerstbedoelde zusters was het motief voor het sluiten van het huwelijk het verlangen dat zij

2 hun onderlinge belofte van liefde en trouw ook nadrukkelijk voor Gods aangezicht wilden
uitspreken. Bij de anderen was sprake van verschillende motieven om juist niet te trouwen;
4 genoemd worden de eigen kerkelijke omgeving (omdat een huwelijk tussen homoseksuele
broeders dan wel zusters daar erg gevoelig ligt) en dat volgens de Bijbel het huwelijk is
6 voorbehouden aan een heteroseksuele relatie. Voor een geregistreerd partnerschap is
gekozen vanwege de daaraan verbonden juridische rechten en verplichtingen (vergelijkbaar
met een huwelijk).

8 Wij hebben de indruk dat bij de zojuist bedoelde niet gehuwde gesprekspartners het
achterwege blijven van een kerkelijke huwelijksbevestiging van een homoseksuele relatie
10 niet echt een issue is. Wel kwam bij sommigen naar voren dat het als een gemis werd en
wordt ervaren dat in een gemeentelijke setting ook niet om een zegen over hun relatie kon
12 worden gevraagd.

14 5. *Celibatair leven en de kerkelijke gemeente*

16 Alle celibatair levende gesprekspartners worden volledig geaccepteerd in de eigen kerkelijke
gemeente. Afhouding van het Avondmaal is niet aan de orde. Of ook alle kerkelijke ambten
voor hen openstaan, is in de gesprekken niet uitdrukkelijk ter sprake gekomen.

18 In dit verband moet nog wel worden bedacht dat alle betreffende gesprekspartners openlijk
homoseksueel zijn én aangesloten zijn bij een kerkelijke gemeente. Homoseksuele
20 gemeenteleden die om welke reden dan ook niet openlijk voor hun seksuele geaardheid zijn
uitgekomen en homoseksuele mensen die niet (meer) bij een kerkelijke gemeente zijn
22 aangesloten, vallen buiten de doelgroep en zijn daarom door ons niet voor een gesprek
benaderd.

24 6. *Een relatie in liefde en trouw en de kerkelijke gemeente*

26 De gesprekspartners die leven in een duurzame homoseksuele relatie van liefde en trouw
worden door hun huidige kerkelijke gemeente als lid aanvaard en mogen deelnemen aan de
28 viering van het Avondmaal. Dat wil niet zeggen dat daarmee ook alle gemeentelijke functies
voor hen openstaan. In één gemeente is het onder omstandigheden mogelijk ambtsdrager te
30 worden; in de andere gemeenten is dat niet mogelijk. Andere gemeentelijke taken mogen in
de meeste gevallen wel worden vervuld. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat in twee
32 gevallen de betreffende broeders en zusters in eerste instantie lid waren van een gemeente
waar hun homoseksuele relatie een belemmering vormde voor het vervullen van (sommige)
34 gemeentelijke taken. Dit was de reden waarom zij lid zijn geworden van een tot hetzelfde
kerkverband behorende gemeente waar dat wel mogelijk is.

36 Formele aanvaarding als lid op zich hoeft nog niet te betekenen dat er ook van een
werkelijke acceptatie door de medegemeenteleden kan worden gesproken. Uit de
38 gesprekken komt naar voren dat dit toch meestal wel het geval is; betrokkenen voelen zich
veilig en ook werkelijk aanvaard. Soms is er evenwel sprake van een zekere polarisatie en van
40 sterke emoties bij andere gemeenteleden. Ook wordt wel ervaren dat in de onderlinge
contacten de homoseksuele relatie een steeds weerkerend gesprekspunt vormt en men zich
42 vaak moet verdedigen. Een in een homoseksuele relatie levende zuster was daarom blij met
de vraag van een gemeentelid: 'Hoe is het tussen jou en God?' Die vraag was immers
44 bedoeld als: dat is veel belangrijker dan jouw homoseksualiteit.

7. *Diversiteit binnen de kerkelijke gemeente*

In de thuisgemeenten van alle gesprekspartners is er naast (bewust) celibatair levende homoseksuele gemeenteleden ook ruimte voor homoseksuele gemeenteleden die leven in een duurzame homoseksuele relatie van liefde en trouw. De meeste gesprekspartners waarderen dat positief; voor alle homoseksuele broeders en zusters moet ongeacht hun keuze de gemeente een veilige plek zijn. Dat vraagt dan wel wederzijds respect en een open gesprekshouding. Bij volwassen christen-zijn hoort het leren omgaan met het feit dat homoseksuele broeders en zusters verschillende keuzes maken.

Eén gesprekspartner (bewust celibatair levend) geeft aan in het algemeen goed onderwijs over homoseksualiteit in de kerken te missen. De kerk zou kunnen helpen door open te zijn voor de homoseksuele medemens, maar tegelijkertijd hun wel scherp de spiegel te blijven voorhouden. De kerk was vroeger veroordelend, maar gaat nu de pastorale weg op; ze geeft heel postmodern geen waardeoordeel meer.

8. *Besluitvorming over ambt en homoseksualiteit*

Hoe het besluit van de Landelijke Vergadering over de eventuele openstelling van de ambten voor in een duurzame homoseksuele relatie van liefde en trouw levende gemeenteleden zou moeten luiden, is slechts in enkele gesprekken aan de orde gekomen. In dat verband werden dan wel genoemd de noodzaak van een goed ontwikkelde ambtstheologie, de Bijbelse criteria voor ambtsdragers (roeping, deskundigheid, geestelijke autoriteit en voorbeeldfunctie) en het belang van het bestaan van een eenduidige visie op homoseksuele relaties binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken. Daarnaast werd bepleit dat niet tot één generiek beleid wordt besloten, maar dat elke gemeente haar eigen weg mag zoeken.

B. Gesprekken met vertegenwoordigers van organisaties van homoseksuele broeders en zusters

Op onze uitnodiging zijn er gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van een viertal organisaties, te weten Stichting Onze Weg, Stichting RefoAnders, Vereniging ContrariO en Stichting LKP (Landelijk KoördinatiePunt groepen kerk en homoseksualiteit). Het gesprek met ContrariO en LKP was op verzoek van ContrariO gezamenlijk.

Ook hier geldt dat op de uitnodigingen positief werd gereageerd en dat de gesprekken in een open sfeer hebben plaatsgevonden. De grootte van de namens de organisaties optredende delegaties verschilde overigens nogal van elkaar. Zo was Stichting RefoAnders door slechts één broeder vertegenwoordigd; de delegaties van de andere stichtingen waren aanzienlijk groter. Voor de goede orde moet hierbij worden opgemerkt dat enige tijd na het gesprek met de vertegenwoordiger van RefoAnders betrokkene in opspraak is geraakt en zijn relatie met RefoAnders is beëindigd.

Ook in deze gesprekken zijn diverse thema's aan de orde gekomen. In het onderstaande overzicht is daaruit een keuze gemaakt.

1. *Bijbel en homoseksualiteit*

Voor Onze Weg, RefoAnders en ContrariO geldt dat homoseksualiteit niet door God is bedoeld, maar een gevolg is van de gebrokenheid. In Gods volmaakte schepping bestond geen homoseksualiteit; ze dateert van na de zondeval. De Bijbel spreekt over een gruwel (Onze Weg).

LKP is daarentegen van mening dat homoseksualiteit bij de goede schepping behoort; van meet af aan heeft seksuele diversiteit onderdeel uitgemaakt van de goede relatie tussen God en de mens. Homoseksuele mensen mogen zich thuis voelen bij het oerbegin van het christelijk geloof en moeten dus niet daaruit worden weggeschreven. Daarnaast is van belang dat God in de Bijbel een respectvolle omgang met de ander leert als een levenshouding waarin steeds weer wordt gezocht naar de rijkdom van de verschillen. Wat anders is, is niet een bedreiging maar een verrijking.

2. *Celibatair leven*

Bij Onze Weg en RefoAnders is celibatair leven de norm; een homoseksuele relatie in liefde en trouw is duidelijk niet door God gewild. Het hebben van een homoseksuele relatie is als (vallen in) zonde aan te merken; het gaat evident tegen de schepping in. Het is vergelijkbaar met een drenkeling die gered wordt maar daarna weer terugspringt in het water. In een homoseksuele relatie mis je blijvend je doel. Bij seks ga je over de grens heen. Er is wel ruimte voor intimiteit, maar dan zonder seksualiteit.

Bij ContrariO is homoseksualiteit een probleem waarmee wordt geworsteld. Dat iemand homoseksueel is, wordt aanvaard, maar een homoseksuele relatie wordt in het algemeen als problematisch ervaren. Wel wint de gedachte terrein dat de teksten in de Bijbel niets zeggen over homoseksualiteit zoals die vandaag beleefd en binnen de kerken gevonden wordt ('Het gaat niet over ons.').

Bij LKP is het hebben van een homoseksuele relatie buiten discussie. Celibatair leven ('onthouding') is niet de koninklijke weg. Als individuele keuze is het goed, maar het mag niet aan een ander worden opgelegd.

3. *Homoseksualiteit en de kerkelijke gemeente*

Onze Weg is van oordeel dat de gemeente een plek moet zijn waar de homoseksuele broeder en zuster zich aanvaard weten en waar zij liefde en geborgenheid kunnen ontvangen. Hoewel een homoseksuele relatie niet door God is gewild en dus niet kan worden goedgekeurd, kunnen ook in een homoseksuele relatie levende mensen uit pastorale overwegingen een plaats krijgen in de kerkelijke gemeente ('welcoming, but not affirming'). De kerk moet wel onderwijs geven over homoseksualiteit.

RefoAnders is van oordeel dat, zoals God de mens in zijn gebrokenheid accepteert, ook de christelijke gemeente geborgenheid en acceptatie moet bieden aan de homoseksuele broeder en zuster. In de praktijk is dat niet altijd het geval; leden van RefoAnders switchen vanwege het zich niet veilig en niet thuis voelen nogal eens van kerk. Het hebben van een homoseksuele relatie is zonde en brengt dan ook afhouding van het Avondmaal met zich mee. Het zonder strijd en volhardend leven in een dergelijke relatie geeft blijk van een niet willen leven naar het beeld van God. Een homoseksuele relatie is daarom in beginsel tuchtwaardig, zij het als eindpunt van een langdurig pastoraal proces.

ContrariO en zeker LKP zijn van oordeel dat binnen de kerkelijke gemeente plaats moet zijn voor homoseksuele broeders en zusters die (bewust) celibatair leven én voor broeders en zusters die kiezen voor een homoseksuele relatie. De gemeente moet ieder dragen in de keuze die hij of zij gemaakt heeft voor het aangezicht van God.

4. *Oorsprong van homoseksualiteit*

2 In het gesprek met RefoAnders is de vraag naar het ontstaan van homoseksualiteit in de zin
van een homofiele gerichtheid aan de orde geweest. Het standpunt van RefoAnders is dat
4 een storing in de ontwikkeling van iemand aanleiding kan zijn voor een dergelijke
gerichtheid, maar dat iemand ook met een dergelijke gerichtheid geboren kan worden. Er
6 moet oog voor zijn dat God mensen, ook homoseksuele mensen, kan veranderen.
Therapieën kunnen helpen om homoseksuele mensen te leren omgaan met gevoelens van
8 verwarring en verdriet. In therapieën die gericht zijn op verandering van de seksuele
gerichtheid ziet RefoAnders niet veel.
10 In de gesprekken met de andere organisaties is dit onderwerp niet expliciet ter sprake
gekomen.

12

5. *Homoseksualiteit en identiteit*

14 In het gesprek met Onze Weg is gesproken over de relatie tussen homoseksualiteit en
identiteit. Onze Weg is van oordeel dat iemands homoseksualiteit niet samenvalt met zijn of
16 haar identiteit. Een beschadiging (wat homoseksualiteit is) bepaalt niet je identiteit, zoals
een beschadigde CD een CD blijft. Ook van de homoseksuele christen ligt ondanks zijn
18 gebrokenheid de identiteit als mens vast in Christus. De vraag is dan hoe je aan die
gebrokenheid een plaats kunt geven in je leven in Christus.
20 In de andere gesprekken is dit thema niet expliciet ter sprake gekomen.

Hoofdstuk 5. Homoseksualiteit en psychologie

2 *Toelichting*

4 Wij vinden het zinvol om ook vanuit de invalshoek van de psychologie bij het thema homoseksualiteit
6 stil te staan. Binnen onze commissie heeft met name Annette Kurpershoek zich met dit thema bezig
8 gehouden. De neerslag van haar onderzoek is opgenomen in bijlage 3 bij dit rapport. Omdat, zoals in
10 hoofdstuk 1 al is opgemerkt, zij om medische redenen haar werkzaamheden als lid van de commissie
heeft moeten staken, is het niet meer mogelijk gebleken een samenvatting van haar onderzoek in
ons rapport op te nemen. Wij volstaan daarom met naar de bovengenoemde bijlage te verwijzen.
Overigens komen enkele psychologische aspecten met betrekking tot homoseksualiteit ook in de
hoofdstukken 8 en 9 van dit rapport aan de orde.

Hoofdstuk 6. Bijbel en homoseksueel verkeer - Inleiding

2

Is er in het licht van de Bijbel ruimte voor homoseksuele relaties in liefde en trouw? Dat is de vraag die in dit en de drie volgende hoofdstukken aan de orde komt. Wellicht ten overvloede: het gaat uitsluitend over homoseksuele relaties in liefde en trouw. Vrijblijvende seksuele (homoseksuele én heteroseksuele) relaties blijven immers per definitie beneden de maat van Gods bedoeling met mensen en daarmee ook buiten het blikveld van dit rapport.

8 Ter inleiding op de eigenlijke behandeling van de vraag volgt nu eerst een tweetal inleidende opmerkingen.

10

1. Uitleggen en toepassen: geen simpele rekensom

12 Uitgangspunt is dat wij als commissie ons onder het gezag van de Bijbel als Woord van God willen stellen. Bepalend is dat gezegd kan worden: dit is een manier van omgaan met deze zaak, die uit Gods Woord zelf opkomt en voor Gods aangezicht kan bestaan.

14 Tegelijk zijn wij er diep van doordrongen, dat zowel het uitleggen als toepassen van de Schriften nooit een kwestie van een simpele rekensom is. De HERE God zelf heeft ons mensen zijn – eeuwige en tegelijk in elk opzicht cultuur- en situatiebepaalde – woorden toevertrouwd om samen, 16 luisterend, biddend en ons toevertrouwend aan de leiding van zijn Heilige Geest een weg door het leven te vinden die Hem behaagt. En dit dan met alle mogelijkheden en beperkingen die ons, zondige 18 en cultuurbepaalde mensen als we zijn, eigen zijn.

Daarbij komt dat de uitleg en toepassing van de Schrift geen exacte wetenschap is.

22 1. Deskundige Bijbeluitleggers kunnen een Bijbeltekst verschillend uitleggen, omdat ze bijvoorbeeld één of meerdere woorden anders interpreteren of van mening verschillen over de betekenis daarvan 24 binnen het tekstverband of de historische of sociaal-culturele context waarin een Bijbeltekst staat.

26 2. Exegese van een tekst staat nooit op zichzelf; altijd is daar het bredere verband van de Bijbel als geheel dat van invloed is op duiding van en omgang met het deel.

28 3. De Bijbel is niet in een historisch en cultureel vacuüm ontstaan en de uitleg van de Bijbel vindt evenmin in een historisch en cultureel vacuüm plaats. Het heeft God behaagd zich met zijn Woord te openbaren in culturen die inmiddels twee- tot drieduizend jaar achter ons liggen. Van deze culturen 30 is de Bijbel geheel doortrokken. Wij maken deel uit van de West-Europese cultuur van het begin van de 21ste eeuw. Deze cultuur ademen wij in, doortrekt onze denk- en belevingswereld en stuurt onze 32 gedragingen. In deze cultuur willen we Gods Woord verstaan en op onszelf en onze tijd betrekken en toepassen. Maar ook over de vraag hoe de Bijbel doorvertaald moet worden, verschillen kerken en 34 christenen van mening.

2. Leren van het verleden

Het bovenstaande kan de indruk wekken dat het buitengewoon gecompliceerd, om niet te zeggen 38 onmogelijk is om aan de hand van de Bijbel met zekerheid te bepalen wat Gods wil is. Laten we niet te snel die indruk wegnemen. Het zou namelijk wel eens de eer van God, de eenheid van de kerk en 40 het getuigenis van Christus' volgelingen in de wereld kunnen dienen als een ieder zich ervan bewust is dat het uitleggen en toepassen van de Bijbel – hoe zorgvuldig en in biddende afhankelijkheid van 42 de HERE zelf ook tot stand gekomen – mensenwerk is. Mensenwerk, dat het stempel draagt van onze beperktheid en onvolkomenheid.

44 Ook de (kerk)geschiedenis geeft aanleiding voorzichtig te zijn met het trekken van haastige conclusies op grond van onze uitleg van de Bijbel. De afgelopen eeuwen hebben zich in de Westerse

2 cultuur ingrijpende wetenschappelijke en maatschappelijke ontwikkelingen voorgedaan waarin
kerken en christenen positie hadden te bepalen. Hierbij kan worden gedacht aan de ontdekkingen
van Galilei en Darwin of aan de afschaffing van de slavernij en de emancipatie van de vrouw.

4 Ontwikkelingen op natuurwetenschappelijk en cultuurhistorisch gebied zijn heel verschillend van
aard. Maar in beide gevallen is

- 6 • er sprake van een botsing tussen enerzijds menselijke kennis en ervaring die op een gegeven
moment als een 'gegeven' beschouwd worden en anderzijds de kennis die op de Bijbel
8 gebaseerd lijkt te zijn,
- 10 • het grootste probleem voor de Bijbellezer meestal niet 'Wat staat er?', maar 'Hoe lezen we?',
- 12 • de uitdaging waarvoor we staan de menselijke kennis en ervaring op een zodanige wijze te
integreren in het lezen van de Bijbel dat het gezag daarvan volop staande blijft,
- er tijd, veel tijd nodig om het laatste te realiseren.

14 Wie de gang van zaken bij al deze kwesties overziet, moet vaststellen dat kerken en christenen de
ontwikkelingen die plaatsvonden in wetenschap en samenleving bij herhaling te voorbarig als on-
Bijbels veroordeeld hebben. Het patroon was dan als volgt: *er is sprake van een ontwikkeling die
16 haaks staat op de wijze waarop de Bijbel tot dan toe verstaan is. Tegenover deze ontwikkeling nemen
kerken en christenen aanvankelijk een defensieve en afwijzende houding aan. Vervolgens vindt er
18 door kerken en christenen een grondige herbezinning plaats op zowel de uitleg als het verstaan van
de Schriften. Deze herbezinning vraagt (veel) tijd en verloopt niet zonder conflicten en spanningen.
20 Uiteindelijk leidt de herbezinning meestal tot een nieuwe basishouding en een zekere consensus. Niet
zelden is de slotsom dat kerken en theologen spijt betuigen over de wijze waarop ze zich aanvankelijk
22 tegenover een bepaalde natuurwetenschappelijke of cultuurhistorische ontwikkeling hebben
opgesteld.*

24 Natuurlijk is met het bovenstaande niet alles gezegd over de plek die de kerk in de Westerse
samenleving heeft ingenomen. De geschiedenis laat ook zien dat het christendom een zegenrijke
26 invloed heeft gehad op de ontwikkeling van wetenschap en cultuur en hoezeer onze samenleving
gestempeld is door aan de Bijbel ontleende uitgangspunten en door christenen beoefende 'werken
28 van barmhartigheid'. Maar het andere was er ook en wij menen er goed aan te doen dat uitdrukkelijk
te benoemen.

30 In bijlage 4 bij dit rapport wordt op het onderwerp van dit hoofdstuk uitgebreider ingegaan.

Hoofdstuk 7. Bijbel en homoseksueel verkeer - Exegese

2

1. Inleiding.

4

Er zijn zeven Bijbelgedeelten waarin – naar vrijwel door niemand betwist wordt – de seksuele omgang tussen mensen van hetzelfde geslacht ter sprake komt, vier in het Oude (Gen. 19:1-29; Lev. 18:22; 20:13; Ri. 19:1-30) en drie in het Nieuwe Testament (Rom. 1 : 25-27; 1 Kor. 6 : 9; 1 Tim. 1:10). In enkele andere Bijbelgedeelten wordt mogelijk gerefereerd aan homoseksuele handelingen (Gen. 9:20-27 en Deut. 23:17-18).

6

8

10 Bij de bespreking van elk Bijbelgedeelte is eerst inzichtelijk gemaakt welke vragen en opvattingen er bestaan met betrekking tot de uitleg van de betreffende teksten in relatie tot het onderwerp
12 'homoseksualiteit' en is vervolgens de eigen positie van de commissie bepaald. Belangrijk daarbij is de vraag wat, uitgaande van de Bijbelteksten, op goede gronden wel en niet gesteld kan worden met
14 betrekking tot het voorliggende onderwerp. Elke bespreking wordt afgerond met een conclusie.

16 In exegetische studies wordt soms tamelijk onbevangen over 'homoseksualiteit' en 'homoseksuelen'
18 gesproken. Deze woorden zijn evenwel zozeer gestempeld door onze Westerse cultuur dat hun
gebruik in het kader van een exegetische studie anachronistisch is. Daarom is in de bespreking van de
Bijbelse gegevens afgezien van het gebruik van conceptueel geladen zelfstandige naamwoorden als
20 'homoseksualiteit' en 'homoseksueel'. Bijvoeglijke naamwoorden als 'homoseksueel' en
'homoseksuele' in uitdrukkingen als 'homoseksueel verkeer' en 'homoseksuele omgang' zijn echter
22 wel gebruikt, omdat daarmee niets meer of minder dan de seksuele omgang tussen mensen van
hetzelfde geslacht wordt aangeduid.

24

2. Genesis 19:4-8 en Richteren 19:22-25

26

a. Vragen en opvattingen

28

Een kernpunt bij de uitleg van deze Bijbelgedeelten – voor zover relevant binnen het kader van dit rapport – is, of het homoseksuele karakter van de groepsverkrachting waaraan de mannen van Sodom en Gibea zich schuldig (dreigen te) maken mede of zelfs in hoge mate bijdraagt aan het oordeel over deze steden.

30

32 Sommige uitleggers zijn van mening dat in Gen. 19 en Ri. 19 uitsluitend sprake is van de meest brute schending van het gastrecht. Dat deze zich uit op de wijze van een homoseksuele verkrachting wordt
34 voor de bezinning op homoseksualiteit niet relevant geacht. Daarbij komt dat, blijkens de wijze waarop verder in de Bijbel in concreto over de zonde(n) van Sodom en Gomorra gesproken wordt
36 (Deut. 29:22; Jes. 1:10-17; 3:9; Jer. 23:14; Ez. 16:49-50), niet het homoseksuele aspect van de groepsverkrachting maar het totale onrecht waaraan deze steden zich schuldig maakten, beschouwd
38 wordt als de oorzaak van hun ondergang.

40

Andere uitleggers menen dat Gen. 19 en Ri. 19 wel degelijk iets over de homoseksuele praxis in het algemeen te zeggen hebben. Weliswaar was het homoseksuele gedrag niet de enige zonde van Sodom, maar ongetwijfeld was het één van haar zonden. Gewezen wordt ook op Jud.:7 waar gerefereerd lijkt te worden aan het homoseksuele karakter van Sodoms zonde: 'En herinner u ook Sodom en Gomorra en de naburige steden. Net als die engelen pleegden ze ontucht en liepen ze achter wezens aan die anders waren dan zichzelf, en nu liggen ze daar als afschrikwekkend voorbeeld, gestraft met een nooit dovend vuur.'

44

b. Bespreking

2 Dat de mannen van Sodom en Gibeon het gastrecht op de grofste wijze schenden staat niet ter
discussie. Dat het de mannen van Sodom en Gibeon om seks met mannen te doen is, is ook
4 onbetwistbaar. Maar hoe moet dat laatste gewogen worden?
Binnen de Bijbel zelf komen we het verschijnsel 'homoseksuele verkrachting' – uitgezonderd in Gen.
6 19 en Ri. 19 – niet tegen, maar uit buiten-Bijbelse bronnen kan worden opgemaakt dat verkracht
worden een ultieme vernedering voor een man was. En het is deze pijnlijke vernedering die zowel Lot
8 als de gastheer te Gibeon hun gast(en) willen besparen. Hiermee is niet gezegd, dat de auteurs van
Gen. 19 en Ri. 19 'ethisch neutraal' tegenover homoseksuele daden stonden. Het is heel wel
10 denkbaar dat dit niet het geval was, maar het is niet wat in deze hoofdstukken aan de orde is.
Wat het beroep op Jud.:7 betreft: ongetwijfeld wordt in dit vers gedacht aan de poging de gasten van
12 Lot te verkrachten, maar het accent ligt niet op het homoseksuele aspect van die verkrachting, maar
op het feit dat de mannen seksuele omgang met 'vreemd vlees', i.c. engelenwezens, willen.
14

c. Conclusies

16 Het kader waarbinnen Gen. 19 en Ri. 19 in dit rapport aan de orde komen, is de vraag of
homoseksueel verkeer in een relatie van liefde en trouw in het licht van de Bijbel geoorloofd is. Het
18 relaas over de zonden van Sodom en Gibeon biedt geen aanknopingspunt voor het beantwoorden van
deze vraag. Ten eerste niet, omdat het niet de intentie van Gen. 19 en Ri. 19 is om homoseksueel
20 gedrag in het algemeen te veroordelen, maar om te verklaren waarom Sodom en Gomorra door de
HERE van de aardbodem weggevaagd worden. Ten tweede niet, omdat de verkrachting van
22 vreemdelingen door een groep heteroseksuele mannen van een dusdanig andere orde is dan
homoseksueel verkeer in een relatie van liefde en trouw dat het niet aangaat uit het eerste
24 conclusies te trekken voor het tweede.

26 **3. Leviticus 18:22 en 20:13**

28 *a. Vragen en opvattingen*

De volgende vragen komen bij de uitleg van deze verzen aan de orde:

- 30 1. Is hier sprake van een algeheel verbod op homoseksueel verkeer of uitsluitend van een
verbod op sacrale prostitutie?
- 32 2. Is uit de formulering van het verbod of uit de context op te maken waarom homoseksuele
handelingen veroordeeld worden?
- 34 3. Beide verzen reppen alleen over de homoseksuele daad. Dat roept de vraag op of het Oude
Testament alleen weet heeft van de homoseksuele daad of ook van de homoseksuele aard
36 en van homoseksuele relaties in liefde en trouw.

38 *Ad 1: Sacrale prostitutie?*

- 40 1. Degenen die van mening zijn dat in deze verzen uitsluitend sacrale prostitutie veroordeeld
wordt, voeren daarvoor de volgende argumenten aan:
 - 42 • Aangezien wat in Lev. 18:21 (het wijden van kinderen aan de Moloch) en Lev. 18:23
(bestialiteit) wordt genoemd in een cultisch kader voorkwam, ligt het voor de hand dat
ook het verbod op homoseksueel verkeer in Lev. 18:22 in een cultisch kader staat.
 - 44 • Het woord 'gruwel' wordt in hoofdzaak gebruikt om cultische vormen van onreinheid
mee aan te duiden.

- Tempelprostitutie was een wijd verbreid fenomeen in het Oude Nabije Oosten en kwam ook in Israël voor. Het is onwaarschijnlijk dat homoseksueel verkeer ook buiten het kader van de tempelprostitutie voorkwam.

2. Degenen die menen dat in Lev. 18:22 en 20:13 alle vormen van homoseksueel verkeer verboden worden, voeren daarvoor de volgende argumenten aan:

- Lev. 18:22 en 20:13 zijn algemeen en absoluut gesteld.
- Indien sprake zou zijn van een verbod op tempelprostitutie ligt het voor de hand dat dit in de gebruikte uitdrukkingen zou doorklinken.
- Het woord 'gruwel' heeft in de Bijbel ook betrekking op hetgeen uit moreel oogpunt verwerpelijk is.
- De overige verboden van Lev. 18 en 20 zijn verre van specifiek cultisch.
- Het onderscheid tussen ethische en cultische verboden is gekunsteld en onhoudbaar. Het is immers ondenkbaar dat hetgeen verboden wordt in Lev. 18:21 en :23 buiten de cultus wel zou mogen plaatsvinden.

Ad 2: Waarom verboden?

Voor het verbod op homoseksueel verkeer in Lev. 18 en 20 worden verschillende verklaringen gegeven:

1. Voortplanting: homoseksueel verkeer wordt verboden om zo de procreatie in het beloofde land veilig te stellen. Daarom wordt seksuele omgang tussen vrouwen niet verboden.
2. Sociale samenhang en status man: vervult een man in het seksuele verkeer een vrouwelijke, passieve rol, dan verliest hij zijn mannelijke status en eer. Dit verklaart waarom seksuele omgang tussen vrouwen niet verboden wordt.
3. Scheppingsorde: homoseksueel verkeer wordt verboden omdat daardoor de orde die God bij de schepping voor man en vrouw in het leven riep, wordt geschonden.

Ad 3: Kent het Oude Testament een homoseksuele aanleg?

In Lev. 18:22 en 20:13 wordt uitsluitend de seksuele praxis verboden. Betekent dit dat een homoseksuele aanleg zoals daar tegenwoordig wel over gesproken wordt onbekend was ten tijde van het Oude Testament? En zo ja, heeft dat dan iets te betekenen voor de wijze waarop wij deze teksten toepassen in onze context? Ook hierover bestaan verschillende opvattingen:

1. In de tijd van het Oude Testament had men wel al weet van 'de homoseksuele aanleg'.
2. Gesteld dat men weet had van de homoseksuele aanleg, dan zou die niet minder dan de homoseksuele daad als verwrongen zijn beschouwd.
3. 'De homoseksuele aanleg' is een modern concept dat als zodanig ten tijde van het Oude Testament niet bekend was.

b. Bespreking

Lev. 18 en Lev. 20 bevatten een reeks qua inhoud grotendeels overeenkomstige voorschriften. Een verschil is dat Lev. 18 in zijn geheel uit categorische verboden ('u mag niet') en Lev. 20 in zijn geheel uit casuïstisch gestelde strafbepalingen ('Indien ...' en dan de casus) bestaat.

De algemene noemer waaronder de verboden van Lev. 18 gebracht zouden kunnen worden, lijkt die van verboden seksuele betrekkingen te zijn. Hoewel ook Lev. 20 hoofdzakelijk handelt over verboden seksuele betrekkingen, is het veel moeilijker, zo niet onmogelijk om de strafwetten van Lev. 20 onder

2 één noemer te brengen, aangezien meerdere voorschriften betrekking hebben op heel andere zaken dan seksuele omgang (zie :6, :9, :25 en :27).

Een – al te letterlijke – vertaling van resp. Lev. 18:22 en 20:13 luidt:

4 'Met iemand van het mannelijke geslacht zult u niet liggen de liggingen van een vrouw. Dat is een gruwel.'

6 'En de man die met iemand van het mannelijke geslacht de liggingen van een vrouw ligt, een gruwel hebben zij beiden gedaan, zij zullen zeker sterven, hun bloed is op hen.'

8 Gelet op de gebruikte uitdrukkingen kan er geen misverstand over bestaan dat in beide verzen de seksuele omgang tussen mannen verboden wordt. Het meervoud 'liggingen' zou erop kunnen wijzen dat niet maar één vorm van seksuele omgang tussen mannen verboden wordt (bijv. anale penetratie), maar elke vorm van seksueel verkeer. Het verbod is algemeen en absoluut geformuleerd en laat in zijn huidige formulering geen uitzondering toe.

12 Het woord *tô'ēbah*, dat met 'gruwel' vertaald wordt, is een ernstige diskwalificatie en heeft een sterke gevoelswaarde: het duidt op iets weerzinwekkends, iets dat verwerpelijk is in de ogen van God of mensen.

16 Op de overtreding staat de hoogst denkbare straf, de doodstraf. We moeten hierbij wel verdisconteren dat 1. de doodstraf in de Bijbeltijd een alom aanvaard gegeven was en 2. dat er vele vergrijpen in de Bijbel zijn waarop de doodstraf staat.

18 Wat betreft de uitdrukking 'hun bloed is op hen' (zie ook 20:9, 11, 12, 16 en 27): die lijkt een verkorte zegswijze te zijn van de uitdrukking 'zijn bloed is op zijn hoofd' (zie Joz. 2:19; 2 Sam. 1:16; 1 Kon. 2:37 e.a.). Er is mee bedoeld dat iemand schuldig is aan zijn eigen dood.

22 '*Sacrale prostitutie*'?

24 Over de vraag of sacrale prostitutie in het Oude Nabije Oosten voorkwam en zo ja, waaraan dan gedacht moet worden, woedt sinds enige decennia een stevig debat. De opvatting dat in Lev. 18 en 26 sprake is van een verbod op sacrale prostitutie is daarom per definitie een kwetsbare. Dat betekent niet dat die opvatting onhoudbaar is. In ieder geval voor wat betreft Mesopotamië lijkt te 28 kunnen worden gestaafd dat aan de dienst aan de godin Ishtar mannen verbonden waren die tegen betaling beschikbaar waren voor homoseksueel verkeer. Dat dit fenomeen ook in Israël voorkwam, 30 lijkt gelet op Deut. 23:17-18 niet onwaarschijnlijk. Daar staat: 'Er mag onder de dochters van Israël geen hoer (*q^edēsĵāh*, spreek uit: k^edeesjah) zijn; en er mag geen schandknaap (*qādēsĵ*, spreek uit: 32 kadeesĵ) zijn onder de zonen van Israël. U mag geen hoerenloon of hondengeld in het huis van de HERE, uw God, brengen ter inlossing van welke gelofte dan ook, want die zijn beide een gruwel voor 34 de HERE, uw God.'

36 Ervan uitgaande dat ook in het oude Israël aan heidense heiligdommen mannen verbonden zijn geweest i.c. konden zijn die beschikbaar waren voor het om welke reden dan ook verrichten van seksuele diensten, is het vervolgens de vraag of Lev. 18:22 en 20:13 in het bijzonder of zelfs 38 uitsluitend daarop betrekking hebben. Daartegen pleit:

- Lev. 18:22 en 20:13 zijn absoluut en algemeen geformuleerd. Dat valt temeer op daar in de 40 ons bekende teksten uit het Oude Nabije Oosten nergens sprake is van een dergelijk absoluut geformuleerd verbod op homoseksueel verkeer.
- Homoseksueel verkeer kwam blijkens ons beschikbare bronnen ook buiten een cultische 42 context voor en daar sluiten de algemene formuleringen van Lev. 18:22 en 21:13 bij aan.

Als sacrale prostitutie voorkwam, zal hetgeen in Lev. 18:22 en 20:13 verboden wordt allereerst daarmee geassocieerd zijn. De enige context immers waarbinnen homoseksueel verkeer iets van 'een verordening' (zie Lev. 18:3; 20:23) gehad zou kunnen hebben, is die van de cultus.

'Waarom verboden?'

Drie antwoorden worden er gegeven op de vraag waarom homoseksueel verkeer als een *tô'ēbah*, een gruwel wordt beschouwd. Het is erom te doen

- de voortplanting veilig te stellen,
- de sociale status van de man en de stabiliteit van het familieleven te beschermen,
- de scheppingsorde voor man en vrouw te handhaven.

Het sterke van de eerstgenoemde opvatting is dat die gerelateerd kan worden aan de grote betekenis die de voortplanting binnen de context van zowel de Bijbel als de patriarchale cultuur had. Het sterke van de tweede opvatting is dat die gerelateerd kan worden aan de opvattingen over de rollen voor man en vrouw die er in het Oude Nabije Oosten waren en die ook hun neerslag in de Bijbel gevonden hebben. Beide opvattingen geven ook een plausibele verklaring voor het gegeven dat er geen verbod op seksueel verkeer tussen vrouwen gegeven wordt. Ook de derde opvatting heeft sterke papieren. Een doorgaande lijn in met name Lev. 18 is dat er met betrekking tot het seksuele verkeer grenzen zijn die strikt in acht genomen moeten worden. Dat het handhaven van deze grenzen teruggaat op Gods oorspronkelijke bedoeling met mens en dier en het samenleven van mensen in familieverband is heel wel mogelijk.

Waarom homoseksueel verkeer in Lev. 18 en 20 verboden wordt, is in dit stadium nog niet te zeggen. Meer duidelijkheid hieromtrent wordt mogelijk verkregen wanneer er wat meer overzicht is over hetgeen ook de andere Schriftplaatsen over homoseksualiteit te berde brengen.

'Kent het Oude Testament een homoseksuele aanleg?'

Het is naar onze mening uitermate lastig zo niet onmogelijk een antwoord te geven op deze vraag, omdat we vooral heel veel niet weten over het fenomeen homoseksualiteit (om dat woord hier toch maar even te gebruiken) zoals zich dat voordeed in de oudheid. De hoeveelheid gegevens die ons ter beschikking staan, is uiterst gering en over de interpretatie van het materiaal verschillen de meningen.

Veel zekerder kunnen we zijn over de vraag of in de oudtestamentische tijd homoseksuele relaties in liefde en trouw voorkwamen. Alles wijst erop dat in de cultuur van het Oude Midden Oosten – de cultuur van het Oude Israël inclusief – per definitie niet de mogelijkheid bestond voor de ontplooiing van homoseksuele relaties in liefde en trouw. Het meest centrale belang was het in stand houden van de naam van de familie en – in verband hiermee – het familiebezit. Heel het leven, heel de wetgeving was op voortbestaan, op voortplanting afgestemd. Kortom, hoewel homoseksueel verkeer voorkwam in het Oude Nabije Oosten was een homoseksuele relatie, laat staan een homoseksuele relatie in liefde en trouw, binnen de sociale en culturele context van het Oude Testament ondenkbaar, aangezien de noodzakelijke randvoorwaarden voor de totstandkoming van een dergelijke relatie ontbraken.

c. Conclusies

Lev. 18:22 en Lev. 20:13 bevatten een categorisch verbod op elke vorm van seksuele omgang tussen mannen. Deze seksuele omgang wordt verboden op straffe van de dood, omdat ze *tô'ēbah* is, een gruwel in Gods ogen. Gelet op de absolute formulering van het verbod en hetgeen we uit het

beschikbare materiaal over homoseksueel verkeer in het Oude Midden Oosten kunnen opmaken, is op goede gronden aan te nemen dat Lev. 18 en 20 homoseksueel verkeer zowel binnen als buiten de cultische context verbieden.

Uit het verbod is niet op te maken of dit verbod beoogt de instandhouding van het volk Israël zeker te stellen of de maatschappelijke of scheppingsorde in stand te houden.

Uit het verbod op uitsluitend de seksuele daad kan niet worden afgeleid dat het Oude Israël onbekend was met de mogelijkheid dat homoseksuele gevoelens aangeboren konden zijn. Het omgekeerde is evenmin het geval. Wel kunnen we met een hoge mate van zekerheid zeggen dat homoseksuele relaties in liefde en trouw buiten het blikveld van Lev. 18 en 20 blijven, aangezien dergelijke relaties niet konden ontstaan in de cultuur waarin deze teksten geformuleerd zijn.

4. Romeinen 1:26-27

Rom. 1:26-27 speelt een cruciale rol in de bezinning op de vraag of homoseksuele relaties in liefde en trouw in Bijbels licht geoorloofd zijn. De reden hiervoor is dat Rom. 1:26-27 de enige Schriftplaats is waarin expliciet onderbouwd wordt waarom homoseksueel verkeer tussen mannen en vrouwen een groot kwaad is: het is niet volgens, maar tégen de natuur.

a. Vragen en opvattingen

Ook nu eerst een inventarisatie van de vragen en opvattingen bij de uitleg van Rom. 1:26-27 die gerelateerd zijn aan de vraag hoe homoseksueel verkeer in Bijbels licht beoordeeld moet worden.

a.1. Homoseksuele omgang in de klassieke oudheid

In de Griekse oudheid was homoseksueel verkeer in een pederastisch kader een veelvuldig voorkomend en kennelijk volstrekt geaccepteerd verschijnsel. Aristocratische jongens van ongeveer 12-18 jaar oud gingen in het kader van hun vorming een – ook seksuele – relatie aan met een volwassen man in de leeftijd van ongeveer 20-30 jaar, waarin zij voorbereid werden op hun rol in de stadstaat. In deze relatie had de volwassene (de *erastès*, minnaar) een actieve en de jongen (de *eromenos*, beminde) een passieve seksuele rol. Relaties als deze waren dus geïnstitutionaliseerd en hadden een pedagogische doelstelling. In de filosofie werd de relatie tussen de minnaar en zijn beminde soms geïdealiseerd als de meest hoogstaande vorm van liefde.

In het Romeinse Rijk was homoseksueel verkeer – zij het niet alleen in de vorm van pederastie – eveneens een veel voorkomend verschijnsel. Romeinse burgers waren in principe vrij om buitenechtelijke seksuele contacten te hebben met leden van hetzij de eigen, hetzij de andere sekse, zolang het maar geen leden van de eigen stand betrof. Wat wij 'biseksualiteit' noemen, was onder de regerende klassen van het oude Rome, naar het schijnt, meer regel dan uitzondering. Het stond een Romeinse burger vrij zijn slaven, zowel jongens als meisjes, voor seksuele diensten te gebruiken. Niet de sekse of leeftijd bepaalde of seksueel verkeer al dan niet aanvaardbaar was, maar de vraag of een passieve dan wel actieve rol in het seksuele verkeer werd vervuld. Een Romeins burger die een passieve rol aannam, i.c. bereid was zich anaal te laten penetreren, bracht zichzelf daarmee in diskrediet.

Homoseksuele prostitutie was een wijd verbreid fenomeen en werd getolereerd zowel in de straten als in de baden te Rome. In hoofdzaak traden slaven en buitenlanders als homoseksuele prostituees op: het paste vrije Romeinse burgers niet om prostitué te zijn.

2 Uit de bronnen is bekend dat een bepaalde categorie volwassen mannen, *cinaedi* genaamd, bereid
4 was de passieve rol in het homoseksuele verkeer aan te nemen. De *cinaedus* kenmerkte zich door
6 o.a. vrouwelijke manieren en kleding. Soms wordt gemeend dat deze *cinaedi* uitsluitend seksuele
8 omgang met jongens en mannen hadden en deel uitmaakten van een homoseksuele subcultuur,
10 maar hierover lopen de meningen uiteen.

12 Over homoseksueel verkeer tussen vrouwen reppen de bronnen die ons uit de klassieke oudheid ter
14 beschikking staan verhoudingsgewijs heel weinig, gelet op de talloze keren dat homoseksueel
16 verkeer tussen mannen ter sprake komt en verbeeld wordt. Dát lesbische omgang plaatsvond,
18 maken de bronnen uit met name de Romeinse tijd duidelijk maar over de omvang van het
20 verschijnsel, de context waarin en de wijze waarop het plaatsvond kan weinig tot niets met zekerheid
22 gezegd worden. Bovendien lopen over de interpretatie van de beschikbare gegevens de meningen
24 ook uiteen.

26 *a.2. Homoseksuele geaardheid in de klassieke oudheid*

28 Op de vraag of men ook in de Griekse en Romeinse oudheid bekend was met ons concept van de
30 homoseksuele geaardheid worden uiteenlopende antwoorden gegeven.

- 32 1. Sommigen zijn op grond van enkele bronnen van mening dat men in de klassieke oudheid
34 bekend was met het concept 'homoseksuele geaardheid'.
- 36 2. Volgens anderen is het concept van de homoseksuele geaardheid een hedendaags concept
38 dat de oudheid niet gekend heeft en zijn alle pogingen om die in te lezen in teksten uit de
40 oudheid anachronistisch van aard. Centraal in de oudheid stond niet iemands seksuele, maar
42 iemands sociale identiteit.

44 Naar onze indruk zijn er indicaties dat sommigen in de oudheid van mening waren dat sommige
mannen (en vrouwen?) exclusief homoseksuele gevoelens hadden. Tegelijk moet vastgesteld worden
dat die indicaties slechts in een zeer beperkt aantal bronnen – die door deskundigen ook nog eens
verschillend geïnterpreteerd worden – terugkomen. Wat het geven van een beslist antwoord in de
ene of andere richting ook bemoeilijkt, is dat het homoseksuele verkeer in zowel het oude
Griekenland als Rome hoofdzakelijk – of zelfs uitsluitend? – voorkwam in een biseksueel kader. Hoe
kan in zo'n culturele context ooit het concept 'homoseksuele geaardheid' ontstaan?

Van belang voor dit debat lijkt ons, dat het eventuele hebben van een homoseksuele geaardheid
geen enkele rol speelt in het oordeel dat vele zowel niet-Joodse als Joodse schrijvers rond het begin
van de jaartelling over homoseksueel verkeer hebben. Homoseksuele omgang werd veroordeeld als
overseks gedrag en om diverse redenen als tegennatuurlijk, maar de notie dat hier sprake zou zijn
van een ongekozen mogelijkheid blijft geheel buiten beschouwing. Dat de homoseksuele praxis niet
beschouwd werd als iets noodzakelijks, kan ook hieruit worden opgemaakt dat men meende dat het
voortkwam uit een onverzadigbare behoefte aan seks.

Nergens is in bronnen uit de oudheid een spoor ervan te vinden dat mensen vanwege hun
homoseksuele gerichtheid een groot innerlijk conflict kunnen hebben of zelfmoord willen plegen,
bijvoorbeeld omdat hun seksuele gerichtheid als ongewenst wordt beschouwd of omdat 'de natuur'
en iemands individuele natuur niet met elkaar sporen.

Dit alles wijst er naar onze mening op dat de opvatting dat sommige mannen (en vrouwen?) een
aangeboren homoseksuele gerichtheid hebben, hetzij niet bestond hetzij, zo zij wel bestond, niet
breed werd gedeeld of serieus genomen.

a.3. Homoseksuele geaardheid en Paulus

2 Drie opvattingen zijn te noteren:

4 1. Degenen die menen dat er in de klassieke oudheid zoets als een homoseksuele geaardheid
6 bestond, zijn in de regel ook van mening dat Paulus van deze opvatting op de hoogte was of
die ook zelf huldigde. Paulus immers was een ontwikkelde Jood, die behoorlijk goed op de
hoogte was van de cultuur van zijn dagen, inclusief die in Rome.

8 2. Degenen die van mening zijn dat het concept 'homoseksuele oriëntatie' een hedendaags
concept is dat de klassieke oudheid niet gekend heeft, sluiten hierbij allicht Paulus in. Voor
sommige auteurs betekent dit dat Paulus in Rom. 1 geen uitspraken doet over mensen met
10 een homoseksuele geaardheid, voor anderen dat het introduceren van het concept
'homoseksuele oriëntatie' in Rom. 1 een anachronisme is.

12 3. Sommigen ten slotte onthouden zich van een oordeel.

Het geven van een antwoord op de vraag of Paulus uitging van het bestaan van een aangeboren
14 homoseksuele aanleg (of die mogelijk achtte) en zo ja, hoe hij die dan beoordeeld heeft en wat dat
vervolgens betekent voor de uitleg en toepassing van Rom. 1 is per definitie vissen in troebel water.

16 Om te beginnen staat niet vast of men er in de oudheid van uitging dat bij sommige mannen en
vrouwen een homoseksuele praxis voortkwam uit een aangeboren aanleg. Vervolgens staat niet vast
18 of, zo men al daarvan uitging, Paulus van het bestaan van deze opvatting op de hoogte was. Ook is
niet bekend of Paulus, gesteld dat hij van het bestaan daarvan op de hoogte was, het concept zou
20 hebben overgenomen of verworpen. En ten slotte weten we niet wat de relevantie van het wel of
niet overgenomen hebben van dit concept is voor de exegese van Rom. 1.

22 We moeten uitgaan van Paulus' aanklacht tegen homoseksueel gedrag in Rom. 1. Die verschilt in
essentie niet van die van andere, zowel Joodse als niet-Joodse auteurs uit de eerste eeuwen rond het
24 begin van de jaartelling. Ook Paulus lijkt homoseksueel gedrag te zien als een welbewust gekozen
levensstijl, iets waaraan een mens zich uit begeerte overgeeft, zij het dat dit het gevolg is van het
26 rechtvaardig oordeel van God over allen die de waarheid in ongerechtigheid ten onder houden. Dat
doet weliswaar vermoeden dat Paulus niet uitgaat van het bestaan van 'een homoseksuele
28 geaardheid' zoals daar tegenwoordig over gesproken wordt, maar zekerheid daarover hebben we
niet.

30 Waar we ten slotte voor willen waken, is dat Paulus voor het karretje van een ingenomen standpunt
gespannen wordt. Sommigen zeggen: 'Als Paulus geweten zou hebben van een homoseksuele aanleg
32 en van de mogelijkheid dat twee vrouwen of mannen een liefdesrelatie voor het leven aangaan, dan
zou hij die aanvaard hebben (want het is geen decadentie).' Anderen zeggen: 'Ook als Paulus
34 geweten zou hebben van een homoseksuele aanleg en van de mogelijkheid dat twee vrouwen of
mannen een liefdesrelatie voor het leven aangaan, zou hij die op grond van de scheppingsorde
36 veroordeeld hebben.' In beide gevallen vul je voor Paulus in hoe hij binnen een context die de zijne
niet is, geoordeeld zou hebben.

a.4. Homoseksuele relaties in liefde en trouw

40 Ook over de vraag of homoseksuele relaties in liefde en trouw in de oudheid voorkwamen,
verschillen de meningen.

42 1. Sommigen zijn van mening dat dit het geval is geweest. Een belangrijke getuige voor deze
opvatting is het *Symposium* van Plato waarin Pausanias de levenslange liefde tussen twee
44 mannen – mits die aangestuurd wordt door de hemelse Eros – als de hoogste vorm van

liefde verheerlijkt. Ook beroept men zich op bronnen uit de Romeinse tijd waarin o.a. sprake is van huwelijken die in de een of andere vorm tussen mannen gesloten konden worden.

2. Anderen zijn van mening dat homoseksuele relaties in liefde en trouw niet voorkwamen, simpelweg omdat de bronnen daarover zwijgen.
3. Weer anderen zijn terughoudend met het doen van een uitspraak hierover.

Dat er in de Griekse oudheid stemmen waren die een bepaald type pederastische relatie als de hoogste vorm van liefde bezongen, is onbetwistbaar (zie het *Symposium* van Plato, 5^e eeuw voor Christus). Dat een dergelijke relatie kon overgaan in een langdurige en meer wederkerige (seksuele) relatie is op grond van hetzelfde *Symposium* ook verdedigbaar. Het *Symposium* is echter de enige bron uit de klassieke oudheid waarin de zaken zo worden voorgesteld en 'de bewijsgrond' is dus minimaal.

Wat betreft het oude Rome staat de bewering dat men vertrouwd was met homoseksuele relaties in liefde en trouw naar onze mening niet sterk. De eerste van wie bekend is dat hij met een man 'trouwde' (Nero in 67 na Chr.) leefde met niemand, hetzij man, hetzij vrouw, samen in een relatie van liefde en trouw. De andere ons bekende bronnen die over 'huwelijken' tussen mannen reppen, dateren uit de 2^e eeuw na Chr..

Om uit deze summiere gegevens de conclusie te trekken dat 'de oudheid vertrouwd was met homoseksuele relaties in liefde en trouw' gaat naar onze mening dan ook te ver. Mochten dergelijke relaties er al geweest zijn (en we willen dat niet uitsluiten), dan zijn ze hoe dan ook niet beeldbepalend geweest.

a.5. Welke vormen van homoseksueel verkeer zijn in Romeinen 1:26-27 aan de orde?

Veroordeelt Paulus uitsluitend decadente vormen van de homoseksuele praxis of ook de homoseksuele praxis die plaatsvindt in het kader van een liefdevolle relatie?

1. Degenen die menen dat Paulus hier uitsluitend een decadente vorm van homoseksueel gedrag veroordeelt, beroepen zich voor hun opvatting op
 - de toenmalige cultuur, waarin homoseksualiteit per definitie in volstrekt zedeloze vorm voorkwam,
 - het feit dat Paulus het in de voorafgaande verzen over afgodsdienst heeft,
 - het geheel van Rom. 1.
2. Degenen die van mening zijn dat Paulus in 1:26-27 homoseksueel verkeer op zich veroordeelt, ongeacht het verband waarin daarvan sprake is, voeren daarvoor de volgende argumenten aan:
 - De Bijbelteksten zelf beperken hun verwerping van homoseksueel gedrag nergens tot exploiterende vormen.
 - De verboden en bepalingen van Lev. 18:22 en 20:13 werken door in Paulus' formuleringen in Rom. 1 en die verboden en bepalingen zijn ongekwalificeerd.
 - Rom. 1:26-27 is absoluut verwoord.
 - De vermelding van lesbisch gedrag wijst erop dat het om veel meer gaat dan pederastische vormen van homoseksueel verkeer.
 - 1:27 maakt een tegenstelling, niet tussen exploiterende en liefdevolle homoseksuele relaties maar tussen heteroseksueel en homoseksueel gedrag.
 - De uitdrukking 'tegen de natuur' refereert niet aan pederastie of seks in cultische context of exploiterende zin. Ze herinnert aan de schepping en het zichtbare verschil tussen man en vrouw dat God in zijn schepping gelegd heeft.

2 a.6. Over 'vervangen' (*μεταλλάσσω*) en 'opgeven' (*ἀφίημι*)

3 Waaraan refereert Paulus in Rom. 1:26-27 precies: aan mannen en vrouwen die uitsluitend
4 betrokken zijn bij de homoseksuele praxis of aan mensen die weliswaar bij de homoseksuele praxis
betrokken zijn, maar feitelijk biseksueel gedrag vertonen?

6 Ook op deze vraag worden verschillende antwoorden gegeven.

- 7 1. Sommigen zijn van mening dat het in Rom. 1:26-27 gaat over heteroseksuelen die zich
8 overgeven aan homoseksueel verkeer en niet over mannen en vrouwen die een
homoseksuele gerichtheid hebben. Zij beroepen zich daarvoor met name op het werkwoord
10 vervangen (*μεταλλάσσω*) dat Paulus gebruikt. Daaruit zou blijken dat Paulus hier niet denkt
aan mannen of vrouwen met een homoseksuele geaardheid, maar aan mensen die bewust
12 tegen hun eigen natuur ingaan.
- 14 2. Een subopvatting in deze categorie is dat weliswaar sprake is van een verwisseling van
heteroseksueel voor homoseksueel verkeer, maar dat dit geen permanente verwisseling is.
De woorden 'verwisselen' en 'opgeven' zijn niet absoluut te verstaan.
- 16 3. Een nog weer andere opvatting luidt dat het hier gaat om mensen die de heteroseksuele
omgang helemaal hebben opgegeven en waarschijnlijk ook nooit in praktijk hebben
18 gebracht, mensen met een homoseksuele gerichtheid dus.
- 20 4. Anderen ten slotte zijn van mening dat Rom. 1:26-27 geen individuele keuzes beschrijft,
maar een cultuurhistorisch proces. Paulus doet hier niet anders dan een kenschets geven van
22 het totale verval van een heidense cultuur. Te zoeken naar welke individuen precies Paulus
op het oog heeft, gaat voorbij aan de strekking van de tekst.

24 a.7. Over 'natuurlijk' (*kata phusin*) en 'tegennatuurlijk' (*para phusin*)

25 Over de achtergrond van de door Paulus gebruikte termen bestaat op grond van het vele materiaal
26 dat hierover beschikbaar is een grote consensus. Paulus maakt hier gebruik van termen en
opvattingen die binnen zowel Joodse als niet-Joodse kring leefden. In de filosofie van Philo en de
28 Stoïcijnen speelt het *kata phusin* (volgens de natuur) en *para phusin* (tegen de natuur) een heel
belangrijke rol. Over de precieze betekenis van deze termen in Romeinen 1 lopen de opvattingen
30 echter uiteen. De volgende opvattingen kunnen worden genoemd:

- 31 1. Paulus verstaat hieronder de schepping van Gen. 1 en 2.
- 32 2. Paulus verstaat hieronder de voor ieder zichtbare werkelijkheid, zoals die door God bedoeld
is bij de schepping.
- 34 3. Natuurlijk is wat men natuurlijk vindt in een bepaalde tijd. In de oudheid is 'natuur' geen
kwestie van biologie, maar van cultuur en sociale conventie. Vergelijk hetgeen Paulus in 1
36 Kor. 11:14-15 schrijft over de haardracht van de man.
- 38 4. De natuur is het karakter van een persoon of groep.

40 b. Bespreking van Romeinen 1:26-27

42 b.1. Kader, inhoud, opbouw

43 Het kader waarbinnen Rom. 1:18-32 staat, is dat van het evangelie van Jezus Christus. Niet het
oordeel, maar de blijdschap om het wonder van Gods genade in Christus voert de boventoon. Maar
44 zonder die genade kan noch de Jood noch de heiden. Allen namelijk leven onder de toorn van God,
zo blijkt uit Rom. 1:18-3:20.

In Rom. 1:18-23 verklaart Paulus waarom de mensheid onder Gods toorn leeft: zij heeft de waarheid die van God vanuit de schepping gekend kan worden, onderdrukt en de heerlijkheid van de onvergankelijke God vervangen door beelden van wat Hij zelf geschapen heeft. Door deze oerzonde roept de mens alle overige in Rom. 1 genoemde zonden over zichzelf af en 'Zo is de verering van naamloze beelden begin, midden en eind van alle kwaad.' (Wijsheid 14:27).

Vanaf Rom. 1:24 benoemt Paulus in alle concreetheid waarin Gods toorn over de mensheid zich uit: Hij levert de mens uit aan zijn dwaasheid en zonden zoals een rechter de schuldige uitlevert aan de beul.

Rom. 1:18-32 tekent Gods oordeel over de mens en de totstandkoming daarvan, maar draagt niet minder het karakter van een aanklacht. Dit blijkt uit Rom. 1:32 en eveneens uit Rom. 2:1-3. Het oordeel en de aanklacht van Rom. 1:18-32 zijn het gevolg van het vereren van het schepsel boven de Schepper. De aanklacht is massief en generaliserend in die zin, dat ze geen ruimte laat voor nuances die er op grond van meer positieve ervaringen met heidenen te maken zouden zijn. Dat impliceert dat degene die meent geen deel te hebben aan de verdwazing en dwaasheden die Paulus schetst in Rom 1:18-32 nadrukkelijk niet is gevrijwaard van Gods oordeel. Gods oordeel raakt de mensheid als geheel – Joden en niet-Joden –, zo blijkt uit de opzet van Paulus' betoog in Rom. 1:18-3:20.

Van belang voor de geleiding van Rom. 1:24-32 is, dat Paulus tot driemaal toe met exact dezelfde bewoordingen inleidt dat het God is die de mensen aan de zonde heeft overgegeven:

- :24-25: God geeft de mensen over aan onreinheid + nadere uitwerking hiervan;
- :26-27: God geeft de mens over aan oneervolle hartstochten + nadere uitwerking hiervan;
- :28-32: God geeft de mens over aan een verwerpelijke denken om dingen te doen die niet passen + nadere uitwerking hiervan.

Deze geleiding is in die zin van belang voor ons thema dat hieruit blijkt dat de homoseksuele zonden niet als eerste door Paulus genoemd worden, zoals velen menen. Homoseksueel gedrag wordt weliswaar uit het geheel van onreinheden gelicht waarvan Paulus in :24 spreekt, maar heeft niet Paulus' primaire belangstelling.

Deze geleiding is ook in die zin van belang, dat het werkwoord vervangen (μεταλλάσσω) dat Paulus bij in 1:25 en 26 gebruikt (een echo van ἀλλάσσω in :23) niet alleen betrekking heeft op homoseksueel verkeer – dat zeker ook; het vervangen van 1:25 correspondeert met het vervangen van 1:26 –, maar op alle verwording van de menselijke seksualiteit die tot onttering van het lichaam leidt.

Soms wordt gemeend dat Paulus gaande zijn betoog naar een climax toewerkt. De tot drie keer toe gebruikte zinsnede waarmee Paulus het Godsoordeel inleidt, vertoont op zich echter geen blijk van een climax. Gelet op de door Paulus gebruikte formuleringen lijkt er eerder sprake te zijn van één oordeel waarvan telkens verschillende facetten benoemd worden.

In Rom. 1:26 komt Paulus over de verlangens, de passies te spreken waaraan God de mensen overgeeft. Hoewel het woord hartstochten (πάθη) in het klassieke Grieks op zich geen afkeurende betekenis hoeft te hebben, heeft het die in de geschriften van Paulus wel en ziet het uitsluitend op seksuele driften waardoor de mens zich laat beheersen en leiden (verg. Kol. 3:5; 1 Thess. 4:5). Deze driften ontoren een mens.

b.2 Waarom bijzondere aandacht voor homoseksuele omgang?

In Rom. 1:26-27 spitst Paulus de verwording van de omgang met seksualiteit ten gevolge van de menselijke verdwazing toe op de homoseksuele omgang tussen zowel vrouwen als mannen. Waarom kan of zal hij dat gedaan hebben? We noteren drie opvattingen:

1. Omdat de homoseksuele praxis de ergste van alle zonden is.
2. Omdat de homoseksuele praxis door Joden als typerend voor het heidendom werd beschouwd.
3. Omdat geen andere zonde zo duidelijk zichtbaar maakt dat het omruilen van God voor de afgodsbeelden en het dientengevolge onteren van God leidt tot het omruilen van het natuurlijke geslachtsverkeer voor het tegennatuurlijke geslachtsverkeer en het dientengevolge onteren van het menselijke lichaam.

Opvatting 1 veronderstelt dat Paulus toewerkt naar een climax. Paulus verwoording biedt daarvoor echter geen aanknopingspunt en los daarvan, mocht er sprake zijn van een climax, dan ligt die dus in de reeks zonden die in 1:28-31 genoemd worden en niet in 1:26-27.

Opvatting 2 en 3 liggen in elkaars verlengde en zijn beide op goede gronden te handhaven. Opvatting 2, omdat alles erop wijst dat homoseksueel gedrag in de visie van de Joden rond het begin van de jaartelling en lang daarna iets ongerijmds was dat geacht werd wezensvreemd aan het Jodendom te zijn. Dat van de homoseksuele praxis gemeend werd dat het een heidense aberratie was die nauw samenhang met de beeldendienst, zou heel goed kunnen verklaren waarom Paulus het thema homoseksueel verkeer juist binnen het kader van Rom. 1:18-23 aan de orde stelt. Des te schokkender zullen de Joodse lezers het vervolgens gevonden hebben, dat Paulus in Rom. 2 Joden en heidenen over één kam scheert. Opvatting 3 overtuigt vanwege de terminologische dwarsverbinding die het gebruik van het werkwoord vervangen (*metallosoo*) legt tussen 1:25 en :26-27.

b.3 Homoseksuele omgang in de breedste zin van het woord

Paulus spitst in 1:26-27 de verwoording van de omgang met seksualiteit toe op de homoseksuele praxis. Aan deze formulering liggen meerdere keuzes ten grondslag.

Ten eerste deze, dat Paulus bij 'vrouwen die de natuurlijke omgang vervangen hebben door de tegennatuurlijke' primair en vermoedelijk zelfs uitsluitend denkt aan homoseksueel verkeer tussen vrouwen. De uitdrukking 'eveneens' (ὁμοίως τε καὶ) in 1:27 in combinatie met het parallelle gebruik van de uitdrukking 'de natuurlijke omgang' (τὴν φυσικὴν χρῆσιν) zijn van bepalende betekenis voor de exegete van :26.

Ten tweede deze, dat Paulus in Rom. 1:27 niet alleen pederastie en exploiterende vormen van homoseks voor ogen heeft. Wanneer de ons bekende bronnen uit de klassieke oudheid reppen over lesbisch verkeer, wordt er geen melding gemaakt van pederastie, misbruik van slaven of (tempel)prostitutie. Het ligt daarom voor de hand dat Paulus ook in 1:27 niet uitsluitend of vooral pederastie, misbruik van (kind)slaven en homoseksuele prostitutie veroordeelt. Dit wordt bevestigd door het woordgebruik in 1:27. Als Paulus schrijft dat de mannen de natuurlijke omgang met de vrouw hebben opgegeven en in wellust voor elkaar zijn ontbrand, dan zit er in dat 'hebben opgegeven' (ἀφήμι, hier met de betekenis 'loslaten', 'prijsgave') iets vrijwilligs en in het 'voor elkaar' (εἰς ἀλλήλους) iets wederkerigs. Dat impliceert dat Paulus hier niet alleen de vormen van afgedwongen homoseksueel verkeer voor ogen heeft, maar ook gedacht heeft aan de homoseksuele omgang op vrijwillige basis.

b.4. Exclusief homoseksuele omgang

Een complex punt vinden wij hoe precies de woorden 'vervangen' (μεταλλάσσω) en 'opgeven' (ἀφήμι) geduid moeten worden. Gaan we uit van het feit dat de werkwoorden 'vervangen' en 'opgeven' parallel gebruikt worden in twee sterk overeenkomende zinnen, dan impliceert dit o.i. dat

ze elkaar feitelijk dekken: ‘verwisselen’ is echt ‘het een inruilen voor het ander’. Dit betekent dat Paulus hier mannen en vrouwen op het oog heeft die uitsluitend op een seksuele omgang met de eigen sekse gericht zijn (geraakt). Dat hoeft niet noodzakelijk te betekenen dat ze hun hele leven homoseksueel actief zijn geweest. Het woordgebruik sluit niet uit dat ook aan mannen en vrouwen gedacht is die een heteroseksuele omgang verruild hebben voor de homoseksuele. Gelet op hetgeen wij weten over homoseksueel verkeer in het oude Griekenland en Rome ligt dat zelfs voor de hand. Dat kwam immers hoofdzakelijk in een biseksueel kader voor.

Gegeven het sterk biseksuele karakter van de Romeinse samenleving roept deze exegese wel de vraag op waarom Paulus in Rom. 1:26-27 alleen lijkt te reppen over vrouwen en mannen die uitsluitend seksuele omgang met de eigen sekse hebben. De reden hiervoor zou kunnen zijn, dat Paulus in het exclusieve homoseksuele verkeer – waarin de totale vervanging van de natuurlijke seksuele omgang door de onnatuurlijke tot uiting komt – de meest overduidelijke illustratie ziet van de totale vervanging van de dienst aan de Schepper door de dienst aan het schepsel.

b.5. Homoseksuele passies

Over de vraag of Paulus geweten heeft van wat tegenwoordig ‘een homoseksuele geaardheid’ genoemd wordt, kan niets met zekerheid gezegd worden. Uit Rom. 1:26-27 kan wel afgeleid worden hoe Paulus over de homoseksuele passies als zodanig dacht: gelet op het bredere verband van Rom. 1:18-31 heeft hij ook die beschouwd als het gevolg van Gods oordeel over de mensheid en in zichzelf veroordelingswaardig. Het oordeel van God begint immers bij een verwrongen gedachtewereld en gevoelsleven. Zie 1:21 (‘zij zijn verdwaasd in hun overwegingen en hun onverstandig hart is verduisterd.’); 1:24 (‘overgegeven aan de begeerten van hun hart’), 1:26 (overgegeven aan ontorende ‘*pathè*’, verlangens) en 1:28 (overgegeven aan ‘verwerpelijk denken, om dingen te doen die niet passen’). In de wijze waarop Paulus over de homoseksuele begeerte spreekt, klinkt ook door dat die niet tot het domein van de liefde maar van de wellust behoort.

b.6. Natuurlijk en tegennatuurlijk

Hierboven klonk al door hoe de uitdrukkingen ‘de natuurlijke omgang’ (τὴν φυσικὴν χρῆσιν) en ‘de tegennatuurlijke omgang’ (τὴν παρὰ φύσιν) naar onze mening geïnterpreteerd moeten worden. Gelet op het gebruik van deze uitdrukkingen in Paulus’ tijd en de wijze waarop Paulus deze zelf gebruikt (1 Kor. 11:14), kunnen ze de lading hebben van normaal en abnormaal, van conventioneel en onconventioneel. In Rom. 1 echter hebben deze uitdrukkingen een specifiekere betekenis. Dat blijkt uit de vele intertekstuele dwarsverbanden tussen Rom. 1 en Gen. 1. Paulus refereert expliciet aan ‘de schepping van de wereld’ (:20) en ‘de Schepper’ (:25). Met name ook valt te wijzen op Rom. 1:23 dat meerdere zinspelingen op Gen. 1:26 bevat:

- Rom. 1:23: ‘zij hebben de heerlijkheid van de onvergankelijke God vervangen door **een beeld** (εἰκόνας) dat **lijkt** (ὁμοιώματι) op een vergankelijk **mens** (ἄνθρωπος), op **vogels** (πετελιῶν) en op **viervoetige** (τετραπόδων) en **kruipende** dieren (ἔρπετων).’
- Rom. 1:26: ‘En God zei: Laten Wij **mensen** (ἄνθρωπος) maken naar Ons **beeld** (εἰκόνας), naar Onze **gelijkenis** (ὁμοίωσις) en laten zij heersen over de vissen van de zee, over de **vogels** (πετελιῶν) in de lucht, over het **vee** (het woord viervoetige dieren wordt niet gebruikt, maar dat vee viervoetig is mag duidelijk zijn), over heel de aarde en over al de **kruipende** dieren die over de aarde **kruipen** (ἔρπετων τῶν ἐρπόντων).’

Verder kunnen de woorden ‘mannen’ (ἄρσενες) en ‘vrouwen’ (θήλειαι) aan Gen. 1:27 (mannelijk en vrouwelijk, ἄρσεν καὶ θῆλυ) zijn ontleend.

Omdat Paulus in deze evident door Gen. 1 gestempelde context spreekt van natuurlijk en tegennatuurlijk, ligt het voor de hand dat Paulus bij ‘natuurlijk gebruik’ denkt aan de seksuele omgang tussen man en vrouw waarop Gen. 1 doelt. De verwisseling van de verering van de Schepper door het scepstel heeft als consequentie de verwisseling van de seksuele rollen voor man en vrouw zoals die van den beginne door God bedoeld zijn.

c. Conclusies

In Rom. 1:18-32 predikt Paulus Gods oordeel over een mensheid die de waarheid aangaande God in ongerechtigheid onderdrukt. In nauwe aansluiting bij andere Joodse schrijvers beschouwt hij de verwisseling van God voor de afgoden als de wortel van alle kwaad. In het kader daarvan brengt Paulus in Rom. 1:26-27 de exclusief homoseksuele omgang tussen vrouwen en tussen mannen ter sprake als overduidelijke illustratie van het oordeel van God over een mensheid die de verering van Hem ingeruild heeft voor de verering van het scepstel. De wijze waarop Paulus zich uitdrukt, biedt geen aanknopingspunten voor de opvatting dat Paulus uitsluitend exploiterende of pederastische vormen van homoseksuele begeerten en omgang ontierend en schandelijk gevonden zou hebben. Homoseksuele passies en de daaruit voortkomende daden lagen voor hem per definitie in de sfeer van het mensonterende. Dit blijkt uit de relatie die er ligt tussen de uitdrukkingen ‘natuurlijk’ en ‘tegennatuurlijk gebruik’ en Gen. 1: zo heeft God de Schepper mannen en vrouwen niet geschapen noch bedoeld.

Ook Paulus lijkt homoseksueel gedrag te zien als een welbewust gekozen levensstijl, iets waaraan een mens zich uit begeerte overgeeft en dit dan als gevolg van het rechtvaardig oordeel van God over allen die de waarheid in ongerechtigheid ten onder houden. Dat doet vermoeden dat Paulus niet uitgaat van het bestaan van ‘een homoseksuele geardeheid’ zoals daar tegenwoordig wel over gesproken wordt.

De opvatting dat Paulus weet heeft gehad van homoseksuele relaties in liefde en trouw en ook die in Rom. 1 voor ogen heeft, kan op grond van het ons beschikbare materiaal niet met feiten onderbouwd worden. Een tegengestelde opvatting, namelijk dat noch de oudheid noch Paulus vertrouwd was met dergelijke relaties, ligt gegeven het bronnenmateriaal meer voor de hand.

5. Korintiërs 6:9 en 1 Timotheüs 1:10

Ten slotte de twee teksten waarin gesproken wordt over ‘schandknappen’ (Grieks: *malakoi*) en/of ‘mannen die met mannen slapen’ (Grieks: *arsenokoitai*).

1 Korintiërs 6:9-11

In 1 Kor. 6 spreekt Paulus over *malakoi* en *arsenokoitai* (μαλακοὶ, resp. ἀρσενοκοῖται) naar aanleiding van het feit dat gemeenteleden elkaar voor de rechter dagen (1 Kor. 6:1). Dat stelt Paulus aan de kaak, maar niet minder veroordeelt hij dat gemeenteleden elkaar onrecht aandoen. Om te onderstrepen dat de Korintiërs hiermee hun verlossing in de waagschaal stellen, grijpt hij middels de formule ‘Of weet u niet’ terug op het onderricht dat zij eerder kregen over het Koninkrijk van God: ‘Onrechtvaardigen (ἄδικοι) zullen het Koninkrijk van God niet beërven.’ Ongetwijfeld met de gemeente van Korinte voor ogen (‘sommigen van u zijn dat wel geweest’, 6:11) geeft Paulus vervolgens een opsomming van degenen die het Koninkrijk van God niet zullen beërven:

ontuchtplegers, afgodendienaars, overspelers, schandknappen (*malakoi*), mannen die met mannen slapen (*arsenokoitai*), dieven, hebzuchtigen, dronkaards, lasteraars en rovers.

Zes van de hier gebruikte aanduidingen voor onrechtvaardigen vinden we ook terug in 1 Kor. 5:10-11 voor mensen die weliswaar broeders heten, maar het niet zijn: ontuchtplegers, afgodendienaars, hebzuchtigen, dronkaards, lasteraars en rovers. Van zulke 'broeders' moet de gemeente zich verre houden; met hen mag zelfs niet de maaltijd genuttigd worden.

De zondarenlijst van 1 Kor. 5:10-11 keert dus in een uitgebreidere versie terug in 1 Kor. 6:9-10. De uitbreiding bestaat uit personen die zich schuldig maken aan seksuele zonden (overspelers, schandknappen, mannen die met mannen slapen, zie de thematiek van 1 Kor. 5:1vv) en uit één die mogelijk (zie 6:7) verband houdt met hetgeen in 1 Kor. 6:1vv aan de orde is, te weten dieven.

Tot de onrechtvaardigen (*adikoi*) behoren dus ook de *malakoi* en *arsenokoitai*.

1 Timoteüs 1:8-11

Naar aanleiding van de bestrijding van dwaalleer komt Paulus in zijn brief aan Timoteüs te spreken over het legitieme gebruik van de wet. In dat verband benoemt hij eerst in algemene termen voor wie de wet bestemd is ('voor wettelozen en voor opstandigen, goddelozen en zondaars, onheiligen en onreinen'), waarna hij dit in zeer concrete termen uitwerkt ('voor hen die vader of moeder vermoorden, voor doodslagers, voor ontuchtplegers, voor mannen die met mannen slapen, voor mensenhandelaars, leugenaars, meinedigen'). In ieder geval de tweede reeks lijkt uit te gaan van wat wel 'de tweede tafel van de wet' genoemd wordt, te weten het 5^e tot het 9^e gebod. De *arsenokoitai* worden dan samen met de 'ontuchtplegers' gerekend tot mensen die het 7^e gebod schenden. Samen met alle genoemden behoren zij tot de wettelozen, opstandigen, goddelozen, zondaars, onheiligen en onreinen.

Malakoi en arsenokoitai

Het is naar onze mening niet nodig om een overzicht te geven van de opvattingen die de ronde doen over de betekenis van deze termen, aangezien daarover inmiddels op goede gronden consensus bestaat. Al enige decennia wordt gemeend dat onder de *malakoi* en *arsenokoitai* van 1 Kor. 6:9 en de *arsenokoitai* van 1 Tim. 1:10 de passieve resp. de actieve partner in het homoseksuele verkeer verstaan moeten worden.

Hoewel het woord *malakos* een breed betekenisveld heeft – waaronder 'verwijfde' – is het vooral de combinatie met *arsenokoitès* die ervoor pleit aan de passieve partner in homoseksueel verkeer te denken. Dat bij *arsenokoitai* aan de actieve partners in het homoseksuele verkeer gedacht moet worden, heeft David F. Wright als eerste overtuigend beargumenteerd zo niet aangetoond.

Wat betreft *arsenokoitai*: de vertaling van het hier gebruikte woord is lang een onopgelost probleem voor de Bijbeluitleg geweest, omdat het verder in de ons beschikbare literatuur uit de oudheid niet gebruikt wordt. Desondanks kan op goede gronden aangenomen worden dat deze term vermoedelijk gesmeed is binnen het Jodendom – mogelijk door Paulus zelf, aangezien hij het voor zover ons bekend als eerste gebruikt heeft – naar analogie van de Griekse vertaling van Lev. 18:22 en 20:13.

Daar staat:

Lev. 18:22 - *meta arsenos ou koimethese koiten gunaikos*

Lev. 20:13 - *hos an koimethe meta arsenos koiten gunaikos*

Het gebruik van de termen *arsenos* en *koiten* in beide verzen, met name hun nevenschikking in 20:13, geeft een sterke parallel met Paulus' gebruik van *arsenokoitai*.

2 *Daarbij komt dat arsenokoites de letterlijke vertaling is van het Hebreeuwse mishkav zakur, een*
3 *uitdrukking die uitgaat van de Hebreeuwse tekst van Lev. 18:22 en Lev. 20:13 en 'liggen met een*
4 *man' betekent. Deze uitdrukking wordt door de rabbi's gebruikt voor mannen die homoseksuele*

5 *omgang hebben.*
6 *Naar men algemeen meent, dekken de woorden malakoi en arsenokoitai de gangbare vormen van*
7 *homoseksueel verkeer in zowel de Hellenistische als de Romeinse samenleving. Dat in de praktijk de*
8 *malakoi dikwijls mannen zijn geweest die tegen betaling of in cultisch verband seksuele diensten*
9 *verrichten, ligt o.i. voor de hand, aangezien het op zich nemen van de passieve rol in het*
10 *homoseksuele verkeer vernederend was en iemands mannelijke status danig ondermijnende. In de*
11 *praktijk zullen de arsenokoitai daarom niet zelden mannen geweest zijn, die gebruik hebben gemaakt*
12 *van de diensten van de malakoi. Dit impliceert niet dat de arsenokoitai per definitie hoerenlopers*

13 *zijn. Ook buiten de wereld van gekochte seks kwam homoseksueel verkeer voor.*
14 *Gaan we ervan uit dat Paulus onder de malakoi en arsenokoitai de passieve en actieve partners in*
15 *het homoseksuele verkeer heeft verstaan, dan wordt uit de context van 1 Kor. 6:9 en 1 Tim. 1:10 ook*
16 *duidelijk hoe Paulus deze mannen beoordeelde en hoe hij wilde dat de gemeente met hen zou*
17 *omgaan. Voor Paulus behoorden zij tot de onrechtvaardigen, de adikoi, (1 Kor. 6:9) en tot de*
18 *wettelozen en opstandigen, goddelozen en zondaars, onheiligen en onreinen (1 Tim. 1:9). Hij plaatst*
19 *hen in 1 Kor. 6 op één lijn met andere mensen die het koninkrijk van God niet zullen beërven:*
20 *ontuchtplegers, afgodendienaars, overspelers, dieven, hebzuchtigen, dronkaards, lasteraars en*
21 *rovers. En in 1 Tim. 1 plaatst hij hen op één lijn met hen die vader of moeder vermoorden,*
22 *doodslagers, ontuchtplegers, mensenhandelaars, leugenaars en meinedigen.*

23 *Het is in dit licht alleszins aannemelijk dat voor Paulus ook de malakoi en arsenokoitai, zo zij tot de*
24 *gemeente behoorden maar bleven leven in hun onreinheid, behoorden tot degenen die 'aan de*
25 *satan uitgeleverd' (1 Kor. 5:5) en van de (avondmaals-)tafel geweerd dienden te worden (1 Kor.*
26 *5:11). Dit betekent overigens niet dat Paulus in de gemeente geen ruimte ziet voor mannen die in het*
27 *verleden malakos of arsenokoitès zijn geweest. Die ruimte is er namelijk wel. Immers: 'Sommigen*
28 *van u zijn dat ooit geweest, maar u bent gereinigd, u bent geheiligd, u bent rechtvaardig verklaard in*
29 *de naam van de Heer Jezus Christus en door de Geest van onze God.' (1 Kor. 6:11). Voor zowel*
30 *degenen die zich passief als zij die zich actief hebben opgesteld in het homoseksuele verkeer is*
31 *ruimte in de gemeente van Christus, omdat ze van al hun onreinheid gereinigd kunnen worden en*
32 *van al hun zonden vrijgesproken in de naam van de Heer Jezus Christus. Door terug te keren naar*
33 *hun oude levensstijl verspelen ze echter hun redding.*

34 **6.Samenvatting**

35 *Het kader waarbinnen wij als commissie ons bezinnen op de Bijbelse gegevens ten aanzien van de*
36 *homoseksuele praxis is de vraag of er binnen de gemeente van Christus ruimte kan zijn voor*
37 *homoseksuele relaties in liefde en trouw. Wat heeft de bezinning op de Bijbelteksten die betrekking*
38 *hebben op de homoseksuele praxis ons gebracht? Dit, dat het oordeel over de homoseksuele praxis*
39 *in alle Bijbelteksten die die ter sprake brengen uiterst negatief is. De Kanaänieten werden blijkens*
40 *Lev. 18 mede vanwege de homoseksuele praxis het land uitgespuugd en degenen van het volk Israël*
41 *die daaraan deel hebben, dienden terechtgesteld te worden. Paulus beschouwt de homoseksuele*
42 *passies en praxis als een direct gevolg van het vereren van het schepsel boven de Schepper en haaks*
43 *staand op de door God in de schepping gelegde orde. Degenen uit de gemeente die zich daaraan*
44 *schuldig maken, behoren van de gemeente te worden afgesneden.*

Tegelijk hebben we vastgesteld dat homoseksuele relaties in liefde en trouw niet in het blikveld van Lev. 18 en 20 (konden) zijn. Ook de apostel Paulus heeft bij het schrijven van Rom. 1 naar alle waarschijnlijkheid geen homoseksuele relaties in liefde en trouw voor ogen gehad.

7. Het bredere Bijbelse verband: de schepping

We willen nu proberen de conclusies die we hierboven uit de exegese van specifieke Bijbelteksten getrokken hebben, in het bredere verband van de Schrift als geheel te plaatsen. De kernvraag daarbij is hoe we het negatieve oordeel in de Bijbel over homoseksueel verkeer hebben te duiden.

Bij de exegese van Rom. 1 hebben we vastgesteld dat er tussen Rom. 1 en Gen 1 meerdere intertekstuele verbanden bestaan. Er is sprake van een welbewust terugrijpen op Gen. 1 en op grond daarvan was de conclusie dat Paulus bij 'natuurlijk gebruik' gedacht heeft aan Gods bedoeling met het sekseverschil en de seksuele omgang zoals die in Gen. 1 geopenbaard worden.

Genesis 1:26-28: mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen

Genesis 1:26-28 verhaalt van de schepping van de mens.

Blijkens 1:27 is de mensheid mannelijk en vrouwelijk geschapen. Direct hiermee verbonden is de zegen die God over de mensheid uitspreekt: 'Wees vruchtbaar, word talrijk!' Hiermee wordt iets heel fundamenteels uitgesproken over de bedoeling van God met het door Hem geschapen sekseverschil: alleen zo is de mens in staat zich voort te planten, de aarde te vervullen, daarover als plaatsbekleder van God de scepter te zwaaien.

De voortplanting, het verwekken van nageslacht, is dan ook van de grootste betekenis in heel het Oude Testament. Dat heeft niet alleen te maken met het type samenleving waarin de Godsopenbaring plaatsvond, te weten die van een patriarchale samenleving waarin het voortleven en -bestaan van de familie op voorvaderlijke grond een van de meest centrale waarden was, maar meer nog met het zich geroepen voelen te leven onder de scheppingszegen van de Allerhoogste. Een eerste reden waarom de Bijbel de homoseksuele praxis veroordeelt, is naar onze opvatting dan ook dat deze haaks staat op het door God geschapen sekseverschil en het doel dat Hij daarmee heeft.

Genesis 2:18-25: en Hij bracht haar bij de mens

Een nieuw en niet minder fundamenteel aspect van het man en vrouw zijn brengt Gen. 2:18-25 aan het licht. Wanneer de mens onder de dieren geen 'passende wederhelft' vindt, brengt de HERE God een diepe slaap over hem en schiep Hij uit zijn rib de vrouw. Hij brengt haar tot de mens als een bruidegom tot zijn bruid: been van zijn beenderen en vlees van zijn vlees.

Bij dit oerverhaal van het ontstaan van het eerste mensenpaar tekent de schrijver van Genesis aan: 'Daarom zal een man zijn vader en zijn moeder verlaten en zich aan zijn vrouw hechten; en zij zullen tot één vlees zijn.' (Gen. 2:24). Hiermee wordt het verhaal over de schepping van de vrouw geïdentificeerd als de opmaat tot het huwelijk: het 'tot één vlees worden' duidt niet alleen op de seksuele gemeenschap tussen man en vrouw, maar ook op het samen in elk opzicht vormen van een nieuwe levenseenheid.

Terecht wordt wel gezegd dat de mens in de vrouw meer ontvangt dan alleen een echtgenote; het gaat om het opheffen van zijn alleen-zijn. In en door de vrouw ontvangt de mens dus ook een medemens die maatje is, zoals een vader of moeder is, of vriend, zoon of dochter. En toch, dat die

2 medemens in het scheppingsverhaal een vrouw is die door de HERE als echtgenote tot de mens
gebracht wordt, is niet willekeurig. Er is geen ander die zo zijn sterkste behoeften, diepste verlangens
en mooiste dromen vervullen kan.

4 Van deze band tussen man en vrouw zingt de Bijbel dan ook het hoogste lied. Die band biedt een
dusdanig treffende metafoor, dat die gebruikt wordt voor de bijzondere relatie tussen de HERE God
6 en zijn volk (Ez. 16:1-14) en tussen Jezus Christus en zijn kerk (Ef. 5:22-33).

8 In Gen. 2:18-25 wordt het model aangereikt voor de meest intieme en vitale levensgemeenschap die
de mens kan aangaan: het huwelijk tussen man en vrouw. Ook dat verklaart waarom de
homoseksuele praxis in de Bijbel categorisch verboden wordt.

10

In bijlage 4 bij dit rapport wordt op het onderwerp van dit hoofdstuk uitgebreider ingegaan.

12

Hoofdstuk 8. Bijbel en homoseksueel verkeer - Hermeneutiek

2

Woord vooraf

4 Dit hoofdstuk loopt uit op de conclusie dat de Bijbel ruimte laat voor een duurzame en geordende
6 homoseksuele relatie in liefde en trouw. Deze conclusie wordt niet unaniem door de commissie
8 gedeeld; enkele leden zijn van oordeel dat een dergelijke ruimte er principieel niet is. Anders dan de
meerderheid van de commissie herkennen zij zich dan ook niet in de integrale tekst van dit hoofdstuk.
Hun opvatting is in het kort uiteengezet in hoofdstuk 9 van dit rapport.

10 **1. Enkele vragen ter inleiding.**

12 In hoofdstuk 7 zijn de Bijbelteksten besproken waarin homoseksueel verkeer ter sprake komt en zijn
14 die geduid binnen het geheel van de Schriften. In dit hoofdstuk is de vraag aan de orde hoe we de
16 Schriftgegevens hebben te duiden binnen onze context. Het is evenwel goed om eerst na te denken
over enkele meer algemene vragen die aan de orde komen bij het betrekken van Bijbelse richtlijnen
en voorschriften op ons leven in onze cultuur en context. Wij zien daar drie redenen voor.

18 *1. Homoseksualiteit en onze cultuur*

20 De eerste reden is het directe verband tussen de wijze waarop het fenomeen homoseksualiteit zich
22 in onze cultuur voordoet en een reeks ontwikkelingen in onze moderne westerse samenleving die
24 ons allemaal beïnvloeden zoals de godsdienstvrijheid, de vrijheid van geweten, van meningsuiting en
drukpers, het recht op zelfontplooiing, het gebruik van anticonceptiva, het belang van authenticiteit,
het vinden van je eigen identiteit en romantische idealen rond seks als de verheven taal van de
liefde.

26 *2. Homoseksualiteit, onze cultuur en wij*

28 De tweede reden is dat de culturele en maatschappelijke context waarvan wij deel uitmaken
onmiskenbaar van invloed is op onze visie op en beleving van homoseksuele relaties.

30 a. Veel christenen die homoseksuele relaties op grond van de Bijbel als zonde beschouwen, zullen
32 van harte prof. dr. C. Graafland bijvallen, die in 1995 schreef: 'Ik wil alleen nog in alle oprechtheid
34 zeggen, dat de homofiele mens, met alles wat er aan nood in zijn of haar leven te vinden is, mij zeer
36 ter harte gaat. Menselijk gevoeld, zou ik dolgraag willen, dat de Bijbel mij de mogelijkheid zou geven
38 om de homoseksuele relatie te legitimeren. Maar voor zover ik het zien kan, is dat niet zo.' Dat deze
uitspraak wezensvreemd is aan wat Paulus schrijft, blijkt wanneer we in de hierboven aangehaalde
zin een andere zonde zouden verwerken die Paulus in 1 Kor. 6:9-10 opsomt, zoals bijvoorbeeld
ontucht, afgodsdienst of overspel. Het is duidelijk dat deze zin opeens een pure on-zin wordt, omdat
wij ontucht, afgodsdienst of overspel intrinsiek slecht en volstrekt onaanvaardbaar vinden.
Klaarblijkelijk ligt dat voor een homoseksuele relatie in liefde en trouw anders.

40

42 b. Dat we als orthodoxe christenen veranderd zijn, wordt onderstreept door hoe de Christelijke
44 Gereformeerde Kerken besloten hebben om te gaan met homoseksuele gemeenteleden die een
(niet-seksuele) relatie aangaan: 'Zelfs wanneer er sprake is van een regelmatig in zonde vallen, is er
eerst nog het even vaak wijzen op de noodzaak van schuld belijden en het zich opnieuw aangorden
tot de strijd. Niet al wat miserabel is, is censurabel...'. Zouden we in deze zin een andere zonde, die in

Lev. 20 met de dood bestraft wordt, verwerken zoals bijvoorbeeld het wijden van een kind aan de Moloch of het plegen van incest met je moeder of schoondochter, dan zouden noch wij noch de Christelijke Gereformeerde Kerken daarvoor laten gelden dat niet al wat miserabel is, censurabel is.

c. Kenmerkend voor onze veranderde houding is ook hoe we terugkijken op de omgang met homoseksuelen in het verleden. Het Studierapport van de Christelijke Gereformeerde Kerken doet dat met ootmoed en stelt voor om schuldbelijdenis te doen vanwege het feit dat homoseksualiteit 'sodomie' werd genoemd en vanwege de veroordelende houding van de kerk die er onder andere mee instemde dat in ons land talloze doodvonnissen over homoseksuelen werden geveld. Over de doodstraf die Lev. 20 op de homoseksuele praxis stelt, schrijft het rapport: 'Die strafbepaling kunnen en mogen we zelfs niet overnemen. Deze gold voor het oude Israël als burgerlijke samenleving. Het Nieuwe Testament tekent op dit punt een afwijkende lijn ten opzichte van het Oude Testament: het verbod op homoseksueel handelen wordt wel overgenomen, de strafmaat niet.'

Deze opvattingen zijn ten nauwste verweven met onze cultuur en de ontwikkelingen die daarin hebben plaatsgevonden. Exegetische argumenten spelen hierin naar onze indruk geen rol. Uit Lev. 20:23 blijkt immers dat de straf niet alleen het oude Israël als burgerlijke samenleving gold. En dat het Nieuwe Testament wel het oudtestamentische verbod maar niet de strafmaat overneemt, is op grond van Rom. 1:32 zeer de vraag. Waar het Studierapport ook aan voorbij gaat, is de historische context waarbinnen degenen die zich schuldig maakten aan de homoseksuele praxis veroordeeld werden. De overheden zagen zichzelf als 'dienaressen Gods' (Rom. 13:4) en de doodstraf stond nog op tal van ernstige schendingen van de wet: moord, incest, bestialiteit, hekserij etc. Het voorstel om schuld te belijden is naar onze mening dus alleen mogelijk omdat er ten gevolge van cultuurhistorische ontwikkelingen een aantal belangrijke wissels is omgegaan: de visie op de roeping en taak van de overheid, op de doodstraf én op de homoseksuele praxis is veranderd.

Nog een heel andere vraag is overigens hoe de schuldbelijdenis van het Studierapport zich verhoudt tot het voorstel om homoseksuelen die in een relatie leven af te houden van het Avondmaal. Want hoe voorzichtig en zelfs verlegen de Christelijke Gereformeerde Kerken ook zijn met de tucht, het rapport laat er geen misverstand over bestaan dat gemeenteleden die in een homoseksuele relatie leven ten laatste afgehouden zullen moeten worden van het Avondmaal. Vanuit eeuwigheidsoogpunt echter is de afhouding van het Avondmaal door de kerk een veel ernstiger aangelegenheid dan de doodstraf door de overheid.

d. Nog een onmiskenbaar signaal dat de houding van orthodoxe christenen ten opzichte van homoseksualiteit veranderd is vergeleken met die van de Bijbel, is het onderscheid dat we zijn gaan maken tussen de aard en de daad, tussen het 'zo zijn' en 'zo doen'. Dit onderscheid is naar onze mening op zowel exegetische als theologische redenen niet houdbaar. Uit de exegese van Rom. 1:26-27 is gebleken dat de apostel ook de homoseksuele passies als zondig beschouwt, het gevolg van Gods oordeel over de mensheid. Maar ook om theologische redenen is het onderscheid niet vol te houden. Je kunt wel van een zondaar zeggen: 'Je mag er zijn', maar je kunt niet van de zondige neigingen zeggen: 'Ze mogen er (al of niet) zijn'. Immers, als de homoseksuele praxis zonde is, dan zijn homoseksuele dromen en verlangens dat ook en heeft iemand daartegen te vechten met dezelfde kracht als waarmee iemand tegen hebzuchtige, overspelige of hoogmoedige neigingen te vechten heeft.

Uit het bovenstaande blijkt dat ook onder orthodoxe gereformeerden de opvattingen nog volop in ontwikkeling zijn en dat we daarom genuanceerd moeten spreken over het verschil in opvatting dat

christenen over homoseksuele relaties hebben. Nog iets belangrijker is dat uit het voorgaande ook blijkt dat de opstelling van ons, orthodoxe christenen, ten opzichte van homoseksualiteit en homoseksuelen aantoonbaar veranderd is ten opzichte van wat daarover in de Bijbel te lezen staat. De conclusie dat er behalve de Bijbel *feitelijk* nóg iets van invloed is op de wijze waarop wij tegen homoseksualiteit en homoseksuelen aankijken, lijkt ons dan ook onontkoombaar. Dat zijn in ieder geval zowel de cultuur waarin we leven, waarmee we verweven zijn en de wijze waarop en de vorm waarin wij het fenomeen homoseksualiteit daarin hebben leren kennen, als ook de ervaring die wij zelf met homoseksuelen hebben opgedaan.

3. De Bijbel, de cultuur en de kerk

Er is nog een reden waarom wij eerst hebben na te denken over enkele meer algemene vragen die aan de orde zijn bij het op ons leven betrekken van de Bijbel. Die is dat bovenstaande observatie, dat onze houding ten opzichte van homoseksualiteit veranderd is onder invloed van onze cultuur en ervaring, niet op zichzelf staat. Op allerlei gebieden is onze houding ten opzichte van wat in het verleden op grond van de Bijbel voor vanzelfsprekend werd gehouden, veranderd. Te denken valt aan onze houding ten aanzien van de doodstraf, de verhouding tussen man en vrouw, het eten van bloed, de pedagogische tik, etc.. Ter toelichting willen wij op één voorbeeld, namelijk het hebben van seks tijdens de menstruatie, wat uitvoeriger ingaan.

In Lev. 18 en 20 staat niet alleen een verbod op de homoseksuele praxis, maar ook op seks tijdens de menstruatie. Lev. 20:18 luidt: ‘Wanneer een man met een vrouw slaapt die ongesteld is, en hij haar schaamdelen ontbloot, de bron van haar bloeding, en zijzelf voor hem de bron van haar bloeding ontbloot, dan moeten zij beiden uit het midden van hun volk uitgeroeid worden.’ ‘Uitgeroeid worden’ is ‘van de gemeenschap afgesneden worden’ en is na de doodstraf de ergst denkbare straf in het Oude Testament. Er zijn goede argumenten om dit verbod niet cultisch te verstaan. Anders dan in Lev. 15:24 gaat het in Lev. 18 en 20 om een willens en wetens seks hebben tijdens de menstruatie. Dat wordt beschouwd als een ernstige overschrijding van de door God gestelde grenzen. Hoe zwaar aan overtreding van dit verbod getild wordt, mag blijken uit Ezechiël, waar seks met menstruerende vrouwen als een van de redenen wordt genoemd waarom de HERE het volk in ballingschap zond (Ez. 22:10). Een rechtvaardige heeft geen gemeenschap met een menstruerende vrouw (Ez. 18:5-8). Paulus verbiedt in Ef. 5:3 alle *akatharsia*, onreinheid. Gegeven het feit dat seks tijdens de menstruatie blijkens het Oude Testament een onreinheid (*akatharsia*) is en het belang dat zowel het Oude Testament als Joodse schrijvers rond het begin van de jaartelling aan het verbod op seks tijdens de menstruatie hechtten (Philo), is het aannemelijk dat ‘alle onreinheid’ ook seks tijdens de menstruatie insluit. Zelfs is het mogelijk dat het impliciet in Rom. 1 aan de orde komt, aangezien in 1:24 eerst de onreinheid, de *akatharsia*, aan de kaak gesteld wordt en daarna pas homoseksualiteit.

De reden waarom ‘seks tijdens de menstruatie’ verboden werd, zou kunnen zijn dat het tegennatuurlijk was – de staat van de vrouw laat zien dat ‘het zaaien op de akker’ verspilling van zaad is – of een blijk van ongetemde wellust.

Heel de kerkgeschiedenis door is het verbod op seks tijdens de menstruatie gehandhaafd (Augustinus, Thomas van Aquino, Calvijn, William Perkins, John Wesley) en nog zijn er kerken die het handhaven (de Rooms Katholieke Kerk).

In onze tijd is seks tijdens de menstruatie geen item, geen publiek item althans. Maar wel degelijk komen bij dit thema bijna alle hermeneutische vragen aan de orde die ook bij de toelaatbaarheid van de homoseksuele praxis aan de orde zijn:

- Is dit verbod cultisch of moreel van aard?
- 2 • Welke rol speelt de toenmalige cultuur bij de totstandkoming van dit verbod?
- Gaat seks tijdens de menstruatie in tegen Gods voor iedereen zichtbare
- 4 scheppingsbedoeling?
- In welke mate oefent onze cultuur invloed uit op het feit dat het thema onder ons geen item
- 6 is (en welke ruimte laat de Bijbel daarvoor)?
- Welke rol spelen onze eigen gevoelens en verantwoordelijkheid bij de omgang met een
- 8 thema als dit, en welke ruimte laat de Bijbel daarvoor?

In het bijzonder intrigerend zijn de vragen met betrekking tot het verschil tussen de toenmalige (tot
10 en met die van de 17^e, 18^e eeuw toe) en onze cultuur. Het is naar onze mening boven twijfel
verheven dat onze cultuur een belangrijke of misschien zelfs wel doorslaggevende rol speelt in de
12 manier waarop wij omgaan met dit verbod. Ook degenen die op grond van 'objectieve, exegetische
gronden' van mening zijn dat seks tijdens de menstruatie geen groot punt is (bijvoorbeeld omdat het
14 om een reinheidswet zou gaan), kunnen die mening alleen zijn toegedaan omdat ze niet in de 5^e of
15^e eeuw, maar in de 21ste eeuw leven. Ook onze rede en exegese worden mede gevormd door de
16 cultuur.

18 4. Intermezzo

20 Voordat we aanduiden welke de gevolgen van bovenstaande observaties zijn voor ons program van
hermeneutische bezinning willen we eerst een zijpad inslaan. Onze cultuur, zo stellen we vast, is
22 aantoonbaar van invloed op de wijze waarop wij aankijken tegen allerlei kwesties van morele aard.
Dan dringt zich de vraag op waarom homoseksualiteit het sjibbolet bij uitstek in de kerk van Christus
24 is geworden.

Ons vermoeden is, dat dit te maken heeft met de grote onzekerheid waarin we in deze 'seculiere tijd'
26 leven. Onzekerheid, ook in de steeds kleiner wordende kerk, met betrekking tot vragen van allerlei
aard. Hoe zit het nu met de positie van de vrouw in de kerk, huwen na echtscheiding, het straffen
28 van kinderen? Hoe zit het nu met het gezag van de Bijbel en de trouw aan Gods Woord? Er is
behoefte aan zekerheden en een roep om radicaliteit. De kerk dient een non-conformistische
30 tegencultuur te zijn, temeer omdat in onze samenleving niet zelden op een wijze met seks en
huwelijkstrouw wordt omgegaan die we als christenen diep verafschuwen. En dan is er te midden
32 van al die onzekerheid een thema waar we het als christenen in ieder geval over eens moeten zijn:
de homoseksuele praxis. Daar is de Bijbel volstrekt helder over; daarover kan geen misverstand
34 bestaan. En zo slaan we in de tijd van verwarring en in een cultuur van afbraak een piketpaaltje, of
zeg eens: 'sjibbolet'.

36 Maar dat 'homoseksualiteit' het sjibbolet is geworden, kan ook hiermee te maken hebben dat
iemand die geen homoseksuele gevoelens kent de homoseksuele praxis inderdaad als
38 tegennatuurlijk beleeft. Die roept weerstand op, boezemt zelfs weerzin in. Hoe komt het dat het in
onze samenleving schering en inslag is dat jongens elkaar denigrerend 'homo' noemen? Hoe komt
40 het dat zoveel samenlevingen zo onveilig voor homo's zijn? Daarin spelen onderbuikgevoelens mee
die ook onder (Nederlandse) christenen leven. Het kan mede verklaren waarom er voor dit thema
42 zo'n buitenproportionele aandacht in de wereldkerk is en het gesprek daarover met zo'n enorme
heftigheid en polarisatie gevoerd wordt.

5. Vraagstelling

2

Wij, christenen, willen niet anders dan leven naar de Bijbel, het Woord van God. Vanuit dat Woord komt een appèl op ons af om in deze wereld zuiver en toegewijd aan de HERE te leven. Aan dat appèl zijn in de Bijbel allerlei concrete bepalingen en voorschriften verbonden die naar onze indruk soms zo met de toenmalige situatie en cultuur verbonden zijn dat de toepassing daarvan problematisch is. Of, dat onze cultuur van een dusdanig ander karakter is dat rechtstreekse toepassing onmogelijk is. Hoe kunnen wij dan in onze cultuur en situatie zo leven dat het Woord van de Allerhoogste God, de stem van Christus, werkelijk recht wordt gedaan? Het is binnen het kader van deze vraagstelling dat we als christenen een antwoord hebben te zoeken op de vraag of in de gemeente van Christus ruimte gegeven kan worden voor homoseksuele relaties in liefde en trouw. Willen we als orthodoxe christenen een overtuigend en geloofwaardig antwoord geven op die vraag, dan dient dat te gebeuren op basis van een houding en overtuiging die gefundeerd is in de Bijbel en van toepassing is zowel op onze visie op en omgang met homoseksualiteit als op onze visie op en omgang met andere samenlevingsvraagstukken van morele aard. Het is daarom niet alleen maar gerechtvaardigd maar ook noodzakelijk om het blikveld te verbreden en enkele andere vragen aan de orde te stellen:

1. Onze cultuur is van onmiskenbare en onontkoombare invloed op ons denken en doen. Wat valt er op basis van de Bijbel te zeggen over de wijze waarop Gods volk in de cultuur staat? En wat kunnen we daarvan leren voor de manier waarop wij ons als volgelingen van Christus bewegen in onze cultuur?
2. Onze (pastorale) ervaring, beleving en kennis doen – ook bij christenen die net als wij met kracht het ‘sola Scriptura’ belijden – mee in de wijze waarop wij met de Bijbelse gegevens betreffende de homoseksuele praxis omgaan. Wat valt er te zeggen over de wijze waarop de menselijke ervaring en kennis in de Bijbel verwerkt worden bij het maken van (morele) keuzes en wat valt daarvan te leren voor de wijze waarop wij die verwerken bij het nemen van beslissingen van morele aard?
3. Ten slotte, de Bijbel is voor ons het Woord van God, de norm. De cultuur en de menselijke ervaring zijn dat niet. Hoe voorkomen we dat we als christenen ‘op gevoel’ maar wat meedobberen met de tijdgeest? Waar vinden we houvast, wat is Bijbels?

30

Op deze vragen willen we hierna ingaan.

32

2. Hermeneutische grondlijnen

34

2.a. Het karakter van de HERE

36

Het is onze roeping als volk van God, de gemeente van onze Jezus Christus, om ook onze morele keuzes te maken op basis van Gods Woord alleen. Maar hoe doen we dat? Wij zijn nauw verweven met onze cultuur; waarin vinden we houvast, wat dient ons uitgangspunt te zijn? Het Bijbelse antwoord luidt, even zeker als overtuigd: de HERE zelf, zijn karakter, zijn volkomenheden. In deze door de HERE God geschapen en door onze zonde gebroken wereld mogen we dankzij de Bijbel weet hebben van de God van Abraham, Isaäk en Jakob, de Vader van Jezus Christus, onze Heer. Uit al zijn openbaringen leren we zijn plannen en gedachten en de coördinaten van ons bestaan kennen. Uit het geheel van zijn openbaring leren we ook zijn karakter en volkomenheden kennen. De HERE is een heilig God, die rechtvaardig en barmhartig, genadig en trouw, vol goedheid en liefde is.

44

2 Woorden als gerechtigheid en liefde e.d. zijn geen bleke, weke woorden. Voor ons beeld en de
invulling daarvan moeten we bij Jezus zijn en nagaan hoe die woorden gestalte hebben gekregen in
zijn onderricht, in zijn leven, in kruis en opstanding. Alles wat de HERE God van de mens, zijn volk,
4 eist, komt hierop neer dat in Gods volk, in Christus' volgelingen, Gods karakter weerspiegeld wordt.
Dezelfde woorden die de Bijbel gebruikt om daarmee aan te duiden wie de HERE is, worden
6 consequent gebruikt om aan te duiden wie de mens heeft te zijn. De HERE eist van de mens dat ook
hij heilig is, rechtvaardig, trouw, genadig, barmhartig en goed.
8 Ook Gods geboden, de tien geboden het meest, zijn te herleiden tot wie de HERE is, tot zijn karakter.
Niet minder voor de uiterst concrete vermaningen en voorschriften die in het Nieuwe Testament te
10 vinden zijn geldt dat die openbloeien vanuit het karakter van God. In het Nieuwe Testament wordt
het kruis van Jezus Christus met grote kracht midden in het leven geplaatst. Aan de voet van het kruis
12 liggen vervolgens de woorden ten leven voor het oprapen. Zij laten zich direct afleiden uit en
corresponderen met Gods openbaring in Christus: nederigheid, vergevingsgezindheid,
14 barmhartigheid, ootmoed, geduld, vrede, liefde. En uit veel meer dan deze twee – het kruis van
Christus en de daaromheen geschaarde woorden die Gods karakter weerspiegelen – bestaan de
16 voorschriften van het Nieuwe Testament niet.
Gods volkomenheden i.c. 'deugden' en Gods geboden zijn dan ook twee kanten van één zaak. Er
18 bestaat in principe geen tegenstelling tussen een gebods- en een deugdenethiek. Er is wel een
primaat: Gods karakter en zijn volkomenheden vallen samen, Gods karakter en zijn geboden niet. En
20 daarom, omdat Gods geboden directe concretisering van woorden als recht, gerechtigheid,
trouw en liefde, kunnen zij nooit wettisch en formalistisch toegepast worden. Dat is van cruciale
22 betekenis voor de wijze waarop wij hebben om te gaan met de geboden en voorschriften van de
Bijbel. Gods geboden zijn gestalten van recht, gerechtigheid en liefde. Ze zijn middel, geen doel.
24 Gerechtigheid, liefde, barmhartigheid, heiligheid, vrede, trouw, genade zijn doel in zichzelf. En
daarop zijn Gods geboden gericht.
26 De Bijbel toont dat we achter de schepping hebben terug te gaan naar de Schepper.
En dat we achter de wet de Wetgever hebben te zien. Gods geboden en de orde die de HERE God
28 met de schepping in het leven heeft geroepen, zijn dan ook geen autonome grootheden. Ze mogen
nooit worden losgemaakt van wie de HERE zelf is of worden losgezien van zijn karakter.

30

2.b. Verantwoordelijkheid in afhankelijkheid

32 Hoe worden in de Bijbel de menselijke ervaring en kennis verwerkt bij het maken van (morele)
keuzes en wat kunnen we daarvan leren voor de wijze waarop wij kennis en ervaring verwerken bij
34 het nemen van beslissingen van morele aard?
Uit de vele voorschriften in de Thora blijkt dat daarin voortdurend een beroep gedaan wordt op de
36 menselijke kennis, ervaring en rede. De geboden zelf maken inzichtelijk waarom de HERE ze geeft.
Hierin vertoont de Thora, in een opvallende afwijking van andere wetboeken uit het Oude Nabij
38 Oosten, een grote gelijkheid met de wijsheid van het Spreukenboek. Hieruit valt op te maken dat ook
de HERE zich in zijn wetgeving laat kennen als een Vader, die zijn zoon, Israël, opvoedt tot
40 verantwoordelijkheid in afhankelijkheid. Opvoeding noopt tot verantwoording en argumentatie.
Alleen zo leert de mens het gereedschap hanteren dat in nieuwe en steeds wisselende situaties
42 helpen kan de juiste keuzes te maken.
Het Nieuwe Testament trekt de lijnen uit het Oude Testament door. Het onderricht van de Heiland –
44 hoe steil Hij ons ook voor de troon van God plaatst – vertoont een stijl waaruit onmiskenbaar blijkt
dat ook Hij erop uit is dat zijn leerlingen zijn onderricht zich eigen maken. Doorlopend maakt de

Heiland in zijn onderricht gebruik van redelijke, invoelbare argumenten die zijn hoorders willen meenemen, overtuigen en aansporen tot het houden van zijn geboden. Een discipel in het Koninkrijk der hemelen wordt geen kadaverdiscipline bijgebracht, maar inzicht op basis waarvan hij gehoorzaam kan zijn aan het wetsonderricht van de Heer en de lijnen daaruit zelfstandig kan doortrekken naar zijn leven. In de brieven van de apostel Paulus is het niet anders. Ook Paulus gaat te werk als een vader die zijn kinderen tot volwassenheid wil brengen.

Kortom, 1. het hele (wets-)onderricht van de Bijbel is erop gericht dat de mens het zich eigen maakt en vervolgens, in een eigen verantwoordelijkheid die beleefd wordt voor Gods heilig aangezicht, (morele) keuzes maakt, en 2. de menselijke rede, kennis en ervaringen worden niet uitgeschakeld, maar volop ingeschakeld bij het formuleren van voorschriften en het maken van – ook morele – keuzes in het leven.

Deze conclusies geven aanleiding voor een nieuwe en nog weer fundamentele vraag: waarom mikt de Bijbel op volwassenheid en het nemen van verantwoordelijkheid? Het antwoord op die vraag wordt gevonden in de positie die de HERE God zelf aan de mens in zijn schepping gegeven heeft. De mens, hoe nietig en zondig in zichzelf ook, is naar het beeld van God geschapen. De HERE heeft de aarde gemaakt en daarop de mens een eigen plaats en een grote verantwoordelijkheid gegeven. Het wordt hem toevertrouwd om in vrees voor God, menende de bedoelingen en het karakter van God te kennen, keuzes te maken die tot Gods eer zijn en zijn gerechtigheid dienen. De gevallen mens die met Christus mocht opstaan uit het zondegraf, wordt door de Heilige Geest gebracht tot een nieuw leven waarin hij de drager wordt van nieuwe en grote verantwoordelijkheden. Die verantwoordelijkheden kunnen slechts gedragen worden in een volkomen afhankelijkheid van God en met inzet van alle gaven van de Heilige Geest (inzicht en wijsheid) die God de mens geschonken heeft.

2.c. Bijbel, de cultuur en de kerk

Culturen hebben hun eigen logica. De cultuur waarin een mens leeft, oefent dan ook onmiskenbaar en onontkoombaar invloed uit op zijn doen en laten, zijn denken en beleven. De Bijbel zelf is hiervan een kroongetuige: heel Gods Woord is nauw verweven met de culturen waarin de HERE zich aan zijn volk geopenbaard heeft. Bijbelse geboden (en gewoonten) die binnen de toenmalige culturen volstrekt op hun plaats waren, een krachtig getuigenis zelfs van Gods gerechtigheid en liefde waren, zijn het in onze cultuur soms niet. Niet omdat onze cultuur in zichzelf beter of slechter zou zijn dan de Bijbelse, maar simpelweg omdat zij anders is. Culturen zijn nu eenmaal niet ‘compatibel’. Het is daarom zaak zo om te gaan met de Bijbelse geboden en voorschriften dat daaruit enerzijds gevoeligheid spreekt voor de eigen boodschap die ze in de toenmalige culturen hadden (zo we in staat zijn die te bepalen) en anderzijds een niet minder grote gevoeligheid spreekt voor de waarden en onmiskenbare logica van onze eigen cultuur.

Dat de cultuur invloed uitoefent op de mens, betekent niet dat de cultuur ‘neutraal’ of ‘autonoom’ is of dat de mens niet anders kan dan meedeinen op de golven van de cultuur. De cultuur is het product van door de macht van de zonde en de satan verleidbare en verleide mensen. Hetgeen overigens blijkens de Bijbel niet impliceert dat een cultuur per definitie inhumain, onrechtvaardig en liefdeloos is. Heidenen tonen niet zelden een gevoel voor wat recht en billijk is te hebben waar Gods volk van leren kan. De HERE God echter is zoveel meer dan het beste dat welke cultuur ook te bieden heeft. Middels zijn openbaring oefende de HERE dan ook onmiskenbaar invloed uit op de culturen waarin zijn volk leefde. En door te leven naar Gods openbaring stelde het volk Israël de cultuur waarin het leefde ook bij.

Uit de wijze waarop de HERE met zijn openbaring in de cultuur is ingegaan, blijkt dat de antithese tussen 'kerk' en 'wereld' geen antithese is tussen de kerk en de cultuur waarin zij leeft. Christenen zijn, net als niet-christenen, deel van hun cultuur, zij het dat ze ten opzichte van die cultuur een fundamenteel andere basishouding hebben: zij bezitten als niet-bezittende. 'Immers, de gedaante van deze wereld gaat voorbij.' (1 Kor. 7:31)

Omdat de antithese tussen kerk en wereld niet samenvalt met die tussen kerk en cultuur, heeft de gemeente van Jezus Christus zichzelf niet zondermeer als een 'counterculture' te beschouwen. Ook ontwikkelingen in de cultuur hebben hun eigen logica en die moet eerst gekend en recht gedaan worden, willen we in en tegenover onze cultuur een profetische of belerende positie innemen. Een al te grote gretigheid om een tegencultuur te zijn, kan, zo is in het verleden helaas maar al te dikwijls gebleken, het getuigenis van de kerk zelfs schade aandoen. Met een variatie op wat de apostel Paulus in 1 Tim. 5:24 zegt, zou gesteld kunnen worden: Van sommige culturele ontwikkelingen zijn de zonden zo duidelijk, dat zij voor hen uitgaan naar het gericht, bij andere komen zij achteraan en bij weer andere blijkt achteraf dat ze het gericht konden doorstaan. Tot op de jongste dag zal het voor de gemeente van Jezus Christus daarom zoeken blijven hoe te reageren op nieuwe ontwikkelingen die in een cultuur plaatsvinden.

Jezus' volgelingen hebben zout der aarde en licht der wereld te zijn, niet door een andere cultuur te scheppen, maar door in elke samenleving en cultuur werkelijk arm van geest te zijn: te treuren omdat Gods naam niet geheiligd wordt, Gods heerschappij nog niet in volheid gekomen is en Gods wil niet op aarde geschiedt zoals in de hemel; zachtmoedig te zijn; te hongeren en dorsten naar de gerechtigheid; barmhartig en rein van hart te zijn; vrede te stichten; te willen lijden omwille van de gerechtigheid en omwille van Jezus (Mat. 5:1-16). Dat impliceert een profetisch, priesterlijk en koninklijk leven in elke samenleving en cultuur. Dat mist zijn uitwerking op een cultuur niet, maar het brengt geen christelijke cultuur tot stand die vervolgens maatstaf wordt voor de beoordeling van nieuwe culturele ontwikkelingen.

Ten slotte, dat onze beleving van hetgeen recht en onrecht, barmhartig en onbarmhartig, rein en onrein, goed en kwaad is mede door de cultuur gevoed wordt, valt niet te ontkennen en hoeft ook niet ontkend te worden. In Bijbels licht mag het zo zijn. Waar het bij dit alles om gaat is, dat we op de plaats waar wij gesteld zijn steeds maar weer de ontmoeting aangaan met God in Christus en steeds weer het Woord spellen dat Hij ons geopenbaard heeft. Heilig ontzag en liefde voor Hem zijn het begin van de wijsheid en helpen ons te onderscheiden waarop het aankomt.

2.d. Bij wijze van samenvatting

Wat is Bijbels? Bijbels is dat we als gemeente van Christus leven uit de volheid van Gods openbaring, aan de voet van het kruis en in de vrijheid van de Geest. En dat in de eigen cultuur de van God gegeven verantwoordelijkheid en bevoegdheid gebruikt worden om in biddende afhankelijkheid van God keuzes te maken die het karakter van God weerspiegelen met behulp van alles wat hart, verstand en ervaring aan wijsheid te bieden hebben.

Een antwoord op de vraag of er in de gemeente van Christus ruimte is voor homoseksuele relaties in liefde en trouw is hiermee nog niet gegeven. Het kan ons wel helpen met een zekere openheid naar onze eigen cultuur te kijken (zoals we dat in tal van andere aangelegenheden ook hebben gedaan en doen): wat is er in onze cultuur precies aan de orde? Vanwaar toch die verbetering in onze 21ste-eeuwse westerse cultuur om mensen met homoseksuele gevoelens de ruimte te geven hun seksuele eigenheid te beleven? Vanwaar die gedrevenheid om op te komen voor de gelijkberechtiging van

homoseksuelen? Is dat uitsluitend te brengen onder de noemer van seksuele verwording of zitten hier ontwikkelingen en krachten achter die ook een christen moeten raken en aanspreken? En welke grondnoties van het christelijk geloof zijn aan de orde als het gaat om onze visie op homoseksualiteit en homoseksuele relaties? Zijn die per definitie in conflict met waarom het in de Bijbel gaat of kunnen die een plaats krijgen binnen het coördinatenstelsel van Gods gerechtigheid, reinheid, liefde en trouw?

3. Hermeneutiek en homoseksualiteit

In deze paragraaf willen we op basis van de eerder gegeven exegese (zie hoofdstuk 7) en de bovengeschetste hermeneutische grondlijnen komen tot een beantwoording van de vraag of er in Christus' gemeente ruimte is voor homoseksuele relaties in liefde en trouw. Eerst volgt een overzicht van de posities (en de argumenten daarvoor) die onder kerken en christelijke theologen ingenomen worden. Na daarmee het gesprek te zijn aangegaan, komen we met een eigen positiebepaling.

3.1. Positiebepalingen en argumenten

De overgrote meerderheid van de christenheid is van mening dat er binnen de gemeente van Christus geen ruimte mag zijn voor homoseksuele relaties in liefde en trouw. De argumenten hiervoor – hun soortelijk gewicht verschilt aanmerkelijk – zijn:

1. In de Bijbel worden alle vormen van de homoseksuele praxis categorisch verboden en rust op overtreding van het gebod de zwaarst denkbare sanctie.
2. Het verbod op de homoseksuele praxis rust in de scheppingsorde die God voor de menselijke seksualiteit heeft ingesteld. De enige legitieme vorm van seksualiteit is die tussen man en vrouw en de enige legitieme context is die van het huwelijk.
3. Niet alleen de Bijbel, ook de kerk heeft heel haar geschiedenis dóór de homoseksuele praxis categorisch verboden.
4. Wetenschappelijk onderzoek naar homoseksualiteit levert geen argumenten om het Bijbelse verbod op homoseksuele praxis terzijde te stellen. Homoseksuele gevoelens gaan wel terug op aanleg, maar zijn niet aangeboren en meer een kwestie van 'nurture' dan van 'nature'.
5. Uit zowel wetenschappelijk onderzoek als de praktijk blijkt dat de menselijke seksuele gevoelens flexibel zijn. Niet zelden gebeurt het daarom dat een homoseksuele gerichtheid dankzij therapie omgebogen wordt tot een heteroseksuele gerichtheid.
6. De ervaringen die wij in onze cultuur met homoseksuelen hebben opgedaan, zijn niet van dien aard dat dit terzijdestelling van het Bijbelse verbod op de homoseksuele praxis rechtvaardigt. Homoseksuele relaties zijn niet heilzaam voor de betrokkenen en welhaast per definitie instabiel.
7. Indien homoseksuelen hun identiteit in Christus vinden, hoeven zij geen homo-identiteit aan te nemen.
8. Ook al kunnen sommige homoseksuelen in een relatie van liefde en trouw leven en hun relatie als heilzaam ervaren, dan nog weegt een dergelijke ervaring niet op tegen het gezag van de Schrift.
9. Wanneer samenleving en kerk de homoseksuele praxis legitimeren, heeft dat tot gevolg dat de homoseksuele praxis en alle schadelijke gevolgen van dien zich als een inktvlek over natie en kerk zullen verspreiden.

2 Niet iedereen die tegen ruimte voor homoseksuele relaties in de kerk is, neemt alle bovengenoemde
argumenten voor zijn rekening. Zo verschillen degenen die tegen ruimte voor homoseksuelen zijn
4 over de vraag of en zo ja in welke mate verandering van de homoseksuele gerichtheid mogelijk is.
Ook bestaat er verschil van mening over de vraag hoe zwaar aan handhaving van het verbod getild
6 moet worden. Is handhaving daarvan een hoofdzaak in de Bijbelse moraal of een bijzaak? Wel
bestaat naar onze indruk veelal uniformiteit over de punten 1 – 4 en 8.

8 Slechts een klein deel van de christenheid is van mening dat er binnen de gemeente van Christus
ruimte mag zijn voor homoseksuele relaties in liefde en trouw. Soms geven hun argumenten blijk van
10 een Schriftopvatting die wij niet delen, bijvoorbeeld dat de Bijbel er niet is voor de moraal maar voor
het verhaal. We beperken ons daarom tot die argumenten die naar voren gebracht worden door
12 degenen die belijden dat de Bijbel het gezaghebbende Woord van God is.

- 14 1. De vormen van homoseksuele praxis die de Bijbel veroordeelt, zijn van een heel andere aard
dan de homoseksuele praxis die plaatsvindt in een relatie van liefde en trouw.
- 16 2. In de tijd van de Bijbel had men geen weet van de homoseksuele geaardheid of
homoseksuele identiteit zoals wij die kennen. Men was zich er dan ook niet van bewust hoe
groot de menselijke nood van een homoseksueel kan zijn.
- 18 3. Weliswaar rust er een categorisch verbod op de homoseksuele praxis, maar dat argument is
niet doorslaggevend omdat er in de Bijbel veel meer ver- en geboden zijn die wij niet meer
20 toepassen (bijv. de doodstraf of het verbod op seks tijdens de menstruatie).
- 22 4. 'Liefde is de vervulling van de wet', dus als homoseksueel verkeer plaatsvindt in een relatie
van liefde en trouw is dat niet strijdig met waar het in de Bijbel om gaat.
- 24 5. De reden waarom de Bijbel de homoseksuele praxis veroordeelt, is niet dat daardoor de
scheppingsorde wordt geschonden maar dat die hetzij niet bijdraagt aan de procreatie hetzij
de bestaande maatschappelijke ordening, i.c. de positie van de man, ondermijnt.
- 26 6. Hoewel niet uit te sluiten valt dat homoseksuelen van gerichtheid kunnen veranderen,
gebeurt dit in slechts zo'n gering aantal gevallen dat daaraan geen hoop voor homoseksuelen
28 ontleend kan worden.
- 30 7. Weliswaar correspondeert de homoseksuele praxis niet met de scheppingsorde, maar dat is
niet doorslaggevend. De scheppingsorde is door de zonde verstoord geraakt en binnen de
gebroken schepping zijn niet zelden compromissen nodig om het leven leefbaar te houden.
32 Het ruimte laten aan een homoseksueel om een relatie in liefde en trouw aan te gaan indien
hij het niet kan opbrengen alleen door het leven te gaan, is zo'n compromis.

34 De mate waarin door deze of gene ruimte wordt gegeven voor homoseksuele relaties in liefde en
trouw is afhankelijk van het accent dat op het ene of het andere argument gelegd wordt. Legt
36 iemand bijvoorbeeld het volle accent op punt 4, de liefde, dan impliceert dat veelal dat er geen
enkele terughoudendheid bestaat ten opzichte van de homoseksuele praxis. Ligt het accent
38 bijvoorbeeld op punt 7, het compromis, dan levert dat een terughoudender basishouding op.

40 3.2 . Bespreking

Hierna zullen eerst een viertal typisch hermeneutische argumenten worden besproken. Op de meer
42 exegetische argumenten komen we in het kader van onze eigen standpuntbepaling terug.

a. Over de schepping en de scheppingsorde

44 Voor velen is de scheppingsorde die vooraf gaat aan het Bijbelse verbod op de homoseksuele praxis
dé reden om ook vandaag nog homoseksuele relaties te verbieden. Gelet op de betekenis van de

scheppingsorde in de Bijbel is hiervoor verregaand begrip op te brengen. 'De schepping' zoals die beschreven wordt in Gen. 1 en 2 doet er toe en mag, ja moet dan ook een rol spelen in de bezinning op de inrichting van het leven en op de – ook morele – vragen die dan aan de orde komen.

Gods oorspronkelijke scheppingsbedoeling staat in de Schrift voorop; Gods schepping is in de Schrift uitgangspunt en norm, maar blijkens hetgeen we verder in de Schriften lezen kan die norm o.i. niet altijd – dikwijls niet zelfs – rechtstreeks toegepast worden in onze door de zonde gebroken werkelijkheid.

Het beroep op de scheppingsorde is dan ook met allerlei vragen en onzekerheden omgeven.

Niet zelden wordt bij het beroep op de scheppingsorde of de natuur een overstap van descriptief naar prescriptief, van 'zijn' naar 'moeten' gemaakt. Een concreet voorbeeld hiervan is de wijze waarop het verbod op seks tijdens de menstruatie gefundeerd wordt in de natuur. Gods

scheppingsbedoeling voor de menselijke seksualiteit is voortplanting, dus alle seksuele omgang die niet gericht is op voortplanting mist zijn doel, is zondig. Dus is seks tijdens de menstruatie zondig.

Hoewel veel protestantse moraaltheologen dit type redenering niet meemaken als het bijvoorbeeld om het gebruik van anticonceptiva gaat, maken ze die wel mee als het om de homoseksuele praxis gaat. De redeneertrant als zodanig is echter zeer discutabel.

Een belangrijker reden waarom met een beroep op de schepping het laatste woord inzake de homoseksuele praxis niet gesproken kan zijn, is dat dan voorbij gegaan wordt aan de meer algemene vraag welke de consequenties van de gebrokenheid van het bestaan zijn voor de mate waarin Gods goede scheppingsbedoeling in deze wereld gerealiseerd kan worden. Dat de zondeval en dientengevolge de gebrokenheid van het bestaan niet zonder ingrijpende gevolgen zijn voor de mate waarin Gods scheppingsbedoelingen gerealiseerd kunnen worden, blijkt uit heel de Schrift. Enkele voorbeelden:

- Uit Gen. 1:29-30 blijkt dat mens en dier door God oorspronkelijk als planteneters geschapen zijn. In het toekomstbeeld van het komende vreedrijk komt dit perspectief weer terug (Jes. 11:6-8). Desondanks staat het de mens in deze gebroken schepping vrij om vlees te eten (uitgezonderd vlees met het bloed er nog in, zie Gen.9:3-4).
- Even schrijnend als barmhartig is het dat de HERE in Gen. 3:21 voor de mens en zijn vrouw kleren van dierenvelen maakt en hen daarmee bekleedt.
- In Gen 2:22 vindt de eerste huwelijksceremonie plaats. De HERE brengt de vrouw tot de man-mens. De Heiland zelf brengt deze gebeurtenis in Mat. 19:1-9 als norm voor de mens van alle plaatsen en eeuwen ter sprake. Maar op menig moment wordt binnen de Schrift zelf van deze prachtige norm afgeweken indien bijzondere omstandigheden dit noodzakelijk maken:
 - Hagar en Ismaël worden met bewilliging van de HERE zelf door Abraham weggezonden (Gen. 21);
 - Ezra verplicht de Joodse mannen hun buitenlandse vrouwen en kinderen weg te sturen, om zo te voorkomen dat God op het volk vertoorn raakt (Ezra 10);
 - Paulus adviseert de gelovige gemeenteleden zich niet te verzetten tegen echtscheiding indien de ongelovige partner daartoe het initiatief neemt (1 Kor. 7).
- Hoewel polygamie strijdig is met Gen. 2 en dit uitgangspunt op allerlei manieren doorklinkt in de Bijbel, wordt ze nergens in de Bijbel expliciet veroordeeld. Zelfs wordt de polygamie door de HERE God benut om zijn plan met het volk Israël te realiseren (Gen. 29:31-30:24), wordt er rekening mee gehouden in de wetgeving (Deut. 21:15-17) en is het in sommige gevallen zelfs geboden (het leviraatshuwelijk).

2 Van Robert Gagnon is de krachtige en op het eerste gezicht overtuigende slagzin afkomstig, dat de
3 legitimatie van homoseksualiteit een geheel ander scheppingsverhaal vereist. Op deze slagzin zouden
4 echter tal van andere variaties gemaakt kunnen worden, die de zeggingskracht daarvan danig
5 verzwakken. Zou de legitimatie van (om maar wat te noemen) het dragen van bontmantels, het eten
6 van vlees, polygamie en het gebruik van voorbehoedmiddelen dan ook niet een geheel ander
7 scheppingsverhaal vereisen?

8 Hiertegen zou ingebracht kunnen worden dat het grote verschil tussen het toelaten van bijvoorbeeld
9 echtscheiding en polygamie enerzijds en homoseksueel verkeer anderzijds is, dat het ene door de
10 Bijbel getolereerd wordt en het andere beslist niet. Blijkbaar zijn alle andere schendingen van Gods
11 scheppingsbedoeling minder ernstig dan seks tussen twee mannen of vrouwen. Dit wordt wel
12 beweerd, maar valt naar onze mening niet hard te maken. Het ligt daarom meer voor de hand een
13 andere kant op te denken. Hoe komt het dat de Bijbel eensluidend en consequent de toenmalig
14 bekende vormen van homoseksuele praxis veroordeelt, maar polygamie toelaat en nergens expliciet
15 veroordeelt, hoewel dat niet alleen een schending van de scheppingsorde is maar ook een vorm van
16 onrecht die voor vrouwen en families veel onheil teweegbracht? Hoe komt het dat het
17 leviraatshuwelijk wordt geboden, hoewel ook daaraan vele haken en ogen zitten en het om die
18 reden, ook onder de Joden, in onbruik is geraakt? We grijpen hier terug op hetgeen hierboven over
19 de Bijbel en de cultuur is geschreven. Er is namelijk alles voor te zeggen dat dit verschil te maken
20 heeft met de cultuur waarin de Bijbel tot stand kwam. Polygamie, het leviraatshuwelijk, slavernij, dat
21 alles had in de context van de toenmalige cultuur een eigen en onontkoombare culturele logica.
22 Binnen deze cultuur heeft de HERE zich geopenbaard, in deze cultuur is Hij ingegaan, rekening
23 houdende met de machtige gegevens van die cultuur. Deze God is niet veranderd.
24 Dit betekent overigens per se niet dat op grond van het enkele feit dat de homoseksuele praxis
25 binnen onze cultuur aanvaard wordt, de kerk van Christus daartoe ook heeft over te gaan. Als kerk
26 van Christus hebben we onze eigen afwegingen te maken en daarbij 1. uit te gaan van het karakter
27 van de HERE zoals we dat kennen uit zijn Woord, 2. gevoelig te zijn voor de rechtmatigheid van de
28 drijvende krachten in onze cultuur en 3. gebruik te maken van de gaven van wijsheid en inzicht die de
29 Geest ons geschonken heeft.

30 Belangrijk is ook dat wij ons realiseren dat er zich in onze cultuur ten opzichte van de Bijbelse cultuur
31 een zeer ingrijpende ontwikkeling heeft voorgedaan, namelijk een veranderde omgang met seks en
32 gezinsvorming ten gevolge van het gebruik van anticonceptiemiddelen. Heel de geschiedenis door, in
33 zowel de Joodse als de katholieke en de protestantse theologie werd voortplanting beschouwd als
34 behorend tot de scheppingsorde en werd gemeend dat seksueel verkeer allereerst daarvoor bedoeld
35 was. Door de introductie en het gebruik van voorbehoedmiddelen is seks – ook onder christenen –
36 lossen van zijn in de schepping gelegde primaire functie komen te staan. Seks is weliswaar nog steeds
37 onlosmakelijk aan de procreatie verbonden, maar is in zijn functie vooral een wezenlijk bindmiddel in
38 de relatie van man en vrouw en zelfs een vorm van recreatie tussen man en vrouw geworden. En de
39 gewetensvraag die kerken en christenen zich hebben te stellen is, waarom zij welhaast probleemloos
40 afscheid hebben genomen van de ene scheppingsorde (Gods zegenbevel tot procreatie), maar zich
41 tegelijkertijd uit alle macht verzetten tegen de schending van de andere scheppingsorde, namelijk
42 ruimte voor de homoseksuele praxis.

43 Een antwoord op deze vraag kan zijn dat voor het gebruik van voorbehoedmiddelen (goede)
44 argumenten zijn aan te voeren: de overbevolking, het heilzame effect van het kunnen reguleren van
45 de gezinsvorming, het ook als vrouw kunnen blijven functioneren in een betaalde baan. Dat mag zo

zijn, maar dat wist niet uit dat wij tegenover de scheppingszegen die de HERE God over de mensheid
2 geboden heeft een eigen verantwoordelijkheid nemen. Waarom zouden we die dan niet mogen
nemen ten opzichte van homoseksuele relaties, indien ook daar goede argumenten voor gegeven
4 kunnen worden?

6 Op nog een ding willen we wijzen. De HERE is meer dan zijn schepping, zo hebben we eerder
betoogd. Hij verzet de bakens van zijn schepping als het heil van de mens dat noodzakelijk maakt.
8 Het is met name dit Bijbelse gezichtspunt dat wordt gemist bij degenen die zich op de
scheppingsorde beroepen als zijnde het laatste woord van de Bijbel over de homoseksuele praxis .

10

Conclusie

12 Sluit de samenhang die er bestaat tussen Paulus' teruggrijpen op de schepping en het verbod op de
homoseksuele praxis een homoseksuele relatie in liefde en trouw per definitie uit? Ons antwoord
14 luidt: 'Gelet op hoe er in de Bijbel zelf en hoe er door ons met de scheppingsorde wordt omgegaan, is
dit niet het geval.'

16

b. Over categorische verboden in de Bijbel

18 Voor veel christenen is het feit dat het Oude Testament de homoseksuele praxis categorisch verbiedt
en het Nieuwe Testament een dergelijk verbod veronderstelt, een doorslaggevend argument voor
20 het handhaven daarvan. Bijbels voor ons is wat binnen de Bijbel categorisch en met kracht verboden
wordt.

22 Ons eerste bezwaar tegen een redenering die zich beroept op het klemmende en categorische
karakter van het verbod op de homoseksuele praxis is, dat deze niet getoetst wordt aan andere
24 zaken in de Bijbel die ook met een zekere klem en consequentie ge- of verboden worden (doodstraf,
onderdanigheid van de vrouw in het huwelijk, verbod op hertrouw na echtscheiding, eten van bloed
e.d.). De wijze waarop dit principe toegepast wordt op uitsluitend de homoseksuele praxis heeft
26 daardoor iets willekeurigs. We willen in dit verband herinneren aan de 'Tweede overeenstemming
over hermeneutische uitgangspunten' van de 'Deputaten Kerkelijke Eenheid' van de Gereformeerde
kerken vrijgemaakt en de 'Commissie voor Contact en Samenspreking met andere Kerken' van de
30 Nederlands Gereformeerde Kerken : 'Het is zaak in de toepassing van Bijbelse voorschriften in onze
tijd geloofwaardig te zijn. Niet in de zin van geloofwaardigheid voor het forum van de cultuur van
32 vandaag: het Evangelie is en blijft een dwaasheid en een ergernis, en levend vanuit het Woord van
God kunnen we haaks op de cultuur (welke dan ook) uitkomen. Wel in de zin van persoonlijke of
34 kerkelijke geloofwaardigheid: integer, eerlijk en niet selectief zijn in de toepassing van
Schriftgegevens.' (LV 2013 – 10.01.01). Voor ons is dit een uiterst belangrijk criterium. Het is namelijk
36 tot de Bijbel zelf te herleiden en behoort tot de kern van het beeld dat de Bijbel van gerechtigheid en
heiligheid geeft (verg. Lev. 19:35-36).

38 Een tweede, veel fundamenteeler, bezwaar tegen deze redenering is, dat zij niet teruggaat op een
basishouding met betrekking tot omgang met de Bijbelse voorschriften die opkomt uit een
40 existentiële bezinning op de wijze waarop Bijbelse voorschriften een plek in ons leven kunnen
krijgen. Dat blijkt met name wanneer gesteld wordt dat de Bijbel inzake andere grote
42 samenlevingsvraagstukken aanknopingspunten biedt om bijvoorbeeld de slavernij en de
onderdanigheid van de vrouw af te schaffen en meer ruimte te geven voor hertrouw na
44 echtscheiding dan de Bijbel zelf doet. Waarin onderscheidt het debat over de homoseksuele praxis

zich dan van het debat over de vrouw in het ambt? Wel, in het laatste geval biedt de Schrift
2 aanknopingspunten om daartoe over te gaan, in het eerste geval niet.

Het bezwaarlijke van deze redenering is dat er twee typen van omgang met Bijbelse voorschriften in
4 het leven geroepen worden. Een type voor het geval de Bijbel eensluidend en helder is (of lijkt te
zijn) en een type voor het geval de Bijbel niet eensluidend en helder is (of lijkt te zijn); een type
6 waarbij welhaast mechanisch conclusies uit de Schrift getrokken worden en een type dat een meer
organische omgang met de Bijbelse voorschriften toestaat. Deze benadering is te simpel en te
8 oppervlakkig om bruikbaar en geloofwaardig te zijn in de bezinning op de samenlevingsvraagstukken
waarvoor onze tijd en cultuur ons plaatsen. Ze maskeert ook waar het werkelijk om gaat in de
10 bezinning op de vrouw in het ambt en in de bezinning op bijvoorbeeld echtscheiding en hertrouw na
echtscheiding en zoveel andere vraagstukken. Dat is in het eerste geval (de vrouw in het ambt) dat
12 wij de verhouding tussen man en vrouw niet als een gezagsrelatie (kunnen) beleven, noch in het
huwelijk, noch in de samenleving. En dat is in het tweede geval (echtscheiding en hertrouw na
14 echtscheiding) dat er situaties zijn die naar ons inzicht de draagkracht van mensen zozeer te boven
gaan dat we ons om die reden neerleggen bij hetgeen onvernegbaar is met Gods oorspronkelijke
16 bedoelingen. Gesteld dat een moeder van een drietal jongere kinderen na jaren van ellende
gescheiden is van een alcoholist met hoge schulden en losse handen, dan zullen velen het haar
18 gunnen dat ze hertrouwt met een goede man die ook nog eens als een vader voor haar kinderen kan
zijn.

20 We zitten nu in het hart van de hermeneutische, liever gezegd pastorale problematiek. De norm die
de Bijbel – de Heiland zelf – stelt, is volstrekt helder, maar desondanks passen we die niet
22 mechanisch toe. De heel verschillende situaties waarvoor het leven ons plaatst, vragen om een
organische benadering. Dat wil zeggen dat we bij onze afwegingen niet alleen het expliciete, uit de
24 Schrift afkomstige gebod betrekken, maar ook het eigene van de situatie en de vraag of het in die
situatie handhaven van dat gebod heilzaam is. Daarbij gaan we uit van het karakter van de HERE, de
26 wijze waarop we Vader, Zoon en Heilige Geest uit heel zijn openbaring hebben leren kennen. Hijzelf
past zijn geboden niet mechanisch toe. Hij is geen ongenaakbare, maar een barmhartige God, die de
28 kwetsbare en machteloze mens tegemoet komt. Hij houdt rekening met de menselijke onmacht en
draagkracht. En vervolgens nemen wij onze eigen verantwoordelijkheid. Menende deze God te
30 kennen, weten ook wij in de gemeente van Christus van barmhartigheid en tegemoetkomendheid.
Deze organische omgang met de Bijbelse ge- en verboden gaat naar onze overtuiging precies zo op
32 voor onze omgang met hetgeen we in de Bijbel lezen over de homoseksuele praxis.

34 *c. Over homoseksualiteit*

De opvattingen over homoseksualiteit, die gehuldigd worden door degenen die van mening zijn dat
36 homoseksuele relaties in de gemeente van Christus ontoelaatbaar zijn, zijn niet op één noemer te
brengen. Sterker, die opvattingen lopen soms zelfs ver uiteen. Er zijn er die het eerdergenoemde
38 punt 9 geheel voor hun rekening nemen, er zijn er die dat per se niet zullen doen. Maar er is één
principeel bespreekpunt dat naar onze indruk aan alle andere punten vooraf gaat en dat is welke rol
40 in Bijbels licht onze hedendaagse kennis van homoseksualiteit en onze eigen ervaringen met
homoseksuelen mogen spelen bij het nemen van een beslissing inzake de vraag naar de
42 toelaatbaarheid van homoseksuele relaties.

Ruimte voor wijsheid?

- 2 Binnen de bezinning op de homoseksuele praxis maken ook degenen die van mening zijn dat
daarvoor geen ruimte is in de gemeente van Christus gebruik van argumenten van wetenschappelijke
4 of niet-wetenschappelijke aard. Om een aantal van deze argumenten te noemen (nogmaals, ze
worden zeker niet door een ieder naar voren gebracht):
- 6 • Wetenschappelijk onderzoek naar homoseksualiteit ('Bestaat er een homoseksueel brein?';
8 'Is er een homoseksueel gen?'; 'Wordt een homoseksuele aanleg veroorzaakt door
hormonale invloeden gedurende de zwangerschap?' en dergelijke) heeft niet aangetoond dat
10 homoseksualiteit aangeboren is. Als er al sprake is van genetische invloeden die leiden tot
homoseksualiteit, dan zijn die hoe dan ook zwak vergeleken met de invloed van familie en
samenleving en met andere milieu-invloeden.
 - 12 • 'Homoseksualiteit' als zodanig bestaat niet. 'Homoseksualiteit' doet zich in diverse andere
14 culturen heel anders voor dan in de onze. Hoe 'homoseksualiteit' zich uit en vorm krijgt in
een samenleving wordt bepaald door culturele factoren. In essentie bestaat er dus geen
16 homoseksualiteit, enkel de vorm waarop homoseksuele neigingen – die zijn van alle tijden –
zich in een bepaalde cultuur uiten. Dit geldt precies zo voor de wijze waarop wij in onze
18 cultuur over homoseksualiteit spreken en denken: 'de homoseksuele geaardheid' is een bij
onze cultuur behorende en door ons gemaakte constructie.
 - 20 • De veronderstelling dat 'de homoseksuele geaardheid' een onveranderlijke conditie is, is
onjuist. Het staat vast dat seksueel gedrag elastisch is. De mate waarin mensen
22 homoseksuele gevoelens hebben, varieert dan ook van persoon tot persoon en van
levensfase tot levensfase.
 - 24 • Homoseksuelen kunnen veranderen, zo blijkt uit onderzoek. Die verandering kan zich in
verschillende mate voordoen. Er kan sprake zijn van enige reductie van homoseksuele
26 verlangens, maar er kan ook sprake zijn van een dusdanige transformatie van homoseksuele
in heteroseksuele gevoelens dat een huwelijk mogelijk is. Talloze voormalige
'homoseksuelen' kunnen daarvan getuigen.
 - 28 • Gelet op het verslavende en dwangmatige karakter van seksueel gedrag gaat
gedragsverandering niet zomaar. Ze vraagt een sterke motivatie, maar ook de kracht van
30 Gods Geest. Christenen geloven in de transformerende kracht van de Heilige Geest en
moeten daarom altijd aan verandering blijven werken en mogen op verandering blijven
32 hopen.
 - 34 • Juist omdat gedragsverandering een sterke motivatie vraagt, is het gewenst dat noch de kerk
noch de samenleving toegeeflijk is naar de homoseksuele praxis. Een sterke, culturele afkeur
van homoseksueel gedrag draagt evident bij aan het voorkomen daarvan. Een tolerante
36 houding ten opzichte van homoseksualiteit heeft dan ook catastrofale gevolgen voor zowel
homoseksuele individuen als de samenleving als geheel.
 - 38 • Sommige christenen menen dat homoseksualiteit goed is, omdat er wederkerige liefdevolle
relaties uit kunnen ontstaan. Echter, 1. uit het feit dat homoseksuele relaties liefdevol
40 kunnen zijn, kan niets geconcludeerd worden over hun legitimiteit. Dat een pedoseksueel
liefde en zorg voor kinderen kan voelen, impliceert niet dat een pedoseksuele relatie legitiem
42 is en 2. alle feiten wijzen erop dat langdurige, monogame relaties onder homoseksuelen tot
de zeer grote uitzonderingen behoren. Twee factoren spelen hierin een rol, namelijk de aard
44 van de mannelijke seksualiteit en het feit dat homoseksuele relaties in principe kinderloos
blijven.

2 We zijn van mening dat het type argumenten dat hier gebruikt wordt zonder meer serieus genomen
4 moet worden. Dat is inherent aan het fenomeen 'wijsheid' zoals we dat uit de Bijbel kennen. Al onze
6 kennis en heel onze ervaringswerkelijkheid hebben we te verwerken bij het maken van onze keuzes.
8 En als uit onderzoek bijvoorbeeld blijkt dat promiscuïteit onder (met name mannelijke)
homoseksuelen verhoudingsgewijs aanzienlijk meer voorkomt dan onder heteroseksuelen, dan levert
6 dat een bijzonder aandachtspunt en huiswerk voor homoseksuele christenen op. En als het een
serieus te nemen optie is dat iemands homoseksuele gerichtheid verlegd kan worden naar een meer
8 heteroseksuele gerichtheid, dan dient die optie niet genegeerd of geringschattend verworpen, maar
benoemd en in de pastorale praktijk meegenomen te worden.

10 Maar met dat we dit zo zeggen, mogen we van de christenen die tegen ruimte voor homoseksuele
relaties in liefde en trouw zijn en zich daarvoor op wetenschap en ervaring beroepen, vragen om in
12 principe bereid te zijn ook die wetenschappelijke kennis en ervaringen serieus te nemen die pleiten
voor het ruimte bieden van homoseksuele relaties in liefde en trouw. Wij krijgen soms de indruk dat
14 de informatie die tegenstanders van de homoseksuele praxis over homoseksualiteit geven vooral één
doel dient, namelijk het uitsluiten van opties in plaats van deze af te wegen.

16 Gesteld dat iemand

- met een homoseksuele gerichtheid die net zo diep gaat als de heteroseksuele gerichtheid,
- 18 • ondanks intensieve therapie geen enkele verandering van gerichtheid doormaakt,
- niet bij machte is celibatair door het leven te gaan,
- 20 • een partner vindt in wie hij of zij een vergelijkbare vreugde vindt als man en vrouw in elkaar
vinden,
- 22 • samenleeft in een relatie van liefde en trouw,
- daarin opbloeit en vreugde en zegen ervaart.

24 Is dat relevant voor degenen die tegen homoseksuele relaties zijn en zich daarvoor op wetenschap,
kennis en ervaring beroepen? In feite niet, want het uitgangspunt is dat de Bijbel deze verbiedt en
26 dat daarom ervaring bij de standpuntbepaling uiteindelijk geen rol mag spelen. Maar als dit zo is,
waarom hebben we het dan nog over statistieken, ervaringen, depressiviteit en suïcidaliteit,
28 bevolkings- en psychologisch onderzoek? Dat alles dient dan slechts ter rechtvaardiging van het
reeds ingenomen standpunt. Vandaar deze voor ons prealabele vraag: heeft het zin om in alle
30 openheid door te praten over ervaringen, statistieken en onderzoek? Onze overtuiging op basis van
de door ons uit de Bijbel zelf afgeleide hermeneutische grondlijnen is dat álle kennis en ervaring mee
32 mag en mee moet doen bij het vinden van een voor Gods aangezicht begaanbare weg voor homo's,
ook die (ervarings-)kennis die ervoor pleit dat de gemeente van Christus ruimte geeft aan
34 homoseksuele relaties in liefde en trouw.

36 *Beroep op het constructivisme*

Over homoseksualiteit – wat het is en hoe het ontstaat – bestaan uiteenlopende opvattingen. Er zijn
38 ook meerdere typen verklaringsmodellen.

Het ene laat zich vangen in het woordpaar 'nature – nurture' en is biologisch en medisch van aard.
40 'Nature' staat hier voor de opvatting dat homoseksuele gevoelens biologisch verankerd, in casu
aangeboren zijn, 'nurture' voor de opvatting dat homoseksuele gevoelens ontstaan onder invloed
42 van omgevingsfactoren, opvoeding en levenservaringen.

Het andere model laat zich vangen in het woordpaar 'essentialisme – constructivisme' en is
44 sociaalpsychologisch en antropologisch van aard. De essentialistische opvatting ligt in het verlengde
van de overtuiging dat homoseksuele gevoelens aangeboren zijn: ze behoren daarom tot iemands

persoonlijkheid, zijn wezenlijk, essentieel voor iemands identiteit. Iemand is homo. De
2 constructivistische opvatting gaat terug op de vaststelling dat de homoseksuele praxis zich in andere
tijden en culturen heel anders voordoet dan in onze cultuur. Ze leidt daaruit af dat 'homoseksualiteit'
4 als zodanig niet bestaat, maar een construct is van onze gemedicaliseerde, 20ste-eeuwse, Westerse
cultuur. Iemand is geen homo, maar binnen onze cultuur labelt iemand met homoseksuele
6 verlangens zichzelf als homo, neemt iemand een homoseksuele identiteit aan.
In de huidige bezinning over homoseksualiteit en het ontstaan daarvan voert het woordpaar
8 'essentialisme – constructivisme' de hoofdrol.

10 Veel theologen huldigen een constructivistische visie op homoseksualiteit of schuren daar tegenaan.
Zij ontkennen niet dat mensen (diepgaande) homoseksuele gevoelens kunnen hebben, maar menen
12 dat 'de homoseksuele geaardheid' een construct is van onze cultuur. Dat impliceert, zo menen
sommigen zelfs, dat reconstructie mogelijk is als er sprake is van de juiste instelling en openheid voor
14 het werk van de Heilige Geest. Bij dit beroep op het constructivisme vallen echter enkele kritische
kanttekeningen te plaatsen.

16 1. 'Constructivisten' hebben niet alleen een constructivistische visie op homoseksualiteit, maar op
seksualiteit als zodanig. Hoe in een cultuur de beide seksen zich tot elkaar verstaan en vorm wordt
18 gegeven aan seksualiteit, verschilt van cultuur tot cultuur. Daaraan is weinig 'natuurlijks', het is
menselijk maakwerk en vooral een kwestie van macht, mannelijke macht meestal, die maatgevend is
20 voor de wijze waarop het gebeurt. Het is deze constructivistische wetenschapsopvatting over
seksualiteit die door feministen en degenen die een veel vrijere opvatting over seksuele moraal en
22 relatievorming hebben, wordt gebruikt om op programmatische wijze de traditionele waarden met
betrekking tot huwelijk en gezin te ondermijnen. In die zin haalt de christelijke theologie met het
24 constructivisme het paard van Troje binnen.

26 2. Theologen die leentjebuurlen spelen bij het constructivisme als het gaat om homoseksualiteit doen
dat in de regel niet als het om de seksualiteit als zodanig gaat. God heeft de mens mannelijk en
vrouwelijk gemaakt, dus het sekseverschil en hoe die gestalte krijgt, is geen kwestie van cultuur maar
28 van natuur (essentialisme). Uit methodisch oogpunt is het echter inconsequent en zelfs willekeurig
om in het geval van homoseksualiteit een constructivistisch en in geval van heteroseksualiteit een
30 essentialistisch standpunt te huldigen.

32 3. Een uitsluitend constructivistische verklaring van homoseksualiteit doet geen recht aan de mate
waarin wij in een gebroken schepping leven. We geloven dat het kwaad in deze door zonde
geschonden wereld erbij is gekomen. Desalniettemin is de werkelijkheid waarin wij leven dusdanig
34 diep geschonden door de zonde, dat elke cel en elke tel daarvan deelt in de gebrokenheid van het
bestaan. Van héél de schepping geldt dat die tot nu toe gezamenlijk zucht en gezamenlijk in
36 barensnood verkeert (Rom. 8:22). Dat ook christelijke theologen die krachtens hun belijdenis dit
woord van Paulus in z'n volle zwaarte nemen en dus weten hoe diep de gebrokenheid van dit
38 bestaan gaat hun toevlucht zoeken bij het constructivisme, roept daarom de vraag op hoe diep
doordacht dat is.

40 Tegen het constructivisme zelf vallen overigens ook argumenten in te brengen.

42 Een constructivistische benadering doet geen recht aan het feit dat het aantal mensen dat zich
homoseksueel noemt al een eeuw lang nauwelijks veranderd is. De allereerste – min of meer
44 wetenschappelijke – onderzoeken naar het voorkomen van bi- en homoseksuele gevoelens vonden
begin 20ste eeuw plaats. Uit deze onderzoeken blijkt dat minimaal 1½-2% van de ondervraagden

2 exclusief homoseksuele gevoelens heeft en minimaal 4% biseksuele gevoelens. Deze onderzoeken
4 zijn afkomstig uit een tijd dat homoseksualiteit nog als zeer ongewenst, zelfs als 'sodomie' werd
6 beschouwd. Ze waren er 'tegen de verdrukking in', om het zo te zeggen. Deze cijfers uit een heel
8 andere tijd en cultuur dan de huidige wijken echter nauwelijks af van de uitkomst van onderzoek dat
10 een volle eeuw later is gehouden en waarin vastgesteld wordt dat ongeveer 2-5% van de mannen en
12 1-2% van de vrouwen homoseksueel is. Dat is een indicatie dat het aantal mensen dat zichzelf als
14 homoseksueel beschouwt, vrij constant is.

8 Van belang is ook dat degenen die een constructivistische visie op homoseksualiteit hebben geen
10 onderscheid maken tussen seksuele voorkeur en seksuele expressie. De expressie is veel variabler
12 en onderhevig aan allerlei omgevingsinvloeden. Voorkeur evenwel heeft betrekking op het primaire
14 gegeven van het zich aangetrokken voelen tot leeftijdsgenoten van hetzelfde geslacht. Dit
16 onderscheid is van belang voor de duiding van vormen van homoseksueel verkeer die in inheemse
18 culturen voorkomen en op basis waarvan sommige wetenschappers een constructivistische opvatting
20 betreffende homoseksualiteit huldigen.

16 Het bovenstaande betekent niet dat wij een essentialistische visie op homoseksualiteit hebben. We
18 leggen er alleen de vinger bij dat we de coalitie die veel christelijke theologen met het
20 constructivisme aangaan een hachelijke vinden. In de gemeente van Christus hebben we niet te
22 maken met constructivisme of essentialisme, maar met de mens die voor ons staat, die we nemen
24 zoals hij of zij is. Die mens die van zichzelf weet hoe hij of zij is en hoe diep zijn of haar gevoelens
gaan. En als iemand, zichzelf kennende en wegen tot verandering verkennende, tot de conclusie is
gekomen: 'Ik ben homo', is het niet aan ons als gemeente van Christus met een beroep op het
constructivisme die zelfbenoeming te bekritisieren of te relativieren.

24 *Over homo-identiteit en identiteit in Christus*

26 Met het beroep op het constructivisme hangt de steeds vaker gehoorde stelling samen dat iemand
28 met homoseksuele gevoelens geen 'homo-identiteit' hoeft aan te nemen, maar zijn identiteit heeft
30 te vinden in Christus. In deze opvatting maakt iemands identiteit geen deel uit van de kern van zijn
32 persoonlijkheid. Een identiteit is iets secundairs, iets wat iemand met zijn gevoelens en aanleg doet.
34 Een identiteit neem je aan, het is de manier waarop je jezelf profileert te midden van anderen. Er ligt
36 dus een keuze aan ten grondslag. Ten slotte is een identiteit niet iets noodzakelijks: welke identiteit
iemand aanneemt, hangt wel samen met aanleg, persoonlijke ontwikkeling, gerichtheid,
emotionaliteit, ervaringen, opvoeding et cetera, maar is daarvan niet de noodzakelijke uitkomst.

34 In het geval van mensen met homoseksuele gevoelens houdt het aannemen van een homo-identiteit
36 dus in, dat iemand zich profileert als homo, volgens een gay-script gaat leven, een homoseksuele
38 relatie aangaat.
38 Voor ons is het 'in Christus zijn' de kostbare kern van ons geloof. In Christus hebben wij inderdaad
40 onze identiteit gevonden. In Hem hebben wij een nieuwe naam, een nieuw bestaan. In Christus leven
42 wij niet onder Gods oordeel, maar uit genade. En met Paulus zeggen wij: 'Niet meer mijn ik, maar
44 Christus leeft in mij.' En voor iedere christen, voor ieder mens mag en heeft te gelden dat hij of zij
zijn of haar identiteit in Christus vindt. Toch vinden we de tegenstelling die in de bezinning op
homoseksualiteit wel gemaakt wordt tussen hetzij het aannemen van een homo-identiteit hetzij het
vinden van je identiteit in Christus om meerdere redenen dusdanig problematisch dat we grote
twijfels hebben over de bruikbaarheid en de houdbaarheid daarvan.

Ten eerste omdat er sprake is van een minimale bezinning op het complexe begrip 'identiteit',
2 hoewel het in het debat een welhaast maximale rol vervult. Dat wreekt zich in ieder geval hierin, dat
het sleutelbegrip 'identiteit' in het debat heel verschillend ingevuld wordt. Soms wordt het gebruikt
4 om aan te duiden dat iemand zich echt en wezenlijk homoseksueel weet, soms om aan te duiden dat
iemand met homoseksuele gevoelens voor een bepaalde levenswijze kiest. Die begripsverwarring is
6 weliswaar overkomelijk, maar komt het debat niet ten goede.

Ten tweede lijkt het een kwestie van willekeur om uitsluitend van een homo-identiteit te spreken als
8 er sprake is van een homoseksuele relatie. Als iemand van zichzelf weet en zegt: 'Ik ben dus homo',
maar verklaart celibatair door het leven te willen gaan, is er naar onze mening niet minder sprake
10 van een 'homo-identiteit' dan wanneer iemand zegt: 'Ik ben homo' en kiest voor een homoseksuele
relatie. Zeker, die 'homo-identiteit' krijgt in het eerste geval een heel andere invulling dan in het
12 tweede, maar ook in het eerste geval profileert iemand zichzelf als homo en maakt hij het 'zo zijn'
bepalend voor zijn levenskeuzes.

Ten derde vinden wij het problematisch dat het onderscheid tussen 'gevoelens' en 'identiteit'
14 nergens getoetst wordt aan de talloze andere, met homoseksuele gevoelens vergelijkbare
fenomenen. Hoe werkt het onderscheid uit in het geval van heteroseksualiteit? Blijkbaar heb je
16 volgens dit concept geen 'hetero-identiteit' als je met hart en ziel op de andere sekse bent gericht,
18 maar is er pas sprake van een 'hetero-identiteit' als je toegeeft aan je gevoelens voor de andere
sekse, i.c. een relatie met iemand van de andere sekse aangaat. En hoe werkt het onderscheid uit als
20 het gaat om nationale gevoelens? Neemt iemand met nationale gevoelens pas een nationale
identiteit aan als iemand in zijn of haar moerstaal praat en denkt of tranen in de ogen bij het zingen
22 van het volkslied krijgt?

Ten vierde hebben we de stellige indruk dat het onderscheid tussen 'homoseksuele gevoelens' en
24 'homo-identiteit' slechts in woordgebruik verschilt van het onderscheid tussen 'aard' en 'daad'. Dat
blijkt, wanneer we dit onderscheid tussen 'gevoelens' en 'identiteit' toepassen op mensen met
26 heteroseksuele gevoelens. Het mag duidelijk zijn dat de heteroseksuele praxis in het
bovengenoemde identiteitsconcept wel verenigbaar is met het vinden van je identiteit in Christus.
28 Aan het onderscheid tussen hetzij 'een homo-identiteit aannemen' hetzij 'je identiteit in Christus
vinden' gaan dus twee opvattingen vooraf: 1. de homoseksuele praxis is per definitie onverenigbaar
30 met de Bijbel; 2. het hebben van homoseksuele gevoelens is oké, maar tegen de homoseksuele
praxis zeggen we nee. Het eerste punt komt aan de orde in dit rapport. Van het tweede punt hebben
32 we eerder vastgesteld dat het onhoudbaar is.

Ten vijfde hebben we er grote twijfels over of hetzij het aannemen van een homo-identiteit hetzij het
34 je identiteit in Christus vinden wel zo tegenover elkaar geplaatst kunnen worden. Is het – machtige –
gegeven dat wij 'in Christus' zijn en in Hem onze identiteit vinden niet van een dusdanig andere orde
36 dan een concept uit de sociale psychologie dat die twee nooit als alternatieve positiebepalingen
tegenover elkaar geplaatst kunnen worden?

Ten slotte suggereert het spreken over 'je identiteit in Christus' een ethische klaarheid die er naar
38 onze mening in dit gebroken bestaan dikwijls niet is. Ligt de relatie tussen de identiteit die iemand in
dit aardse bestaan heeft en de relatie tot de identiteit die iemand in Christus heeft niet zodanig
40 genuanceerd en gecompliceerd dat je het een niet simpelweg als alternatief voor het ander kunt
poneren? Om daarvan één voorbeeld te geven: als iets uit de Bijbel duidelijk wordt, is het wel dat we
42 in Christus één zijn met allen onder de volken die zijn naam belijden en dat de identiteit in Christus
de nationale identiteit in hoge mate relativeert. Maar in de gebrokenheid van het bestaan is het niet
44 alleen denkbaar, maar zelfs een gegeven dat degenen die hun identiteit helemaal in Christus vinden

2 toch, omdat ze een andere nationaliteit hebben, op het slagveld tegen elkaar de wapens moeten
3 opnemen. We hebben inderdaad allen onze identiteit in Christus, maar desondanks kan de ene
4 christen het wel opbrengen om met een gewelddadige huwelijkspartner samen te leven en de
5 andere niet. 'Je identiteit in Christus hebben' suggereert ook dat we eigenlijk altijd wel een antwoord
6 hebben op de vraag 'What would Jesus do?' Echter, in heel veel situaties weten we dat simpelweg
7 niet en in andere situaties – bijvoorbeeld als het gaat om de vraag: 'Zal ik trouwen of niet?' – hebben
8 we aan de keuze die Jezus maakte, geen houvast. Anders gezegd: dat we onze identiteit in Christus
9 hebben, betekent niet dat we nu over een 'ideaal-identiteit' beschikken waar we als het ware in
10 kunnen stappen. Het 'je identiteit in Christus hebben' levert niet één script op en kan bij heel
11 verschillende mensen met heel verschillende identiteiten in heel verschillende scenario's en culturen
12 op heel verschillende manieren uitpakken.

13 Aan 'in Christus zijn' zit dan ook een vertroostende kant die vaak onbenoemd blijft. In Christus ben
14 je, ook als je door omstandigheden noodgedwongen of door machteloosheid gebonden tot je
15 leedwezen leeft in een situatie die niet beantwoordt aan de hoge norm die Christus stelt. Ja, je bent
16 in de oorlog en bent geroepen acties te ondernemen die een broeder het leven kunnen kosten. Dat is
17 gruwelijk. En toch mag je weten ook dan in Christus te zijn. Of stel, je dochter van veertien is zwanger
18 geraakt door een verkrachting en zij wil absoluut maar een ding: geen kindje van die vent! Dan kan
19 het zijn dat ook christenouders iets laten gebeuren dat strijdig is met Gods bedoeling met ongeboren
20 leven. En toch kan het zijn dat een pastor met de grootst denkbare pijn tegen zijn schaapje zegt: 'Ga
21 in vrede...'

22 Een nog weer heel ander punt is, dat het onderscheid uitsluitend gebruikt wordt om homo's te leren
23 met hun homoseksuele gevoelens om te gaan. We kunnen ons echter ook afvragen wat het voor de
24 gemeente van Christus zelf betekent om haar identiteit in Christus te hebben in haar omgang met en
25 houding tegenover homoseksuele broeders en zusters.

26 Samenvattend: het onderscheid tussen hetzij het aannemen van een homo-identiteit hetzij het
27 vinden van je identiteit in Christus, heeft in korte tijd een hoge vlucht gemaakt. We hebben echter
28 zoveel vragen over de gebruikte terminologie, de vooronderstellingen die aan dit onderscheid ten
29 grondslag liggen, de bruikbaarheid daarvan in de praktijk en de principiële ongelijksoortigheid van de
30 tegenover elkaar geplaatste alternatieven, dat we vooralsnog van mening zijn dat het niet met vrucht
31 gebruikt kan worden in de bezinning op de vraag of er in de gemeente van Jezus Christus ruimte is
32 voor homoseksuele relaties in liefde en trouw.

34 *Veranderbaarheid*

35 Over de veranderbaarheid van homoseksuele neigingen en opwellingen bestaat verschil van mening
36 onder wetenschappers en nog meer onder christenen. In 2013 heeft de koepelorganisatie Exodus
37 International zichzelf opgeheven. Alan Chambers, de voorzitter van het bestuur, betuigde zijn spijt
38 over het leed dat homo's en hun ouders tengevolge van de verwachtingen die door Exodus
39 International waren gewekt, was aangedaan. Hoewel de achterban deze woorden niet voor zijn
40 rekening nam en veel onder de koepel van Exodus International vallende hulpverlenende instanties
41 hun werkzaamheden hebben voortgezet, geeft deze uitspraak van iemand die zolang in verandering
42 geloofd heeft, aan dat verandering van oriëntatie hoe dan ook problematisch is. Dit werd bevestigd
43 in de gesprekken die onze commissie had met Stichting Onze Weg. Zij richt zich niet meer op
44 verandering, laat staan op genezing, maar op het leren omgaan met homoseksuele gevoelens in het
45 licht van Gods liefde.

Seksuele of relationele nood

2 Niet zelden wordt de nood van een homoseksueel uitsluitend als een seksuele nood gedefinieerd en
wordt in een adem benadrukt dat de Bijbel seks ontmythologiseert en onze culturele obsessie met
4 seksuele vervulling ondermijnt. Nu hebben homo's ongetwijfeld ook seksuele verlangens die naar
bevrediging zoeken, maar dat is toch niet de kern waarom het gaat. Ook bij een homo is het seksuele
6 verlangen een aspect van een veel breder spectrum aan verlangens, te weten het verlangen naar een
maatje, naar iemand die een tegenover voor je is, je eenzaamheid doorbreekt, naar iemand bij wie je
8 liefde, intimiteit, geborgenheid beleeft. Door de verlangens van de homoseksueel uitsluitend te
bestempelen als seksuele verlangens wordt de problematiek van een homo versmald en tekort
10 gedaan. Het is een diep menselijke problematiek, gelijkend op die van een Eva-loze Adam in de hof.

12 *Homoseksuele onthouding – alleenstaande*

Ook wordt wel gesteld dat er eigenlijk geen onderscheid bestaat tussen alleenstaande
14 heteroseksuelen en homoseksuelen die celibatair hebben te leven. Beiden moeten leven met het
onvolkomene in het licht van het volkomene.

16 Er is echter wel degelijk sprake van een ingrijpend verschil. De heteroseksuele alleenstaande die
niemand gevonden heeft die bij hem of haar past, mocht zoeken, dromen, verliefd worden, daten,
18 gekust worden, hoop koesteren. In de gemeente van Christus waar een verbod op de homoseksuele
praxis rust, is een homo, zelfs als hij of zij helemaal aan het begin van zijn leven staat, per definitie
20 genoopt, om niet te zeggen veroordeeld om alleen te blijven. Hij of zij mag niet dromen, daten,
verlangens. Hij of zij is als Adam in de hof zonder ooit te mogen hopen op een relatie met iemand die
22 bij hem past. Uit psychologisch oogpunt is dat een reëel en diepingrijpend verschil.

24 *Pedofilie en homoseksualiteit*

Ook wordt wel geopperd dat wie groen licht geeft voor homoseksuele relaties, geen Bijbels argument
26 meer heeft om pedoseksuele relaties te verbieden. Ook nu echter worden twee ongelijksoortige
grootheden met elkaar vergeleken. Weinig woorden zijn krachtig genoeg om het verwerpelijke
28 karakter van pedoseksueel verkeer neer te zetten. (Des te meer overigens dient er voor de mens met
pedoseksuele gevoelens pastorale aandacht en zorg in de gemeente van Christus te zijn.) Een kind is
30 onvolgroeid en onvolwassen en wordt dus betrokken bij verrichtingen waarvoor het naar lichaam en
geest onrijp is. Een kind is ook een volstrekt ongelijkwaardige partner van een volwassene; het is in
32 deze relatie geen subject, maar object. Pedofilie gaat daarom in tegen het recht van een kind om zich
in het seksuele en emotionele te ontwikkelen overeenkomstig de loop van de eigen natuur. Daarbij
34 komt, maar dat is in dit verband van secundaire betekenis, dat een pedofiele verhouding altijd van
voorbijgaande aard is. De ontrouw zit in de verhouding als zodanig ingebakken. Een homoseksuele
36 relatie echter is een in principe gelijkwaardige relatie, zoals ook een heteroseksuele relatie een in
principe gelijkwaardige relatie is.

38

Homoseksualiteit - alcoholisme

40 Soms wordt de omgang met homoseksualiteit vergeleken met de omgang met een alcoholverslaving.
Ook in het geval van een alcoholist is er immers sprake van een aanleg en komt het op onthouding
42 aan. Dus op dit punt is er geen verschil tussen een homo en een alcoholist. Maar ook deze
vergelijking gaat mank en is overigens ook weinig invoelend. De behoefte aan een medemens met
44 wie je je hele leven mag delen, is werkelijk van een andere orde dan de zucht naar alcohol. De HERE

2 schiep de mens opdat hij niet alleen zou blijven. Een alcoholverslaving is per definitie destructief,
3 terwijl een relatie juist is bedoeld om heilzaam te zijn voor een mens.

4 *d. Over de noodoplossing*

5 Degenen die binnen de gemeente van Christus ruimte voor een homoseksuele relatie mogelijk
6 achten, spreken in dit verband niet zelden van een 'compromis' of 'nood- of verlegenheidsoplossing'.
7 De orde die de HERE voor de menselijke seksualiteit in de schepping gelegd heeft, is hun principiële
8 uitgangspunt. Om deze reden beschouwen zij homoseksualiteit niet als een (mooie) variatie op de
9 menselijke seksualiteit, maar als een blijk van de gebrokenheid van het bestaan waarin alle mensen
10 ten gevolge van de zondeval delen. Een homoverbintenis is naar hun mening dan ook geen
11 alternatief voor het huwelijk tussen man en vrouw en van een homohuwelijk willen zij om die reden
12 niet spreken. Gelet echter op het feit dat 1. homoseksuele gevoelens in veel gevallen diep geworteld
13 en onveranderlijk zijn en 2. niet iedere homoseksueel de gave van de onthouding in casu het
14 celibataire leven heeft (verg. 1 Kor. 7:7), dient er voor homoseksuelen een voorziening te zijn die hen
15 behoedt voor hetzij een leven in eenzaamheid hetzij een leven aan de zelfkant van het bestaan. Zo'n
16 uit naastenliefde en nuchtere realiteitszin getroffen voorziening mag een homoseksuele relatie in
17 liefde en trouw zijn.

18 Deze notie van het compromis kan noch binnen noch buiten de kerk op warme bijval rekenen. Buiten
19 de kerk wordt het maken van onderscheid tussen een homoverbintenis en het huwelijk als
20 discriminerend en bekrompen ervaren, binnen de kerk vinden velen bovengenoemd compromis
21 onverenigbaar met de Bijbel. Naar onze mening echter wordt in deze opvatting aan enkele
22 fundamentele Bijbelse noties recht gedaan, te weten 1. dat de wereld waarin wij leven in vele
23 opzichten niet gaaf is, maar geschonden door de zonde en niet beantwoordt aan die schepping
24 waarvan de HERE in Gen. 1:31 zag dat ze zeer goed was en 2. dat er in deze door de zonde
25 geschonden wereld dikwijls keuzes gemaakt moeten worden die niet optimaal zijn, maar wel wijs en
26 het welzijn van de mens dienend. Voortdurend treft de HERE in zijn barmhartige
27 tegemoetkomendheid zulke voorzieningen voor kwetsbare mensen. Dit mag in het geval van
28 homoseksuele relaties des te meer gelden, omdat datgene waar het in de Bijbel om gaat –
29 gerechtigheid, liefde en trouw – in een homoseksuele relatie evenzeer tot zijn recht kan komen als in
30 een relatie tussen man en vrouw. Dat laatste impliceert dat de ruimte voor een homorelatie in de
31 gemeente van Christus niet als een benauwd compromis behoeft te worden gezien.

32

33 **4. Positiebepaling**

34

35 *a. De krachten in onze cultuur*

36 Binnen een eeuw heeft zich in onze samenleving een ongekende omslag voorgedaan in de houding
37 tegenover homoseksualiteit en homoseksuelen, namelijk van strafbaar feit naar sociale acceptatie,
38 van sodomie naar homohuwelijk.
39 Dat dit voor (velen in) de kerk te hard gaat, mag geen reden voor verwijt zijn. Als kerk van Christus
40 willen we trouw zijn aan de Bijbel als Gods Woord en dat Woord heeft nergens een goed woord voor
41 de homoseksuele praxis over; integendeel. Dit negatieve oordeel van de Bijbel hangt samen met hoe
42 de menselijke seksualiteit bedoeld is: God heeft het sekseverschil in het leven geroepen met het oog
43 op de voortplanting en opdat man en vrouw 'één vlees' zouden zijn, een nieuwe levenseenheid
44 zouden vormen. De homoseksuele praxis valt binnen dit plaatje van Gods scheppingsorde geen
45 plaats te geven, sterker nog, is een ernstige verstoring van die orde en lijkt daarom niet anders dan

met kracht verworpen te moeten worden. En mocht de samenleving, de wereld daar anders over
2 denken, dan zij dat zo. Wij zijn de gemeente van Christus en geroepen Hem te volgen in deze tijd en
mogen niet toegeven aan de druk die de wereld op ons uitoefent, want (zegt Jakobus): ‘Overspelige
4 mannen en vrouwen, weet u dan niet dat de vriendschap met de wereld vijandschap tegen God is?
Wie dan nu een vriend van de wereld wil zijn, wordt als vijand van God aangemerkt.’ (Jak. 4:4). Nu is
6 het wel zaak om die tekst in zijn verband te lezen. Wat ‘wereld’ is, is volstrekt duidelijk: ‘wereld’ staat
voor strijd, conflicten, hebzucht, jaloezie en moordlust. ‘De wereld’ is de wereld van gebekvecht en
8 twist, de wereld waarin het alleen maar om het eigen ik draait. Maar zijn dat de krachten die de
omslag in onze samenleving ten opzichte van homoseksualiteit veroorzaakt hebben? We willen
10 hieronder een wat genuanceerder beeld geven en gebruiken daar drie woorden voor:
barmhartigheid, gerechtigheid en vrijheid.

Barmhartigheid

14 In 1904 verscheen de eerste Nederlandse publicatie van enige omvang over homoseksualiteit. Het
was een rede van de Amsterdamse arts L.S.A.M. von Römer, getiteld *Ongekend leed*. Het is een nog
16 altijd lezenswaardige toespraak. De rede is afkomstig uit een tijd dat homoseksualiteit gelijkstond
met de zonde van Sodom. In dit boek wordt op basis van biologie, statistisch onderzoek, vele
18 persoonlijke contacten met homo- en biseksuelen en briefmateriaal geprobeerd begrip voor homo’s
te kweken en ruimte voor hen in de samenleving te scheppen. Uitvoerig gaat Von Römer in op de
20 enorme nood waarin homoseksuelen in die tijd leefden, juist omdat er een taboe op
homoseksualiteit rustte. Die nood was existentieel, religieus, psychisch. Die nood was ook
22 onoplosbaar. Hoezeer sommigen ook gebeden hadden, er veranderde niets aan hun gerichtheid op
de eigen sekse. Von Römer citeert uit gesprekken met en brieven van homo’s. Menigeen leeft sterk
24 met de gedachte zelfmoord te plegen; van anderen – die metterdaad zelfmoord pleegden – heeft
Von Römer brieven beschikbaar. Gelet op het leed van homo’s bepleit de auteur de mogelijkheid
26 voor hen om relaties in liefde en trouw aan te gaan.
Heel veel in de rede van Von Römer is achterhaald door wetenschappelijk onderzoek. En door de
28 openheid over en acceptatie van homoseksualiteit in onze samenleving is de nood tegenwoordig niet
meer zo fel gekleurd als toen. Maar dat die nood er nog steeds is, mag blijken uit het feit dat
30 homoseksualiteit niet zelden gepaard gaat met klachten van psychische en suïcidale aard, met name
wanneer in de nabije sociale omgeving – en dat kan ook de kerkelijke zijn – een sterk negatieve
32 houding tegenover homoseksualiteit en homoseksuele relaties wordt ingenomen.
Het is vanwege het ontdekken van de eigen nood van de homoseksueel dat het onderwerp op de
34 agenda van de samenleving en de politiek en de kerk is gekomen. De aanzet tot de homo-
emancipatie in de 20ste eeuw en de primaire drijvende kracht daarachter is dan ook de
36 barmhartigheid geweest. Als er één woord is dat ons als volgelingen van Jezus Christus moet raken, is
dat het wel.

Gerechtigheid

40 Er is een onlosmakelijke band tussen barmhartigheid en gerechtigheid. Barmhartigheid leidt tot het
willen beoefenen van recht en gerechtigheid en recht en gerechtigheid doen een beroep op de
42 barmhartigheid. Dit is in de Bijbel niet anders. De oudste wetten van het Oude Testament getuigen
ervan: ‘Als u het kled van uw naaste in onderpand neemt, moet u dat aan hem teruggeven voordat
44 de zon ondergaat. Dat is immers zijn enige bedekking. Het is de kleding over zijn huid. Waarin zou

2 hij anders moeten slapen? Wanneer hij tot Mij om hulp roept, zal het gebeuren dat Ik het zal horen,
3 want Ik ben genadig!' (Ex. 22:26-27).

4 Eenzelfde beweging voltrekt zich in onze 20ste eeuw met betrekking tot de plaats van homoseksuelen
5 in onze samenleving. Nadat eind 19^e, begin 20ste eeuw hun nood in beeld komt, begint een proces
6 van homo-emancipatie. Er ontstaan bewegingen en organisaties die niet alleen homoseksuelen in
7 hun nood willen begeleiden, maar ook opkomen voor hun belangen en rechten. Mede onder invloed
8 van deze bewegingen en organisaties heeft het proces van gelijkberechtiging van homoseksuelen en
9 homoseksuele stellen in de westerse wereld stap voor stap zijn beslag gekregen: op het gebied van
10 belastingen, erfrecht, uiteindelijk het homohuwelijk en zelfs het recht op adoptie. Dit proces van
11 homo-emancipatie staat niet op zichzelf, maar maakt onderdeel uit van een reeks
12 emancipatieprocessen, waaronder die van de vrouw.

13 In 1983 is het recht op gelijke behandeling vastgelegd in Artikel 1 van de Nederlandse Grondwet.
14 Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld; discriminatie
15 wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook
16 is niet toegestaan. Het mag zo zijn dat aan de wijze waarop het recht op gelijke behandeling in
17 Nederland geclaimd wordt niet zelden iets ontbreekt dat voor de Bijbel heel wezenlijk is (oetmoed,
18 zachtmoedigheid), maar dat neemt niet weg dat in de formulering van dit artikel datgene terugkomt
19 dat ook in de Bijbel van fundamenteel belang is (verg. Ex. 23:2,3,6,8). In het artikel klinkt iets door
20 wat ook de Bijbelse begrippen van recht en gerechtigheid kenmerkt.

21 De tweede drijvende kracht achter de ruimte die homo's in onze samenleving hebben gekregen, is
22 naar onze mening dus het willen beoefenen van gerechtigheid aan een in de geschiedenis uiterst
23 kwetsbaar gebleken groep. Ook dat moet ons als christenen aanspreken en we zullen naar onze
24 mening ook dit aspect moeten meenemen in onze bezinning op de plaats van homo's in de
25 gemeente van Christus: Hoe kunnen we hun recht doen? Hoe kunnen zij tot bloei komen met de
26 gaven en mogelijkheden die zij van de HERE gekregen hebben?

27 *Vrijheid*

28 Het woordje 'vrijheid', althans, wat daaronder verstaan wordt in onze samenleving, is naar onze
29 indruk een derde kracht die de omslag binnen onze samenleving tegenover de homoseksuele praxis
30 verklaart. De Staat der Nederlanden geeft iedere burger de maximale vrijheid om het leven naar zijn
31 of haar eigen inzicht in te vullen. Deze opvatting van vrijheid leidt tot een samenleving waarin een
32 ieder met zijn leven of lichaam kan doen wat goed is in zijn of haar ogen, 'behoudens ieders
33 verantwoordelijkheid volgens de wet'.

34 Deze opvatting van wat vrijheid is, gaat in Nederland hand in hand met de overtuiging dat we
35 tolerant hebben te zijn. Die tolerantie is waarin Nederland zich in zekere zin probeert te
36 onderscheiden van andere naties. Als eerste land ter wereld ging Nederland dan ook over tot het
37 legaliseren van het homohuwelijk.

38 Dit alles staat niet los van bovengenoemde opvatting van wat vrijheid is. Terecht naar onze mening
39 wordt dat gesignaleerd in het Studierapport van de Christelijke Gereformeerde Kerken: 'Seks is
40 volgens de heersende cultuur mogelijk en geoorloofd in elke vorm en context zolang niemand wordt
41 beschadigd. (...) Levenslange trouw en zorg jegens elkaar zijn naar de achtergrond gedrongen. (...)
42 Seksualiteit is buiten de sfeer van goed en kwaad geplaatst. (...) Een van de effecten van de
43 ingrijpende veranderingen op het gebied van de seksualiteit is een breed gedragen acceptatie van
44 seksuele relaties tussen personen van gelijk geslacht.'

Als het om een beoordeling van de krachten gaat die de homo-emancipatie in onze cultuur hebben mogelijk gemaakt, stuit de wijze waarop in Nederland het woord 'vrijheid' uitgelegd en ingevuld wordt binnen de gemeente van Jezus Christus in het algemeen op de meeste weerstand. En terecht, omdat hier sprake is van een evidente karikatuur van wat vrijheid is. Christus heeft ons verlost, vrijgemaakt van onze zonden. Vrijheid kan daarom nooit vrijheid zijn om te zondigen, maar om lief te hebben en gerechtigheid te oefenen. Hetgeen Paulus schrijft in Galaten 5:13-17 is voor de gemeente van Christus allesbepalend voor het verstaan en de invulling van het woord 'vrijheid': 'Want u bent tot vrijheid geroepen, broeders, alleen niet tot die vrijheid die aanleiding geeft aan het vlees; maar dien elkaar door de liefde. (...)Wandel door de Geest en u zult zeker de begeerte van het vlees niet volbrengen. Want het vlees begeert tegen de Geest in, en de Geest tegen het vlees in; en die staan tegenover elkaar, zodat u niet doet wat u zou willen.'

Vreemdelingen in deze wereld zijn we als volgelingen van Jezus per definitie, maar door hoe in onze samenleving wordt omgesprongen met de vrijheid ervaren we dit ook daadwerkelijk. Alle werken van het vlees grijpen immers daarin volop hun kans: 'overspel, hoererij, onreinheid, losbandigheid, afgoderij, toverij, vijandschappen, ruzie, afgunst, woede-uitbarstingen, egoïsme, onenigheid, afwijkingen in de leer, jaloersheid, moord, dronkenschap, zwelgpartijen, en dergelijke...' (Gal. 5:19-21)

b. Evaluatie

In het bovenstaande hebben we een poging gedaan om de drijvende krachten achter 'de homo-emancipatie' in kaart te brengen: barmhartigheid, gerechtigheid en vrijheid. We denken dat het onderscheiden van deze drie krachten kan helpen om een genuanceerd beeld te krijgen van de emancipatie van homo's in onze samenleving. Op grond daarvan vallen we het Studierapport van de Christelijke Gereformeerde Kerken dan ook slechts ten dele bij als het de ruimte voor homoseksualiteit in onze samenleving vooral verbindt aan de seksuele revolutie van de jaren '60 van de vorige eeuw. De aandacht en ruimte die homo's in de loop van de 20ste eeuw in onze samenleving en de kerk(!) gekregen hebben, heeft niet allereerst met seksuele vrijheid te maken, maar veel meer met het ontdekken van de nood van de homoseksueel, i.c. met barmhartigheid en gerechtigheid. Het feit dat deze ontwikkeling in de tweede helft van de 20ste eeuw gepaard ging met de culturele omslag van de '60-er jaren werkt daarom vertroebelend. Ze kan zelfs de indruk wekken dat het streven naar ruimte en rechten voor homo's een exponent is van die culturele omslag. Het begon echter met een andere ontwikkeling, die van de barmhartigheid en een streven naar gerechtigheid, ook voor homo's. Bij die ontwikkeling mogen en moeten wij als gemeente van Jezus Christus aanknopen. Maar hoe doen we dat? Hoe doen we dat op zo'n wijze dat we recht doen aan de Bijbel en wat we daarin lezen over de schepping en de homoseksuele praxis?

Tot verantwoordelijkheid geroepen

Wij hebben in onze cultuur oog gekregen voor een reële nood onder mensen met een homoseksuele gerichtheid. Die nood is pas heel laat in de geschiedenis op het netvlies van onze samenleving gekomen. Met recht kan zelfs de vraag gesteld worden of mensen in de oudheid – de Bijbel inclusief – ooit de mogelijkheid hebben gehad om mensen met een homoseksuele gerichtheid te ontmoeten zoals wij in onze cultuur dat doen. Nergens is er in bronnen uit de oudheid een spoor van te vinden dat mensen vanwege hun homoseksuele gerichtheid een groot innerlijk conflict hebben, laat staan dat zij vanwege hun homoseksuele gevoelens depressief zijn of zelfmoord plegen.

Het is vanwege onze bekendheid met die nood dat ook wij, orthodoxe christenen, voorzichtiger, pastoraler zijn geworden in onze bejegening van homoseksuelen. Het is ook daarom dat wij onderscheid maken tussen de aard en de daad, schuld belijden over het onrecht dat homo's is en wordt aangedaan en praktiserende homoseksuele christenen niet (zonder meer) van het Avondmaal afhouden. Naar onze overtuiging is dit geheel terecht. De ontmoeting die wij met homoseksuelen mogen hebben, schept een eigen verantwoordelijkheid en die hebben we ook te nemen. Daar geven de Bijbelteksten ook aanleiding toe.

8

Romeinen 1

10 Er zijn overtuigende redenen om aan te nemen dat het beeld dat de apostel Paulus van homoseksuelen had niet correspondeert met het onze. We verwijzen hier naar enkele conclusies die bij de uitleg van Rom. 1 zijn getrokken (zie hoofdstuk 7):

- 14 • Paulus heeft het niet over liefde maar uitsluitend over lust, (onterende) passies. Hoewel sommige homoseksuelen zich net als sommige heteroseksuelen helemaal laten leiden door hun driften, zien wij het homoseksuele verlangen niet primair als een drift, maar als een aspect van dezelfde soort gevoelens en verlangens die heteroseksuelen hebben: gevoelens van verliefdheid en genegenheid, verlangen naar een maatje en geborgenheid, et cetera
- 18 • Paulus ziet de homoseksuele praxis als een rechtstreeks uitvloeisel van de omruiling van God voor de afgoden. Deze gedachtegang is geheel in overeenstemming met die van andere Joodse schrijvers in Paulus' tijd. Daarom ook was men van mening dat homoseksueel verkeer onder Joden niet kon voorkomen. Wij echter hebben in de 20ste eeuw een andere ervaring opgedaan en die is dat mensen die de ene ware God oprecht dienen en aanbidden wel degelijk homoseksuele verlangens kunnen hebben, in casu zichzelf homoseksueel weten. Hoe rijm je Rom. 1 hiermee? Anders gesteld: 'Hoe kan het dat mensen die niet anders willen dan de enige ware God, Vader, Zoon en Geest eren en liefhebben desondanks homoseksuele gevoelens hebben? In Christus is de aanleiding voor de HERE God om zijn kinderen, zijn zonen en dochters in Christus in het oordeel te storten, toch weggenomen?'
- 28 • Paulus rubriceert degenen die zich aan de homoseksuele praxis bezondigen onder de per definitie goddelozen. Hij zet in Rom. 1 een samenleving neer, die tot totale dwaasheid is vervallen (Rom. 1:21c-22). Om en nabij de 25 termen gebruikt hij om die verdwaasde samenleving te typeren. Wie deze termen nagaat, komt de meeste daarvan ook tegen in andere opsommingen van goddeloosheid in het Nieuwe Testament (Rom. 3:13; 1 Kor. 6:9-10; 2 Kor. 12:20-21; Gal. 5:20-21; Ef. 4:17-5:5; Kol. 3:5-8; 1 Tim. 1:8-10; 1 Tim. 6:4-5; 2 Tim. 3:2-5; Tit. 3:3; Jac. 3:14-16; 1 Pet. 2:1). Veel van de termen vinden we ook terug in het Oude Testament met name in de wijsheidsliteratuur (Spreuken, Wijsheid en Jezus Sirach). Daar worden ze gebruikt om het doen en laten van de dwaas, de goddeloze en onrechtvaardige, te typeren. Een onrechtvaardige, een dwaas vertoont evenwel een bepaald totaalbeeld dat haaks staat op het profiel van de wijze, de rechtvaardige. Het beeld dat Paulus schetst in Rom. 1 past niet bij veel homoseksuelen die wij kennen. Het past veel meer bij de Romeinse samenleving uit de eeuwen rond het begin van de christelijke jaartelling zoals wij die kennen uit de historische bronnen. Denk aan Pompei en aan de levenswijze van de meest prominente vertegenwoordigers van de Romeinse samenleving, de keizers. Met het beeld van die samenleving voor ogen lijkt Rom. 1:18-32 geschreven te zijn. Onze ervaring leert echter dat veel homoseksuelen, ook – of misschien wel juist – als ze samenleven in een relatie van liefde en trouw, wel degelijk onder de rechtvaardigen gerekend kunnen worden.

- Paulus lijkt, net als zijn Joodse tijdgenoten, homoseksueel gedrag te zien als een welbewust gekozen levensstijl, iets waaraan een mens zich uit begeerte overgeeft, dit als gevolg van het rechtvaardig oordeel van God over allen die de waarheid in ongerechtigheid ten onder houden. Dat doet vermoeden dat Paulus niet uitgaat van het bestaan van 'een homoseksuele geaardheid' zoals daar tegenwoordig wel over gesproken wordt.
- De opvatting dat Paulus in Rom. 1 ook homoseksuele relaties in liefde en trouw voor ogen heeft, kan op grond van het ons beschikbare materiaal niet deugdelijk onderbouwd worden. Een tegengestelde opvatting, namelijk dat noch de oudheid noch Paulus dergelijke relaties kenden, ligt gegeven het beschikbare materiaal meer voor de hand.

Al deze aanwijzingen zijn evenzo vele argumenten om hetgeen we in Rom. 1 lezen niet lineair of mechanisch toe te passen op homoseksuele medechristenen, maar daarbij onze eigen ervaringen en kennis te betrekken.

Leviticus 18 en 20

Wat voor Romeinen 1 geldt, geldt ook voor Leviticus 18 en 20.

- Om te beginnen zijn er bepalingen in Lev. 18 en 20 die de Schrift zelf niet lineair toepast. Te denken valt allereerst aan de wijze waarop wordt omgegaan met het verbod op seksuele omgang met een schoonzus. Dat is een van de gruwelen die de HERE verbiedt, maar er zijn omstandigheden waarin het verbod opgeheven wordt en wel in het geval van een noodsituatie en die is dat een broer is overleden zonder nageslacht bij zijn vrouw verwekt te hebben.
- Te wijzen valt ook op het feit dat de aartsvaders zelf zich schuldig hebben gemaakt aan allerlei door Lev. 18 en 20 streng verboden seksuele verbintenissen zonder daarvoor ooit gekapitteld te zijn. Hoe is dat te duiden? Kan het zijn dat ook nu sprake is van 'culturele logica'? Kan het zijn dat de cultuur van de aartsvaders – zij leefden binnen een kleinschalige familiecultuur van niet gesettelde veehouders – een onontkoombare invloed uitoefende op de wijze waarop het familieverband gevormd werd, wel gevormd moest worden? En kan het zijn dat die cultuur zozeer verschilde van het type cultuur waarvoor de HERE op de Sinaï zijn wetten gaf, dat om deze reden praktijken gebillijkt werden die in een andere cultuurfase onaanvaardbaar werden geacht?
- Dan zijn er enkele vormen van seksueel verkeer die in Lev. 18 en 20 *tô'ēbah*, een gruwel, genoemd worden, maar door ons toch toelaatbaar worden geacht. In de Nederlandse wet althans is het huwelijk met een bloedverwant van de derde graad (dus ook met een tante of oom) toegestaan. Ook seksuele omgang met een menstruerende vrouw wordt toelaatbaar geacht, althans, het is geen item onder christenen.
- Ten slotte het woord *tô'ēbah*. Dat is een zware diskwalificatie, zo hebben we vastgesteld. Toch zijn er nogal wat zaken die in het Oude Testament wel, maar door ons niet als *tô'ēbah* beschouwd worden:
= In Deut. 14:3 wordt een aantal dieren genoemd die *tô'ēbah* zijn. Hier dient een link gelegd te worden met de voorschriften van Lev. 11, waar onreine dieren *sjèqèts* heten te zijn. Dit woord heeft dezelfde gevoelswaarde als het woord *tô'ēbah*, zoals o.a. ook blijkt uit 2 Kon. 23:13 waar *tô'ēbah* en de stam *sjqts* elkaar dekken. Bepaalde dieren zijn dus een 'gruwel' (men lette op de generaliserende, ontologische manier van uitdrukken). Hoewel we de voorschriften van Lev. 11 en Deut. 14 moeten lezen bij het licht van Hand. 10, blijft staan dat er voor die onreine dieren in de context van het oude Israël heel zware woorden werden

gebruikt. Iets wat toen een gruwel was, is dat klaarblijkelijk niet het geval onder alle omstandigheden.

= Hierbij kan ook Deut. 17:1 betrokken worden, het verbod op het slachten van een rund met enig gebrek (verg. Mal. 1:8). Dat is de HERE een gruwel en wel omdat het van geen enkel respect tegenover de HERE getuigt. Maar er zit nog een kant aan en wel dat het geschondene op zich niet waardig is om voor het aangezicht van de HERE te komen, zie Lev. 21:16-24 en Deut. 23:1. Deze voorschriften zijn in de loop van de heilsgeschiedenis door de HERE zelf als achterhaald betiteld, zie Jes. 56:1-8 en Hand. 8. Het geschondene, ook het geslachtelijk geschondene mag erbij zijn in de tempel, sterker nog, krijgt een ereplaats in de tempel. = Ten slotte valt te wijzen op Deut. 22:5 en Deut 24:1-4. In Deut. 24:4 wordt in de allersterkste woorden benadrukt dat het *tô'ēbah* voor het aangezicht van de HERE is als een vrouw die van haar man gescheiden is, tot hem terugkeert nadat ze met een ander gehuwd is geweest. Het is echter heel wel denkbaar dat wij daar een andere opvatting over hebben en, wanneer een vrouw haar man/gezin in de steek heeft gelaten en bij een ander is ingetrokken, er in eerste instantie heel hard aan zullen werken om haar weer te laten terugkeren naar haar (eerste) echtgenoot.

Uit het feit dat Lev. 18:22 en 20:13 algemeen en absoluut geformuleerd zijn en dat aan overtreding van het verbod een zware sanctie verbonden is, mag dus niet geconcludeerd worden dat er geen enkele ruimte is om deze verboden met onderscheiding toe te passen. Niet de wijze waarop die verboden geformuleerd zijn biedt die ruimte, wel de wijze waarop zowel wij als – voor alles – de Bijbel zelf omgaan met de verboden die een plaats hebben gekregen in Lev. 18 en 20.

c. Conclusie

Hoewel de Bijbel de homoseksuele praxis categorisch verbiedt, menen we dat er steekhoudende redenen zijn om de Bijbelse voorschriften niet rechtstreeks toe te passen op homoseksuelen die een relatie van liefde en trouw aangaan. Binnen de Bijbel zelf vinden we daar voldoende aanleiding voor. Graag verwijzen we in dit verband naar hetgeen de eerdergenoemde notitie van de Deputaten Kerkelijke Eenheid en de Commissie voor Contact en Samenspreking met andere Kerken opmerkt met betrekking tot de menselijke verantwoordelijkheid in relatie tot het open en fragmentarische karakter van de Schrift: “‘Bijbels’ is niet gelijk aan het - met uitschakeling van de eigen kennis, gevoelens en ervaring - zo rechtstreeks mogelijk toepassen van de Bijbelse voorschriften. “Bijbels” is het om te leven met en in gebondenheid aan Gods Woord en uit de volheid van de Godsopenbaring in verbondenheid met Jezus Christus en geleid door zijn Geest, met inschakeling van alle door de HERE God ons gegeven mogelijkheden. In die context bindt de creatieve vrijheid van de mens zich aan het respect voor Gods werken. Deze binding kan in verschillende contexten tot verschillende praktische keuzen leiden.’

Over die praktische keuzen gaat het hierna.

5. Van sjibbolet naar sjalom

Hoe kunnen de woorden barmhartigheid en gerechtigheid voor homoseksuelen in de gemeente van Christus een concrete invulling krijgen? Impliceert dit dat er ruimte is voor homoseksuele relaties in liefde en trouw? En voor een volstrekte gelijkschakeling van homo- en heteroseksuele relaties zoals onze samenleving daarvoor gekozen heeft?

Veiligheid

2 Homo's verkeren in veel samenlevingen, ook in de onze, in een kwetsbare positie. 'Homo' is een veel
gebruikt scheldwoord, wereldwijd worden homo's als oud vuil of grote zondaren bejegend en in
4 Nederland neemt het gevoel van veiligheid onder homo's af. Ook kerken, met name orthodoxe
kerken, worden door homoseksuelen dikwijls niet als veilig ervaren. Ze verlaten met stille trom de
6 gemeente of opereren geheel in de marge. Hun ouders verzwijgen dat hun zoon of dochter homo is.
Feit is dat homoseksuelen verhoudingsgewijs vaker depressief zijn en aan zelfmoord denken, met
8 name wanneer hun omgeving op onder andere religieuze gronden homoseksualiteit veroordeelt.
Wat betekent het voor de gemeente van Christus, dit wetende, om barmhartigheid en gerechtigheid
10 te oefenen? Dit, dat de gemeente van Christus naar vermogen een veilige plaats aan homo's biedt.
Dat voorkomen wordt dat zij om hun anders zijn respectloos bejegend worden of vanwege hun
12 geaardheid in de put van de zelfverwerping vallen. Dat kan alleen door homo's te aanvaarden en lief
te hebben zoals Jezus Christus hen aanvaardt en liefheeft. Kerken hebben het homo's mogelijk te
14 maken voor hun geaardheid uit te komen en hen ervan te verzekeren dat de aanleg of geaardheid
waarmee zij geboren zijn, hoe raadselachtig die ook is, voor homo's geen reden mag zijn zichzelf te
16 verachten en voor de kerk geen reden hen te laten vallen.
Als het waar is – onderzoeken en documentaires wijzen het uit – dat de homoseksuele praxis bij
18 heteroseksuelen een natuurlijke weerstand, zelfs weerszin oproept, dan impliceert dit dat veiligheid
voor homo's nooit vanzelfsprekend, nooit een gegevenheid is. Het is een reden temeer om ook van
20 kerken plaatsen te maken waar homo's zich werkelijk veilig kunnen voelen.

Ruimte voor homoseksuele relaties in liefde en trouw

22 De kerk van Christus heeft ruimte voor homoseksuele relaties – homoseksuele relaties in liefde en
trouw inclusief – altijd afgewezen omdat die niet passen bij de orde die de HERE God in de schepping
24 heeft gelegd en omdat Gods Woord de homoseksuele praxis categorisch verbiedt. Hierboven zijn we
met deze opvatting het gesprek aangegaan en hier willen we niet alle argumenten herhalen die daar
26 naar voren zijn gebracht.
Kern is dat uit heel de Bijbel blijkt dat de HERE meer is dan zijn schepping en dat Hij, uit
28 barmhartigheid en indien het heil van de mens dat vereist, bereid is de bakens van de
scheppingsorde te verzetten. Mutatis mutandis geldt dit ook voor de geboden. Gerechtigheid, liefde,
30 barmhartigheid, heiligheid, vrede, trouw, genade zijn doel in zichzelf en Gods geboden zijn er altijd
op gericht om gerechtigheid en trouw te dienen.
32 Het woord gerechtigheid behelst dat mensen op de plek waar zij in de wereld gepoot zijn de ruimte
krijgen om overeenkomstig hun eigen mogelijkheden en gaven tot groei en bloei te komen tot eer
34 van God en tot zegen van de naaste. De kerk, een gemeenschap die haar identiteit in Christus vindt,
heeft zich af te vragen op welke wijze zij recht kan doen aan homoseksuele gemeenteleden en wat
36 gerechtigheid voor hen betekenen mag. Uitgangspunt daarbij is, dat het menselijke verlangen naar
iemand om daarmee het hele leven te delen, de hoogte- en dieptepunten, blijdschap en verdriet,
38 lichaam en ziel, één van de meest basale en gerechtvaardigde menselijke verlangens is, zoals blijkt uit
Gen. 2:18-25. Mede dankzij de medemens die ons op hoogst persoonlijke wijze bemint en trouw
40 blijft, komt een mens tot groei en bloei.
42 Ontneemt de gemeente van Christus een homoseksuele broeder of zuster de mogelijkheid om een
relatie in liefde en trouw aan te gaan, dan legt de kerk hem of haar een heel zware last op. Een last
44 waarvan we ons in alle nuchterheid moeten afvragen of alle homoseksuele broeders en zusters in
staat zijn die te dragen. Het menselijke verlangen naar iemand die bij hem of haar past, is immers zo

2 basaal en zit zo diep dat slechts zelden iemand op vrijwillige basis kiest voor de celibataire staat. Niet
3 voor niets noemt Paulus de ongehuwde staat in 1 Korintiërs 7:7 dan ook een charisma, een gave.
4 Ontneemt de gemeente van Christus een homoseksuele broeder of zuster de mogelijkheid om een
5 relatie van liefde en trouw aan te gaan, dan ontnemt zij hem of haar dus ook de mogelijkheid om
6 hier op aarde tot groei en bloei te komen op een wijze die overeenkomt met het beeld van Gods
7 gerechtigheid dat de Bijbel biedt.

8 De last die de gemeente van Christus haar homoseksuele leden oplegt, wordt naar onze mening
9 onaanvaardbaar zwaar wanneer die gepaard gaat met de uitoefening van de christelijke tucht over
10 degenen die een homoseksuele relatie aangaan, i.c. de afsnijding van de gemeente van Christus, met
11 als gevolg dat iemand voor eeuwig buiten Gods Koninkrijk komt te staan, zo hij of zij zich niet
12 bekeert. Daardoor worden – ook jonge – homoseksuele broers en zussen gedoemd levenslang alleen
13 te blijven, willen zij lid van Christus' gemeente blijven. Naar onze mening brengt de kerk van Christus
14 haar homoseksuele leden daardoor in een situatie die een karikatuur is van de gerechtigheid zoals de
15 Bijbel daarover spreekt.

16 We zijn als gemeente van Jezus Christus geroepen, geboden zelfs om recht en gerechtigheid te doen.
17 En omdat 1. liefde en trouw in een homoseksuele relatie niet minder tot hun recht hoeven te komen
18 dan in een heteroseksuele relatie en 2. homoseksuele broeders en zusters in een relatie van liefde en
19 trouw kunnen opbloeien en tot hun recht kunnen komen, zijn wij van mening dat er binnen de
20 gemeente van Christus ruimte voor dergelijke relaties mag zijn.

Homohuwelijk?

22 Menende het karakter van de HERE te kennen, mogen we binnen de gemeente van Christus ruimte
23 scheppen voor homoseksuele relaties in liefde en trouw. Desondanks blijft voor ons de orde die de
24 HERE voor man en vrouw in de schepping heeft gelegd zowel uitgangspunt als norm. De HERE heeft
25 over de door Hem mannelijk en vrouwelijk geschapen mensheid de scheppingszegen geboden:
26 'Wees vruchtbaar, word talrijk!' (Gen. 1:27-28) Het wonder van nieuw leven kan alleen in een relatie
27 tussen een man en een vrouw plaatsvinden en daarom is er vanuit ons oogpunt een wezenlijk
28 verschil tussen een homoverbintenis en het huwelijk tussen man en vrouw. Dit besef wordt versterkt
29 door Gen. 2:18-25, waar de schepping van de vrouw wordt aangeduid als de opmaat tot het huwelijk
30 (Gen. 2:24): helemaal anders en toch één. Het huwelijksverbond vermag dan ook het bijzondere
31 karakter van de relatie tussen de HERE en zijn volk (Ez. 16:1-14) en tussen Jezus Christus en zijn kerk
32 (Ef. 5:22-33) te weerspiegelen. Vanuit dit oogpunt is het huwelijk van een andere orde dan een
33 homoverbintenis. Het huwelijk is thuis in Gods oorspronkelijke schepping, een homoverbintenis is
34 een schuilhut in het gebroken bestaan. Over het leven in die schuilhut mag naar onze mening om
35 Gods zegen gebeden worden. Ook voor homo's is het aangaan van een blijvende verbintenis een
36 hachelijk avontuur en ook een dergelijke relatie behoeft daarom zowel rechtsbescherming als gebed
37 van Christus' gemeente. Dat een homoverbintenis niet gelijk gesteld kan worden met het huwelijk,
38 betekent niet dat een dergelijke verbintenis inferieur of minderwaardig zou zijn. Een homoseksuele
39 relatie in liefde en trouw kan werkelijk tot zegen – in de Bijbelse zin van het woord – zijn. Ook dit
40 pleit ervoor dat de gemeente van Christus ruimte scheidt voor dergelijke relaties.

42 In bijlage 4 bij dit rapport wordt op het onderwerp van dit hoofdstuk uitgebreider ingegaan.

Hoofdstuk 9. Bijbel, homoseksualiteit en onze cultuur - een tegenstem

2

Woord vooraf

4

Zoals in hoofdstuk 8 aangegeven, wordt de in dat hoofdstuk vermelde conclusie dat de Bijbel ruimte laat voor een duurzame en geordende homoseksuele relatie in liefde en trouw niet door alle leden van de commissie gedeeld. Een minderheid van de commissie is van oordeel dat deze ruimte er niet is. In dit hoofdstuk stellen deze leden kritische vragen bij een aantal van de vooronderstellingen waarop het in hoofdstuk 8 geformuleerde standpunt gebaseerd is.

6

8

10 *Bijbel, cultuur en homoseksualiteit*

We denken niet in een neutrale ruimte na over het vraagstuk homoseksualiteit en ambt. Zo lezen we ook de Bijbel te midden van een cultuur die ons op allerlei wijzen beïnvloedt. Het is de taak van de hermeneutiek om die invloed aan te wijzen. Soms waarderen we die beïnvloeding positief, als die ons de ogen opent voor het werk van de Geest die immers steeds nieuwe wegen wijst. We kijken beslist anders dan ons voorgelicht aan tegen zaken als slavernij, vrouwenemancipatie, et cetera. We geloven dat de Bijbel ook op het terrein van het sociale en maatschappelijke leven een bevrijdende boodschap had en heeft. Er kan daarbij wel verschil van mening zijn in hoeverre de Geest zich daarbij bindt aan de letter van het Woord van God. In het vraagstuk waar dit rapport over gaat, kiezen we daarin niet hetzelfde. Bij andere vragen kan men nog wijzen op teksten die zowel het ene als het andere standpunt lijken te ondersteunen. In het geval van homoseksualiteit geeft de exegese van de teksten maar één resultaat: in de Bijbel wordt een homoseksuele praxis overal afgewezen.

12

14

16

18

20

22

Als er dan toch ruimte voor wordt gezien in de gemeente van Christus kan dat alleen op grond van andere overwegingen, hetzij pastorale (bijvoorbeeld het dulden van een minder kwaad om een erger kwaad te vermijden), hetzij hermeneutische (bijvoorbeeld de teksten wijzen homoseksualiteit wel af, maar het gaat over iets anders dan wat wij eronder verstaan), hetzij wetenschappelijke (bijvoorbeeld door nieuwe ontdekkingen moeten we ons mens- en wereldbeeld dat we ten onrechte op Bijbelteksten baseerden, bijstellen). Als we daarbij vast willen houden aan het gezag van de Bijbel over leer en leven, dan zou de argumentatie wel heel sterk, om niet te zeggen onweerlegbaar, moeten zijn. Het is immers mogelijk om zonder dat het de bedoeling is de denkkaders van onze cultuur over te nemen, ook als die haaks staan op wat de Bijbel, de traditie en de wereldkerk leren. Het zou goed kunnen dat wij zelf lijden aan blikvernauwing en dat we de wijsheid die te vinden is bij onze broeders en zusters uit andere eeuwen en werelddelen niet kunnen missen.

24

26

28

30

32

34

Heeft de moderne cultuur ons op het punt van omgang met seksualiteit rijker gemaakt en dichter gebracht bij Gods bedoeling? Op een bepaalde manier wel. We zien meer dan vorige generaties dat seksualiteit een goede scheppingsgave van God is, gegeven om ervan te genieten en relaties te versterken. Maar tegelijk moeten we vaststellen: onze samenleving heeft geen oog voor het verschil tussen ontspoorde en gezonde seksualiteit. Alles kan en mag, zolang het de vrijheid en de integriteit van de ander respecteert. Het christelijke geloof dat uitgaat van de richting die God wijst door zijn geboden, krijgt als verwijt dat dit geloof het leven inperkt. Maar dat berust op een misverstaan van het doel van de wet die God voor zijn schepping stelt.

36

38

40

42

44

Een belangrijke vraag is: hoe zien wij Gods wet? Sommigen stellen dat je de Bijbelse wetten moet lezen aan de hand van een aantal grondwoorden (zoals liefde, gerechtigheid, trouw) als het gewichtigste van de wet. We zoeken dan met van God gegeven wijsheid naar de achterliggende intentie van het concrete gebod om te komen bij de betekenis voor vandaag. In een aantal gevallen is dat ook geen probleem: de situatie van Israël is zo anders dan de onze, dat een letterlijke toepassing van de geboden zou leiden tot absurditeiten. Neem het voorbeeld van Mozes die voorschrijft een hekje op het dak te maken ter bescherming van het leven (Deut. 22:8). Maar gaat die vrijheid om te zoeken naar de intentie van het gebod ook zover, dat je tegen de uitgesproken strekking van het gebod in mag gaan?

Dit hoofdstuk is geschreven in het geloof dat de Bijbel ook concreet richting geeft. Is het dan wel juist de Bijbelse categorie van wijsheid te zetten naast of zelfs tegenover het gebod? In de Bijbel lijkt wijsheid veel te maken te hebben met het herkennen van de orde die God voor zijn schepping stelt. Fundamenteel is dat Gods wetten ten leven zijn. Bij veel geboden kunnen we dat direct opmerken, bij andere is dat lastiger. De vraag dringt zich op: hoeven we de geboden van God alleen te houden als ze voor ons inzichtelijk zijn? Wordt dan het uiteindelijke gezag niet bij de menselijke rede of (in onze tijd in toenemende mate) bij het gevoel gelegd? Of vertrouwen we erop dat gehoorzaamheid aan het expliciete gebod van God het loon in zichzelf meebrengt? Hoe zit dat met homoseksueel geslachtsverkeer? Is daarvoor ruimte, ook als de Bijbel dat categorisch afwijst? Of houden we vast aan het gebod, zelfs als we geen goede medische of psychologische redenen zouden kunnen vinden? En zijn die redenen er inderdaad niet?

Kritische vragen rondom het begrip identiteit

In de huidige discussie wordt er vaak van uitgegaan dat homoseksualiteit een onvervreemdbaar deel uitmaakt van iemands identiteit. Maar dat is een aanvechtbaar uitgangspunt. Er zit verschil tussen het hebben van bepaalde gevoelens, hoe sterk ook, en de zelfbenoeming: *ik ben zo, dit is mijn identiteit, zo wil ik ook leven*. Er zijn ook andere gevoelens die mensen kunnen hebben, mogelijk op grond van een genetische predispositie, en die toch niet worden gezien als basis voor hun identiteit. Een voorbeeld is verslaving aan alcohol.

Sommige onderzoekers definiëren homoseksualiteit op basis van gevoelens alléén, ook al handelt iemand er niet naar. Ook als iemand voorbijgaande gevoelens heeft voor hetzelfde geslacht, zoals niet ongewoon is met name in de puberteit, zou dat wijzen op (latente) homoseksualiteit. Anderen baseren het op de zelfdefinitie van de betrokkene, of op het kiezen van een bepaald gedrag of een levensstijl, of op de identificatie met een groep. In onze cultuur wordt grote waarde gehecht aan gevoelens. Het lastige is dat die heel veranderlijk zijn. Mede onder invloed van ervaringen 'zetten' gevoelens zich in een bepaalde richting en worden zo mede constitutief voor volgende keuzes die iemand maakt en daarmee voor een vermeende identiteit.

Er kan door de manier waarop een probleem gesteld wordt een haast onoplosbare tegenstelling ontstaan. Aan de ene kant staan zij die opkomen voor het recht van mensen om te leven in overeenstemming met hun diepste zijn. En aan de andere kant zij die menen dat er op het gebied van gedrag en levensstijl te kiezen valt. Je kunt zeggen: *OK, ik heb dus homoseksuele gevoelens. Maar ik word bepaald door veel meer dingen, zoals mijn plaats binnen een gemeenschap, mijn gaven, mijn verantwoordelijkheden, mijn status als geliefd kind van God. Ik ben geroepen om met die gevoelens*

op een God welgevallige manier om te gaan en heilig te leven.

2

In de discussie wordt vaak verwezen naar wetenschappelijk onderzoek. Maar dat is nooit neutraal. Juist in dit vraagstuk staan de partijen tegenover elkaar. In Amerika, waar veel van het onderzoek vandaan komt, leidt dat zelfs tot een *culture war*. Er is zeker aanleiding om beweringen te checken. Men kan nog regelmatig horen dat 10% van de bevolking homo zou zijn, gebaseerd op cijfers van Kinsey uit 1948. Tegenwoordig wordt openlijk toegegeven dat die aantallen minder met wetenschap dan met politiek te maken hadden. Een percentage van rond de 2% lijkt reëler. Ondanks de veelgehoorde stelling dat de oorzaak van homoseksualiteit genetisch bepaald zou zijn, is dat geenszins bewezen. Het lijkt erop dat mogelijk biologische factoren een rol spelen naast omgevingsfactoren. Ook al zouden sommige van die factoren al in de baarmoeder aanwezig zijn, dan nog wordt iemand daardoor niet gedwongen te komen tot een homoseksuele levensstijl of identiteit.

14

Is het mogelijk van oriëntatie te veranderen? Er wordt weliswaar met kracht beweerd dat behandeling in die richting ineffectief of zelfs schadelijk zou zijn, maar een degelijke onderbouwing lijkt te ontbreken. Het uitvoerigste onderzoek hiernaar is dat van Yarhouse en Jones. Het volgde deelnemers aan dergelijke therapie gedurende een aantal jaren. Het bleek dat een belangrijke factor in het achter zich laten van homoseksualiteit de manier was waarop mensen zichzelf leren zien. Ze vonden geen bewijs van schadelijkheid van de therapie.

20

In de discussie is het haast een taboe om te wijzen op de gezondheidsrisico's van homoseks, terwijl die aanzienlijk zijn. Het gaat dan niet alleen om lichamelijke maar ook geestelijke gezondheid. En het betreft niet alleen mensen die zich storten in de *gay scene*, maar ook mensen die leven in een homoseksuele relatie. Die relaties blijken beduidend vaker te leiden tot geweld en suïcide. Voor de een zal het een blijf zijn van de discriminatie, waar homo's nog steeds onder te lijden hebben, die leidt tot hogere stress. Voor de ander is het een aanwijzing dat de scheppingsorde fundamenteel is en blijft voor het gebied van seksualiteit en relaties.

28

Huwelijk en andere relatievormen

30

Wezenlijk voor het christelijk geloof is dat de relatie tussen man en vrouw in het huwelijk wordt gezien als een afspiegeling van de relatie van Christus en zijn gemeente. God verbindt zijn zegen vanaf de schepping aan deze bijzondere relatie (Gen.1:28). Hij is degene die man en vrouw bij elkaar brengt en die hun liefde wil voeden met zijn liefde. Vele trouwpreken bezingen de lof van het christelijke huwelijk. Kun je hetzelfde zeggen van een homorelatie in liefde en trouw en heeft die daarmee dezelfde status als het huwelijk? Als we zover niet willen gaan, kan de kerk dan zo'n relatie wel zegenen in Gods naam? En indien niet, wordt zo'n relatie dan niet enorm overvraagd? Kun je die dan wel de norm opleggen van liefde en trouw tot de dood scheidt? Kun je een homostel dat gaat scheiden aanspreken op hun huwelijkstrouw?

38

40

Niet alleen in christelijke kring wordt gesteld dat een homoseksuele relatie strijdig is met het wezen van het huwelijk. Een spraakmakend artikel in de Harvard Journal of Law & Public Policy stelt dat herdefiniëring van het huwelijk om homoseksuele relaties in te sluiten strijdig is met het wezen van het huwelijk. Het huwelijk is niet slechts een menselijke uitvinding of een legale constructie die we naar believen kunnen veranderen. Het is gebaseerd op een gedeelde menselijke natuur en heeft een duidelijke biologische grondslag, bestaande in de complementariteit van man en vrouw en de

42

44

2 mogelijkheid tot het verwekken van nageslacht. Dat is de realiteit die de staat zal moeten
3 beschermen. Hetzelfde artikel verwijst ook naar onderzoek dat kinderen een grotere kans hebben
4 gezond op te groeien in een gezin met een vader en een moeder dan in andere relatievormen, zeker
5 als men in aanmerking neemt de aanzienlijk grotere kans op instabiele relaties en psychische
6 problemen bij mensen met een homoseksuele identiteit.

7 In onze samenleving is de discussie rond het homohuwelijk inmiddels voorbij. Maar de volgende
8 horde dient zich al aan. Welk verweer is er immers dan nog tegen polygamie of andere vormen van
9 relaties, zoals incest tussen volwassenen die wederzijds daarmee instemmen? Dat dit geen theorie is,
10 bewijst de ontwikkeling in Amerika waar inmiddels meer dan 500.000 mensen in een relatie van
11 polyamorie leven; dit begrip wil zeggen dat men meerdere gelijktijdige intieme relaties heeft met
12 toestemming van alle partners.

14 *Christenen in de cultuur*

15 Orthodoxe christenen zijn samen met diverse allochtone groepen speciaal voorwerp van aandacht
16 van de overheid in verband met geringere acceptatie van homoseksualiteit. Laat het duidelijk zijn dat
17 discriminatie van homo's of geweld tegen hen krachtig dient te worden afgewezen. De christelijke
18 kerk kan daarin niet helder genoeg zijn. Dat dit ook op christelijke scholen bespreekbaar wordt
19 gemaakt en dat daar lesprogramma's voor worden ontwikkeld, is positief. Maar dat is niet wat hier in
20 het geding is. Want de vraag is of er ook ruimte is voor de overtuiging die seksuele gemeenschap
21 exclusief gebonden ziet aan een monogame huwelijksrelatie van een man en een vrouw. Mag een
22 christelijke school een leraar ontslaan die (homoseksueel of anders) samenwoont en daarmee een
23 voorbeeld geeft van een levensstijl die lijnrecht staat tegenover wat de ouders hun kinderen willen
24 bijbrengen? Of wordt ervan uitgegaan dat men zijn overtuiging maar moet aanpassen aan wat de
25 meerderheid vindt?

26 Een kerk die als opdracht ziet de cultuur te bereiken met het evangelie en het heilzame van de
27 geboden van God hoog wil houden, zal er voor willen waken geen overbodige hindernissen op te
28 werpen. Voor veel buitenstaanders is het onbegrijpelijk dat homoseksuele relaties niet
29 vanzelfsprekend zijn voor gelovigen. Het kan een serieuze drempel opwerpen voor de communicatie
30 van het christelijke geloof. Toch is er genoeg reden om op dit moment het pleidooi voor het klassieke
31 christelijke huwelijk niet op te geven. Het is volstrekt onduidelijk wat deze emancipatiebeweging met
32 de samenleving als geheel gaat doen. Hoe zal er over pakweg vijftig jaar worden teruggekeken op
33 deze tijd, waarin de bakens zo radicaal verzet werden? Mogelijk dat het nu lastiger is om mensen om
34 ons heen te bereiken. Maar dat kan later weer anders zijn. Men kan de kerk dan zien als een van de
35 weinige instellingen die niet mee ging met de heersende opinie, zoals onder het communisme de
36 kerk een van de plekken was waar men onafhankelijk van de staatsdwang kon denken. De
37 aantrekkingskracht van de jonge kerk was er juist in gelegen dat die zich niet conformeerde aan de
38 omringende cultuur, maar een profetische rol innam en een voorbeeld was van een christelijke
39 tegencultuur.

42 *Vernieuwing in Christus*

43 Onze cultuur heeft een ingekort zinzperspectief dat maakt dat men alles verwacht van het hier en nu.
44 Ook de kerk kan daarin meegaan: Jezus is gekomen om ons leven te brengen en overvloed - en wel
op dit moment. Kan God het van mij vragen dat ik het volhoud in een huwelijksrelatie die minder

2 biedt dan ik hoopte? Dat ik blijf zorgen voor een hulpbehoevende partner of ouder? Christenen in
4 landen waar men vervolgd wordt vanwege het geloof zullen het stellen van deze vragen niet eens
begrijpen.

6 Wat doet het als we in de kerk homoseksuele relaties accepteren als legitiem? In de cultuur om ons
8 heen zal het ongetwijfeld met instemming worden begroet. Maar wat doet het met de notie van het
10 christelijke leven als navolging en zelfverloochening? Wat zijn ook met name de gevolgen voor hen
die zelf worstelen met homoseksuele gevoelens? Wordt het hun die kiezen voor onthouding zo niet
12 extra moeilijk gemaakt? Zal het niet leiden tot toename van verwarring bij jongeren die onzeker zijn
over hun seksuele gevoelens? Betekent het niet het moeilijker maken van verandering voor mensen
die dat willen?

14 Van Augustinus stamt de notie van 'ongeordende liefde'. Hij stelt dat we gemaakt zijn voor geluk,
16 maar dat we dat steeds zoeken op de verkeerde plek. De opdracht is om onze verlangens, die uiting
zijn van een gemis en dus op zichzelf niet zondig, steeds meer te leren richten op het ware goed. Als
18 we ons richten op dingen die uiteindelijk niet de vervulling kunnen geven die we ervan verwachten,
zullen we onszelf alleen maar schade doen. Het is dus uit compassie dat we ons verzetten tegen het
aangaan van relaties die God niet zo bedoeld heeft.

20 Het gaat er niet om dat we 'bij onszelf' blijven en 'bij ons diepste gevoel'. Gevoelens kunnen ons op
een dwaalspoor zetten; ons zelf is een geschonden zelf dat verlossing nodig heeft. Maar gevoelens
22 kunnen worden genezen of ook, indien niet genezen, in dienst in dienst komen van een groter doel.
Hoeveel kunstenaars worstelen niet met depressie of andere psychische problemen en kunnen juist
24 daardoor komen tot uitzonderlijke prestaties? De Geest kan ook homoseksuele gevoelens in dienst
nemen en iemand als uniek persoon laten opbloeien.

26 In de gemeente moet er oog zijn, niet alleen voor mensen met een homoseksuele geaardheid maar
28 ook voor anderen die om welke reden dan ook niet tot een huwelijk komen. Biedt de christelijke
gemeente genoeg ruimte aan singles, of is ze helemaal gericht op huwelijk en gezin? Zeker op basis
30 van het Nieuwe Testament is er ruimte voor herwaardering van de ongetrouwde staat. Mensen met
een homoseksuele oriëntatie die kiezen voor de koninklijke weg van onthouding kunnen een
32 bijzondere bijdrage leveren in de gemeente. We voeren hier graag een pleidooi om mensen die deze
bepaalde strijd te voeren hebben niet buiten te sluiten, maar integendeel hen te helpen ontdekken
34 hoe zij met hun gaven en persoonlijkheid de gemeente mogen dienen. Niet alleen als voorbeeld van
zelfverloochening, maar ook als unieke beelddragers van God die ons helpen meer te zien van wie Hij
36 is.

38 In bijlage 5 bij dit rapport wordt op het onderwerp van dit hoofdstuk uitgebreider ingegaan.

Hoofdstuk 10. Het eigene van het ambt

2 *Inleiding*

In dit hoofdstuk houden we ons bezig met de vraag wat het eigene van het ambt is in onderscheid van de andere taken die in de gemeente van Christus vervuld worden en welke voorwaarden er aan het kunnen vervullen van het ambt verbonden zijn.

6 *Ambtsvisie*

Wij hebben voor ons rapport dankbaar gebruik mogen en kunnen maken van de resultaten van het rapport van de Commissie Onderzoek Ambtsvisie. Deze commissie heeft een aantal met name binnen de Gereformeerde traditie vigerende ambtsvisies op een rij gezet zonder zelf een keuze te maken. Zij komt tot de conclusie dat binnen onze kerken geen eenduidige ambtsvisie bestaat. Daarnaast hebben we ook kennisgenomen van wat er in het VOP-rapport geschreven is over het ambt. Daaruit een kort citaat: "De ambtsvisie binnen de gereformeerde gezindte komt in grote lijnen hierop neer, dat het 'ambt' gezien wordt als een van Christus gegeven, leidinggevende functie binnen de gemeente van Christus. Zetten we de nieuwtestamentische gegevens omtrent de oudsten en opzieners op een rij, dan komen daarin ook uitdrukkingen voor die erop wijzen dat Christus aan de oudsten en opzieners een verantwoordelijkheid voor de gemeente als geheel heeft gegeven. Een verantwoordelijkheid die met bepaalde bevoegdheden gepaard gaat. Bevoegdheden die op hun beurt niet zonder gezag gedacht kunnen worden." Daarmee sluiten wij aan bij de onder ons gangbare ambtsopvatting.

20 *Iedere gelovige*

Ieder lid van Christus' gemeente vervult het ambt van gelovige en heeft de roeping om Christus in de wereld tegenwoordig te stellen, een leesbare brief van Christus te zijn. Het ambt van alle gelovigen is fundamenteel voor het functioneren van de christelijke gemeente. Alle gelovigen samen hebben de roeping om onder leiding van de Heilige Geest dienstbaar te zijn aan het Woord van God in de prediking van het Evangelie, de viering van doop en avondmaal. Deze gemeente wordt geregeerd door Christus, Hij is de hoogste ambtsdrager in zijn gemeente, de Opperherder (1 Petrus 5:4). Dit maakt de gelovige evenwel nog niet tot ambtsdrager.

28 *Ambt*

In de eerste plaats gaat het bij de ambtsdrager om het geroepen zijn. "Fundamenteel voor de ambtsdrager is dat hij/zij tot dit ambt geroepen is op grond van de gaven die hij/zij ontvangen heeft en/of er toe aangesteld is, onder aanroeping van de Heilige Geest en met handoplegging, en gericht op de zorg voor de getrouwe verkondiging van het evangelie en voor de nederige dienst in naam van Christus. Een primaire voorwaarde voor ordinatie (wijding) is de roeping. De gereformeerde traditie heeft hierop vanouds een sterk accent gelegd. Als essentieel voor het bijzondere ambt, in onderscheid van het ambt van alle gelovigen, ziet zij dat naast de *vocatio interna* de *vocatio externa* komt, naast de roeping door God de roeping die van de gemeente uitgaat", aldus de kerkrechtgeleerde Koffeman.

38 In de tweede plaats dragen ambtsdragers verantwoordelijkheid voor het geheel van de gemeente en zijn ze geroepen om leiding te geven vanuit het Woord van God, geleid door de Heilige Geest. Leiding

2 geven brengt het hebben en uitoefenen van gezag met zich mee. Zij zijn herders die in navolging van
de grote Herder der schapen, Jezus Christus, leiding geven aan de kudde van God. De apostel Petrus
roept de oudsten in de gemeente op om de “kudde Gods te hoeden... als voorbeelden voor de
4 kudde” (1 Petr. 5:2-4).

6 Om leiding te kunnen geven moet een ambtsdrager dus met gezag kunnen spreken, gezag dat hij
ontleent aan de zalving met de Heilige Geest, zoals dat in de handoplegging wordt uitgebeeld.
Ambtsdragers moeten daarom ook goed bekend staan; zij hebben, zoals Paulus zegt, een
8 voorbeeldfunctie zowel naar binnen (1 Timotheüs 4: 12, Titus 2:7) als naar buiten toe (1 Timotheüs
3:7). In zijn tweede brief (1: 3-11) tekent Petrus ons de gelovige naar Gods hart, de man, de vrouw,
10 die een vroom leven leidt met eigenschappen die hem/haar vruchtbaar maken in de wereld. Zulke
gelovigen zijn voorbeelden voor anderen. Dat geldt in het bijzonder voor hen die leiding moeten
12 geven in en aan de gemeente van Christus.

14 Wat betekent het dat een ambtsdrager gezag uitoefent? Hoe wordt dat in de praktijk ingevuld? Een
ambtsdrager geeft leiding door de gemeente vanuit het Woord te laten zien wat God van haar vraagt
in het dagelijks leven en dat is niet vrijblijvend. Het “zo zegt de Here...” is de ernst waarmee elke
16 ambtsdrager te maken krijgt. Een ambtsdrager zal opkomen voor het belijden van de kerk in deze
wereld, hij zal tucht oefenen, broeders en zusters vermanen en hen de toegang tot het Avondmaal
18 ontzeggen wanneer er sprake is van zonde en men geen berouw toont.

20 Dit gezag onderscheidt de ambtsdrager ook van de andere diensten die er zijn in de gemeente van
Christus, en dat zijn er vandaag heel veel. Op zich belangrijke diensten die ook gaven vereisen, maar
juist het element van het met gezag leiding geven aan het geheel van de gemeente ontbreekt.

22 *Vereisten*

24 Kan elk gemeentelid ambtsdrager worden? Behalve dat, zoals al eerder gezegd is, een ambtsdrager
gaven heeft ontvangen en een herder voor de schapen dient te zijn, vinden we in de eerste brief van
Paulus aan Timoteüs (hoofdstuk 3) een opsomming van ‘vereisten’ waar een opziener en een diaken
26 aan moeten voldoen. “Dit is een betrouwbaar woord: als iemand verlangen heeft naar het ambt van
opziener, begeert hij een voortreffelijk werk. Een opziener nu moet onberispelijk zijn, de man van
28 één vrouw, beheerst, bezonnen, eerbaar, gastvrij, bekwaam om te onderwijzen, niet verslaafd aan
wijn, niet vechtlustig, niet uit op schandelijke winst, maar welwillend, niet strijdlustig en zonder
30 geldzucht. Hij moet goed leiding geven aan zijn eigen huis, zijn kinderen onderdanig houden, in alle
waardigheid. Want als iemand niet weet hoe hij leiding moet geven aan zijn eigen huis, hoe zal hij
32 voor de gemeente van God zorg dragen? Hij mag geen pasbekeerde zijn, opdat hij niet verwaand
wordt en daardoor onder het oordeel van de duivel valt. Hij moet ook een goed getuigenis hebben
34 van buitenstaanders, opdat hij niet in opspraak komt en in een strik van de duivel terechtkomt.”

36 In het bovenstaande schreven we dat een ambtsdrager geroepen wordt. Hier zegt Paulus dat
gemeenteleden het ambt van opziener mogen ambiëren. Dat hoeft evenwel niet in tegenspraak met
elkaar te zijn. Hij moedigt hen er zelfs toe aan. Wie ernaar verlangt om opziener te worden, begeert
38 iets voortreffelijks. En tegelijk legt de apostel de lat hoog; een ambtsdrager heeft een aantal
kwaliteiten nodig om geestelijke leiding aan de gemeente te kunnen geven. Hij moet een voorbeeld
40 voor de kudde zijn, een herder. Er wordt op hem gelet, er wordt naar hem gekeken. Hij moet
onberispelijk zijn, een man uit één stuk die in het leven van elke dag de nodige ervaring heeft

opgedaan om ook leiding te kunnen geven aan de gemeente van Christus. Onberispelijk als het om
2 het huwelijk en het gezin gaat, maar ook in zijn functioneren als mens. Niet voor niets vestigt de
apostel er de nadruk op dat ook een ambtsdrager door toedoen van de duivel ten val kan komen. Hij
4 moet dus stevig in zijn schoenen staan en daarom adviseert de apostel iemand die pas bekeerd is,
niet tot het ambt van opziener te roepen. Een opziener moet ook onberispelijk zijn naar de
6 buitenwereld toe, want de gemeente is kwetsbaar in deze wereld en het onderscheid met de wereld
moet duidelijk zijn, zeker als het gaat om hen die leiding moeten geven.

8 De meeste van deze vereisten of aanbevelingen gelden zondermeer ook voor onze tijd, maar we
zullen er rekening mee moeten houden dat Paulus deze vereisten formuleert tegen de achtergrond
10 van de tijd en de cultuur waarin de jonge gemeenten zijn ontstaan.

Man van één vrouw

12 Een belangrijke voorwaarde is dat een opziener de man van één vrouw moet zijn, een
"éénvrouwsman" zoals een commentaar het formuleert. Duidelijk mag zijn dat een leidinggevende
14 op het gebied van de huwelijkstrouw een voorbeeld voor de gemeente moet zijn, dit in tegenstelling
tot de leidinggevendenden in de Grieks-Romeinse cultuur waar buitenechtelijke relaties schering en
16 inslag waren. Zeker in de "betere" kringen had men naast de wettige echtgenote, bij wie men
kinderen had, nog andere relaties, zowel vrouwelijke als mannelijke (zie in dit verband ook hoofdstuk
18 7 van dit rapport). Paulus stelt in verschillende brieven deze heidense huwelijksmoraal aan de kaak.
In 1 Korinthe 7:2 schrijft hij: "Maar laat vanwege allerlei vormen van hoererij iedere man zijn eigen
20 vrouw hebben en iedere vrouw haar eigen man." De nadruk ligt bij Paulus op die vormen van
ontrouw, zoals je die in de cultuur van zijn dagen tegenkwam. Geen relaties naast je huwelijk, maar
22 trouw zijn aan die ene.

Hoe deze woorden van Paulus moeten worden verstaan, kan per cultuur verschillen. In de Grieks-
24 Romeinse cultuur klinken deze woorden tegen de achtergrond van de verseksualiseerde
huwelijksmoraal. In een cultuur waarin polygamie normaal is, zal dit woord vooral dáártegen gericht
26 zijn. Zendingarbeiders in Afrika en elders hebben daar in de praktijk mee te maken gekregen en
hebben daar in wijsheid mee moeten leren omgaan. Zoals in het Oude Testament lange tijd het
28 hebben van meerdere vrouwen (Abraham, Jakob, David, Salomo) door de Here God werd
getolereerd, zo gebeurde dat ook in de Afrikaanse cultuur waarin het geloof wortel schoot. Er was
30 tijd voor nodig om het huwelijk in ere te herstellen en toe te groeien naar wat God bedoelde bij de
schepping van de mens.

32 In onze tijd lezen wij dit woord van de apostel vanuit onze cultuur. Naast ontrouw, ook binnen het
huwelijk, en het op lichtvaardige gronden scheiden hebben we te maken met bijvoorbeeld
34 samenwonen. Het laatste is zeker vrucht van de individualisering in onze samenleving. Kunnen we
het woord van de apostel op deze situaties toepassen? Zeker wel, want Paulus wil duidelijkheid in
36 een relatie tussen man en vrouw. Trouw aan elkaar, liefde voor elkaar, niet te gemakkelijk uit elkaar
gaan, je relatie publiek maken, er mee voor Gods aangezicht gaan staan. Ook al zullen wij
38 samenwonen niet meer als hoererij bestempelen, duidelijk mag zijn dat de relatie tussen man en
vrouw de veilige bedding van het huwelijk nodig heeft. Iedere man zijn eigen vrouw, iedere vrouw
40 haar eigen man. Zo kan het huwelijk werkelijk een afspiegeling zijn van de liefde van Christus voor
zijn gemeente.

Een goede vader

2 Een ander voorbeeld betreft wat de apostel zegt in de vss. 4 en 5 van 1 Tim. 3: “Hij moet goed leiding
geven aan zijn eigen huis, zijn kinderen onderdanig houden, in alle waardigheid. Want als iemand
4 niet weet hoe hij leiding moet geven aan zijn eigen huis, hoe zal hij voor de gemeente van God zorg
dragen?” In de cultuur van die tijd is de vader is de pater familias, niet alleen over zijn kinderen, maar
6 ook over het personeel dat deel uitmaakt van de familie. “Leidinggevende capaciteiten zijn nodig om
'vol waardigheid' (Willibrordvertaling) gezag uit te oefenen over de kinderen” zegt een commentaar.
8 De relevantie van de eis die Paulus stelt, lijkt in die cultuur evident te zijn geweest. In de eer- en
schaamtecultuur van die tijd hing het aanzien dat iemand had nauw samen met de mate waarin hij
10 controle uitoefende over zijn familie. Iemand die geen greep had op zijn familie toonde hiermee per
definitie aan geen goed leidinggevende te zijn. Als pater familias had hij immers wel de autoriteit,
12 maar blijkbaar niet de capaciteiten om die autoriteit uit te oefenen.

Voor het verstaan van de Schriften in onze tijd is fijngevoeligheid vereist. Hoe lezen wij vandaag deze
14 vereisten in een veranderde cultuur, waarin ook de individualiteit van het kind meer tot z'n recht
komt? Ook al kennen wij niet meer de gezinsstructuur van de tijd van de Bijbel en ligt de verhouding
16 tussen ouders en kinderen nu anders dan toen, de grondstructuur is dezelfde. Het gezag dat een
vader toen had, is zonder meer anders dan vandaag. Een kind gaat tegenwoordig op jongere leeftijd
18 een eigen weg, een ouder (een moeder is in onze cultuur net zo belangrijk voor de opvoeding als een
vader, ook in het uitoefenen van gezag) draagt in onze tijd slechts tot op een bepaalde leeftijd
20 verantwoordelijkheid voor zijn/haar kinderen. Vandaag kunnen we een ouder die geroepen wordt
om ouderling te worden, soms met een beroep op Paulus horen zeggen: 'Ik kan mijn gezin niet goed
22 besturen en mijn kinderen gaan hun eigen weg; kan ik dan wel leiding geven aan de gemeente en
andere ouders op dit punt vermanen?' Hoe begrijpelijk deze vragen op zich ook zijn (er spreekt
24 immers verlegenheid uit over de gegeven opvoeding), het vereiste dat Paulus stelt, was dusdanig
nauw verweven met de toenmalige cultuur dat het rechtstreeks daarvan doortrekken naar onze tijd
26 niet goed mogelijk is. De gezagsstructuur binnen het gezin is vandaag immers heel anders (denk ook
aan de hedendaagse man-vrouw verhouding). Ook de toegenomen individualisering binnen onze
28 maatschappij speelt hierbij een belangrijke rol.

Overigens kan nog wel de vraag gesteld worden of in het hedendaagse denken over het ambt het
30 aspect van het gezag nog wel voldoende uit de verf komt. Wij gebruiken niet meer de term
'opziener', maar hebben het over 'ouderling' of 'oudste'. Wij leggen het accent meer op de
32 herderlijke taak dan op het geven van leiding, terwijl dat laatste element toch niet gemist kan
worden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat vandaag de roep om geestelijk leiderschap in de kerk
34 weer luider klinkt.

Ongehuwd

36 In de vereisten wordt de nadruk gelegd op het gehuwd zijn, het ouderschap en de levenservaring.
We weten het niet zeker, maar zouden in Paulus' tijd jonge, ongehuwde mannen een leidinggevende
38 rol in de gemeenten gespeeld kunnen hebben? Op grond van het profiel dat Paulus schetst, ligt dit
niet voor de hand. Binnen de maatschappelijke structuren van die tijd zullen ongehuwde
40 (jonge)mannen veelal niet voorgekomen zijn. Men trouwde, al of niet uit liefde en veelal was een
huwelijk in de betere kringen een gearrangeerd huwelijk met het oog op de voortplanting. Je voegde
42 je in de gemeenschap wilde je als man voor vol worden aangezien. Anders dan soms in onze cultuur

was het ongehuwd zijn zeker geen positieve keus en zullen mannen als Timoteüs een uitzondering geweest zijn. Uit 1 Timotheüs 4:12 valt op te maken dat hij in zijn positie zich tegenover een oudere generatie moet waarmaken; hij moet nog een heel leerproces doormaken en laten zien dat hij vorderingen maakt.

Echtscheiding

Op het punt van de huwelijksrouw hanteert de Schrift een hoge norm. De Heer Jezus zegt in Mattheüs 19: 6: “Dus, wat God samengevoegd heeft, laat de mens dat niet scheiden” en in vs. 9: “Maar Ik zeg u: wie zijn vrouw verstoot anders dan om hoererij en met een ander trouwt, die pleegt overspel, en wie met de verstotene trouwt, pleegt ook overspel.” De apostel Paulus is niet minder duidelijk wanneer hij in 1 Korinthe 7: 10-11 zegt: “Maar de gehuwden beveel ik – niet ik, maar de Heere – dat een vrouw niet zal scheiden van haar man, - en als zij toch gaat scheiden, moet zij ongehuwd blijven of zich met haar man verzoenen – en dat een man zijn vrouw niet zal verlaten.” Zowel de Heer Jezus als de apostel Paulus geven een heel duidelijk voorschrift ten aanzien van echtscheiding en hertrouw. Echtscheiding wordt door de Schrift verboden met één uitzondering: overspel. En hertrouw na echtscheiding is Bijbels gezin geen optie. Een huwelijk dat in de hemel gesloten is, is onverbreeklijk, tenzij er sprake is van hoererij. Hoe er in de praktijk met gescheiden broeders en zusters werd omgegaan is moeilijk te achterhalen, maar de norm lag hoog.

In dit verband kunnen we opmerken dat Paulus in Korinthe 7 ingaat tegen de gangbare lijn van de Schrift (“Het is niet goed, dat de mens alleen is...” Gen. 2:18), wanneer hij zegt: “Ik denk dat dit goed is met het oog op de aanstaande (tegenwoordige) nood, namelijk dat het voor een mens goed is om zo te zijn” (vs 26) en (vs 28) “Maar ook als u trouwt, zondigt u niet. Ook als een meisje, dat nog maagd is, trouwt, zondigt ze niet. Zulke mensen echter zullen wel verdrukking hebben in het vlees en dat wil ik u besparen.” Hoewel trouwen en kinderen krijgen een van Godswege gegeven opdracht is, relativeert Paulus toch het gewicht van deze opdracht; het huwelijk is bij hem hoog in ere, maar is geen must. Er zijn volgens Paulus tal van redenen om van het huwelijk af te zien. In de eerste plaats de nood van de tijd. Wat die nood inhield, vermeldt Paulus niet, maar er kunnen zich situaties voordoen (oorlog, vervolging) waarin het beter is om ongehuwd te blijven. Op zich is dit een negatief motief. Vervolgens noemt hij ook een positief motief in vs. 32: “De ongehuwde draagt zorg voor de dingen van de Heere, hoe hij de Here zal behagen.” Wie niet trouwt, zal zich met des te meer energie in kunnen zetten voor het Koninkrijk van God. Wat Paulus hier te berde brengt is geen gebod, maar een welgemeend advies. Een aanmoediging en daar klinkt levenservaring, wijsheid in door. En heeft de Heer Jezus zelf daar niet een aanzet toe gegeven, toen Hij zei: “en er zijn ontmanden die zichzelf ontmand hebben om het Koninkrijk der hemelen” (Mattheüs 19:12b)?

Paulus houdt het huwelijk hoog binnen de cultuur waarin hij en de gemeenten van Christus leven. Toch heeft het huwelijk niet meer die exclusieve functie die het in het Oude Testament heeft, het krijgen van kinderen. Ook daarin betoont Paulus zich een goede leerling van zijn Meester. Het huwelijk wordt gerelateerd aan het Koninkrijk van God en daarom kan en mag men ook van het huwelijk afzien. Het ongehuwd zijn krijgt in deze optie een positieve invulling.

Nogmaals de vereisten

De vereisten die Paulus in het algemeen aan een ambtsdrager stelt, gelden uiteraard ook voor homoseksuele broeders en zusters, mochten zij geroepen worden tot het ambt. Wie de vereisten

2 nog eens op zich in laat werken, zal erkennen dat daar op zich geen principiële problemen hoeven te
liggen; ook in een homoseksuele relatie van liefde en trouw levende gemeenteleden kunnen immers
4 voldoen aan deze vereisten (uiteraard voor zover deze op hen van toepassing zijn). Wel zal van een
roeping tot het ambt feitelijk alleen sprake kunnen zijn als de gemeente de overtuiging heeft dat
6 Gods Woord ruimte laat voor een homoseksuele relatie in liefde en trouw. In dit verband zullen nog
enkele punten moeten worden meegewogen. Zo is daar de opmerking van de apostel dat een
8 ambtsdrager onberispelijk dient te zijn en dat hij een goede reputatie moet hebben; ook
buitenstaanders moeten een goed getuigenis over hem kunnen geven (2 Tim. 3 : 7). Daarnaast is te
10 denken aan de status van een homoseksuele relatie ten opzichte van het huwelijk en ten slotte is te
noemen de verhouding tussen enerzijds homoseksuele broeders en zusters die gekozen hebben voor
een homoseksuele relatie en anderzijds zij die bewust gekozen hebben voor een celibatair leven.

12 *Een goed getuigenis*

Er kunnen broeders en zusters in de gemeente zijn (maar ook buitenstaanders) die op Bijbelse
14 gronden moeite blijven houden met een homoseksuele relatie, ook als het gaat om een
homoseksuele relatie in liefde en trouw. Zij zullen daarom van mening zijn dat broeders en zusters
16 die een dergelijke relatie zijn aangegaan, geen onberispelijk leven leiden en zullen dan ook over hen
geen positief getuigenis kunnen geven.

18 *Het huwelijk*

Aandacht verdient in dit verband ook de positie van een homoseksuele relatie in liefde en trouw ten
20 opzichte van het huwelijk. Het huwelijk wordt in de Bijbel hoog in ere gehouden en is de unieke,
exclusieve gemeenschap tussen man en vrouw. Niet voor niets is het huwelijk de weerspiegeling van
22 de relatie tussen de HEERE en zijn volk en tussen de Heer Jezus en zijn gemeente. Een
homoverbintenis kan niet hieraan voldoen; een verbintenis tussen twee mannen of tussen twee
24 vrouwen staat dan ook niet op gelijke voet met het huwelijk tussen man en vrouw. Het huwelijk is
thuis in Gods oorspronkelijke schepping; een homoverbintenis is een schuilhut in het gebroken
26 bestaan. Vanuit dit oogpunt is het huwelijk van een andere orde dan een relatie tussen twee mensen
van hetzelfde geslacht. Ook al is zo'n relatie voor de wet gelijk aan de man-vrouw relatie en kunnen
28 homoseksuele mannen en vrouwen trouwen, binnen de kerken bestaat om bovengenoemde reden
grote terughoudendheid. Een aantal kerken (o.a. de PKN) kent wel de zegening van een
30 homoseksuele relatie in tegenstelling tot de inzegening of bevestiging van een heteroseksuele
relatie.

32 *Celibatair of in een relatie*

Een aspect, dat in de gesprekken met homoseksuele broeders en zusters en in die met de
34 belangenbehartigende organisaties (zie hoofdstuk 4 van dit rapport) besproken is, willen we ook in
dit hoofdstuk noemen. In de gemeente hebben we ook te maken met homoseksuele broeders en
36 zusters die heel bewust hebben gekozen voor een celibatair leven, omdat zij op het standpunt staan
dat de Heer dit van hen vraagt. Mochten de ambten binnen de gemeente van Christus opengesteld
38 worden voor broeders en zusters die in een homoseksuele relatie leven, dan brengt dat
homoseksuele broeders en zusters die bewust celibatair leven om een drietal redenen in een wat
40 preciaire positie. Ten eerste kan het zijn dat zij de ruimte die voor homoseksuele relaties gegeven
wordt, beschouwen als ethisch laakbaar, want strijdig met Gods Woord. Ten tweede kan het zijn dat

- zij zich daardoor in hun keuze niet of onvoldoende gesteund voelen door de gemeente van Christus,
2 terwijl zij juist behoefte daaraan hebben. Ten derde kan het zijn, dat zij het als problematisch ervaren
om geestelijk gezag toe te kennen aan een broeder of zuster die op zo'n principiële punt een andere
4 levenskeuze maken dan zichzelf. Afdacht van de openstelling van de ambten kan ook de vraag
worden gesteld, hoe die twee verschillende inzichten en levenswijzen zich in één gemeente tot
6 elkaar verhouden. Zal dat niet gaan wringen in de pastorale bearbeiding van de gemeente? Kunnen
beiden naast elkaar leven in de gemeente van Christus, zonder dat één van hen zich een
8 tweederangs broeder of zuster hoeft te voelen? Binnen een gemeente zal daarom rekening moeten
worden gehouden met soms heel gevoelige en tere verhoudingen.
- 10 In bijlage 6 van dit rapport wordt op het onderwerp van dit hoofdstuk uitgebreider ingegaan.

Hoofdstuk 11. Ambt en homoseksualiteit: op weg naar een antwoord

2

1. Inleiding

4

Door de Landelijke Vergadering is aan de commissie gevraagd antwoord te geven op de vraag 'welke weg Gods Woord wijst inzake het roepen van gemeenteleden die een homoseksuele relatie hebben tot het ambt van ouderling of diaken'. Om op deze vraag antwoord te kunnen geven, vonden wij het noodzakelijk eerst een visie te vormen op:

6

8

1. homoseksualiteit in het algemeen en op de Bijbelse aanvaardbaarheid van een homoseksuele relatie in liefde en trouw in het bijzonder,

10

2. het specifieke karakter van het ambt van ouderling en diaken.

12

Homoseksualiteit en homoseksuele relaties

14

Met betrekking tot homoseksualiteit zijn wij unaniem van mening dat homoseksualiteit, evenals al het andere in dit bestaan dat niet tot Gods goede schepping behoort, een gevolg is van de door de zondeval in de schepping gekomen gebrokenheid. Dit laat onverlet dat ook homoseksuele broeders en zusters beeld dragers Gods en geliefden in Christus zijn en daarom onze zorg, liefde en respect verdienen. In de christelijke gemeente moeten zij daarom onbekommerd voor hun seksuele geaardheid kunnen uitkomen en daar een veilige plek kunnen vinden.

16

18

20

De commissie kan geen eensluidend antwoord geven op de vraag of er in de gemeente van Christus ruimte is voor homoseksuele relaties in liefde en trouw.

22

- De meerderheid van onze commissie is van mening dat Gods tegemoetkomendheid en barmhartigheid ruimte bieden voor een duurzame en geordende homoseksuele relatie in liefde en trouw. Ondanks verlegenheid en het besef van gebrokenheid mag er sprake zijn van (een zekere) vrijmoedigheid om deze weg voor Gods aangezicht in vrede te gaan. Zie voor de achterliggende argumentatie hoofdstuk 8 van dit rapport.
- Enkele andere leden van de commissie zijn van oordeel dat de Bijbel ten principale geen ruimte biedt voor een homoseksuele relatie in liefde en trouw. Wel kan onder omstandigheden vanwege de gebrokenheid en onvolkomenheid van het menselijk bestaan een duurzame homoseksuele relatie in liefde en trouw worden gedoogd. In een dergelijke situatie moet betrokkenen dan wel uitdrukkelijk worden gewezen op hun eigen verantwoordelijkheid wat betreft hun deelname aan de viering van het Avondmaal. Zie voor de achterliggende argumentatie hoofdstuk 9 van dit rapport.

24

26

28

30

32

34

Het specifieke karakter van het ambt

36

Gelet op de door de LV aan de commissie gestelde vraag ligt onze focus vooral op de voor de vervulling van de ambten van ouderling en diaken geldende vereisten. De eerste vereiste is volgens ons dat een (potentiële) ambtsdrager Jezus Christus als Heer belijdt en kent. Hij of zij staat voor Gods Woord, waarvan de inhoud op betrouwbare en gezaghebbende wijze is samengevat in de Drie Formulieren van Enigheid. Andere meer algemene vereisten zijn dat een (potentiële) ambtsdrager

38

40

42

44

- zich door God via de gemeente geroepen weet,
- in die mate leeft naar Gods Woord dat in hem of haar het karakter van de Heer herkenbaar weerspiegeld wordt,
- de gaven en de geestelijke autoriteit heeft om het ambt in kwestie op een goede manier en met vrucht te kunnen vervullen,

- een voorbeeld voor de gemeente is en binnen en buiten de gemeente respect en vertrouwen geniet.

De achterliggende argumentatie is opgenomen in hoofdstuk 10 van dit rapport.

2. Argumenten en overwegingen voor een positiebepaling

In de bezinning op de vraag of gemeenteleden die in een homoseksuele relatie leven tot het ambt van ouderling of diaken kunnen worden geroepen, spelen argumenten van heel verschillende aard een rol; zowel argumenten van principiële aard als ook bijkomende overwegingen kunnen en zullen van invloed zijn op iemands positiebepaling. Zo kan iemand op grond van principiële overwegingen van mening zijn dat de ambten voor homoseksuele broeders en zusters kunnen worden opengesteld, maar op grond van andere overwegingen vinden dat dit nu (nog) niet dient te gebeuren dan wel uitsluitend onder bepaalde voorwaarden.

Principiële argumenten

Bij de principiële overwegingen onderscheiden wij een zestal mogelijke posities. Qua uitkomst zijn dat er begrijpelijkerwijs slechts twee, maar elke positiebepaling kent door de gebruikte argumenten haar eigen nuance en daaraan proberen we hier recht te doen. Overigens is niet gezegd dat binnen onze commissie voor elke positie een pleitbezorger te vinden is.

1. De Bijbel verbiedt homoseksuele relaties en gemeenteleden die in een dergelijke relatie leven behoren onder de kerkelijke tucht geplaatst te worden. De vervulling van het ambt door iemand die in een dergelijke relatie leeft, is daarom per definitie uitgesloten.
2. De Bijbel verbiedt homoseksuele relaties en ook al kunnen onder omstandigheden dergelijke relaties in de gemeente van Christus worden gedoogd, gemeenteleden die in zo'n relatie leven, voldoen op een wezenlijk punt niet aan de Bijbelse criteria voor het kunnen bekleden van het ambt.
3. Een homoseksuele relatie kan, als er sprake is van een onveranderlijke homoseksuele geaardheid en een celibataire leefwijze niet op te brengen valt, als noodoplossing worden aanvaard. Het is echter niet 'de stijl van het Koninkrijk' om zo'n relatie aan te gaan. Slechts in het leven van bewust celibatair levende homoseksuele broeders of zusters wordt 'de stijl van het Koninkrijk' zichtbaar en daarom kunnen alleen zij voor de vervulling van het ambt in aanmerking komen.
4. De ruimte voor een homoseksuele relatie is weliswaar te beschouwen als een compromis dat te herleiden valt tot Gods tegemoetkomendheid, maar dergelijke compromissen zijn er vele in het leven en ze vormen in de regel geen principiële belemmering voor het kunnen vervullen van het ambt. Daarom kunnen de ambten van ouderling en diaken in principe worden opengesteld voor homoseksuele broeders en zusters die in een geordende en duurzame relatie van liefde en trouw leven.
5. Binnen de gemeente van Christus mag met een zekere vrijmoedigheid ruimte voor homoseksuele relaties in liefde en trouw geschapen worden. Ook in een homoseksuele relatie kunnen de liefde, genade en gerechtigheid van God weerspiegeld worden en daarom is er geen beletsel om het ambt in Christus' gemeente ook voor homo's die samenleven in een relatie van liefde en trouw open te stellen.
6. Binnen de gemeente van Christus mag uit het oogpunt van recht en gerechtigheid geen onderscheid worden gemaakt tussen heteroseksuele en homoseksuele broeders en zusters,

2 ongeacht de vraag of ze wel of niet in een relatie samenleven. Dit impliceert dat het ambt
ook voor leden die in een homoseksuele relatie leven behoort te worden opengesteld.

4 *Bijkomende overwegingen*

Zoals gezegd kunnen ook bijkomende overwegingen van invloed zijn op iemands positiebepaling.

6 Binnen onze commissie is in dat verband een aantal overwegingen van zeer uiteenlopende aard aan
de orde gekomen. De hierna volgende opsomming van deze overwegingen is willekeurig.

- 8 1. De vervulling van een ambt is van een andere orde dan de deelname aan de viering van het
10 Avondmaal. Uitsluiting van de deelname aan het Avondmaal is daarom ook van een heel
andere orde dan uitsluiting van de vervulling van een ambt. Wie uitgesloten wordt van het

12 Avondmaal wordt daarmee buiten het Koninkrijk van de Heer geplaatst; wie geen ambt
vervult (een kind bijvoorbeeld) kan zelfs anderen voorgaan in het Koninkrijk van de hemelen.
14 De vervulling van een ambt is voor het volwaardig lid kunnen zijn van de gemeente van
Christus dan ook niet iets noodzakelijks. Uit dit oogpunt is het geen 'must' om het ambt open
16 te stellen voor broeders en zusters die samenleven in een homoseksuele relatie van liefde en
trouw.

- 18 2. Verhoudingsgewijs zeer recent hebben de Nederlands Gereformeerde Kerken besloten de
20 ambten voor zusters in de gemeente van Christus open te stellen. Mede op grond van
culturele ontwikkelingen in onze samenleving die leidden tot een diepgaande herbezinning
op de positie van de vrouw is dit na decennia van discussie mogelijk geworden. Dat dit
22 twintig eeuwen lang niet het geval is geweest, mogen sommigen misschien uiterst
betreurenswaardig vinden, het raakt niet waar het in de kerk van Christus om gaat. De
24 gemeente van Christus is geen emancipatiebeweging, maar de ruimte waarin de liefde van
Christus gevierd, beleefd en gedeeld wordt. Het is om deze reden niet nodig en ook niet
26 gewenst om druk op de kwestie 'homoseksuelen in het ambt' te zetten.

3. Het openstellen van het ambt voor leden die samenleven in een homoseksuele relatie is,
28 gelet op de ingrijpende ontwikkelingen die zich in onze cultuur voordoen, een hachelijk
besluit waarvan we de consequenties nu niet kunnen overzien. Wat doet het op termijn met
30 onze samenleving dat er op geen enkele wijze rekening wordt gehouden met de orde die
God voor man en vrouw in de schepping gelegd heeft? Het is daarom voorbarig om nu al een
32 principebesluit voor of tegen de openstelling van de ambten te nemen. We kunnen beter
wachten op voortschrijdend inzicht en meer licht van de Geest.

- 34 4. Binnen onze culturele en kerkelijke context nemen homoseksuele broeders en zusters die uit
36 een diepe overtuiging gekozen hebben voor een celibataire levenswijze een kwetsbare
positie in. Daarmee is niet gezegd dat ze in zichzelf kwetsbaar zijn (het kunnen krachtige
38 persoonlijkheden zijn), maar hun positie is dat wel. Hun levenskeuze veronderstelt dat zij van
mening zijn dat een homoseksuele relatie niet verenigbaar is met Gods Woord. Op respect
en begrip vanuit de samenleving hoeven zij voor hun keuze niet te rekenen. Maar ook binnen
40 de kerken ontvangen zulke broeders en zusters niet altijd het begrip dat hun toekomt.
Daarvoor is hun keuze te onbegrepen en wellicht te profetisch. Zonder op welke wijze dan
42 ook de keuze van homo's die wél samenleven in een relatie van liefde en trouw onder de
verdenking te willen plaatsen dat die beneden de maat van Gods bedoeling blijft, moet er
44 voor de positie en de stem van degenen die om Christus' wil celibatair leven een bijzondere
aandacht zijn in Christus' kerk. Die positie kan voor hun gevoel in het geding komen of zelfs

2 problematisch worden als de ambten opengesteld worden voor homoseksuelen die een
3 principieel andere levenskeuze maken dan zij. Het is voor de gemeente van Christus daarom
4 zaak juist hun stem te horen en die mee te laten wegen bij in ieder geval de besluitvorming
5 op lokaal niveau.

- 6 5. Binnen onze maatschappelijke context is er sprake van een verregaande en vanzelfsprekende
7 gelijkberechtiging van heteroseksuelen en homoseksuelen. Die gelijkberechtiging gaat ten
8 dele terug op noties die ook in de Bijbel zelf terug te vinden zijn. Binnen deze
9 maatschappelijke context zijn wij gemeente van Jezus Christus. Wij hebben ons daarom,
10 waar dat mogelijk en in Bijbels licht verantwoord is, zo in te stellen op die maatschappelijke
11 context dat elke oneigenlijke aanstoot tegen het evangelie wordt weggenomen, zodat de
12 ontmoeting met de enige die in Bijbels licht een aanstoot mag zijn en is, Jezus Christus en die
13 gekruisigd, niet wordt belemmerd. Vanuit deze missionaire optiek is het gewenst dat de
14 gemeente van Christus de ambten openstelt voor homoseksuele gemeenteleden die
15 overtuigd en publiek te kennen geven in een relatie van liefde en trouw te willen leven.
- 16 6. Al mag het zo zijn dat hetero's en homo's binnen onze cultuur formeel gelijkberechtigd zijn,
17 de werkelijkheid is dat de positie van homo's in welke cultuur dan ook altijd iets onzeker en
18 mogelijk zelfs bedreigends zal houden, omdat de homoseksuele praxis voor hetero's per
19 definitie 'onnatuurlijk' is. Het is om die reden van het grootste belang dat homo's ervaren en
20 merken dat de gemeente van Christus een ruimte is waar zij werkelijk veilig en aanvaard zijn.
21 De enige wijze waarop dit doel gerealiseerd kan worden is dat niet alleen het Avondmaal,
22 maar ook de ambten worden opengesteld voor homoseksuelen die leven in een relatie van
23 liefde en trouw. Zo kunnen ook jongeren die ontdekken dat ze homoseksuele gevoelens
24 hebben, ervan verzekerd dat ze daarvoor in Christus' kerk kunnen uitkomen.
- 25 7. Er is verschil tussen de kwestie van de vrouw in het ambt enerzijds en de kwestie van in een
26 homoseksuele relatie levende gemeenteleden in het ambt anderzijds, namelijk in die zin dat
27 het feit dat vrouwen geen ambt in de kerk mochten (mogen) bekleden niets te maken had
28 (heeft) met hun levenswijze. In het geval van gemeenteleden die samenleven in een
29 homoseksuele relatie ligt dat anders. Dat zij (anders dan celibatair levende homo's) geen
30 ambt mogen vervullen, kan dan ook de indruk wekken of onderstrepen dat er in hun leven
31 sprake is van iets verwijtbaars, iets waardoor zij beneden de maat van Gods bedoeling blijven
32 en dat zij weliswaar lid maar geen volwaardig lid van de gemeente zijn. Dit stille verwijt moet
33 worden weggenomen en dat kan alleen als de gemeente de ambten voor hen openstelt.
- 34 8. Wie geen homoseksuele aanleg heeft, staat van nature (toch enigszins) vreemd tegenover
35 een homoseksuele relatie en de homoseksuele praxis. Dat verklaart waarom homo's
36 wereldwijd en ook in Nederland onverdraagzaamheid ervaren. De kerk echter is een
37 oefenplaats voor het leren aanvaarden van hetgeen anders en van nature vreemd is. Zij is
38 een ruimte die door-ademd wil en moet zijn van Christus' die ook op ongedachte plaatsen
39 bruggen bouwt. Gelet op de kerkelijke verdeeldheid en de oorzaken daarvan is dit maar
40 mondjesmaat gelukt. Mede daarom is het gewenst en zelfs noodzakelijk dat de ambten voor
41 in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden worden opengesteld. Zo kan Christus'
42 kerk de weg gaan die past bij haar roeping: 'in alle nederigheid en zachtmoedigheid, met
geduld, door elkaar in liefde te verdragen, en zich te beijveren om de eenheid van de Geest
te bewaren door de band van de vrede' (Ef. 4:2-3).

- 2 9. Homoseksuelen hebben van God hun gaven gekregen en als er een Bijbelse ruimte is voor
homoseksuele relaties in liefde en trouw is het gewenst en goed dat hun gaven vrijkomen
voor ook de ambtelijke bearbeiding van Christus' gemeente.
- 4 10. Als Nederlands Gereformeerde Kerken bevinden we ons in een krachtig proces van
toenadering tot de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, terwijl ook met de Christelijke
6 Gereformeerde Kerken nauw wordt samengewerkt. Deze processen dienen bevorderd en
met gepaste zorg omgeven te worden. Bij een landelijk besluit om de ambten in onze kerken
8 in principe open te stellen voor homoseksuele broeders en zusters die samenleven in een
relatie van liefde en trouw dient dan ook meegewogen te worden of en zo ja in welke mate
10 een dergelijk besluit deze processen schade kan berokkenen.
- 12 11. Velen binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken hebben om Schriftuurlijke redenen
grote moeite met het openstellen van de ambten voor broeders en zusters die samenleven
in een homoseksuele relatie. Zij menen dat hierdoor tekort wordt gedaan aan het gezag van
14 de Bijbel en menen dat hieruit blijkt hoezeer de kerk wereldgelijkvormig is geworden. Een
besluit tot openstelling zal dan ook ten koste gaan van de eenheid in onze kerken. Het is
16 daarom niet wijs om een besluit als dit in de vrijheid van de kerken te laten. Daarbij komt dat
een ambtsdrager de plaatselijke gemeente ook naar buiten toe moet kunnen
18 vertegenwoordigen. Zijn functie heeft daarom een betekenis die de plaatselijke kerk
overstijgt.
- 20 12. Te lang al trekken kwesties als 'de vrouw in het ambt' en 'homoseksualiteit' zoveel aandacht
naar zich toe en onttrekken zij zoveel energie aan het kerkelijke leven dat het gewenst is die
22 achter ons te laten. Nu er goede, Bijbelse gronden zijn om tot openstelling van de ambten
voor homoseksuelen over te gaan, moeten we dat zonder dralen doen en vervolgens met
24 hernieuwde krachten bezig gaan met de zaken van het Koninkrijk waartoe Christus ons roept.
- 26 13. Een besluit om het openstellen van het ambt voor in een homoseksuele relatie van liefde en
trouw levende gemeenteleden in de vrijheid van de plaatselijke gemeenten te laten, past
naadloos in de traditie van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Dezelfde gedragslijn is
28 immers gevolgd bij de besluitvorming over de vrouw in het ambt van ouderling. Het betrof
daar een vergelijkbaar belangrijk onderwerp dat in gelijke mate in relatie werd gebracht met
30 het gezag van de Bijbel en het verstaan van de Schrift in de huidige tijd en dat eveneens
gevoelig lag in de verhouding met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Christelijke
32 Gereformeerde Kerken. Toch hebben onze kerken toen bewust afgezien van een landelijke
regeling. Het zou daarom consistent zijn als ook nu een zelfde gedragslijn zou worden
34 gevolgd ('Wel geoorloofd, niet geboden'). Bovendien blijkt een niet onbelangrijk deel van de
plaatselijke Nederlands Gereformeerde gemeenten de voorkeur te geven aan het in de
36 vrijheid laten van de plaatselijke kerken (zie de in het Tussenrapport van onze commissie
opgenomen uitkomsten van de gehouden enquête). Tenslotte behoeft een dergelijk besluit
38 niet de verhouding met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Christelijke
Gereformeerde Kerken te frustreren en een verder proces van samenwerking met deze
40 kerken te belemmeren of te blokkeren, omdat dan immers op plaatselijk niveau naar bevind
van zaken kan worden gehandeld, afhankelijk van de lokale situatie.
- 42 14. Met een besluit tot openstelling verwijderden onze kerken zich (te) ver van onze eigen
kerkelijke traditie en van de met ons verwante (wereldwijde) evangelische kerken.

2 Bovengenoemde overwegingen staan min of meer op zichzelf en zijn van een dusdanig verschillend
3 karakter dat de ene overweging niet zakelijk kan worden weggestreept tegen de andere. Iemand kan
4 op principiële gronden voor openstelling zijn en toch omwille van de eenheid van onze kerken of de
5 relatie met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt van mening zijn dat dit nu (nog) niet dient te
6 gebeuren. Of iemand kan van harte voor eenwording met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt zijn,
7 maar menen dat de zorg voor de homoseksuele broeders en zusters in de gemeente prioriteit dient
8 te hebben. De mate waarin bovenstaande overwegingen iemand aanspreken, is nauw verweven met
9 iemands persoonlijke insteek, met datgene 'waar het hart vol van is'.

10 Bovengenoemde overwegingen zijn ook van dien aard dat degenen die op principiële gronden
11 verschillend staan tegenover de openstelling van de ambten voor homoseksuele broeders en zusters
12 die samenleven in een relatie van liefde en trouw, het toch geheel met elkaar eens kunnen zijn over
13 een of meerdere nadere overwegingen.

14 **3. Feitelijke positiebepalingen**

15 Binnen onze commissie is er mede op basis van bovenstaande nadere overwegingen sprake van een
16 drietal feitelijke positiebepalingen:

- 17 • Enkele leden zijn van mening dat de Nederlands Gereformeerde Kerken niet toe zijn aan het
18 nemen van een besluit met betrekking tot openstelling van de ambten voor broeders en
19 zusters die in een homoseksuele relatie leven. Zij vinden (zie overweging 3) dat er sprake is
20 van een zeer hachelijk besluit, waarvan we de consequenties nu niet kunnen overzien. Zij
21 menen dat we hebben te wachten op voortschrijdend inzicht en meer licht van de Geest. Dat
22 betekent dat volgens deze leden de eventuele openstelling ook niet in de vrijheid van de
23 plaatselijke kerken kan worden gelaten.
- 24 • Eén lid is van mening dat er weliswaar geen principiële bezwaren zijn tegen de openstelling
25 van de ambten voor in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden, maar dat onze
26 kerken nu nog niet tot de feitelijke openstelling van de ambten moeten overgaan. Hierbij
27 spelen in meer of mindere mate de overwegingen 1, 2, 4, 10, 11 en 14 een rol.
- 28 • De meeste leden van de commissie zijn van mening dat de kerken het in de vrijheid van de
29 plaatselijke gemeenten dienen te laten om het ambt open te stellen voor gemeenteleden die
30 leven in een homoseksuele relatie. Hierbij spelen in meer of mindere mate de overwegingen
31 5 – 9, 12 en 13 een rol.

32 Uit het bovenstaande blijkt dat wij er niet in zijn geslaagd de binnen onze commissie levende
33 verschillende standpunten op één lijn te krijgen. Wij kunnen dan ook tot onze spijt geen eenstemmig
34 advies uitbrengen.

Hoofdstuk 12. Ambt en homoseksualiteit: besluiten en adviezen

2

Hieronder willen we op basis van de in hoofdstuk 11 naar voren gebrachte argumenten en
4 overwegingen de LV enkele beargumenteerde mogelijke besluiten voorleggen. Deze lopen uiteen van
afzien van besluitvorming tot het mogelijk maken dat de ambten voor gemeenteleden die
6 samenleven in een homoseksuele relatie van liefde en trouw feitelijk worden opengesteld.

8 Elk mogelijk besluit wordt gevolgd door een beknopte toelichting en een weergave van onze
adviezen.

10

Besluit 1

12 De Landelijke Vergadering ziet af van besluitvorming inzake de openstelling van de ambten voor
broeders en zusters die samenleven in een homoseksuele relatie van liefde en trouw.

14 Overwegingen die hierin een rol (kunnen) spelen zijn:

- 16 • Het rapport van de Commissie Ambt en Homoseksualiteit laat nog zoveel vragen open en/of
is van een zodanige kwaliteit dat het niet mogelijk is op grond daarvan tot besluitvorming
over te gaan.
- 18 • Het openstellen van de ambten voor leden die samenleven in een homoseksuele relatie is
om diverse redenen een hachelijk besluit waarvan we de consequenties nu niet kunnen
20 overzien. Het is daarom voorbarig om nu al een principebesluit voor of tegen de openstelling
van de ambten te nemen. We hebben te wachten op voortschrijdend inzicht en meer licht
22 van de Geest.

Adviezen commissie

Een minderheid van de commissie adviseert de LV af te zien van besluitvorming en wel omdat zij wil
26 wachten op voortschrijdend inzicht en meer licht van de Geest.

De meerderheid van de commissie adviseert de LV over te gaan tot besluitvorming en wel omdat er
28 op basis van de Schrift voldoende duidelijkheid bestaat over de toelaatbaarheid van homoseksuele
relaties in liefde en trouw.

30

Mocht de LV afzien van besluitvorming, dan adviseert de commissie de LV

- 32 • zich te beraden op de ontstane situatie,
- de Nederlands Gereformeerde Kerk van Utrecht op de hoogte te stellen van het genomen
34 besluit,
- de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Christelijke Gereformeerde Kerken op de
36 hoogte te stellen van het genomen besluit,
- de leden van de klankbordgroep dank te zeggen voor hun adviezen en de klankbordgroep te
38 ontbinden,
- de Commissie Ambt en Homoseksualiteit onder dankzegging voor haar werkzaamheden op
40 te heffen.

42 Mocht de LV over willen gaan tot besluitvorming, dan dient zij zich naar onze mening eerst uit te
spreken over de vraag of zij de ambten in principe wil openstellen voor homoseksuele
44 gemeenteleden die samenleven in een relatie van liefde en trouw.

Besluit 2

2 De Landelijke Vergadering spreekt zich uit over de vraag of de ambten van ouderling en diaken in
principe opengesteld kunnen worden voor homoseksuele broeders en zusters die samenleven in een
4 duurzame en geordende relatie van liefde en trouw.

6 Hierbij dient zich naar onze mening een zestal mogelijke posities aan:

1. De Bijbel verbiedt homoseksuele relaties en gemeenteleden die in zo'n relatie leven behoren
8 onder de kerkelijke tucht geplaatst te worden. De vervulling van een ambt door iemand die
in een dergelijke relatie leeft, is daarom per definitie uitgesloten.
- 10 2. De Bijbel verbiedt homoseksuele relaties en ook al kunnen zulke relaties in de gemeente van
Christus worden gedoogd, degenen die in een dergelijke relatie leven, voldoen op een
12 wezenlijk punt niet aan de Bijbelse criteria voor het kunnen bekleden van het ambt.
- 14 3. Een homoseksuele relatie kan, als er sprake is van een onveranderlijke homoseksuele
geaardheid en een celibataire leefwijze niet op te brengen valt, als noodoplossing aanvaard
worden. Het is echter niet 'de stijl van het Koninkrijk' om een dergelijke relatie aan te gaan.
16 Slechts in het leven van bewust celibetair levende homoseksuele broeders of zusters wordt
'de stijl van het Koninkrijk' zichtbaar en alleen zij komen daarom voor de vervulling van het
18 ambt in aanmerking.
- 20 4. De ruimte voor een homoseksuele relatie is weliswaar te beschouwen als een compromis dat
te herleiden valt tot Gods tegemoetkomendheid, maar dergelijke compromissen zijn er vele
in het leven en ze vormen in de regel geen principiële belemmering voor het kunnen
22 vervullen van een ambt. Daarom kunnen de ambten van ouderling en diaken in principe
opengesteld worden voor homoseksuele broeders en zusters die in een duurzame relatie van
24 liefde en trouw leven.
- 26 5. Binnen de gemeente van Christus mag met een zekere vrijmoedigheid ruimte voor
homoseksuele relaties in liefde en trouw geschapen worden. Ook in een homoseksuele
relatie kan de liefde, genade en gerechtigheid van God weerspiegeld worden en daarom is er
28 geen beletsel om de ambten in Christus' gemeente ook voor homo's die samenleven in een
relatie van liefde en trouw open te stellen.
- 30 6. Binnen de gemeente van Christus mag uit het oogpunt van recht en gerechtigheid geen
onderscheid gemaakt worden tussen heteroseksuele en homoseksuele broeders en zusters,
32 ongeacht de vraag of ze wel of niet in een relatie samenleven. Dit impliceert dat de ambten
ook voor leden die in een homoseksuele relatie samenleven behoren te worden opengesteld.

34

Adviezen commissie

36 Een minderheid van de commissie adviseert de LV zich uit te spreken voor opvatting 2.
De meerderheid van de commissie adviseert de LV zich uit te spreken voor opvatting 4 dan wel 5.

38

Mocht de LV besluiten de ambten in principe niet open te stellen voor homoseksuele gemeenteleden
40 die samenleven in een relatie van liefde en trouw, dan adviseert de commissie de LV

- 42 • de Nederlands Gereformeerde Kerk van Utrecht op de hoogte te stellen van het genomen
besluit,
- 44 • de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Christelijke Gereformeerde Kerken op de
hoogte te stellen van het genomen besluit,

- de leden van de klankbordgroep dank te zeggen voor hun adviezen en de klankbordgroep te ontbinden,
- de Commissie Ambt en Homoseksualiteit onder dankzegging voor haar werkzaamheden op te heffen.

Mocht de LV besluiten de ambten in principe open te stellen voor homoseksuele broeders en zusters die in een relatie van liefde en trouw leven, dan dient zij zich naar de mening van de commissie uit te spreken over de vraag of ook tot een feitelijke openstelling kan worden overgegaan.

Besluit 3

De Landelijke Vergadering spreekt zich uit over de vraag of de ambten feitelijk opengesteld kunnen worden voor homoseksuele broeders en zusters die in een relatie van liefde en trouw leven.

Hierbij dient zich naar de mening van de commissie een tweetal mogelijke posities aan:

1. Het is gewenst nu (nog) niet over te gaan tot een feitelijke openstelling van de ambten voor gemeenteleden die in een homoseksuele relatie samenleven.

Overwegingen die hierbij een rol (kunnen) spelen, zijn:

- Het kunnen vervullen van een ambt is van een andere orde dan de deelname aan de viering van het Avondmaal. De vervulling van een ambt is voor het volwaardig lid kunnen zijn van de gemeente van Christus dan ook niet iets noodzakelijks.
- De gemeente van Christus is geen emancipatiebeweging en het is daarom niet nodig en ook niet gewenst om druk op de kwestie 'homoseksuelen in het ambt' te zetten.
- Voor de positie en de stem van homoseksuele gemeenteleden die om Christus' wil celibatair leven, dient een bijzondere aandacht te zijn in Christus' kerk. Die positie kan voor hun gevoel in het geding komen of zelfs problematisch worden als de ambten feitelijk opengesteld worden voor homoseksuelen die in een relatie van liefde en trouw leven.
- Het proces van toenadering met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de samenwerking met de Christelijke Gereformeerde Kerken zouden schade kunnen worden toegebracht door het feitelijk openstellen van de ambten voor leden die samenleven in een homoseksuele relatie.
- Het is omwille van de eenheid binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken ongewenst tot een feitelijke openstelling over te gaan.

2. Het is gewenst om over te gaan tot de openstelling van de ambten van ouderling en diaken voor gemeenteleden die in een homoseksuele relatie samenleven, waarbij de feitelijke openstelling in de vrijheid van de plaatselijke kerken wordt gelaten.

Overwegingen die hierbij een rol (kunnen) spelen, zijn:

- Vanuit missionaire overwegingen is het gewenst dat de gemeente van Christus de ambten ook feitelijk openstelt voor homoseksuele gemeenteleden die overtuigd en publiek te kennen geven in een relatie van liefde en trouw te willen leven.
- Om homo's te kunnen doen ervaren dat zij in de gemeente van Christus werkelijk veilig en aanvaard zijn, is het wenselijk dat ook de ambten feitelijk worden opengesteld voor homoseksuelen die leven in een relatie van liefde en trouw.
- Door de ambten toe te sluiten voor gemeenteleden die samenleven in een homoseksuele relatie wordt de indruk gewekt dat er in hun leven sprake is van iets waardoor zij beneden de

maat van Gods bedoeling leven en geen volwaardig lid van Christus' gemeente zijn. Dit stille verwijt kan alleen worden weggenomen als de gemeente de ambten ook feitelijk voor hen openstelt.

- De kerk is een oefenplaats voor het leren aanvaarden van hetgeen anders en van nature vreemd is. Zij is een ruimte die door-ademd wil en moet zijn van Christus' liefde die ook op ongedachte plaatsen bruggen bouwt. Mede daarom is het gewenst en zelfs noodzakelijk dat de ambten voor homoseksuelen ook feitelijk worden opengesteld.
- homoseksuelen hebben van God hun gaven gekregen en als er een Bijbelse ruimte is voor homoseksuele relaties in liefde en trouw, is het gewenst en goed dat hun gaven ook vrijkomen voor de ambtelijke bearbeiding van Christus' gemeente. Nu er goede, Bijbelse gronden zijn om tot openstelling van de ambten voor homoseksuelen over te gaan, is het wenselijk om dat ook feitelijk te doen en vervolgens met hernieuwde krachten bezig te gaan met de zaken van het Koninkrijk waartoe Christus ons roept.
- Een besluit tot het in de vrijheid van de plaatselijke kerken laten is conform de gedragslijn die is gevolgd bij de besluitvorming over de vrouw in het ambt van ouderling en past derhalve in de traditie van onze kerken. Het is gebleken dat een niet onbelangrijk deel van de plaatselijke Nederlands Gereformeerde gemeenten er de voorkeur aan geeft een feitelijke openstelling in de vrijheid van de plaatselijke kerken te laten.
- Een besluit tot het in de vrijheid van de plaatselijke kerken laten behoeft niet de verhouding met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Christelijke Gereformeerde Kerken te frustreren en een verder proces van samenwerking met deze kerken te blokkeren of te belemmeren, omdat dan op plaatselijk niveau naar bevind van zaken kan worden gehandeld, afhankelijk van de lokale situatie.

Adviezen commissie

Een minderheid van de commissie adviseert de LV zich uit te spreken voor opvatting 1.
De meerderheid van de commissie adviseert de LV zich uit te spreken voor opvatting 2.

Mocht de LV besluiten de ambten feitelijk open te stellen voor homoseksuele gemeenteleden die samenleven in een relatie van liefde en trouw, dan adviseert de commissie de LV

- het in de vrijheid en aan de wijsheid van de plaatselijke kerken te laten om het besluit al dan niet ten uitvoer te brengen,
- de Nederlands Gereformeerde Kerk van Utrecht op de hoogte te stellen van het genomen besluit,
- de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Christelijke Gereformeerde Kerken op de hoogte te stellen van het genomen besluit,
- de leden van de klankbordgroep dank te zeggen voor hun adviezen en de klankbordgroep te ontbinden,
- de Commissie Ambt en Homoseksualiteit onder dankzegging voor haar werkzaamheden op te heffen.

Hoofdstuk 13. Uitleiding

2 Het moge duidelijk zijn dat met dit rapport het laatste woord over ‘ambt en homoseksualiteit’, laat
staan over homoseksualiteit als zodanig, niet geschreven is. Daarvoor is het onderwerp te
4 weerbarstig en zijn de meningen binnen onze commissie te verdeeld. Jammer dus van alle aan dit
rapport bestede tijd en moeite? Al vinden wij zelf van niet, het is niet aan ons om daarover te
6 oordelen; dat moeten anderen maar doen.

Verdeelde opvattingen dus. Zonder meer jammer, maar verbazing hoeft het niet te wekken.

8 Homoseksualiteit is een onderwerp dat niet alleen in de christelijke wereld als geheel forse
tegenstellingen oproept en tot soms scherpe en polariserende discussies aanleiding geeft. Ook
10 binnen onze eigen Nederlands Gereformeerde Kerken wordt er sinds jaar en dag verschillend over
gedacht. Waarom zou dat dan voor onze commissie niet gelden? Wij hebben regelmatig stevige en
12 diepgaande gesprekken gevoerd over fundamentele aspecten van de op onze tafel liggende
onderwerpen. Gelukkig hebben wij bij alle verschillen bij elkaar de oprechte wil geproefd om ook in
14 dit moeilijke onderwerp Gods wil te verstaan en aan de Bijbelse boodschap recht te doen en kostte
het ons geen moeite om elkaar als broeders en zusters in Christus te blijven aanvaarden. Wij hopen
16 van harte dat dit ook het geval mag zijn bij de komende gesprekken naar aanleiding van ons rapport.

‘Ambt en homoseksualiteit – een Bijbels verantwoord perspectief?’ Op onze zoektocht naar een titel
18 voor het rapport kwamen we hierop uit. Dat is immers de vraag die centraal staat in het rapport:
kunnen wij een openstelling van het ambt voor in een homoseksuele relatie van liefde en trouw
20 levende gemeenteleden in het licht van Gods Woord verantwoorden?

Ieder van ons is daarbij al zoekend en tastend tot zijn of haar eigen afweging gekomen, enerzijds in
22 het besef dat ons kennen slechts ten dele is en anderzijds met de oprechte wil om invulling te geven
aan de door God aan ons als mensen gegeven verantwoordelijkheid. Wij hopen van harte dat ook
24 voor de LV die vraag leidend zal zijn en dat zij tot besluiten mag komen die werkelijk tot eer van God
en tot heil van onze homoseksuele broeders en zusters en van onze gemeenten zullen zijn.

26 Jan Bouma

Annette Kurpershoek

28 Dick Lagewaard

Ali Maris

30 Jan Mudde

Bram Wattèl

32 Dick Westerkamp

Bijlage 1

2 Omgang met homoseksualiteit binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken

Bram Wattèl

4 Inleiding

In deze bijlage bij ons rapport geef ik een overzicht van hoe er binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) is gedacht over homoseksualiteit. Dit overzicht kan niet uitputtend zijn, ook al omdat het moeilijk zo niet onmogelijk is om na te gaan hoe dit onderwerp sinds de late zestiger jaren van de vorige eeuw leefde en werd besproken op lokaal niveau. Ik heb er daarom voor gekozen om mij in eerste instantie te richten op hetgeen door diegenen binnen de NGK die zich meermaals publiekelijk in woord en geschrift over het onderwerp hebben uitgelaten, is gezegd en geschreven. In hoofdstuk 1 zijn hun opvattingen min of meer uitgebreid weergegeven. Vervolgens heb ik in hoofdstuk 2 aandacht besteed aan die feiten en gebeurtenissen in relatie tot het onderwerp homoseksualiteit die zich (mede) op bovenplaatselijk niveau hebben voorgedaan. Tenslotte heb ik in hoofdstuk 3 weergegeven hoe gedurende de laatste jaren binnen plaatselijke kerken (voor zover door mij valt na te gaan) over het onderwerp is en wordt gedacht. Ik sluit af met een kort 'Tenslotte'.

Gemakshalve hanteer ik in deze bijlage overal de aanduiding 'NGK' voor onze kerken, ook al was dit in de beginperiode van onze kerken nog niet de correcte benaming. Verder bezig ik overal de term 'homoseksualiteit' en niet 'homofilie', tenzij dat voor een getrouwe weergave van opinies en besluiten niet is te vermijden dan wel voor de verstaanbaarheid van de tekst noodzakelijk is.

Binnen de kleinere orthodoxe kerken (waarmee ik in dit verband doel op de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde kerken) wordt het debat over homoseksualiteit met name sinds de zeventiger jaren van de vorige eeuw gevoerd. Een belangrijke aanzet hiervoor vormde het in 1973 verschenen boekje 'Homofilie' van de vrijgemaakte prof. dr. J. Douma¹. In dit boekje maakt Douma onderscheid tussen enerzijds 'homofilie' (de homofiele aanleg) en anderzijds 'homoseksualiteit' (de homoseksuele praxis), samen te vatten in de aansprekende en bekend geworden term: 'je mag het wel zijn, maar je mag het niet doen'. Deze opvatting is zeker in het laatste kwart van de twintigste eeuw op de meningsvorming over homoseksualiteit binnen de mainstream van de genoemde kerken van grote invloed geweest.²

Hoofdstuk 1. Homoseksualiteit bij opiniemakers

30 *Drs. H. de Jong (1932)*

In het voorjaar van 1973 houdt drs. H. de Jong, toentertijd predikant van de NGK van Amsterdam-C en als studiebegeleider verbonden aan de Theologische StudieBegeleiding van de NGK, voor de TSB een lezing onder de titel 'Over homofilie'³. In deze lezing wijst hij de gedachte dat homofilie een

¹ Homofilie. Amsterdam, 1973.

² Zie in dit verband ook 'De aard, de daad en het Woord', Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, juni 2010, blzz. 28 t/m 30.

³ Te vinden op de website van de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding (NGP) onder 'Studiecentrum'.

2 scheppingsmatige variant op heterofilie zou zijn, af. ‘Volgens (mijn kijk op) de Bijbel is homofilie
4 echter een deviant, een afwijking, en een homofiele verhouding blijft daarom in volheid ten achter
6 bij de polariteit van het manlijk-vrouwelijk, die volgens Genesis oorspronkelijk is’ (blz. 1). Het is goed,
8 aldus De Jong, te trachten de afwijking te laten verhelpen, maar wij zullen moeten aanvaarden dat er
10 mensen zijn die, al zijn ze nog zo gelovig, niet van hun homofiele aanleg te genezen zijn. Deze
12 mensen moeten dan onvoorwaardelijk in hun geaardheid worden aanvaard en op geen enkele wijze
14 worden gediscrimineerd. ‘Maar dan? Hoe moet met deze aanleg geleefd worden? In totale
16 onthouding?’ (blz. 2). Beslissend voor deze vraag is uiteraard het Bijbels getuigenis. In het boek
18 Leviticus wordt onomwonden en categorisch het homoseksuele verkeer verboden. Maar is daarmee
20 de kous af? Zijn met de komst van Jezus dingen niet anders geworden (zoals bijvoorbeeld de houding
22 ten opzichte van melaatsen of iemand met een lichamenlijk gebrek)? ‘Zou zo ook niet Gods liefde op
24 een late conclusie van ons in de richting van homofielen wachten?’ (blz. 3). Maar Romeinen 1 dan?
‘Inderdaad, Romeinen 1 dan en zeg ook maar gerust: Amsterdam-1972. En toch is het stuitend om
christenhomofielen, die zonder triomfaal te doen, als vriendenpaar zijn gaan samenwonen, altijd
weer met de smeerlapperij van Sodom, Romeinen 1 en de Leidse-plein-buurt achterna te zitten. Alsof
ook niet het homoseksuele verkeer aan ethische regels gebonden zou zijn!’ (blz. 3). Onder verwijzing
naar 1 Cor. 7 : 2 komt De Jong dan tot de benadering om soms, vanwege de gevallen van hoererij,
twee homofielen aan te raden een duurzame verbintenis aan te gaan. En, voegt hij onder verwijzing
naar Pred. 4 : 7 – 12 daaraan toe: ‘van zo’n vriendschap is dan gelukkig ook meer te zeggen dan dat
ze tot vermijding van hoererij dient.’ (blz. 4). Dat wil niet zeggen, dat zo maar in het algemeen het
aangaan van een duurzame verbintenis kan worden geadviseerd. Er zijn immers homofielen die voor
bewuste onthouding kiezen en dat ook aankunnen. ‘Maar er zijn gevallen, waarin we moeten zeggen:
twee zijn beter dan één. En hoewel dat dan niet triomfaal gezegd wordt, blijkt toch, dat ook in deze
gebrokenheid van het leven iets kan opbloeien, dat de betrokkenen zelf aarzelend ‘geluk’
noemen.’ (blz. 4).

26 Enkele jaren later komt De Jong op dit thema terug. Op 9 mei 1976 gaat hij in een preek over Rom. 1
: 24 – 32 onder de titel ‘Waar liefde woont’ in op de plaats van de homofiel binnen de christelijke
28 gemeente⁴. Hij benadrukt dat de dragende gedachte onder Romeinen 1 is die van het menselijk
30 geslacht, dat als eenheid onder Gods toorn staat. Gods toorn vaart uit tegen een mensheid in afval,
32 rebellie en muiterij. Kenmerkend is daarbij het expresse, opzettelijke karakter van de zonde van de
34 mensheid. Er is sprake van lust tot het kwade, van bewuste en gewilde omkering, van brute
36 perversie, van een opzettelijk tartten van God. De Jong heeft het in dit verband over een seksualiteit
38 die oververzadigd is en die het zoekt in het perverse als avontuur. ‘Homoseksuele ontucht uit
40 verveling.’ (blz. 9). Vervolgens bepleit hij onderscheiding. ‘Want het is gewoon stuitend om alle
42 mensen, die gelijkgeslachtelijke aantrekking ervaren en die daar een door ethische regels ingeperkt
gebruik van maken, met de smeerlapperij van Romeinen 1 en Genesis 19 (sodomie!) lastig te vallen....
Maar we moeten leren onderscheiden. De verschillen zijn werkelijk te groot tussen enerzijds de
perversiteit van een oververzadigde sex-cultuur en anderzijds de homofiel die in partnerschap met
een goede vriend het monster van de eenzaamheid te lijf gaat en in eer en deugd een relatie
probeert op te bouwen.’ (blz. 9). In de preek herhaalt De Jong zijn opvatting dat homofilie niet een
variant maar een deviant is; een homofiele vriendschap mist de volheid die in de tweepoligheid van
het mannelijk-vrouwelijk bestaat. Is genezing mogelijk? Dat is een open vraag; in het algemeen is het
goed om te proberen genezing te zoeken. Maar genezing is een teer onderwerp, want je mag en kunt

⁴ Niet in de boekhandel uitgegeven. De preek was destijds bij een gemeentelid van drs. De Jong te bestellen.

2 het wonder van genezing niet verplicht stellen. Maar hoe dan ook: homofielen ‘moeten de handen
vrij krijgen om te zoeken naar een goede ‘prothese’ voor dit gebrek.’ (blz. 11). En zo biedt, aldus De
4 Jong, deze preek over Romeinen 1 toch een hoopvol perspectief voor homofielen. De ondertitel van
de preek is dan ook ‘een perspectiefbiedende verkondiging over de plaats van de homofiel binnen de
christelijke gemeente.’

6 In het najaar van 1976 wordt de bovengenoemde preek integraal in Opbouw opgenomen.⁵ In reactie
daarop stelt ds. H.J. van der Kwast, toen predikant van de NGK van Amstelveen, enkele vragen aan
8 De Jong.⁶ Hoe stelt De Jong zich een homofiele relatie in eer en deugd voor? Is dit een relatie waarin
de partners zich van seksuele handelingen onthouden? Is dat dan niet een te zware eis? Is het dan
10 niet veel beter en liefdevoller hen op te wekken het kruis op zich te nemen en in onthouding hun
weg te zoeken in de verwachting van Gods hulp? En als de relatie niet met onthouding gepaard gaat,
12 wat dan te zeggen van handelingen die toch sterke overeenkomst vertonen met wat in Romeinen 1
en Genesis 19 wordt genoemd en wat door de Jong zo scherp is afgewezen? Wat voor de aanleg
14 geldt (niet zondig), geldt volgens Van der Kwast niet voor de handelingen (in navolging van Douma).
Een dergelijke vriendschap kan daarom toch niet aangemoedigd worden?

16 In zijn antwoord op Van der Kwast⁷ benadrukt De Jong dat het in Romeinen 1 en Genesis 19 gaat om
promiscuïteit en groepsseks (smeerlapperij). Daarbij is het verschil met homoseksueel verkeer in een
18 relatie van eer en deugd groter dan de overeenkomst. Weliswaar blijft er ook binnen een kuise
homofiele vriendschap sprake van ‘tegennatuurlijk’ en bijbels gesproken van afwijkend gedrag, maar
20 het begrip ‘tegennatuurlijk’ moet niet overdreven zwaar gewogen worden; de Schrift kent graden
van tegennatuurlijkheid. Homofilie, aldus De Jong, is zeker een ernstige beschadiging. Ze is er van
22 den beginne niet geweest en daarom mag en moet men haar in de opvoeding trachten te vermijden.
Maar als dat laatste niet lukt, wordt van ons gevraagd Christus na te volgen en afhankelijk van wie
24 we voor ons hebben, medisch-barmhartig dan wel juridisch-streng te reageren. Steeds meer nodig is
Jezus’ medisch-barmhartige benadering van het geschonden leven. Van der Kwast toont zich
26 evenwel niet overtuigd.⁸ De Jong begeeft zich op glad ijs en is bezig met het onmogelijke karwei om
aan te tonen dat wat in Leviticus een gruwel wordt genoemd, toch nog wel door de beugel kan. ‘Is de
28 Schrift zo moeilijk te verstaan?’ Overigens heeft De Jong later⁹ aangegeven dat de publicatie van
deze preek hem zowel de verachting van de COC-kringen als een veroordeling door zijn broeders en
30 zusters ter rechterzijde heeft opgeleverd. Hij is er naar eigen zeggen door getekend geweest.

In 1980 spreekt de Gereformeerde Oecumenische Synode (GOS) uit dat alle homoseksuele praktijk
32 als zonde is aan te merken. Dit is voor De Jong aanleiding om zich opnieuw met het onderwerp
homoseksualiteit bezig te houden.¹⁰ Enerzijds benadrukt hij dat homoseksualiteit een deviant is,
34 anderzijds legt hij grote nadruk op de solidariteit, de eenheid van het menselijk geslacht voor God.
Homoseksualiteit geeft reden tot een gezamenlijke verootmoediging. De Jong signaleert dat sinds
36 1976 de homoseksualiteit een kant is uitgegaan die hem met afschuw vervult: triomfaal en brutaal
wordt homoseksualiteit als een nieuw veld van avontuur ontsloten. Hij voelt zich met zijn benadering
38 in de buurt van Douma, zij het dat hij (De Jong) op een bepaald punt verder gaat dan Douma. Je

⁵ Opbouw, jaargang 20, nummers 28 en 29.

⁶ Opbouw, jaargang 20, nummer 38.

⁷ Opbouw, jaargang 20, nummers 39, 40 en 41.

⁸ Opbouw, jaargang 20, nummer 45.

⁹ In 2003 in een lezing voor Contrario (zie noot 13)

¹⁰ Opbouw, jaargang 24, nummers 30 en 31.

ontkomt er niet aan, aldus De Jong, de uitingen van de homoseksuele aanleg als soms bijna
2 noodzakelijk te zien en ze meer medisch dan juridisch te benaderen, gelet op de buitengewoon
sterke krachten die daarin werkzaam zijn.

4 In zijn boekje 'Trouwen, scheiden en alleen blijven'¹¹ gaat de Jong zijdelings in op het onderwerp
homoseksualiteit. Aangezien de polariteit van het mannelijk en vrouwelijk kenmerkend is voor het
6 huwelijk kan de term 'homohuwelijk' beter vermeden worden. Hij gunt homofiele mensen een
relatie met een partner, maar men moet dat geen huwelijk noemen. Het is een prothese. Vergeleken
8 met het huwelijk is een homofiele relatie behelpen, hoezeer ook mooie dingen daarin beleefd
kunnen worden. Het woord huwelijk kunnen we daarom beter reserveren voor de verbintenis tussen
10 een man en een vrouw.¹² Verderop in het boekje herhaalt De Jong deze opvatting.¹³ In dat verband
noemt hij homofilie een seksuele afwijking, zonder daarmee de homofiele mens te willen
12 diskwalificeren of te stigmatiseren. Niemand gaat immers zonder afwijkingen door het leven; we
behoren allemaal tot een beschadigde mensheid. 'Dat moet ons verootmoedigen en deze
14 verootmoediging is noodzakelijk om met allen en dus ook met de homofiele broeders en zusters
solidair te kunnen zijn.' (blz. 41).

16 Het is 2003 als De Jong een lezing houdt voor Contrario: 'Onderweg met de homoseksuele naaste'.¹⁴
Ook in deze lezing stelt De Jong dat Bijbels gezien de homoseksueel gearde mens behept is met een
18 verstoring op een vitaal gebied van het mens zijn. De homoseksuele aanleg is een deviant, geen
variant. Niet dat de homoseksuele mens meer dan anderen zondig zou zijn; wij zijn allemaal gevallen
20 mensen en iedereen kent een verstoring. Wel zit de homoseksuele mens met een extra handicap,
omdat het mannelijk-vrouwelijk tegen het centrum van het mens zijn aan ligt. De Jong kan leven met
22 het aangaan van een relatie van samenleven van twee homoseksuele broeders of zusters. Hij keurt
het niet goed, maar veroordeelt het ook niet; het is een prothese. Het homohuwelijk is voor hem een
24 brug te ver. Het huwelijk is daarvoor als instelling van God te uniek vanwege de polariteit tussen het
mannelijke en het vrouwelijke, een polariteit die de homoseksuele relatie mist. Het huwelijk is
26 geroepen om een schaduw te zijn van de verhouding tussen Christus en zijn gemeente. De
homoseksuele relatie komt daar niet aan toe; het is behelpen. Niet dat opofferende liefde een
28 huwelijksmonopolie is; prachtige, zichzelf wegcijferende liefde is niet aan het huwelijk
voorbehouden. De Jong is verder van oordeel dat een homoseksuele ambtsdrager tot onthouding
30 verplicht is om de gemeente, diep verdeeld als zij is over dit onderwerp, niet te verscheuren. Maar
ook afgezien daarvan: als we niet verder komen dan een dulden of niet veroordelen van een
32 homoseksuele relatie is dat voor het geestelijk gezag van een voorganger te weinig. Hij is vanwege
zijn ambt geroepen het offer van de onthouding te brengen. In dit verband vraagt De Jong aandacht
34 voor het vrijwillige celibaat voor hetero- en homoseksuelen als optie voor de kerk van vandaag. Het
vrijwillige celibaat om zo de wereld te laten zien dat huwelijk en seksualiteit niet het een en het al
36 zijn.

In reactie op deze artikelen is K. van der Pijl¹⁵ van mening dat De Jong niet consequent genoeg is. Dat
38 homoseksuelen erbij horen betekent volgens Van der Pijl dat zij volwaardig lid van de gemeente zijn

¹¹ Kok Voorhoeve, Kampen, 1997.

¹² 'Trouwen, scheiden en alleen blijven', Kok – Voorhoeve, Kampen, 1997; blzz. 18/19.

¹³ Idem, blzz. 40/41.

¹⁴ Te vinden via <http://www.homoindekerk.nl>. Deze lezing is ook opgenomen in Opbouw, jaargang 48, nummers 6 en 7.

¹⁵ Opbouw, jaargang 48, nummer 8.

2 en dus ook tot de ambten mogen worden toegelaten. Anders zouden zij in Gods gemeente toch een
marginale positie hebben en een christelijke gemeente mag homo's niet in de steek laten of
4 marginaliseren. Een geheel andere reactie komt van F. Vrij.¹⁶ Hij benadrukt dat God in de Bijbel
homoseksualiteit een gruwel noemt; dat mogen we niet afzwakken of geheel teniet doen. Paulus
6 zegt zoveel als dat homoseksuele omgang op zich zelf misbruik is; dat maakt het ons nagenoeg
onmogelijk om homoseksuele omgang goed te praten. Homoseksuele omgang is dan ook ernstiger
dan een afwijking of een deviant.

8 In 2010 publiceert De Jong zijn brochure 'De weg. Tien stellingen over de Bijbel'.¹⁷ De brochure is een
weergave van een door hem gehouden lezing voor een groep predikanten uit de Christelijke
10 Gereformeerde Kerken. Stelling 7 luidt: 'Er zit in de bijbel een ontwikkeling van collectief naar
individueel die ook voorbij de bijbel nog wel verder is gegaan.' De Jong illustreert deze stelling met te
12 vertellen over zijn ontwikkeling in de ontmoeting met homoseksuele broeders en zusters in
Amsterdam.¹⁸ Hij kwam tot de ontdekking dat de woorden van Paulus in Romeinen 1 niet passen op
14 hun situatie. In hun leven was geen sprake van smeerlapperij. De Jong ziet een verband tussen de
meer en meer aan de dag tredende homoseksualiteit en het onvermijdelijk voortschrijdende
16 individualiseringsproces; uit dat proces vloeit de coming out van de homoseksuelen voort. Die
coming out kende Paulus niet; dus moet onze tijd daar een antwoord op vinden, maar dan wel in
18 overeenstemming met de hoofdbedoeling van de Bijbel die in het gebod tot naastenliefde tot
uitdrukking komt. Weliswaar is de homoseksualiteit een beschadiging, maar de menselijke
20 samenleving is met vele beschadigingen behept. En juist de kerk moet stimuleren dat een ieder met
zijn of haar beschadiging en gebreken zo goed mogelijk omgaat. Wij zullen moeten leren zo gewoon
22 mogelijk met onze homoseksuele broeders en zusters om te gaan; dat zal ook hun behoefte om zich
al te nadrukkelijk te profileren doen afnemen. Het verschijnsel zelf moge dan abnormaal zijn, de
24 mensen die het betreft zijn dat niet. Er is in de samenleving een ontwikkeling van collectief naar
individueel (die overigens in de Bijbel al enigszins zichtbaar wordt); dat moet ons voorzichtig maken
26 met het toepassen van Bijbelse verboden op de hedendaagse situatie van homoseksuelen. Na de
afschaffing van de slavernij en de vrouwenemancipatie zijn nu de homoseksuelen aan de beurt. De
28 Bijbelse leer is een doorlopende weg, geen doodlopende. Dat geeft vrijmoedigheid om in de Bijbelse
verboden iets tijdgebondens, iets achterhaalds te zien. Deze regels behoeven evenwel niet geschrapt
30 te worden; een historisch lezen van de Schrift volstaat.

In zijn in 2013 verschenen boek¹⁹ gaat De Jong ook in op het thema homoseksualiteit. Hij signaleert
32 dat ook ten aanzien van dit thema het Nieuwe Testament het Oude volgt en tegelijk doorbreekt. In
beiden wordt de homoseksuele praktijk duidelijk afgewezen, maar het woord van Jezus in Matth. 19
34 reikt naar een tijd waarin over homoseksualiteit nog iets anders gezegd kan worden: figuurlijk
'gesnedenen' (waaronder homoseksuelen kunnen worden begrepen) zijn niet verachtelijk, maar
36 komen op hetzelfde niveau als de vrijwillig celibatairen te staan. (blzz. 43/44). In een aan de
homoseksualiteit gewijd excurs²⁰ wijst De Jong erop dat door de voortschrijdende individualisering
38 van onze samenleving als vanzelf de seksuele verscheidenheid (die er overigens altijd is geweest) en
daarmee ook de homoseksualiteit meer en meer aan de dag treedt. Paulus kende de huidige omvang

¹⁶ Opbouw, jaargang 48, nummer 17.

¹⁷ Door De Jong in eigen beheer uitgegeven. Ik maak gebruik van het in mijn bezit zijnde exemplaar.

¹⁸ 'De Weg', blzz. 29 t/m 35

¹⁹ 'Eén Bijbel – twee Testamenten', Van Wijnen, Franeker, 2013.

²⁰ Blzz. 45 t/m 49

van de coming-out van de homoseksuelen nog niet; die is van onze tijd. Onze tijd zal daar dan ook
2 een antwoord op moeten vinden en dat dan in overeenstemming met het gebod tot naastenliefde.
De Jong herhaalt dat de homoseksuele geaardheid een beschadiging is, een gebrek. De
4 homoseksuele mens kent niet de mogelijkheid van voortplanting en is bij de boeiende ontmoeting
tussen de twee geslachten ten diepste een buitenstaander. Een gevoelig gemis is ook dat hij zijn
6 ouders niet kan verblijden met kleinkinderen. Een gebrek dus, maar wie van ons is zonder gebreken?
Een ieder is geroepen om daarmee zo goed mogelijk om te gaan en juist de kerk moet daartoe
8 stimuleren. De Jong wijst er verder op dat in onze cultuur door de hoge vlucht die de
anticonceptietechniek genomen, de seksuele eenwording wat los is komen te staan van de
10 procreatie en vooral een genotmiddel is geworden. Dat maakt het verbod van het seksuele verkeer
aan de homoseksuele mens wat willekeurig. Waarom dan ook de pil niet verboden? Paulus heeft het
12 over de gave der onthouding; we moeten daar geen opgave der onthouding van maken. Het
homohuwelijk blijft voor de Jong een stap te ver. De homoseksuele relatie mist te veel de polariteit
14 om de relatie tussen Christus en de gemeente te kunnen afspiegelen. Men late het bij een
samenlevingscontract.

16 *P.C. van Wijk (1925 – 2011)*

In maart 1978 verschijnt een brochure van het Gereformeerd Landelijk Jeugdcomité (GLJC) onder de
18 titel 'Jeugd en seksualiteit'.²¹ In deze brochure worden door P.C. van Wijk, oprichter en voorzitter van
het GLJC, twee hoofdstukjes gewijd aan homofilie/homoseksualiteit (blzz. 52 t/m 54 en 57 t/m 58).
20 Hij benadrukt daarin het onderscheid tussen enerzijds homofilie (de gerichtheid) en anderzijds
homoseksualiteit (het actief bezig zijn). Verder merkt hij op dat we voorzichtig moeten zijn met het
22 gebruik van de Bijbel als die het heeft over homoseksualiteit; teksten staan nu eenmaal in een
bepaald verband. Op grond van Genesis 1 en 2 gelooft Van Wijk dat het verschil tussen man en
24 vrouw verbonden wordt met de seksuele beleving van man en vrouw; seksualiteit wordt door God
verbonden aan het verschil in lichaamsbouw en alles wat daarmee verbonden is. Door de zonde is
26 de harmonie verstoord en tot die verstoring hoort ook de homofilie. De verstoring hebben we
gezamenlijk bewerkt, maar homofiele mensen dragen een stuk gezamenlijke schuld met zich mee; zij
28 torsen de last van anderen. Daarom is er geen ruimte voor een hard oordeel. Verderop maakt Van
Wijk (in navolging van P.J.F. Dupuis) onderscheid tussen kernhomofilie en perifere homofilie.
30 Homoseksuele handelingen kunnen worden aangeleerd en aangewend; voor zulke mensen moet er
een weg terug kunnen zijn. Ook genezing kan soms mogelijk zijn. Van Wijk spreekt in dit verband
32 evenwel liever niet van een ziekte, maar van verstoring. Het zwaartepunt moet dan ook liggen bij het
gebed om niet toe te geven, om geen handelingen te plegen die God niet wil. Een homofiel heeft
34 hulp nodig, zoals we allemaal hulp nodig hebben. In de benadering van homofielen zal iets moeten
uitkomen van Gods reddende kracht, van zijn liefde voor zondige mensen, van zijn zachtmoedigheid
36 en barmhartigheid. We moeten de naaste zijn van homofielen.

Eind 1980²² geeft Van Wijk een zeer kritische recensie van het boekje 'Vrienden van vroeger' van
38 Johan Cavier.²³ Van Wijk heeft grote moeite met de manier waarop de schrijver vertelt over zijn
homoseksuele ervaringen en over zijn strijd om zijn homofilie te aanvaarden zonder seksueel verkeer
40 en met zijn visie op de Bijbel. Ook de wijze waarop Cavier zijn overgang van de synodaal-

²¹ Uitgave van het GLJC in samenwerking met Uitgeverij Buijten en Schipperheijn, maart 1978.

²² Opbouw, jaargang 24, nummers 46 en 47.

²³ De Vuurbaak, Groningen, 1979.

gereformeerde kerk naar de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt motiveert, kan Van Wijk niet
2 bekoren. Hij merkt verder op dat het heel eenvoudig is om vanuit eigen seksuele geaardheid een
oordeel te vellen over een homofiele vriendschap, maar we moeten oppassen om niet alles over één
4 kam te scheren. Zijn we bereid naast een homofiel te gaan staan en te erkennen dat hij of zij als
gevolg van de zonde een stuk verstoring met zich meedraagt waaraan we allen schuld hebben?
6 Harde oordelen passen niet. We kunnen pas echt christelijk over homofilie en homoseksualiteit
spreken als we bereid zijn ieders identiteit op barmhartige wijze te respecteren.

8 In reactie op een brief die Van Wijk kreeg van een moeder van een homofiele zoon stelt hij²⁴
opnieuw dat het hoog tijd wordt dat we, als we het over homofilie hebben, niet in de eerste plaats
10 gaan praten over de homofiel en wat hij of zij wel of niet mag doen, maar dat we ons allereerst gaan
afvragen of we werkelijk bereid zijn op een christelijke manier met een homofiel mee te lopen. Is het
12 niet erg dat die moeder haar naam niet genoemd wil hebben? Is het niet erg dat homofielen niet
voor hun identiteit binnen Gods gemeente durven uit te komen uit angst aan de kant te worden
14 gezet? Homofielen hebben behoefte aan een goede discussie over hun vragen; ze hebben daar ook
recht op.

16 In een volgend artikel in Opbouw²⁵ zegt Van Wijk dat het belangrijk zou kunnen zijn dat er een
gespreksgroep zou komen waarin homofielen uit de NGK met elkaar zouden kunnen spreken.
18 Kennelijk vond dit weerklank, want in november 1981 wordt onder zijn leiding een gespreksgroep
voor homofiele jongeren in samenwerking met jongeren uit de CGK gevormd; ook ds. J. Bouma,
20 predikant van de NGK van Loosdrecht, is bij dit initiatief betrokken. Deze gespreksgroep (later
'Werkgroep Homoseksualiteit in Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kring'
22 geheten) organiseert regelmatig ontmoetingen voor homofiele jongeren en publiceert de brochure
'Luisteren naar elkaar...'. In 1985 wordt openbaar dat zowel Van Wijk als Bouma in 1984 hun
24 medewerking aan de Werkgroep hebben beëindigd.²⁶ Aanleiding hiervoor is kennelijk geweest niet
alleen dat binnen de Werkgroep verschillend wordt gedacht over het verstaan van de Bijbel, maar
26 vooral ook dat enkelen binnen de Werkgroep het homoseksuele leven niet ter discussie willen stellen
en geen enkel argument willen horen waarin kritiek wordt geleverd op homoseksuele omgang. In dat
28 verband merkt Bouma op, dat hij, wanneer hij de Schrift legt naast de actuele situatie waarin men er
vaak meerdere vluchtige relaties op na houdt, steeds meer geneigd is te zeggen dat de weg van de
30 onthouding ver te verkiezen is boven de weg die vele homoseksuelen tenslotte niet blijken aan te
kunnen.²⁷ Van Wijk citeert op enig moment een brief van een homofiele jongeman die de
32 bijeenkomsten van de Werkgroep niet meer bijwoonde; deze schrijft o.a.: 'Ik ben dankbaar voor de
wijze, waarop ds. Bouma en U mij en anderen hebben geholpen. Er was een oprechte poging om
34 onze situatie te verstaan en te helpen. Het was een opluchting voor me te ervaren, dat het scherpe
geschut van Genesis 19 en Romeinen 1 eens niet in stelling werd gebracht en dat er gelovig en
36 biddend werd gezocht naar een ook voor mij begaanbare weg.'²⁸ Van de Werkgroep is na 1985 niet
veel meer vernomen.

38

²⁴ Opbouw, jaargang 25, nummers 10 en 11.

²⁵ Opbouw, jaargang 25, nummer 12.

²⁶ Opbouw, jaargang 29, nummer 46.

²⁷ Zie noot 26.

²⁸ Opbouw, jaargang 30, nummer 13.

Drs. J.M. Mudde (1958)

2 In 1998 verschijnt van de hand van drs. J.M. Mudde, predikant van de NGK van Enschede, een boekje
3 onder de titel 'Je weg vinden'.²⁹ In dit 'Werkboek Christelijke levensstijl anno 2000' probeert Mudde
4 op basis van enkele Bijbelse grondwoorden (gerechtigheid, ootmoed, liefde en trouw) een weg te
vinden door het doolhof van vragen. Ook aan het thema homofilie is een hoofdstukje gewijd.³⁰
6 Mudde is van oordeel dat in de Bijbel homoseksuele handelingen algemeen veroordeeld worden,
maar dat daarmee niet het laatste woord gesproken is. Allereerst mag niet worden uitgesloten dat
8 de huidige vorm van homofilie in de Bijbelse tijd nog niet bekend was. Bovendien spreken de Bijbelse
teksten niet over een duurzame, blijvende, homofiele relatie. Maar wat als je homofiel bent? Mudde
10 geeft dan drie mogelijke wegen aan. De eerste weg is dat iemand met een homofiele geaardheid
eerst verkent of voor hem of haar genezing is weggelegd. De tweede weg is dat er voor gekozen
12 wordt om in onthouding te leven en het levensgeluk niet in een totaalrelatie te zoeken. Maakt juist
de relatie met Jezus Christus het niet mogelijk het hoogste levensdoel te vinden in het er alleen maar
14 voor Hem te zijn, zoals bijvoorbeeld bij Paulus het geval was? Voor hen die dat om welke reden dan
ook niet kunnen opbrengen, ziet Mudde de derde weg: het aangaan van een duurzame homofiele
16 relatie in liefde en trouw. Belangrijk voor hem is dat het menselijke verlangen naar iemand om
daarmee je hele leven te delen een van de meest basale en gerechtvaardigde verlangens is, dat
18 mede dankzij de medemens die je bemint en trouw blijft een mens tot groei en bloei komt en dat het
alleen gaan door Paulus als een bijzondere gave wordt aangemerkt. De legitimatie van deze derde
20 weg ziet Mudde in het tot hun recht komen van de grondwoorden (anders dan bij bijvoorbeeld
pedofilie hoeven bij het samenleven van twee homofielen de woorden gerechtigheid, liefde en trouw
22 in het geheel niet tekort te komen) en in de tegemoetkomendheid van God (God is in zijn
barmhartigheid een God die de zwakke en machteloze mens tegemoetkomt en hem niet overvraagt).
24 Homofielen die de onthouding niet kunnen opbrengen, hoeven door deze tegemoetkomendheid van
God zichzelf om deze reden niet te verachten en te veroordelen. Gods tegemoetkomendheid houdt
26 zijn scheppingsbedoeling hoog en voorkomt tegelijk dat mensen aan zichzelf kapot gaan.

In 2007 houdt Mudde een inleiding op een gespreksmiddag van RefoAnders onder de titel 'Plaats
28 voor homofielen in de gemeente van Christus?'³¹. Als eerste voorwaarde waaraan de gemeente van
Christus moet voldoen om plaats te creëren voor homo's noemt Mudde: openheid over homofilie. Er
30 moet geen taboe op het thema als zodanig zijn en geen verkrampde sfeer rond homofilie. Maar is de
sfeer in de kerk voor homo's veilig genoeg om uit de kast te komen? Een veilige sfeer in de gemeente
32 begint niet in eerste instantie bij dominees en kerkenraden, maar thuis, bij de gemeenteleden, bij de
opvoeding. Maar als de sfeer veilig is en je bent uit de kast gekomen, hoe dan verder? De stelling
34 van Mudde is: 'De gemeente van Christus laat homo's zoveel ruimte als zij nodig hebben om zichzelf
te worden voor Gods heilig en genadig aangezicht.' Die ruimte is ongedwongen, maar niet
36 onbegrensd; aan vrijblijvende seksuele relaties (homoseksueel of heteroseksueel) kan nooit ruimte
worden gegeven. Mudde bepleit deze ruimte op grond van (zoals hij dat zelf noemt) 'een op de Bijbel
38 geënte visie op homofilie'. Uitgangspunt van zijn visie is dat het verschijnsel homofilie moet worden
beschouwd als een exponent van een door de zonde geschonden bestaan. Geen variatie dus, maar
40 een stuk gebrokenheid. Dat betekent niet dat een homofiel minder dan elk ander naar Gods beeld
geschapen is; ook zijn/haar leven is zin- en waardevol. Maar hoewel homofilie een pijnlijk raadsel

²⁹ 'Je weg vinden', Boekencentrum, Zoetermeer, 1998.

³⁰ Blzz. 102 t/m 115.

³¹ Te vinden op de website van 'Homo in de kerk'.

blijft, ziet Mudde ruimte voor een homofiele relatie als een tegemoetkomendheid, een 'barmhartige concessie'. Als redenen daarvoor voert hij eerst aan dat een homofiele relatie niet strijdig is met de Bijbelse grondwoorden gerechtigheid, liefde en trouw; deze grondwoorden kunnen ook in een homofiele relatie tot hun recht komen, ook al spoort een homofiele verbintenis in zichzelf niet met Gods scheppingsbedoeling. Als tweede reden wijst Mudde op Gods barmhartigheid waarin Hij de kwetsbare en machteloze mens tegemoet komt. God overvraagt de mens niet, maar houdt rekening met de menselijke onmacht en draagkracht. Tenslotte noemt Mudde het meest basale en gerechtvaardigde verlangen naar iemand om daarmee het hele leven te delen. Zo mag de mens (Adam) die met God wandelt, nog meer mens worden dankzij een medemens (Eva) met wie hij één mag zijn. Ook voor samenlevende homo's moet dus plaats zijn in de gemeente van Christus; dat ligt in de lijn van Gods tegemoetkomendheid. Deze houdt Gods scheppingsbedoeling hoog en voorkomt tegelijkertijd dat mensen aan elkaar of zichzelf kapot gaan. Homoseksuelen voor wie de homofiele gevoelens een onvervreemdbaar deel van hun persoonlijkheid blijken te zijn en die er niet in hun geweten van overtuigd zijn dat een homorelatie werkelijk tegen Gods wil is en die iemand vinden die helemaal bij hen past, mogen met die ander hun weg in vrede gaan.

In het Jaaroverzicht 2010 in het 'Informatieboekje 2011 voor de Nederlands Gereformeerde Kerken',³² waarvan Mudde redacteur is, besteedt hij zijdelings aandacht aan de homoseksuele relatie. Hij merkt in dat verband op (blz. 166) dat homoseksualiteit geen keuze is en dat het aangaan van een homoseksuele relatie het antwoord is op een diep en ook vanuit Bijbels oogpunt rechtmatig verlangen, dat teruggaat op de schepping zelf. Ook signaleert hij dat uit onderzoek blijkt dat homoseksuelen, zeker wanneer zij uit een gelovig milieu komen, een kwetsbare groep in de Nederlandse samenleving zijn. Gelovig zijn blijkt ook de zelfacceptatie moeilijker te maken: 25% van de religieuze homojongeren accepteert zichzelf niet. Blijkbaar staat de manier waarop we over homoseksualiteit en homoseksuelen spreken, zelfacceptatie in de weg. Hier zullen we wat mee moeten, aldus Mudde. Verderop merkt hij op dat uit een door hem binnen de NGK gehouden enquête blijkt dat bij het moment dat homoseksuele gemeenteleden een officiële relatie aangaan, geen vormen van samenkomst worden gehouden; wel wordt in een enkele gemeente voorbede gedaan (blzz. 177/178). In zijn bespreking van het Jaaroverzicht³³ merkt drs. F. Gerkema op dat hij de vraag naar de zegening van een homoseksuele relatie bij de discussie over ambt en homoseksualiteit belangrijk vindt. Het zou toch te gek zijn als er iemand op de kansel komt te staan, die in een niet-gezegende relatie leeft? Van een dergelijke zegening heeft hij vroeger wel eens gezegd: 'Hoe kun je nu het ziekelijke zegenen?', maar dat vindt Gerkema nu toch te ongenueanceerd, ook al blijft hij met vragen zitten omtrent een homoseksuele relatie.

34 *Dr. A. van der Dussen (1951)*

In maart 2003 houdt dr. A. van der Dussen, predikant van de NGK van Eindhoven en toentertijd als studiebegeleider verbonden aan de Theologische StudieBegeleiding van de NGK, een lezing voor de TSB onder de titel 'Christelijk omgaan met homoseksualiteit'³⁴. In zijn lezing zet van der Dussen zijn visie op homoseksualiteit in vanuit de relatie tussen de Bijbelse norm en onze menselijke natuur. Onder verwijzing naar O'Donovan stelt hij dat een christelijke ethiek alleen goed van de grond kan

³² Uitgegeven door Buijten & Schipperheijn Motief, Amsterdam, 2011.

³³ Opbouw, jaargang 55, nummer 14.

³⁴ Deze lezing is recent gepubliceerd op de website van de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding (NGP) onder 'Studiecentrum'.

2 komen wanneer het motief van de scheppingsorde op de een of andere manier verwerkt wordt. Een
argumentatieve kracht hebben. In vergelijking met andere teksten in de Bijbel die over
4 homoseksualiteit gaan, vindt Van der Dussen dat in Romeinen 1 het duidelijkst, het meest doordacht
en wellicht ook het meest kritisch over homoseksualiteit gesproken wordt. Paulus noemt daar het
6 aangaan van homoseksuele contacten 'tegennatuurlijk'. Er is reden om Paulus hierin bij te vallen,
gelet zowel op de anatomie van man en vrouw als op de relatie tussen menselijke seksualiteit en
8 voortplanting. Beseft dient dan wel te worden dat hierbij het begrip 'tegennatuurlijk' wordt uitgelegd
als 'tegen de bedoeling van de Schepper'. Hoewel die uitleg allerminst dwingend is, is Van der Dussen
10 van mening dat Paulus dat wel bedoelt. God heeft als Schepper een zekere orde in de schepping
aangebracht en het is zaak dat wij ons daaraan houden. Homoseksuele mensen treffen evenwel in de
12 diepte van hun wezen een andere orde aan dan de polariteit mannelijk – vrouwelijk. Hun natuur
strookt niet met de natuurlijke orde en zo komen zij op een dramatische wijze klem te zitten tussen
14 natuur en natuur. Het duidelijke woord van Romeinen 1 maakt hen tot verscheurde mensen. Niet
altijd zal er overigens sprake zijn van een onveranderbare exclusief homoseksuele gerichtheid, maar
16 onloochenbaar is dat er wel degelijk mensen met een dergelijke gerichtheid zijn. Er zijn weinig
aanwijzingen dat Paulus weet had van een *onveranderlijke* homoseksuele geaardheid; verder was
18 voor hem homoseksualiteit ingebed in een door en door heidense religiositeit. Het gaat daarom niet
aan Romeinen 1 in een rechte lijn toe te passen op oprechte christenen die bij zichzelf een
20 homoseksuele geaardheid opmerken. De Bijbelteksten corresponderen niet met deze afwijkende
werkelijkheid (terwijl juist die correspondentie een must is in de ethiek). Maar de vraag is dan wel
22 hoe wij in ethiek en pastoraat normen kunnen stellen die aan beide conflicterende wetmatigheden
recht doen. Voor Van der Dussen blijft het beslissende woord dat homoseksualiteit niet naar Gods
24 bedoeling is; het is geen variant, maar een deviant (conform De Jong). Homoseksualiteit is geen
volwaardig alternatief voor heteroseksualiteit. Het zou daarom onjuist zijn je zonder meer neer te
26 leggen bij de status quo; het is zinvol om mensen die verward worden door tegenstrijdige seksuele
gevoelens naar een therapeut te verwijzen die hen kan helpen tot seksuele rijping te komen.
28 Gebleken is dat therapeutische behandeling tot resultaat kan leiden (Van der Dussen noemt daarbij
publicaties van de American Psychiatric Association (APA) en de psychiater Bob Spitzer). Maar wat als
30 christenen blijken een onveranderbare homoseksuele gerichtheid te hebben? Er zijn er die voor
seksuele onthouding kiezen. Anderen blijken op die weg hopeloos vast te lopen. Mag je dan mensen
32 binnen de christelijke gemeente via een ethisch voorschrift tot wanhoop brengen? Wordt van de
kerk niet gevraagd in haar ethiek de wetmatigheid in het leven van homoseksuele broeders en
34 zusters recht te doen? Het is, aldus Van der Dussen, voor sommige christenhomo's de goede weg om
in een vaste relatie met een partner te leven. Een dergelijke relatie is alleen maar christelijk te
36 noemen in zoverre de partners zich van hun deviatie bewust zijn en blijven. Zij moeten alert en
waakzaam blijven vragen naar de grenzen van het toelaatbare. Die relatie zou ook nooit de vorm van
38 een homohuwelijk moeten krijgen. Het blijft een verlegenheidsoplossing in de trant van de
toestemming die Naäman kreeg om te doen wat eigenlijk niet kon (2 Kon. 5 : 18). Maar wanneer die
40 verlegenheidsoplossing mensen weer hoop geeft en zij iets mogen beleven van de liefde en trouw
waardoor het leven glans krijgt, zou de kerk dan niet ootmoedig mogen zeggen 'Ga in vrede' (2 Kon.
42 5 : 19)?

44 In 2005 verschijnt een boekje van de Christelijke Gereformeerde predikant dr. B. Loonstra onder de
titel 'Hij heeft een vriend'. Daarin verdedigt hij het standpunt dat homoseksuele relaties binnen de

kerk in bepaalde situaties geaccepteerd moeten worden. In enkele artikelen in Opbouw bespreekt
2 Van der Dussen dit boekje.³⁵ Hij reageert kritisch op het centrale thema dat Loonstra hanteert,
namelijk dat God het aan de gelovigen toevertrouwt om zelf met hulp van de Geest te bepalen of iets
4 goed is of niet; de maatstaf daarvoor is dan of iets nuttig, opbouwend en niet verslavend is. Van der
Dussen bestrijdt dit; hier heb je niet genoeg aan als het gaat om een universele maatstaf ter bepaling
6 van wat goed en wat niet goed is. Ook een esthetisch accent speelt een rol: is het gaaf (Fil. 4 : 8)? En
dan moet je erkennen dat homoseksualiteit hoe dan ook 'tegennatuurlijk' is. Er zit als zodanig iets
8 gewrongens in. De menselijke seksualiteit komt niet tot haar recht. Homoseksualiteit is niet door
God bedoeld en dat gegeven is belangrijk. Daarom hebben we in de kerk reden om zowel in pastoraal
10 als in principieel opzicht blijvende verlegenheid te kennen met homorelaties. Van der Dussen is van
oordeel dat homoseksuele broeders en zusters die kiezen voor het alleen-blijven, daar werkelijk een
12 goede reden voor hebben en dat de celibataire staat serieuze overweging verdient van alle
christenhomo's en - lesbiennes. Maar wat als hun tegennatuurlijke natuur wringt, als 'Blijf alleen!'
14 voor hen een gebod vol wreedheid is en hen radeloos en wanhopig maakt? De ene verlegenheid
staat hier tegenover de andere. Daar kom je als christelijke gemeente niet echt uit. Van der Dussen
16 noemt dit de 'ethiek van de verlegenheid'. 'Je gaat een weg waar je als kerk onmogelijk enthousiast
over kunt zijn omdat er iets wringt, omdat het niet gaat zoals God het bedoeld heeft. Je hebt er een
18 bezwaard hart bij. Maar je moet toch wat?'. En als je dan na veel gebed en beraad eindelijk een
knoop doorhakt, dan moet je er ook voor gaan in het vertrouwen dat God je op die weg nabij zal zijn.
20 Blijvende verlegenheid naast rust in God die ons gebroken bestaan onvoorwaardelijke aanvaardt.

In zijn reactie³⁶ op Van der Dussen geeft ds. M. Janssens, predikant van de NGK van Utrecht, aan dat
22 hij het lastig vindt om bij homoseksualiteit de vraag te beantwoorden of het bij de schepping hoort of
een gevolg is van de zondeval. Zijn de dingen zo eenduidig te stellen? En wie bepaalt of bij
24 homoseksualiteit (bij voorbaat) de menselijke seksualiteit niet tot haar recht komt? Er ligt hier vrij
veel nadruk op het seksuele. Maar een relatie is toch veel meer dan het seksuele? Janssens stelt dat
26 de tekst uit Genesis 2 'Het is niet goed dat de mens alleen is' niet beperkt hoeft te worden tot de
man – vrouwrelatie; er staat 'de mens'. Het is niet goed dat de mens, zonder onderscheid, alleen is.
28 Mensen hebben mensen nodig, dat geldt voor ieder mens. Mag je dit wezenlijke woord aan
homofiele mensen ontzeggen? Verder vraagt Janssens zich af of de christelijke kerk in de praktijk niet
30 te weinig doet met het woord van Paulus: 'Laat ieder voor eigen besef volledig overtuigd zijn.' Dat
betekent voor hem dat ieder persoonlijk verantwoordelijk is. Binnen de christelijke gemeenschap
32 mag je elkaar bevragen en aanspreken en mag je je en moet je je soms verantwoorden voor je
leefwijze, maar dat is iets anders dan als kerk een soort van machtswoord uitspreken.

34 In januari 2012 belegt de Theologische Universiteit Kampen (Broederweg) een congres over
homoseksualiteit. Van der Dussen is een van de sprekers op het congres. Het boekje 'Open en
36 kwetsbaar'³⁷, dat naar aanleiding van dit congres verschijnt, bevat de bewerkte lezing van Van der
Dussen (blz. 71 t/m 82). Daarin noemt hij drie praktische keuzes waarvoor de kerk komt te staan als
38 zij wordt geconfronteerd met een homoseksuele relatie van christenen. Zijn zij welkom aan de
avondmaalstafel? Kunnen zij een kerkelijk ambt bekleden? Kan hun relatie kerkelijk ingezegend
40 worden? Van der Dussen benadrukt dat bij het ontwikkelen van beleid daarover in dat beleid altijd

³⁵ Opbouw, jaargang 49, nummers 17 t/m 19.

³⁶ Opbouw, jaargang 49, nummer 22.

³⁷ Uitgeverij De Vuurbaak, Barneveld, 2012.

2 Gods genade dient op te lichten en dat we in de kerk feilbaar zijn in de keuze van welk beleid dan ook.

4 Dat God genadig is betekent niet dat zijn normen aan betekenis verliezen. Het betekent wel dat de kerk gehouden is om mild te reageren wanneer van het gaan op Gods wegen teleurstellend weinig terecht komt. De kerk moet dan een houding van mededogen en barmhartigheid tonen. Christenen
6 die een homoseksuele relatie aangaan, beantwoorden daarmee niet aan Gods wil voor hun leven. Maar omdat naar het besef van velen in de huidige Westerse wereld voor de meeste homo's een
8 leven zonder seksuele relatie en in onthouding onmogelijk is vol te houden, is het beter hen in milde tegemoetkomendheid een vaste seksuele relatie in liefde en trouw te gunnen. Soms moet gekozen
10 worden voor het minste van twee kwaden. Niet onderschat moet worden in welke gewetensnood veel christelijke homoseksuelen zich bevinden. Een geloofscrisis kan daarvan het gevolg zijn. In zo'n
12 situatie is het geoorloofd en geboden hen aan de avondmaalstafel toe te laten. Tegelijkertijd zal de kerk aarzeling kennen om uit te spreken dat een homoseksuele relatie geoorloofd is. Zij zal
14 betrokkenen moeten aanspreken op hun eigen verantwoordelijkheid tegenover God en hen terzijde staan in de keuzes die zij voor Gods aangezicht maken. Daarbij is een ootmoedige houding van
16 homoseksuelen en een zekere terughoudendheid gepast vanwege de spanning tussen Gods scheppingsdoel en de gebrokenheid van ons leven, tussen recht en genade. Maar dan mogen zij ook
18 overtuigd en niet halfslachtig welkom worden geheten aan de avondmaalstafel. En voor het inzegenen van een relatie zal de kerk eerder vrijmoedigheid kunnen vinden wanneer daarom
20 gevraagd wordt vanuit ootmoed, dan wanneer dat geclaimd wordt als een vanzelfsprekendheid. Om die reden kent Van der Dussen aarzelingen om de relatie van mensen die een homohuwelijk gesloten
22 hebben, in te zegenen. Hij vraagt zich af of de kerk daarin kan meegaan zonder de spanning tussen 'genade' en 'recht' op te heffen.

24 Kerkelijke consensus over de keuzes die homoseksuelen hebben te maken, is ver te zoeken, aldus Van der Dussen. Standpunten liggen vast en het debat lijkt in een impasse terecht te komen. Naar
26 zijn mening kan deze impasse alleen doorbroken worden wanneer alle gesprekspartners zich van hun feilbaarheid bewust zijn. Ons kennen is beperkt. We moeten daarom deemoedig zijn bij het innemen
28 van een standpunt en ons hoeden voor de 'arrogantie van het goede geweten'. Elk fundamentalisme is te wantrouwen. Verder is het van belang om eerlijk en moedig vast te stellen op welke punten het
30 eigen betoog kwetsbaar is. Dat kan een hernieuwd gesprek op gang brengen. Zo vraagt Van der Dussen zich in dit verband zelf af of hij met zijn mening wel voldoende recht doet aan Schrift en
32 traditie en onbedoeld te ver meegaat met de omringende cultuur. Aan de andere kant: staat het eerder benadrukte onderscheid tussen genade en recht onbedoeld homoseksuelen toch niet in de
34 weg om zichzelf te accepteren, zeker nu het inzicht in de sterke biologische verankering van de seksuele voorkeur steeds minder bestrijding vindt en hoe langer hoe meer wijdverbreid is? Het
36 feilbaarheidsprincipe is voor Van der Dussen reden om met betrekking tot het geroepen kunnen worden tot een kerkelijk ambt zich aarzelend op te stellen. Het betreft dan niet het vinden van een
38 uitweg voor wie zich in gewetensnood bevinden. Bovendien moeten ambtsdragers een goede reputatie hebben en van onbesproken gedrag zijn. Kan daarvan bij hen die in een homoseksuele
40 relatie leven, sprake zijn als de relatie principieel wringt met Gods oorspronkelijke scheppingsdoel? En verwijderen de voorstanders zich niet erg ver van de kerkelijke traditie? Aan de andere kant: hoe
42 verhoudt het royale welkom aan de avondmaalstafel zich tot een ontzegging van het recht om een ambt te aanvaarden, ongeacht iemands kwalitatieve geschiktheid? Is dan toch geen sprake van
44 halfslachtigheid? Van der Dussen komt uiteindelijk tot de vraag of het in de huidige situatie niet

2 voorbarig is om in een homoseksuele relatie levende broeders en zusters te roepen tot een kerkelijk ambt.

A.P de Boer (1946)

4 Naar aanleiding van het door de kerkenraad van de NGK van Utrecht in 2008 genomen besluit om de
6 ambten van ouderling en diaken open te stellen voor gemeenteleden die in een homoseksuele
relatie leven (zie ook de betreffende paragraaf in hoofdstuk 2), publiceert A.P. de Boer, preses van de
Landelijke vergadering Zwolle 2007 en lid van de redactie van Opbouw, in 2009 enkele artikelen.³⁸
8 Dat de kerkenraad van Utrecht binnen de gemeente een lange weg is gegaan rond dit onderwerp is
voor De Boer geen garantie voor een goede afloop. Hij heeft zonder meer moeite met het besluit.
10 Die moeite ligt in het feit dat de NGK van Utrecht zich verwijderd van wat in de wereldwijde
evangelikale beweging, waarvan ook de NGK deel uitmaken, als Bijbelse lijn wordt gezien. Over
12 vrijwel de volle breedte van deze beweging, aldus De Boer, leeft de overtuiging dat Gods Woord geen
ruimte geeft om samenlevende homo's ambtsdrager te laten zijn. In de Bijbel is de seksuele
14 gemeenschap ingebed in de huwelijksrelatie van man en vrouw en daarom is elke andere seksuele
omgang in strijd met Gods wil voor het mensenleven. Ter adstructie hiervan wijst De Boer op Tom
16 Wright, Anglicaans bisschop en hoogleraar Nieuwe Testament, en op de Christian Reformed Church
in North America (zusterkerk van de NGK); zowel Wright als de CRC zijn in veel opzichten gericht op
18 vernieuwing, maar zijn op dit punt 'behoudend'. Als het gaat om de vraag wie in de kerk een ambt
kunnen bekleden, luistert het volgens De Boer extra nauw. Ambtsdragers moeten de schapen
20 weiden, voorkómen dat zij van de weg raken en hen voorgaan in het volgen van Jezus. Daarom stelt
de Bijbel aan hen extra eisen. Zij moeten staan voor en zich binden aan de leer van Christus die in de
22 kerk wordt verkondigd. Welnu, tot die leer behoort dat het huwelijk een instelling van God is en niet
relaties van samenwonende (homo- of hetero-) stellen. Hoe kan iemand die een homorelatie heeft,
24 die leer geloofwaardig uitdragen? De Boer betreurt ook dat de NGK van Utrecht met haar besluit een
eigen weg is gegaan zonder het oordeel van de zusterkerken te zoeken en voluit te gaan voor een
26 gezamenlijke overweging en besluitvorming. Tegelijkertijd betreurt De Boer dat het in de discussies
vaak meer gaat over wat homo's (niet) mogen doen dan over wie ze zijn. Een open houding
28 tegenover homo's combineren met een afwijzing van de homoseksuele leefwijze lijkt bijna
onmogelijk. Toch moet dat kunnen: mensen die homo zijn liefdevol aanvaarden en tegelijk ook die
30 andere dingen over hun levensstijl zeggen die de Bijbel zegt.

De artikelen van De Boer roepen tegenspraak op. Zo mist drs. J.D. Smit³⁹ bij De Boer de 'culturele
32 factor'. Daarmee bedoelt hij dat wij in onze cultuur in de loop van de tijd anders tegen
homoseksualiteit zijn gaan aankijken. Ook in de Bijbel zie je dat proces (het aankijken tegen de
34 'ontmante' in het Oude Testament en het eten van offervlees in het Nieuwe Testament). In de Bijbel
komt homoseksualiteit uitsluitend voor als expressie van goddeloosheid ('gruwel'), aldus Smit.
36 Opmerkelijk is ook dat homoseksualiteit alleen maar in collectieve verbanden ter sprake komt;
nergens is de blik gericht op de individuele homoseksueel en wat hij/zij doormaakt. Wij zien dat
38 anders, zegt Smit. Wij zien een individueel, mogelijk zeer gelovig mens, die een weg zoekt in het
leven en kijken daarbij niet alleen naar seksuele handelingen, maar leggen ook een verband met een
40 gegroeide innerlijke gerichtheid. Wij hebben een meer persoonlijk-individuele en meer zakelijke
manier van kijken, die eigen is aan onze westerse cultuur. Op grond hiervan kan gesteld worden dat

³⁸ Opbouw, jaargang 53, nummers 17 t/m 19.

³⁹ Opbouw, jaargang 53, nummers 21 en 22.

homoseksualiteit voor Paulus iets anders was dan het voor ons is. Dat wil niet zeggen dat de Bijbelse teksten over homoseksualiteit voor ons betekenisloos zijn geworden. Maar we zullen niet aan een vertaalslag ontkomen, aldus Smit. Voor hem heeft de man-vrouw relatie in het christendom een symbolisch-religieuze betekenis die een homoseksuele relatie nooit kan hebben. In onze cultuur kan homoseksualiteit allerlei vormen en oorzaken hebben; aan die pluriformiteit mag een kerkelijk ethische bezinning en de pastorale praktijk niet voorbij gaan. Er kunnen heel goede redenen zijn om de weg van onthouding in sterke overweging te geven dan wel te stimuleren genezing of bevrijding door Gods Geest te zoeken. Daarnaast hoeft de weg van de relatie in ons culturele klimaat niet te worden uitgesloten. De Bijbelse legitimatie daarvoor is dat de profeten en Jezus zelf ons dringen tot een visie op de mens, waarbij hij/zij primair als individu wordt gezien en niet als symbool van een (goddeloze) cultuur. Het is de roeping van de kerk om mensen die een weg zoeken in hun homoseksualiteit te ondersteunen vanuit het liefdegebod en het perspectief van het koninkrijk van God; daarbij gaat de Bijbel open en worden alle stemmen (ook Leviticus en Romeinen) gehoord. Ook in een homoseksuele relatie kan, aldus Smit, iets weerspiegeld worden van het koninkrijk van God. Niet zoals in een het huwelijk het geval is, maar toch óók.

M. Caan⁴⁰ benadrukt dat wij een relationele God hebben. In een relatie waarin men op de ander gericht is en zich gekend weet, wordt Christus zichtbaar. De homorelatie kan hierin een deviant op het huwelijk genoemd worden. Waar liefde woont, gebiedt de Heer zijn zegen. De Bijbel waarschuwt vooral tegen perversiteit, uitspatting gericht op kortstondig eigen genot. Caan is van mening dat de homo vanuit het perspectief van zijn gaven een volwaardige bijdrage kan leveren in ieder ambt. De kerk zou in ethische kwesties een voortrekkersrol moeten vervullen. Tien jaar geleden werd door het paarse kabinet het homohuwelijk ingesteld, een primeur in de wereld; helaas konden we als kerk slechts reactief reageren. Laten wij de bijzondere plaats die ons land in deze kwestie mondiaal inneemt, gebruiken om als kerk voorwerk te verrichten voor de wereldkerk. Caan ziet perspectief om de ambten voor homofielen open te stellen. Praktisch gezien zou het evenwel nu nog wel eens te vroeg kunnen zijn.

L. Marijs⁴¹ vindt dat De Boer selectief en eenzijdig citeert; waarom wel tegenstanders als Wright en de CRC en niet voorstanders als Rowan Williams, Jim Wallis, de United Church of Canada en de United Church of Christ in de USA genoemd? Wat de Bijbel betreft, waarom vooraf en eenzijdig verklaren dat de binding aan het Woord van God in geding is? Het ondermijnt het gesprek voordat een woord is gewisseld. In plaats van een dialoog met de kerken in landelijk verband (een heilloze weg) pleit Marijs voor het primaat van de plaatselijke kerkenraad; die is geroepen om in het hier en nu leiding te geven. De Boer is oprecht bewogen over het verdriet dat homoseksuelen werd en wordt aangedaan; dat siert hem. Maar waarom dan geen 'Bijbelse ruimte' gegeven?

Drs. G. de Lange⁴² signaleert dat met betrekking tot homoseksualiteit en de omgang met homofiele stellen de meningen onder ons verdeeld zijn en de kerkelijke praktijk uiteenloopt. Kunnen daarom wij als kerken nog wel iets met gezag brengen? De Lange vraagt zich af hoe hij als predikant in de protestantse traditie in Nederland van vandaag, waar alles mogelijk is, goede leiding kan geven op dit punt. Te midden van groeiende kerkelijke verschillen ziet hij het niet als wenselijk een positie te kiezen en die door te zetten, omdat dat eerder met macht dan met gezag gepaard gaat. Het enige

⁴⁰ Opbouw, jaargang 53, nummer 21.

⁴¹ Opbouw, jaargang 53, nummer 22.

⁴² Opbouw, jaargang 53, nummer 23

2 wat hij nog wel kan en wil doen, is naast de kansel zijn persoonlijke mening te geven over wat
3 volgens hem het beste is. Wat hem overigens bemoedigt is dat het niet onmogelijk is voor de
4 homofiele broeder of zuster om tot een eigen en goede afweging te komen en een keus te maken die
5 de instemming van de Heer heeft. De Geest wijst je de goede weg en brengt je tot de juiste
6 beslissing. Zelf ziet De Lange op grond van de Bijbel de keus voor een homoseksuele relatie als
7 zondig; voor hen is toegang tot het avondmaal dan ook niet mogelijk. Als je een andere keus maakt,
8 waarom dan ook niet ambtsdrager kunnen worden? Iets is goed of iets is kwaad; dat geldt net zo
9 goed voor ambtsdragers als voor gewone gemeenteleden. In een recent verschenen boek⁴³ heeft De
10 Lange opgemerkt dat homoseksualiteit een symptoom is van een wetteloze samenleving. 'Wanneer
kerken homoseksualiteit goedkeuren buigen ze niet langer voor God' (blz. 113).

11 De Boer⁴⁴ erkent richting Marijs dat er ook andere geluiden zijn in de evangelikale wereldkerk, maar
12 dat zijn toch uitzonderingen. Bovendien zijn de tegenvoorbeelden die Marijs aanvoert, twijfelachtig
13 (vrijzinnig, in ieder geval niet evangelikaal). Dat Marijs hem verwijt het gesprek niet open te
14 beginnen, acht De Boer niet terecht. Er is al heel veel geschreven en gestudeerd over de relatie Bijbel
15 – homoseksualiteit en hij (de Boer) is daar intensief doorheen gegaan. Dat leg je niet zomaar even af
16 en dat hoeft ook niet. Marijs en Caan lijken, aldus De Boer, hun norm te leggen in wat ze zien: een
17 liefdevol homopaar, begaafde mensen. Maar daar mag het toch niet stoppen? Waar blijft de norm
18 voor de liefde? Wat heeft God te zeggen?

19 De Boer valt Smit bij diens pleidooi voor een zorgvuldig bijbellezen en een zorgvuldige vertaalslag
20 van de Bijbel naar onze tijd. Hij erkent ook dat er verschillen zijn tussen de homoseksualiteit waar de
21 Bijbel over spreekt en de homoseksualiteit zoals we die vandaag onder christenen tegenkomen.
22 Maar, aldus De Boer, we moeten niet blijven staan bij de teksten over de homoseksuele praxis, maar
23 doorstoten naar de diepere laag in de Bijbel: de beweging van de schepping naar het Koninkrijk. Het
24 Koninkrijk streept de schepping niet weg, maar brengt die tot vervulling. Wat gezien vanuit de
25 schepping een aantasting en omkering van Gods orde vormt, kan in het licht van het Koninkrijk niet
26 een legitieme variant zijn. Verder wordt volgens De Boer de ethiek bij Smit erg subjectief. De
27 persoonlijke beleving en de Bijbel lijken bij hem gelijkwaardige partners te zijn. En met het feit dat
28 homo's die een seksuele relatie aangaan diep gelovige mensen kunnen zijn, is toch niet alles beslist?
29 Ook zoekende gelovigen kunnen dwalen en zondigen. Smit loopt volgens De Boer veel te snel uit de
30 spanning die met de omgang met Gods Woord in de gebrokenheid van het leven gegeven is.

31 De benadering van De Lange vindt De Boer te zwart-wit. Het in één ruk doorlopen van de zondige
32 keuzes van de mens naar zijn of haar plek aan de Avondmaalsafel gaat hem veel te snel. Soms heb je
33 niet de vrijmoedigheid samenlevende homo's weg te houden van de Tafel van de Heer. Ook de
34 directe doorsteek naar het ambt vindt De Boer te zwart-wit. De kerk heeft toch altijd op goede
35 gronden aan ambtsdragers extra maatstaven aangelegd? Er zijn toch tal van zaken die geen
36 verhindering zijn om aan het Avondmaal te gaan, maar waarmee iemand naar de beste overtuiging
37 van de kerk geen ambtsdrager kan zijn? En waarom wil De Lange alleen maar naast de kansel zeggen
38 hoe hij erover denkt? Waarom niet blijven meetillen aan de last om hierin als kerken samen verder te
39 komen? Ook De Lange loopt volgens De Boer te snel weg uit de spanning tussen Gods Woord en de
40 gebrokenheid van het leven. De Boer voelt zich meer thuis bij Antoine Bodar: 'Een leeuw op de

⁴³ 'Bijbelse toekomstverwachting', Uitgeverij Toetssteen, 2014.

⁴⁴ Opbouw, jaargang 53, nummer 24.

2 kansel en een lam in de biechtstoel.' Dat is niet logisch, maar de stijl van Gods Koninkrijk heeft ook
niets met logica te maken.

4 In 2014 geeft De Boer een opiniërende bespreking van een drietal boeken over christelijk geloof en
homoseksualiteit.⁴⁵ Hij juicht toe dat de drie auteurs het doorbreken van de 'cirkel van stilzwijgen'
6 door kerken én door homoseksuelen bepleiten. Ook omdat voor alle drie de Bijbel het
gezaghebbende Woord van God is, maar zij dat uitgangspunt niet simplistisch en fundamentalistisch
8 hanteren, voelt de Boer zich bij hen thuis, ook al komt een van hen tot het niet afwijzen van
homoseksuele relaties. Mooi vindt De Boer hoe bij een van de auteurs een appél op homoseksuelen
10 om zichzelf en hun homoseksueel-zijn te aanvaarden én het advies om zich seksueel te onthouden
hand in hand gaan.

Korte evaluatie

12 Ik maak enkele evaluerende opmerkingen bij hetgeen in dit hoofdstuk naar voren is gekomen.

- 14 1. Gezien het algemene gevoelen over homoseksualiteit binnen de kleinere orthodoxe kerken⁴⁶
16 is het niet echt verbazingwekkend dat door vrijwel alle bovenvermelde auteurs het
standpunt wordt ingenomen dat homoseksualiteit niet bij de goede schepping hoort; het is
18 van den beginne niet zo geweest. Alleen Janssens aarzelt; hij vindt het lastig om dat zo te
stellen. De anderen daarentegen zijn helder in hun opvatting op dit punt; zij kwalificeren
20 homoseksualiteit als 'geen variant, maar een deviant', 'een ernstige beschadiging', 'een
seksuele afwijking', 'een verstoring', 'tegennatuurlijk, want tegen de bedoeling van de
God bedoeld.
- 22 2. Met dit standpunt over homoseksualiteit hangt samen dat door die auteurs die dit
aanhangen, wordt gezegd dat homoseksuelen in eerste instantie moeten nagaan of er bij
24 hen inderdaad sprake is van een onveranderbare exclusief homoseksuele gerichtheid. Hun
wordt dan ook geadviseerd een therapie te volgen en/of te zoeken naar genezing (maar je
26 mag het wonder van de genezing niet verplicht stellen, aldus De Jong). Dat die weg niet bij
iedereen tot het gewenste resultaat zal leiden, wordt zonder meer aanvaard. Van der Dussen
28 wijst er in dit verband op dat het inzicht in de sterke biologische verankering van de
homoseksuele voorkeur steeds minder bestrijding vindt.
- 30 3. Indien de homoseksuele gerichtheid onveranderbaar blijkt, is men algemeen van mening dat
de volgende stap de weg van celibaat en seksuele onthouding is. In de Bijbel is
32 geslachtsgemeenschap immers ingebed in de huwelijksrelatie van man en vrouw en
uitdrukkelijk aan die relatie voorbehouden. Weliswaar is het merendeel van de Bijbelse
34 teksten over homoseksualiteit te relateren aan verwording en smeerlapperij (de laatste term
is van De Jong), maar het Bijbels getuigenis in met name Genesis 1 en 2 is richtinggevend
36 voor het standpunt.
- 38 4. Maar wat als homoseksuele broeders en zusters de weg van het celibaat niet kunnen
opbrengen? In die situatie geven de meeste auteurs ruimte voor een vaste homoseksuele
relatie in liefde en trouw, ook al kan een dergelijke relatie per definitie niet voldoen aan de

⁴⁵ Opbouw, jaargang 58, nummer 18.

⁴⁶ Zie hiervoor bijvoorbeeld een tweetal publicaties van het Sociaal en Cultureel Planbureau, te weten 'De aard, de daad en het Woord', Den Haag, 2010, en 'De acceptatie van homoseksualiteit door etnische en religieuze groepen in Nederland', Den Haag, 2014.

2 scheppingspolariteit van mannelijk/vrouwelijk. Voor deze ruimte worden verschillende
3 motieven aangevoerd: ter voorkoming van hoererij; twee zijn nu eenmaal beter dan één; ook
4 in een homoseksuele relatie kan iets weerspiegeld worden van het Koninkrijk van God; het
5 gerechtvaardigde en meest basale verlangen naar iemand om je leven mee te delen; de
6 milde tegemoetkomendheid van God; een concessie vanwege Gods barmhartigheid; het
7 recht doen aan de Bijbelse grondwoorden gerechtigheid, liefde en trouw. Opvallend is
8 overigens dat bij degenen die deze ruimte voorstaan, dit vrijwel steeds gepaard gaat met een
9 zekere voorzichtigheid en terughoudendheid. Er vallen dan termen als: een
10 verlegenheidsoplossing; het blijft behelpen; een prothese; geen reden om triomfaal te doen;
11 homoseksuelen moeten zich van hun deviatie bewust zijn. Maar binnen die context mag er
12 dan toch wel van een zekere vrijmoedigheid sprake zijn: homoseksuele broeders en zusters
13 mogen dan hun weg in vrede gaan.

14 Niet elke genoemde auteur geeft ruimte voor een dergelijke homoseksuele relatie; bij hen is
15 celibaat en seksuele onthouding de enig mogelijke weg. In de vorige eeuw zijn dat in ieder
16 geval Van der Kwast en Van Wijk; meer recent is dat De Lange.

- 17 5. De vraag of in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden aan de viering van het
18 avondmaal mogen deelnemen, wordt in het algemeen bevestigend beantwoord. Wie zou de
19 vrijmoedigheid hebben om gelovige broeders en zusters af te houden van de maaltijd van de
20 Heer? De Lange wijst dit evenwel uitdrukkelijk af; een homoseksuele relatie is als zonde aan
21 te merken en het volharden daarin blokkeert de gang naar het avondmaal.
- 22 6. Het homohuwelijk blijkt ook voor die auteurs die ruimte laten voor een homoseksuele relatie
23 in liefde en trouw in het algemeen een brug te ver te zijn. Als motief wordt aangevoerd dat
24 het huwelijk als instelling van God uniek is vanwege de polariteit mannelijk/vrouwelijk. Kan
25 een homoseksuele relatie wel een schaduw zijn van de verhouding tussen Christus en zijn
26 gemeente? En wordt bij het homohuwelijk de spanning tussen genade en recht niet ten
27 onrechte opgeheven? Is een homohuwelijk dan niet mogelijk, de inzegening van een
28 homoseksuele relatie dan wel het vragen van een zegen over een dergelijke relatie in het
29 midden van de gemeente wordt door enkele auteurs niet als onmogelijk gehouden.
- 30 7. De vraag of de weg naar het ambt van ouderling en diaken openstaat voor in een
31 homoseksuele relatie levende gemeenteleden wordt ook door die auteurs die ruimte laten
32 voor een dergelijke relatie in het algemeen ontkennend of aarzelend beantwoord. Als
33 redenen worden aangevoerd: aan een ambtsdrager worden in de Bijbel extra eisen gesteld;
34 aan de criteria dat een ambtsdrager een goede reputatie heeft, van onbesproken gedrag is
35 en een voorbeeld voor de gemeente, kan een in een homoseksuele relatie levend
36 gemeentelid niet voldoen; dat het huwelijk een instelling is van God kan een dergelijk
37 gemeentelid niet geloofwaardig uitdragen; voorkómen dat de gemeente wordt verscheurd;
38 het dulden dan wel niet veroordelen van een homoseksuele relatie is onvoldoende voor het
39 geestelijk gezag van een voorganger; het ambt in een dergelijke situatie openstellen is ver
40 verwijderd van de kerkelijke traditie; er is geen sprake van gewetensnood. Van der Dussen
41 signaleert overigens wel een spanning tussen het enerzijds wél toelaten tot het avondmaal
42 en anderzijds niet het ambt openstellen, maar vraagt zich wel af of het toch niet te voorbarig
43 is om nu al de ambten open te stellen.
- 44 8. Sommige auteurs doen een oproep aan alle gemeenteleden tot verootmoediging en tot
45 solidariteit met de homoseksuele broeders en zusters; iedereen heeft immers
46 beschadigingen en verstoringen. Zij dragen een stuk gezamenlijke schuld met zich mee en

2 dus is er geen reden om hard over hen te oordelen. De homoseksuele broeder en zuster is
3 onze naaste en wij moeten voor hen de naaste zijn. Het wordt ook belangrijk gevonden dat
4 homoseksuele broeders en zusters voor hun identiteit binnen de gemeente moeten kunnen
5 uitkomen en dat de christelijke gemeente voor hen een veilige plek is. In dit verband: uit
6 onderzoeken blijkt dat Nederland koploper is in de wereld wat betreft de acceptatie van
7 homoseksualiteit, maar dat mensen die een religie aanhangen, gemiddeld een lagere
8 tolerantie ten aanzien van homoseksualiteit vertonen⁴⁷. Ook blijkt dat juist gereformeerden
9 en gelovigen uit de evangelische stroming relatief negatiever zijn in hun opvattingen over
10 homoseksualiteit en dat met name homoseksueel gedrag bij hen op veel afkeuring kan
11 rekenen.⁴⁸

- 12 9. Opvallend is dat er minder tegenstanders van een vaste homoseksuele relatie in liefde en
13 trouw in het kerkelijke publieke debat aan het woord komen dan voorstanders. Het is de
14 vraag wat hiervan de reden zou kunnen zijn. Zijn zij om welke reden dan ook minder geneigd
15 hun stem te laten horen? Zijn zij binnen het corps van de publieke opiniemakers (vaak
16 predikanten) minder vertegenwoordigd? Of zijn er gewoon minder tegenstanders?

16 Hoofdstuk 2. Homoseksualiteit op bovenplaatselijk niveau

*De zaak 'Ganzevoort'*⁴⁹

18 Dr. R.R. Ganzevoort, predikant van de NGK van Doorn, aanvaardt in 1997 een benoeming als docent
19 praktische theologie aan de THUK in Kampen. In verband daarmee wordt hij per 1 september 1997
20 predikant met een bijzondere opdracht als bedoeld in artikel 11 van het Akkoord van Kerkelijk
21 Samenleven en behoudt hij de titel van predikant binnen de NGK onder de ambtelijke
22 verantwoordelijkheid van de kerkenraad van de NGK van Doorn. In februari 2003 maakt Ganzevoort
23 aan de kerkenraad van de NGK van Doorn melding van het feit dat hij is overgegaan tot een
24 homoseksuele samenlevingsvorm. In gesprekken en een briefwisseling tussen Ganzevoort en de
25 kerkenraad blijkt dat zijn besluit onomkeerbaar is. Omdat de kerkenraad van mening is dat
26 Ganzevoort door het aangaan van een homoseksuele relatie de gemeente van Doorn niet langer kan
27 dienen en Ganzevoort niet bereid blijkt vrijwillig terug te treden, besluit de kerkenraad de bevoegde
28 regionale vergadering te verzoeken goedkeuring te hechten aan een aan Ganzevoort te verlenen
29 ontslag. Als reden voor zijn standpunt voert de kerkenraad aan dat Ganzevoort door het aangaan van
30 een homoseksuele relatie niet langer 'onbesproken' en een 'voorbeeld voor de kudde' is en zijn
31 gezag als predikant ter discussie zal staan. Acceptatie van de homoseksuele levensvorm bij
32 ambtsdragers zal leiden tot verscheurdheid binnen de gemeenten. De kerkenraad merkt verder op te
33 beseffen dat er onder christenen verschillend wordt gedacht over de homoseksuele levenswijze. De
34 Bijbel gebruikt zware woorden ('gruwel', 'tegennatuurlijk', 'schandelijk'), al hoeft daarmee niet alles
35 gezegd te zijn over homoseksualiteit en de plaats van homo's in de gemeente van Christus. Duidelijk
36 is wel dat mensen met recht bezwaren kunnen hebben tegen de homoseksuele relatie van
37 Ganzevoort, bezwaren die ook door de kerkenraad worden gedeeld. Het verder als predikant laten
38 functioneren van Ganzevoort zonder dat er door de kerken gezamenlijk gezocht is naar een werkelijk

⁴⁷ 'Niet te ver uit de kast', Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, 2012, blz. 9 en 18.

⁴⁸ 'De acceptatie van homoseksualiteit door etnische en religieuze groepen in Nederland', Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, 2014, blz. 10.

⁴⁹ Voor dit onderdeel heb ik gebruik gemaakt van enkele mij ter beschikking gestelde stukken.

2 Bijbelse basis waarop dat eventueel gebeuren kan, dreigt het gezag van de Bijbel te ondermijnen. De
aard van het gezag van de Schrift is hier in het geding, aldus de kerkenraad.

4 In 2005 spreekt de Regionale Vergadering Utrecht uit dat het onwenselijk is dat een predikant van de
NGK homoseksueel samenleeft en daarom het ontslag van Ganzevoort goed te keuren. Als
6 motivering wordt aangevoerd dat, aangezien op dit moment geen consensus bestaat als het gaat om
de (pastorale) omgang met in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden, iemand die voor
8 deze staat van leven heeft gekozen niet met vrucht als ambtsdrager in een gemeente kan werken; er
is immers geen sprake van 'onbesproken gedrag'. Een predikant heeft een ambt dat de plaatselijke
10 gemeente overstijgt; voor zijn functioneren is het nodig dat hij in de breedte van de kerken aanvaard
wordt. Hieraan kan in de gegeven situatie met betrekking tot Ganzevoort niet worden voldaan. De
12 Regionale Vergadering constateert niet toe te komen aan de vraag of de handelwijze van Ganzevoort
al of niet tuchtwaardig in de zin van artikel 30 van het AKS is. Overigens heeft de kerkenraad van
14 Doorn in een eerder stadium aan Ganzevoort doen weten dat er in zijn optiek sprake is van tot een
ontslag aanleiding gevende gewichtige redenen, niet van tuchtwaardige redenen. Ganzevoort besluit
niet tegen de uitspraak van de Regionale Vergadering in beroep te gaan.⁵⁰

16 *Een pastorale handreiking?*

Op de tafel van de Landelijke Vergadering Zwolle 2007 ligt een voorstel van de NGK van Oegstgeest
18 om een commissie in te stellen die de kerken moet dienen met een pastorale handreiking over
homoseksualiteit. Een dergelijke handreiking heeft als doel de kerken steun te bieden bij het
20 verantwoord omgaan met homoseksuele gemeenteleden en met vragen rond homoseksuele relaties
in de gemeente. Oegstgeest noemt in dat verband het formuleren en onderbouwen van ethische
22 richtlijnen, gedachtevorming over welke Bijbels verantwoorde ruimte er is voor verschillen in beleid
binnen de NGK en hoe met verschillen binnen een lokale gemeente kan worden omgegaan en het
24 bijdragen aan de bevordering van een als veilig en open ervaren klimaat voor homoseksuele
gemeenteleden.⁵¹ De LV blijkt verdeeld over dit voorstel. Enerzijds wordt het voorstel ondersteund
26 (en dan graag een handreiking in samenspraak met de GKv en de CGK), anderzijds wordt een
handreiking onwenselijk en onmogelijk geacht (zorg over een sjibboethkarakter van een
28 handreiking; kerkrechtelijke betekenis van een handreiking is onduidelijk; verantwoordelijkheid ligt
in de eerste plaats bij de plaatselijke gemeenten; een handreiking zorgt nog niet voor goede
30 pastorale vaardigheden; bij pastoraat past geen strakke uniforme landelijke gedragslijn). Uiteindelijk
wordt met grote meerderheid besloten tot het doen ontwikkelen en actueel houden van een website
32 die de plaatselijke kerken kan helpen om te komen tot een verantwoorde visie op homoseksualiteit
en tot een christelijke omgang met homoseksuele gemeenteleden, recht doet aan de verschillen van
34 inzicht binnen de kerken alsmede toegang geeft tot wat binnen de NGK en in andere verwante
kerken en daarbuiten al aan materiaal beschikbaar is.⁵² Op 1 juni 2010 is als samenwerkingsproject
36 van de NGK en de GKv de website 'Homoindekerk.nl' van start gegaan (van CGK-zijde heeft men
afgezien van deelname). De website heeft ten doel plaatselijke kerken een pastorale handreiking bij
38 de omgang met homoseksuele gemeenteleden te bieden. De redactie (paritair samengesteld uit
leden van de NGK en van de GKv) wil met de website recht doen aan de verschillen van mening die er
40 binnen de gereformeerde kerken over homoseksualiteit bestaan. Gezamenlijk luisteren naar Gods

⁵⁰ Opbouw, jaargang 49, nummer 19.

⁵¹ Opbouw, jaargang 50, nummer 9.

⁵² Acta LV NGK Zwolle 2005 en 2007, agendapunten 42 en 99.

2 Woord en groei in eenheid van inzicht en houding worden daarbij belangrijke uitgangspunten
genoemd.⁵³ Van NGK-zijde zitten A.P. de Boer en ds. H. G. Schaeffer in de redactie.

Bezwaarschrift van W.H. Ros

4 Op de agenda van de LV Zwolle 2007 staat ook nog de behandeling van het bezwaarschrift van W.H.
6 Ros te Zwolle met betrekking tot een besluit van de kerkenraad van de NGK Zwolle II over de
pastorale praktijk ten aanzien van homoseksuele gemeenteleden. Deze kerkenraad had in 2004
8 besloten vast te houden aan de monogame huwelijksrelatie tussen man en vrouw als norm voor
verklaring, pastoraat en onderwijs en bij homoseksuele gemeenteleden aan te dringen op
10 seksuele onthouding. Tegelijkertijd besloot de kerkenraad ruimte te bieden aan homoseksuelen voor
wie de weg van seksuele onthouding menselijkerwijs onbegaanbaar is en die ervan overtuigd zijn dat
12 zij voor Gods aangezicht een monogame relatie in liefde en trouw kunnen aangaan en onderhouden.
Dezen worden niet afgehouden van het avondmaal, maar kunnen geen ambt vervullen en hun relatie
14 wordt niet kerkelijk ingezegend. Ros is van oordeel dat dit besluit niet strookt met vele Bijbelse
uitspraken en gegevens over een homofiele praktijk. Onreine praktijken mogen niet worden
aanvaard en in Gods heilige tegenwoordigheid worden gebracht. Het beroepschrift van Ros tegen dit
16 besluit was door de Regionale Vergadering Enschede-Zwolle afgewezen; Ros was vervolgens
daartegen in beroep gegaan bij de LV. De LV besluit op kerkrechtelijke gronden het bezwaarschrift
18 van Ros niet ontvankelijk te verklaren.⁵⁴ Aan een inhoudelijke behandeling van de bezwaren van Ros
komt de LV derhalve niet toe.

20 *Openstelling van de ambten in Utrecht*⁵⁵

In de loop van 2008 besluit de kerkenraad van de NGK van Utrecht de ambten van ouderling en
22 diaken open te stellen voor in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden. De kerkenraad is
daarbij niet over één nacht ijs gegaan. Er zijn twee ochtenddiensten aan het onderwerp gewijd en er
24 zijn gemeentelijke bijeenkomsten geweest met o.a. sprekers van buiten de gemeente (een NGK-
predikant en mensen van Different en Contrario). Alles afwegende, ziet de kerkenraad geen
26 principiële reden om bij voorbaat in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden van het ambt
uit te sluiten. Hij noemt daarvoor drie overwegingen. De eerste is dat je het Bijbelse verbod op
28 homoseksualiteit, dat gekoppeld is aan heidendom en decadentie, niet zonder meer kunt
overplaatsen naar christenen die in alle oprechtheid Gods wil zoeken in hun leven. Vervolgens, dat je
30 niet zonder meer kunt zeggen dat de teksten over 'man en vrouw' in Genesis 1 en 2 alleen bedoeld
zijn tot fundering van het huwelijk tussen man en vrouw. Ze hebben meer inhoud. Ook geeft de
32 Bijbel niet een helder verbod aan homoseksuelen om een relatie aan te gaan. Het wordt aan onze
eigen verantwoordelijkheid overgelaten. De laatste overweging van de kerkenraad is dat de
34 gemeente een veilige plek moet zijn voor allen die Christus zoeken te volgen. Dat geldt dan zowel
voor bewust celibitair levende homoseksuelen als voor hen die ervan overtuigd zijn dat ze van
36 Godswege ruimte krijgen voor het aangaan van een homoseksuele relatie.

Voor de kerkenraad is het niet ondubbelzinnig duidelijk dat het in trouw leven in een homoseksuele
38 relatie zondig is. En dan volgt daaruit dat het bij voorbaat passeren van in een homoseksuele relatie

⁵³ Opbouw, jaargang 54, nummer 12.

⁵⁴ Opbouw, jaargang 50, nummer 24.

⁵⁵ Ik maak voor deze paragraaf gebruik van de mij door de scriba van de NGK van Utrecht ter beschikking gestelde stukken.

levende gemeenteleden voor de ambten niet strookt met het elkaar aanvaarden binnen de
2 christelijke gemeente. Tenslotte merkt de kerkenraad op dat het voor besluitvorming en uitvoering
belangrijk is om te letten op het draagvlak van de gemeente. Toch, hoe belangrijk ook, kan het in
4 sommige omstandigheden, gezien de verantwoordelijkheid van de kerkenraad, niet doorslaggevend
zijn.

6 *Doop in Emmeloord*

Blijkens mededelingen in de kerkelijke pers⁵⁶ wordt in april 2010 in de NGK van Emmeloord een kind
8 gedoopt dat geboren is binnen een lesbische relatie. Het kind is verwekt door kunstmatige
inseminatie. De moeder van het kind is belijdend lid van de gemeente van Emmeloord. Bezinning
10 binnen de kerkenraad en een advies van een commissie uit de regio Kampen hebben tot het
unanieme standpunt van de kerkenraad geleid dat de doop niet aan het kind onthouden mag
12 worden. Kinderen van een of meer gelovige ouders maken immers vanaf de geboorte deel uit van
het Koninkrijk van God; de doop is daar het teken en zegel van. De kerkenraad trekt een parallel met
14 andere bijzondere doopaanvragen die in de gereformeerde kerken altijd zijn gehonoreerd, ook als er
moeite bestaat met de voorgeschiedenis dan wel de relatie waarbinnen het kind is geboren
16 principieel wordt afgewezen. In de betreffende situatie had de kerkenraad geweigerd het huwelijk
van de beide partners in te zegenen en heeft hij ook de kunstmatige donorinseminatie afgewezen als
18 zijnde niet naar Gods wil. Volgens de voorzitter van de kerkenraad staat de doop los van het
standpunt van de kerkenraad over homoseksualiteit.

20 *De Idaho-verklaring*

In de loop van 2010 ontvangen de NGK het verzoek om samen met andere kerken mee te werken
22 aan het tot stand komen van een verklaring tegen geweld tegen homoseksuelen. Hoewel er redenen
zijn om niet op dit verzoek in te gaan (de NGK zijn niet zo geporteerd voor het tekenen van allerlei
24 verklaringen over politieke en maatschappelijk onderwerpen; bovendien is het COC betrokken bij de
uitnodiging), wordt toch besloten het verzoek te honoreren. Het wordt belangrijk gevonden om mee
26 te kunnen doen aan een geestelijk getoonzet protest tegen het kwaad van toenemend fysiek en
verbaal geweld tegen homo's, een kwaad dat kerken en christenen vanuit Gods Woord nadrukkelijk
28 ook als zodanig moeten benoemen. Wanneer (ook) orthodoxe kerken zich publiekelijk uitspreken
tegen dat kwaad is dat waardevol. Namens de NGK nemen A.P. de Boer en drs. J.M. Mudde aan de
30 gesprekken met de vertegenwoordigers van de andere gremia deel en, daartoe gemachtigd door de
LV Houten 2010 – 2011, stemmen zij in met de eindtekst van de verklaring, die op 17 mei 2011 wordt
32 gepubliceerd. Ondanks inspanningen van de zijde van de NGK blijkt voor de GKv en de CGK de
betrokkenheid van het COC een blokkade om aan de totstandkoming van de verklaring mee te
34 werken.⁵⁷ In de verklaring wordt uitdrukkelijk opgemerkt dat de ondertekenaars niet in alle
opzichten gelijk denken over homoseksualiteit, maar dat zij wel één zijn in het geloof dat de mens
36 geschapen is naar het beeld van God en kostbaar is in zijn ogen. 'Daarom moeten mensen waardig
met elkaar omgaan – respectvol, vreedzaam en liefdevol - en is geweld tegen homoseksuelen, in
38 welke vorm dan ook, uit den boze.'⁵⁸

⁵⁶ Opbouw 54, nummer 9 en Nederlands Dagblad d.d. 20 april 2010.

⁵⁷ Opbouw, jaargang 55, nummer 11.

⁵⁸ De tekst van de kerkelijke verklaring is te vinden op www.Idahonederland.nl.

Overigens blijkt niet iedereen binnen de NGK zonder meer gecharmeerd van het namens de NGK ondertekenen van de Idaho-verklaring. Zo vraagt H.J. van Rhee, directeur van Tot Heil des Volks, zich af of het niet verstandiger zou zijn dat de drie kleine orthodoxe kerken eerst eens een verklaring zouden tekenen tegen het 'modernistische theologische geweld tegen Bijbelteksten'; de Bijbel is immers op het punt van de homoseksuele levensstijl niet voor tweeërlei uitleg vatbaar.⁵⁹ Het feit dat de ondertekening van de verklaring op 17 mei ('de internationale dag tegen de homofobie') plaatsvindt, brengt volgens Van Rhee met zich mee dat de inhoudelijk op zich juiste verklaring het karakter krijgt van een verklaring tegen elk afwijzen van de homoseksuele levensstijl. Dat de NGK de verklaring (anders dan de GKv en de CGK) ondertekenen, noemt van Rhee 'naïef'.⁶⁰

10 *Een studiecommissie*

Op de tafel van de LV Houten 2010/2011 lagen diverse verzoeken naar aanleiding van het door de NGK van Utrecht genomen principebesluit om in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden toe te laten tot de ambten van ouderling en diaken. De verzoeken variëren van de vraag om hulp bij het verstaan van de Bijbel over homoseksualiteit en ambt, het doen van een uitspraak of het op Bijbelse gronden toelaatbaar is om praktiserende homoseksuele broeders en zusters tot het ambt toe te laten, het doen van een landelijke uitspraak inzake de bediening van doop en avondmaal aan en het doen van openbare geloofsbelijdenis door (praktiserende) homoseksuele broeders en zusters (de NGK van Urk) tot het benoemen van een studiecommissie. Na uitvoerige bespreking besluit de LV bij meerderheid van stemmen een commissie te benoemen met de opdracht antwoord te geven op de vraag, welke weg Gods Woord wijst inzake het roepen van gemeenteleden die een homoseksuele relatie hebben, tot het ambt van ouderling of diaken. In de overwegingen bij dit besluit wordt opgemerkt dat het de opdracht van de kerken is om rond belangrijke vragen elkaar te zoeken en te dienen in het verstaan van de Schrift. Als de kerken elkaar toestaan zonder gezamenlijk onderzoek een kerkelijk ambt open te stellen voor in een homoseksuele relatie levende gemeenteleden, dreigt dat het gezag van Gods Woord binnen de kerken te ondermijnen. Omdat de relatie tussen de homoseksuele broeders en zusters en de kerken in veel gevallen beladen is, is het van groot belang in alle fijngevoeligheid en met grote zorgvuldigheid naar antwoorden te zoeken op vragen omtrent hun rol en positie in de gemeente van Christus. Verder wordt overwogen dat het gewenst is de studie in samenwerking met de GKv en de CGK te verrichten. Aan het verzoek van de NGK van Urk (zie hiervoor) wordt niet voldaan; deze gemeente wordt gestimuleerd allereerst met de zusterkerken in de regio het gesprek over de kennelijk bij de gemeente levende vragen en zorgen te zoeken. Naar aanleiding van een afwijzende reactie vanuit de GKv wordt later besloten de studiecommissie te laten bestaan uit leden van de NGK en daarnaast een klankbordgroep te vormen bestaande uit leden van de GKv en zo mogelijk de CGK.

Hoofdstuk 3. Homoseksualiteit op plaatselijk niveau

36 Zoals al eerder opgemerkt, is het onmogelijk om een compleet overzicht te geven van hoe er op het
niveau van de plaatselijke kerken werd en wordt aangekeken tegen homoseksualiteit. Het beeld dat
38 ik in dit hoofdstuk probeer te schetsen, kan dan ook niet anders dan fragmentarisch zijn. Maar het
geeft in ieder geval een indruk.

⁵⁹ Zie www.habakuk.nu/opinies/item/1409-kerken-in-verlegenheid.

⁶⁰ Zie www.habakuk.nu/opinies/item/2955-slim-woordenspel-homobeweging.

In de beginperiode van de NGK

2 In de zeventiger jaren van de vorige eeuw blijkt het onderwerp homoseksualiteit ook in Nederlands
4 Gereformeerde kring aandacht te krijgen. Voor zover ik kan nagaan is H. de Jong de eerste die het
6 onderwerp uitgebreid ter sprake brengt (zie hoofdstuk 1). Hij heeft zelf aangegeven dat hij in het
8 pastoraat in Amsterdam homoseksuele broeders en zusters ontmoette, die meestal van het
10 platteland met zijn sterke sociale controle naar de grote stad waren getrokken.⁶¹ Opvallend is dat hij
enerzijds homoseksualiteit duidelijk kwalificeert als een deviant, een afwijking, maar anderzijds wel
ruimte ziet voor het aangaan van een vaste homoseksuele relatie. Binnen de NGK is dat een geluid
dat zeker in die jaren afwijkt van de doorsnee-opvatting binnen de NGK; het is dan ook te begrijpen
dat de stellingname van De Jong tegenstand oproept.

Een tweede 'voorloper' binnen de NGK is zeker P.C. van Wijk die in de tweede helft van de zeventiger
12 jaren onder de vlag van het GLJC het thema 'man-vrouw-seksualiteit' op de agenda van de jongeren
van de kerk zet en daarbij het onderwerp homoseksualiteit niet schuwt. Anders dan De Jong ziet hij
14 evenwel geen legitieme plek voor een homoseksuele relatie. Zijn bijdragen aan het gesprek zijn
vooral doortrokken van oproepen om werkelijk naast de homoseksuele mens te gaan staan, diens
16 identiteit te respecteren en daarbij iets te laten zien van Gods liefde voor zondige mensen, van zijn
zachtmoedigheid en barmhartigheid. Deze oproepen spreken des te meer als we beseffen dat de
18 homoseksuele mens zeker in kerkelijke kring (ook?) nog veelal onder de radar blijft. Een moeder van
een homoseksuele zoon die een brief aan Van Wijk schrijft, wil haar naam niet genoemd hebben en
20 homoseksuele mensen durven lang niet altijd voor hun identiteit uit te komen uit angst in de
gemeente aan de kant te worden gezet. En wat de jongeren zelf betreft, uit een in 1977 onder hen
22 gehouden enquête blijkt dat 75% homoseksualiteit niet normaal vindt, 58% vindt het een afwijking,
48% vindt het een ziekte, 43% vindt het een zonde en 25% vindt het vies. Ook blijkt dat jongeren in
24 het algemeen over homoseksualiteit weinig Bijbelkennis hebben.⁶² Zouden de uitkomsten van een
onder de ouders gehouden enquête toen veel anders geweest zijn?

26 Over de visie op homoseksualiteit en over de houding binnen de NG-gemeenten jegens
homoseksuele mensen in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw zijn nauwelijks gegevens
28 voorhanden (althans bij mij). Voor zover valt na te gaan, zijn op een bepaald moment in de kerken
van Amsterdam-C en Utrecht in een relatie levende homoseksuele gemeenteleden welkom aan het
30 avondmaal; of dat ook in andere NG-gemeenten het geval was, is mij niet bekend. Mijn indruk is dat
het hier om uitzonderingen gaat. Dat lijkt te gaan veranderen na de eeuwwisseling.

32 *Toenemende ruimte voor een homoseksuele relatie*

In 2003 besluit de kerkenraad van een NG-gemeente⁶³ dat christenen die in oprechtheid de Heer
34 willen dienen en daar ook blijk van geven, welkom zijn in de gemeente en aan het avondmaal
ongeacht hun seksuele geaardheid. De keuze voor het al dan niet aangaan van een homoseksuele
36 relatie ziet de kerkenraad als een persoonlijke keuze; daarbij mag wel worden gevraagd dat alle
(Bijbelse) argumenten in de afweging zijn/worden betrokken. Een kerkelijke bevestiging van een
38 homoseksuele relatie wijst de kerkenraad af omdat hij een dergelijke relatie niet vergelijkbaar acht

⁶¹ 'Eén Bijbel – twee testamenten', blz. 45.

⁶² 'Jeugd en seksualiteit', blz. 91.

⁶³ In deze en de volgende paragraaf laat ik het noemen van de betreffende NG-gemeenten vanwege de vertrouwelijkheid van de verstrekte gegevens achterwege.

2 met het huwelijk van man en vrouw.⁶⁴ Of samenwonende homoseksuelen tot de ambten kunnen
worden toegelaten, wordt niet aangegeven.

4 In 2004 besluit de kerkenraad van een NG-gemeente dat voor homoseksuele gemeenteleden de weg
van seksuele onthouding in lijn is met de scheppingsorde en het Bijbels onderwijs. Tegelijkertijd wil
6 de kerkenraad homoseksuelen die menen dat de weg van onthouding voor hen menselijkerwijs
onbegaanbaar is en die ervan overtuigd zijn dat zij voor Gods aangezicht een monogame relatie in
8 liefde en trouw kunnen aangaan en onderhouden een veilige plek en steun bieden in de gemeente.
De kerkenraad wil hen met pastorale zorg omringen, maar roept op tot blijvend Schrift- en
zelfonderzoek om in geloof naar God toe te groeien. Een aangegane relatie zal niet kerkelijk worden
10 ingezegend en samenlevende homoseksuelen komen niet in aanmerking voor het vervullen van de
ambten binnen de gemeente.⁶⁵

12 In 2005 besluit de kerkenraad van een NG-gemeente dat de norm is dat God de mens mannelijk en
vrouwelijk heeft geschapen en dat daarom seksualiteit slechts dan goed functioneert en
14 beantwoordt aan Gods bedoeling wanneer zij een plaats heeft binnen de huwelijksrelatie van man en
vrouw. De weg van seksuele onthouding is daarom voor homoseksuele gemeenteleden naar Gods
16 wil. Indien homoseksuele gemeenteleden evenwel ervaren dat de weg van onthouding voor hen tot
onhoudbare eenzaamheid leidt en zo menselijkerwijs onbegaanbaar is en zij tot de conclusie zijn
18 gekomen dat God hen niet ontzegt om in liefde en trouw een intieme homoseksuele relatie aan te
gaan, onthoudt de kerkenraad zich van het oordeel of dat onverenigbaar is met de navolging van
20 Christus. Daarom zijn ook deze leden van harte welkom aan het avondmaal. Voor ambtelijke functies
zullen zij niet worden gevraagd.⁶⁶

22 In 2007 maakt de predikant van een NG-gemeente een notitie over homoseksualiteit in relatie met
de Bijbel en de kerk. Deze studie loopt uit op de conclusie dat in de situatie van een duurzame
24 homoseksuele relatie de weg van de analogie (met echtscheiding, scheidsbrief, ter voorkoming van
ontucht) mogelijk wel begaanbaar is, maar altijd iets van verlegenheid in zich houdt. De pastorale
26 weg houdt daarom het primaat: samen wandelen en struikelen op de weg van onthouding en
celibaat, zoeken naar alternatieven en in geval van een homoseksuele relatie pastoraat, maar geen
28 tucht of afhouding of andere kerkelijke stappen.⁶⁷

Eveneens in 2007 komt de kerkenraad van een NG-gemeente naar aanleiding van een specifieke
30 situatie van twee samenwonende homoseksuele gemeenteleden tot het besluit dat hij op basis van
het bestuderen van de Bijbel en een aantal vragen niet met zekerheid kan concluderen dat God
32 verbiedt dat mensen met homoseksuele gevoelens een duurzame monogame seksuele relatie
aangaan, maar ook niet dat God dat goedkeurt. Daarom wordt gekozen voor een pastorale wijze van
34 handelen of van overwegingen waarbij van geval tot geval met betrokkenen zal moeten worden
nagegaan hoe zij hierin hun weg met God gaan of zijn gegaan. In een duurzame relatie levende
36 homoseksuelen komen niet in aanmerking om ambtsdrager te zijn.⁶⁸

⁶⁴ Aldus het kerkenraadsbesluit van 11 februari 2003.

⁶⁵ Aldus het kerkenraadsbesluit van januari 2004.

⁶⁶ Aldus het kerkenraadsbesluit van 20 januari 2005.

⁶⁷ Aldus de studie van maart 2007.

⁶⁸ Aldus het kerkenraadsbesluit van juni 2007.

2 In 2008 spreekt de kerkenraad van een NG-gemeente uit dat voor broeders en zusters met een
4 homoseksuele geaardheid de weg van seksuele onthouding naar de wil van God is en dat hij hen
6 daarin van harte zal steunen en bemoedigen. Blijkt de weg van onthouding voor betrokkenen
8 evenwel onhoudbaar te zijn, is de kerkenraad in meerderheid van mening dat hij zich moet
10 onthouden van het oordeel of dat onverenigbaar is met de navolging van Christus en zijn deze
12 broeders en zusters daarom van harte welkom aan het avondmaal. De kerkenraad wil naast hen
staan in hun moeiten en het pastorale gesprek daarover met hen blijven voeren. Voor functies in
verklondiging, pastoraat en onderwijs zullen zij niet worden gevraagd. De kerkenraad is van oordeel
dat de norm is dat seksualiteit alleen beantwoordt aan Gods bedoeling wanneer zij plaats heeft
binnen de huwelijksrelatie van man en vrouw en zal er daarom op toezien dat een afwijkende
opvatting niet wordt uitgedragen. De kerkenraad zal ook geen medewerking verlenen aan een
kerkelijke bevestiging van een homoseksuele relatie.⁶⁹

14 De kerkenraad van een NG-gemeente is van mening dat de Bijbel niet spreekt over een
16 homoseksuele relatie in liefde en trouw. Dat moet aanleiding zijn voor terughoudendheid in het
18 oordeel. De kerkenraad prijst homoseksualiteit niet aan als levensweg, maar wanneer een
20 homoseksueel gemeentelid meent in verantwoordelijkheid tegenover God zo'n relatie te kunnen en
moeten aangaan, is een veroordeling daarvan niet op zijn plaats. De beslissing moet worden
gerekend tot iemands persoonlijke verantwoordelijkheid. Hij of zij kan volwaardig lid zijn van de
gemeente; bij benoeming voor bepaalde taken/functies kan hun leefwijze een overweging zijn, zoals
bij iedere benoeming individuele persoonlijke eigenschappen en omstandigheden een rol spelen.⁷⁰

22 In alle bovenstaande gevallen is dus met alle onderlinge nuances in hoofdzaak sprake van een
24 drieslag: (1) een homoseksuele relatie is niet naar de bedoeling van God; seksualiteit past uitsluitend
26 binnen de relatie man – vrouw; (2) de weg van onthouding voor homoseksuelen is in
overeenstemming met de wil van God zoals die blijkt uit zijn Woord; (3) blijkt deze weg evenwel
menselijkerwijs onhoudbaar te zijn, dan is een homoseksuele relatie in liefde en trouw voor Gods
aangezicht mogelijk.

Maar er klinken ook andere geluiden.

28 *Een homoseksuele relatie: een brug te ver*

30 In 2009 komt de kerkenraad van een NG-gemeente tot de conclusie dat een homoseksuele relatie
32 zondig is, omdat die ingaat tegen Gods bedoeling en tegen de ordening zoals God die heeft opgelegd.
De weg van onthouding is dus voorgeschreven. Als een homoseksuele broeder of zuster het niet kan
34 volhouden om af te zien van een seksuele relatie, dan kiest hij of zij voor een zondige levenswandel.
De gemeente heeft de taak hem of haar daarop te wijzen en met hem of haar in gesprek te blijven
36 om te komen tot een keuze van beëindiging van de relatie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat alleen
voor hen die met God breken ook een breuk met de gemeente ontstaat. Over een eventuele
afhouding van het avondmaal wordt niet expliciet gesproken.⁷¹

38 De kerkenraad van een andere NG-gemeente komt tot een soortgelijke conclusie. Als een
homoseksuele broeder of zuster het celibataire leven niet kan volhouden en er een homoseksuele

⁶⁹ Aldus het kerkenraadsbesluit van 4 juni 2008.

⁷⁰ Aldus de kerkenraadsbijdrage d.d. 28 oktober 2009.

⁷¹ Aldus 'Pastorale richtlijnen inzake huwelijk en (homo) seksualiteit' van oktober 2009.

2 relatie ontstaat, dan kiest hij of zij voor een zondige relatie. De kerkenraad heeft tot taak met hen in
gesprek te gaan en hen te laten zien dat de praktijk van hun leven strijdig is met de wil van de Heer.
4 Het wordt dan de taak van kerkenraad en gemeente deze broeders en/of zusters te begeleiden en te
proberen hen bij Christus en zijn Woord te houden. Ook hier komt een eventuele afhouding van het
avondmaal niet expliciet aan de orde.⁷²

6 In weer een andere NG-gemeente klinken dezelfde geluiden. Leidt een hechte vriendschap tot een
homoseksuele relatie, dan moeten betrokkenen zich houden aan wat de Bijbel leert, te weten dat zij
8 zich van seksualiteit dienen te onthouden. Dat kan een zware weg van zelfbeheersing zijn. Daarom
wil de kerkenraad met hen in gesprek blijven om samen een weg te zoeken die de Heer wijst. Een
10 eventuele afhouding van het avondmaal komt niet expliciet ter sprake.⁷³

12 In een door de predikant van een NG-gemeente ten behoeve van de kerkenraad geschreven
'denkstuk' wordt een homoseksuele relatie afgewezen als duidelijk in strijd met het Woord van God.
Maar wat te doen als gemeenteleden toch die weg kiezen? De Heer moet dan het voorbeeld zijn: een
14 open en verwelkomende opstelling naar iedere zondaar toe en tegelijkertijd duidelijk aangeven dat
wie achter Hem wil komen zichzelf moet verloochenen en dagelijks zijn kruis op zich moet nemen. En
16 wanneer dan wegsturen (tucht) en wanneer geduld hebben? Daarin moet de Geest ons leiden. In de
huidige (NGK-)cultuur zal de neiging meer uitgaan in de richting van geduldig zijn, maar de optie van
18 de tucht mag Bijbels gezien niet uitgesloten worden.⁷⁴

20 Geconstateerd mag worden dat, hoezeer de kerkenraden ook gekant zijn tegen een homoseksuele
relatie en deze als zondig kwalificeren, van het toepassen van de kerkelijke tucht niet of nauwelijks
sprake is.

22 Natuurlijk geeft de in deze en in de vorige paragraaf vermelde informatie geen volledig beeld van de
situatie op het grondvlak van de NGK. Daarvoor was ik te veel afhankelijk van hetgeen mij aan
24 kerkenraadsbesluiten en andere stukken ter kennis was gebracht. Na 2010 lijkt het beeld evenwel
wat duidelijker te worden.

26 *Twee enquêtes*

28 In 2010 houdt J.M. Mudde in zijn hoedanigheid van redacteur van het 'Informatieboekje 2011 voor
de Nederlands Gereformeerde Kerken' een enquête onder de plaatselijke NG-gemeenten.⁷⁵ Enkele
vragen gaan over de plaats in de gemeente van in een homoseksuele relatie van liefde en trouw
30 levende gemeenteleden. In 23 gemeenten blijken dergelijke relaties voor te komen; in alle gevallen
mogen deze leden deelnemen aan de viering van het avondmaal. In het merendeel van de gevallen
32 mogen deze leden bepaalde taken in de gemeente vervullen, maar nergens is sprake van vervulling
van het ambt. Verder blijkt dat ter gelegenheid van het aangaan van een homoseksuele relatie
34 nergens een vorm van samenkomst wordt gehouden; wel wordt in een enkele gemeente voorbede
gedaan. Volgens de enquête worden in geen enkele gemeente in een homoseksuele relatie levende
36 gemeenteleden afgehouden van het avondmaal. Een nadere toelichting daarop ontbreekt.

⁷² Aldus een besluit van de kerkenraad in 2010.

⁷³ Aldus de 'Pastorale handreiking inzake homofilie' (geen datum).

⁷⁴ Aldus 'Denkstuk homoseksualiteit' (geen datum).

⁷⁵ 'Informatieboekje 2011', blzz. 176/178.

2 In december 2011/januari 2012 heeft onze commissie ook een enquête onder de plaatselijke kerken
3 gehouden. Door 64 kerken is daarop gereageerd. De vragen en antwoorden van deze enquête zijn in
4 ons Tussenrapport d.d. 2 december 2013 opgenomen. Het blijkt dat in 28 gemeenten sprake is van in
5 een homoseksuele relatie levende gemeenteleden, dus een lichte stijging ten opzichte van 2010.
6 Interessant is dat op de vraag of er ooit een besluit is genomen met betrekking tot het al dan niet
7 aanvaarden als lid van de gemeente van broeders en zusters die een homoseksuele relatie hebben,
8 24 gemeenten hebben geantwoord een positief besluit te hebben genomen en 5 gemeenten een
9 negatief besluit. Eén kerk heeft geantwoord een afhoudend beleid te (zullen) voeren en 26 kerken
10 hebben geantwoord een dergelijk besluit niet te hebben genomen; kennelijk doet de vraag zich daar
niet voor (om welke reden dan ook).

11 Uit de enquête blijkt verder dat niet eenduidig wordt gereageerd op een vraag inzake het vervullen
12 van specifieke (niet-ambtelijke) taken in de gemeente. Soms mag het wel, soms niet. Uit de door
13 sommige kerken gegeven toelichtingen valt op te maken dat in het algemeen met betrekking tot
14 taken op het gebied van verkondiging, pastoraat en onderwijs een terughoudend beleid wordt
15 gevoerd. Het mag, maar dan wel in 'onschuldige' functies. Over toelating van samenwonende
16 homoseksuele broeders (en zusters) tot de ambten van ouderling en diaken zijn 30 kerken duidelijk:
17 Gods Woord laat dat niet toe. Voor zover er daarbij een toelichting wordt gegeven, wordt vaak
18 verwezen naar de apostolische brieven. Drie kerken zijn de tegenovergestelde mening toegedaan: je
19 kunt niet zeggen dat Gods Woord dat niet toelaat. Een aantal (8) kerken geeft aan over deze vraag in
20 gesprek te zijn; 19 kerken geven aan deze vraag niet te kunnen beantwoorden, kennelijk omdat deze
vraag bij hen (nog) niet aan de orde is geweest.

21 In de enquête is ook gevraagd of een eventueel besluit tot openstelling van de ambten voor in een
22 homoseksuele relatie levende gemeenteleden zou moeten gelden voor de volle breedte van de NGK
23 óf dat dat in de vrijheid van de plaatselijke kerken zou mogen worden gelaten. De kerken blijken
24 hierover zeer verdeeld: 14 kerken zijn voor een landelijke regeling en 16 kerken voor plaatselijke
25 vrijheid. Een relatief groot aantal kerken (29) geeft aan hierover (nog) geen standpunt te hebben
26 ingenomen.

28 Tenslotte

Naar aanleiding van het bovenstaande nog een enkele afsluitende opmerking.

30 1. Waar in de vorige eeuw het aanvaarden van een homoseksuele relatie binnen de NGK nog
31 betrekkelijk uitzonderlijk was, zie je na de eeuwwisseling een relatief forse toename. Deze
32 ontwikkeling lijkt (zeker in die mate) af te wijken van die in de andere kleine orthodoxe
33 kerken (de GKv en de CGK). Dr. A.L.Th. de Bruijne merkt in zijn nabeschuiving op het in
34 januari 2012 door de Theologische Universiteit Kampen (Broederweg) georganiseerde
35 congres over homoseksualiteit op dat predikanten uit de GKv in ruime meerderheid vast
36 bleven houden aan een variant van het klassieke standpunt. Wel bleken veel predikanten
37 een voorbehoud te maken rond de kerkelijke tucht. Waarschijnlijk, zo merkt De Bruijne op,
38 ligt het beeld bij de CGK niet veel anders. Bij de NGK lijkt dat wel het geval.⁷⁶ De vraag is hoe
dit verschil te verklaren is.

⁷⁶ 'Open en kwetsbaar', De Vuurbaak, Barneveld, 2012, blzz. 138/139

2. Een verklaring zou kunnen zijn dat de NGK meer dan de GKv (zeker in het verleden) en de CGK ontvankelijk zijn voor en beïnvloed worden door de omringende cultuur en een open oog hebben voor ontwikkelingen in de samenleving. Een daarmee samenhangende verklaring zou kunnen liggen in de manier van omgang met de Bijbel binnen de NGK. Zo noemt Mudde een luisterhouding die iets opens en ondogmatisch in zich heeft, tot op zekere hoogte kenmerkend voor de NGK. De Bijbel bevestigt immers niet alleen de bestaande dogmatische en ethische standpunten, maar opent daarnaast in elke tijd steeds weer nieuwe perspectieven en spreekt altijd weer met een frisse profetische zeggingskracht ('nieuwe en oude dingen'). Zo'n luisterhouding, aldus Mudde, vraagt om een open oog voor ontwikkelingen in de samenleving, een open oor voor de Bijbel en een open hart voor wat de Geest tegen de gemeente te zeggen heeft. Uit deze luisterhouding vloeit ruimte voort voor een open bezinning op ethische kwesties (zoals homoseksualiteit), maar het is toch vooral te doen om een bediening van het Woord waarbij in één beweging zowel de Bijbel als de eigen tijd uitgelegd worden. Dat levert een Schriftuitleg op die actueel is zonder modieus te zijn, eigentijds zonder aan Bijbelse diepgang te verliezen.⁷⁷
3. De Bruijne veronderstelt in zijn nabeschuiving dat ook in de NGK gemeenteleden gemiddeld gesproken behoudender zijn dan hun voorgangers.⁷⁸ Ik vraag mij af of deze veronderstelling juist is; in ieder geval is dat niet zonder meer uit de gegevens in dit hoofdstuk op te maken. Wat je, denk ik, wel kunt zeggen, is dat de invloed van bepaalde opiniemakers (De Jong, Mudde, Van der Dussen) duidelijk aanwijsbaar is op de op het grondvlak van de NGK genomen besluiten en dat dat ook de hierboven gesignaleerde toename van de acceptatie van homoseksuele relaties binnen de NGK voor een wellicht belangrijk gedeelte verklaart. In deze zin blijken zij zowel voorgangers als vooropgangers te zijn.

⁷⁷ Opbouw, jaargang 50, nummer 21.

⁷⁸ 'Open en kwetsbaar', blz. 139.

Bijlage 2

2 Omgang met homoseksualiteit binnen andere kerken

Jan Bouma

4 Inleiding

De commissie heeft er voor gekozen om zich breed te oriënteren en heeft geprobeerd om meningen en besluiten met betrekking tot homoseksualiteit van kerken in binnen- en buitenland in kaart te brengen. We maken als kleine Nederlands Gereformeerde kerken deel uit van de wereldkerk en het is goed om te luisteren naar de verschillende stemmen die in de loop van de geschiedenis hebben geklonken.

Sommige kerken geven de volle ruimte aan het beleven van homoseksuele gevoelens binnen een relatie en laten homoseksuele mannen en vrouwen die een relatie hebben, toe tot de ambten. Deze kerken zijn ver in de minderheid. In ons land zijn dat o.a. de kleine, vrijzinnige geloofsgemeenschappen, de Remonstrantse Broederschap, de Doopsgezinde Gemeenten en de Nederlandse Protestantenvond, maar ook de Evangelisch-Lutherse Kerk, die deel uit maakt van de Protestantse Kerk in Nederland. De grote kerken, zowel in binnen- als buitenland, die ruimte geven aan homoseksuele relaties en die ook inzegenen, hebben te maken met minderheden die zich daartegen verzetten en soms leidt dat afscheidingen o.a. in de Anglicaanse Kerk in Engeland en Schotland, en in de Episcopale Kerk in de VS. In vrijwel alle kerken waar homoseksualiteit bespreekbaar wordt gemaakt, leidt dat soms tot heftige discussies en tegenstellingen met wisselende meerderheden en minderheden. Dat blijkt ook het geval te zijn binnen de kerken van de kleine oecumene.

Het is goed en nodig om in een zaak als deze goed naar elkaar te luisteren. Elkaar te bevragen en te corrigeren. Maar ook elkaar te bemoedigen en te troosten. Dat geldt voor de kerken binnen het eigen kerkverband, maar ook voor kerken in binnen- en buitenland, met wie we ons geestelijk verbonden weten. We maken immers deel uit van de ene wereldkerk, de kerk van onze Heer Jezus Christus, hoe verschillend we soms ook zijn. Toch worden we geroepen om toe te zien op elkaar. Ook in de brieven van Paulus komen we dat onderlinge toezicht tegen. In 1 Korinthiërs 11: 16 beroept Paulus zich niet alleen op zijn eigen gezag, maar ook op dat van de zusterkerken.

Veelkleurigheid

Ook met betrekking tot dit thema kunnen we leren van het woord van de apostel Paulus uit Efeze 3,17-19: "opdat Christus door het geloof in uw harten woont en u in de liefde geworteld en gefundeerd bent, opdat u ten volle zou kunnen begrijpen, met alle heiligen, wat de breedte en lengte en diepte en hoogte is, en u de liefde van Christus zou kennen, die de kennis te boven gaat, opdat u vervuld zou worden tot heel de volheid van God." De verdeeldheid binnen de christelijke kerk lijkt eerder met dit apostolisch woord in tegenspraak te zijn dan in er mee in overeenstemming. Toch is dat niet het geval. Waar kinderen van God uit liefde tot Christus op ethische terreinen Gods wil voor het leven zoeken te verstaan, kan dat tot verschil in inzicht leiden en tegelijk is het ook een worsteling om elkaar te vinden. En elkaar op te scherpen in het verstaan van de Schriften en elkaar vast te houden op het fundament van het evangelie.

Opzet

2 De kerk is een gemeenschap van gelovigen in een steeds veranderende cultuur, waarin ook de kijk
op homoseksualiteit verandert. Hoe gaan kerken, die willen luisteren naar het Woord van God
4 daarmee om? Daar begint dit hoofdstuk mee. Vervolgens kijken we naar de ontwikkelingen die
binnen de kerken zelf hebben plaatsgevonden. We maken onderscheid tussen de kerken in ons eigen
6 land en kerken in het buitenland, waarbij we naar verhouding meer aandacht zullen geven aan de
Christian Reformed Churches in Noord-Amerika en Canada. Kerken met wie een kerkelijke relatie
8 onderhouden.

We hebben ons niet strikt beperkt tot besluiten van de kerken, maar nemen ook het voortraject
10 mee, waarin kerkelijke leiders in woord en geschrift hun mening geven over homoseksualiteit,
meningen die een belangrijke rol hebben gespeeld in het denken over en het nemen van besluiten
12 door kerkelijke vergaderingen.

Spanning

14 In elke discussie die gevoerd is, en we zien dat ook terugkeren in de rapporten en besluiten die
verschenen zijn, blijkt er een spanning te bestaan tussen enerzijds het Woord van God, dat voor alle
16 tijden geldig is en anderzijds de concrete situatie waarin mensen vandaag leven. Mensen die zich ook
niet herkennen in de situaties die in de Bijbel beschreven staan. Tussen toen en nu liggen eeuwen die
18 in het verstaan en het toepassen van Gods Woord overbrugd moeten worden. Twee verschillende
niveaus van denken ook, die elkaar niet altijd op elkaar aansluiten. Een complex gegeven, omdat
20 degenen die vanuit de Schrift komen niet blind zijn voor de mens in zijn historische en culturele
context, en degenen die in hun denken de concrete mens in zijn/haar situatie voor ogen hebben,
22 daarin recht willen doen aan het Woord van God.

Nog een spanning die we hebben opgemerkt is die tussen kerkelijke uitspraken en hoe concrete
24 mensen in de kerk daarmee omgaan. Misschien kunnen we ook zeggen, de spanning tussen theorie
en praktijk, tussen leer en leven.

Kerk en cultuur

Tussen de kerk (het christelijk geloof) en de cultuur heeft enerzijds altijd een spanning bestaan en
28 anderzijds is er sprake geweest van een wederzijdse beïnvloeding of bevruchting. In de 19^e en tot ver
in de 20^e eeuw werd onze kijk op homoseksualiteit in de samenleving in belangrijke mate bepaald
30 door de kerk i.c. de christelijke partijen. De cultuur was een "christelijke" cultuur. Hoewel
homoseksualiteit altijd aanwezig geweest is in de Nederlandse samenleving, kwam het tot een
32 wettelijk verbod op homoseksualiteit in 1911. De katholieke minister E.R.H. Regout diende daartoe
een wetsvoorstel in "*De meerderjarige, die met een minderjarige van hetzelfde geslacht, wiens*
34 *minderjarigheid hij kent of redelijkerwijs moet vermoeden, ontucht pleegt, wordt gestraft met*
gevangenis straf van ten hoogste vier jaar" (artikel 249bis), als onderdeel van de Wet tot bestrijding
36 van zedeloosheid¹. Het wetsvoorstel betreft niet alleen over homoseksualiteit. Homoseksualiteit
werd als een afwijking gezien en schadelijk voor de volksgezondheid en stond in hetzelfde rijtje als

¹ Koenders p 163

2 pornografie en prostitutie, en werd vaak gezien als pedoseksualiteit. Ook het propageren en
verhandelen van boeken over homoseksualiteit, tenzij van wetenschappelijke aard² was verboden.

4 Pas na de 2^e W.O. kwam er een kentering. Het bestrijden van homoseksualiteit riep al veel eerder
verzet op en in de jaren voor de oorlog ontstond het COC en de Schorer stichting, die zich inzetten
voor de rechten van homoseksuelen.

6 Ook nu loopt de ontwikkeling binnen de kerk parallel met de ontwikkeling binnen de cultuur. Maar
nu omgekeerd, de culturele ontwikkeling heeft invloed op het denken binnen de kerk. Met name op
8 het terrein van het pastoraat, d.w.z. op het terrein van het concrete leven.

10 De veranderende kijk op homoseksualiteit in de cultuur en in de kerk verloopt heel langzaam.
Afgezien van allerlei incidenten en extremiteiten is de aanvaarding van homoseksualiteit een
moeizaam proces. Pas in 1971 is art. 248bis afgeschaft en krijgen homoseksuelen rechten, die ook
12 voor heteroseksuelen gelden. Was het voor de 2^e W.O. ondenkbaar dat homoseksuelen hoge
posities vervulden in de maatschappij, in de politiek en op het culturele terrein, tenzij zij hun
14 homoseksualiteit verborgen hielden, vanaf de 70'er jaren komt daar verandering in en vervullen
homoseksuelen belangrijke functies in onze samenleving. En worden ook als zodanig gerespecteerd.

16 Ook binnen de kerken voltrekken zich veranderingen. Het aanbrengen van het onderscheid tussen
homoseksualiteit en homofilie heeft gezorgd voor een zekere acceptatie van de homoseksuele
18 medemens. Het mogen zijn en het niet doen is al een vorm van aanvaarding, die heel lang binnen de
christelijke kerk voor onmogelijk werd gehouden.

20 *Idaho verklaring*

Op 17 mei 2011 (International Day Against Homophobia) is een kerkelijke verklaring tegen geweld
22 tegen homoseksuelen opgesteld. Naast de Raad van Kerken, waarin een groot aantal kerken zijn
vertegenwoordigd, hebben ook de Nederlands Gereformeerde Kerken deze verklaring ondertekend³.
24 Hoewel er binnen deze kerken verschillend gedacht wordt over homoseksualiteit, "We denken niet
in alle opzichten gelijk over homoseksualiteit, maar we zijn één in het geloof dat de mens geschapen
26 is naar het beeld van God en kostbaar is in zijn ogen", wordt een krachtig pleidooi gevoerd
homoseksuelen respectvol te behandelen en wordt geweld tegen hen veroordeeld.

28 Dat ook een aantal orthodoxe kerken hun handtekening hebben gezet, hoewel zij een homoseksuele
levenswijze veroordelen, is opmerkelijk. homoseksuelen worden niet meer zo negatief bejegend als
30 dat in het verleden gebeurde op grond van Gods Woord. Dat een aantal kerken, zoals de Christelijke
Gereformeerde Kerken, de verklaring niet hebben getekend hangt samen met het feit dat daar de
32 suggestie van zou kunnen uitgaan, dat zij impliciet homoseksueel handelen zouden goedkeuren.
"Deputaten vertegenwoordiging van onze kerken die het verzoek tot ondertekening hebben
34 ontvangen, meenden dat we homogeweld niet mogen isoleren van zoveel ander geweld dat
evenzeer afkeuringswaardig is. Een tweede reden was het feit dat onze kerken met grote reserve

² Koenders p 826

³ In Opbouw jrg 55, nr 11 heeft Ad de Boer het besluit van de L.V. 9 okt 2011 verdedigd om de verklaring te ondertekenen.

2 aankijken tegen de wijze waarop één van de initiatiefnemers zich in de loop van de jaren heeft
geprofileerd in zijn strijd voor acceptatie van homoseksualiteit.”⁴

4 *Kerken in binnen- en buitenland*

6 In de volgende hoofdstukken beschrijven we hoe kerken omgaan met homoseksualiteit. In een
aantal gevallen liggen er kerkelijke besluiten, een aantal kerken bezinnen zich nog op hun positie.
8 Vervolgens gaan we uitgebreider in op de ontwikkeling binnen de twee kerken die samen met de
Evangelisch Lutherse Kerk de Protestantse Kerk in Nederland zijn gaan heten: de Nederlandse
10 Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland. In de loop van de laatste decennia heeft
zich binnen deze kerken een verandering voltrokken in het denken over homoseksualiteit. Was er
12 heel lang binnen deze beide kerken geen ruimte voor een homoseksuele relatie, nu worden
homoseksuele relaties aanvaard binnen de gemeente, nemen samenwonenden deel aan het
14 avondmaal, bekleden ze ambten en niet ambtelijke functies en worden homoseksuele relaties
gezegend. Hoe heeft dat veranderingsproces zich voltrokken? Op welke punten is men van inzicht
veranderd? Welke rol speelt de Schrift daarin en het verstaan van de Schrift, de hermeneutiek?

16 Daarna volgen we de ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden binnen de kerken van de kleine
oecumene; de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Christelijke Gereformeerde Kerken. De
18 Nederlands Gereformeerde Kerken zijn in het voorgaande hoofdstuk besproken.

Tenslotte laten we een aantal kerken in het buitenland de revue passeren en staan wat uitgebreider
20 stil bij een kerk met wie we ons geestelijke verbonden weten; de Christian Reformed Church of
North America and Canada. Een vanouds Gereformeerde immigrantenkerk. Ook binnen deze kerk
22 heeft homoseksualiteit de gemoederen lang en intensief beziggehouden. Deze kerk staat op het
standpunt dat homoseksuele relaties strijdig zijn met het Woord van God, maar hebben naast een
24 principiële stellingname, verwoord in een synode rapport uit 1973, een pastorale handleiding⁵ voor
de gemeenten ontwikkeld; hoe om te gaan met homoseksualiteit? Waarom staat deze kerk nog altijd
26 op het in de jaren '70 ingenomen standpunt? En welke rol speelt de Schrift en het verstaan van de
Schrift daarin?

28 **1. Kerken in Nederland**

De Rooms-Katholieke kerk

30 Het standpunt van de Rooms-Katholieke Kerk is niet alleen een Nederlandse aangelegenheid maar
betreft het standpunt van een wereldkerk. Binnen de Rooms-Katholieke kerk wordt het standpunt
32 over homoseksualiteit verwoord door de Congregatie voor de Geloofsleer. In 1975 verschijnt een
brief of Verklaring over enkele vraagstukken van de seksuele ethiek "*Persona Humana*", waarin het
34 standpunt van de kerk m.b.t. homoseksualiteit wordt uitgelegd. Er bestaat grote zorg omdat er
verwarring gezaaid wordt onder de gelovigen door meningen die in strijd zijn met het leergezag van
36 de kerk en daar kan en mag de kerk niet onverschillig onder blijven.

38 "De mensen van onze tijd zijn er dagelijks meer van overtuigd, dat de waardigheid en roeping van de
menselijke persoon eisen, dat zij, geleid door het licht van de rede, de vermogens en waarden die

⁴ Visiedocument Homoseksualiteit en Homoseksuele relaties 2013

⁵ Pastoral Care for Homosexual Members, 2002

2 eigen zijn aan hun natuur ontdekken, onafgebroken ontwikkelen en in hun levensgedrag omzetten
met de bedoeling dagelijks meer vooruit te kunnen gaan.”⁶

4 De leidraad voor de kerk in ethische zaken is de natuurwet: “Deze grondbeginselen, welke de
menselijke rede kan kennen, liggen besloten in de goddelijke, eeuwige, objectieve en universele wet,
6 waardoor God, volgens het raadsbesluit van zijn wijsheid en liefde, de hele wereld en de gang van de
menselijke samenleving ordent, leidt en beheerst. God maakt de mens deelachtig aan zijn wet, zodat
8 de mens onder de zachte leiding van de goddelijke voorzienigheid de onveranderlijke waarheid
steeds beter kan leren kennen.”⁷

10 “De Kerk heeft in heel de loop van haar geschiedenis altijd vastgehouden, dat bepaalde voorschriften
van de natuurwet een absolute en onveranderlijke kracht bezitten en dat de schending ervan in strijd
is met de leer en de geest van het evangelie.”⁸

12 In tegenstelling tot de constante leer van het leergezag en het zedelijk aanvoelen van het
Christenvolk zijn sommigen er in onze tijd toe gekomen - aanwijzingen van psychologische aard
14 volgend - de homoseksuele verhoudingen van bepaalde personen mild te beoordelen, ja zelfs
helemaal te verontschuldigen.

16 “Zij maken een onderscheid - dat overigens niet zonder reden gemaakt schijnt te worden - tussen
homoseksuelen wier neiging, welke uit een verkeerde opvoeding voortkomt of uit een gebrekkige
18 ontwikkeling, een gewoonte of slecht voorbeeld of andere gelijksoortige oorzaken, slechts tijdelijk
bestaat of tenminste niet ongeneeslijk is én homoseksuelen die voor altijd zo zijn wegens een
20 aangeboren drang of een geschonden constitutie waarvan men aanneemt, dat ze niet genezen kan
worden.

22 Ten aanzien van deze tweede groepering besluiten sommigen, dat hun neiging dermate natuurlijk is,
dat homoseksuele verhoudingen voor hen binnen een echte levens- en liefdesgemeenschap gelijk
24 aan het huwelijk als geoorloofd moet worden beschouwd, voor zover zij menen, dat zij een
alleenstaand leven volstrekt niet vermogen uit te houden.

26 In de Heilige Schrift worden zij als zware misvormingen veroordeeld, ja zelfs als het funeste gevolg
voorgesteld van de afwijzing van God. Dit oordeel van de Heilige Schrift laat echter niet toe te
28 besluiten, dat al degenen die aan deze misvorming lijden daardoor in persoonlijke schuld staan;
desalniettemin bewijst het, dat handelingen van homoseksualiteit naar hun intrinsieke aard
30 ongeordend zijn en op geen enkele manier ooit kunnen worden goedgekeurd.”⁹

De Katholieke Raad voor Kerk en Samenleving schreef in 1979 een nota “*Homofielen in de*
32 *Samenleving*”, waarin een meer genuanceerde opvatting doorklinkt. Homoseksuelen mogen niet
gediscrimineerd worden en de Bijbel spreekt zich niet uitdrukkelijk uit tegen homoseksualiteit “Op de
34 eerste plaats: een directe Bijbelse grond voor een oordeel over de homofiele geaardheid als zodanig
is afwezig, de Schrift onderkent een dergelijke aanleg in zijn eigenheid en onherleidbaarheid niet. Dat
36 houdt in dat een beroep op de Schrift om de homofiele geaardheid te veroordelen (en die
veroordeling in maatschappelijke discriminatie om te zetten) als misbruik van de Schrift afgewezen
38 moet worden. Op de tweede plaats: wanneer in de Schrift in afkeurende zin gesproken wordt over
homosexuele handelingen, dan lijkt het hoofdaccent te liggen op de veroordeling van misstanden,
40 waarin soms ook homoseksuele handelingen een rol spelen”¹⁰. Ook worden er een aantal
kanttekeningen geplaatst bij het Kerkelijk Leergezag. In de eerste plaats is een beroep op de

⁶ Persona Humana, par. 3

⁷ Idem

⁸ Persona Humana, par. 4

⁹ Idem, par. 8

¹⁰ Homofiele in de Samenleving, p. 15

2 natuurwet ontoereikend wanneer er sprake is van een evidente homofiele aanleg. En in de tweede
plaats de verhouding tussen aanleg en gedrag. Aanleg en gedrag moeten niet vereenzelvigd worden,
4 zodat alles wordt afgemeten aan het gedrag, en ze moeten niet ver uit elkaar worden getrokken,
zodat aanleg wel en gedrag niet aanvaard wordt.

6 In 1986 schrijft de Congregatie uit bezorgdheid over de welwillendheid waarmee over de
homoseksuele aanleg gesproken wordt in de brief "*Homosexualitatis Problema*" wat het standpunt
8 van de bisschoppen dient te zijn.

10 "Men moet daarentegen meer nauwkeurig zeggen, dat hoewel de bijzondere neiging van de
homoseksuele mens op zich geen zonde is, deze toch een min of meer sterke gerichtheid is op een in
moreel opzicht intrinsiek slecht gedrag. Daarom moet de neiging zelf als een objectieve
12 ongeregeldeheid worden beschouwd. Daarom moet bijzondere zorg en pastorale aandacht worden
besteed aan hen die deze aanleg hebben, opdat zij niet gaan menen, dat het uitleven van deze
14 gerichtheid in homoseksuele relaties een moreel aanvaardbare keuze is."¹¹

16 "Alleen in de huwelijksrelatie kan het gebruik van de geslachtelijke vermogens moreel goed zijn.
Daarom handelt iemand die zich op homoseksuele wijze gedraagt, immoreel.

18 Kiezen voor een seksuele omgang met een persoon van hetzelfde geslacht staat gelijk met de rijke
symboliek en betekenis te niet doen van het plan van de Schepper ten aanzien van de seksuele
werkelijkheid, om maar niet van de doeleinden ervan te spreken."¹²

20 Vervolgens verschijnt in 2003 weer een brief over homoseksualiteit van de Congregatie voor de
geloofsleer, waarin voorstellen m.b.t. erkenning van homoseksuele relaties worden afgewezen. Ook
22 in de RKK katechismus van 1995 wordt homoseksualiteit als in strijd met de natuurwet veroordeeld;
"Het respecteren van de wetten die in **de schepping** geschreven staan, en de verhoudingen die
24 voortvloeien **uit de natuur der dingen**, is een beginsel van wijsheid en een fundament van de moraal.
Homoseksuele handelingen sluiten de seksualiteit af als doel voor de gave van het leven. Ze komen
26 niet voort uit een ware en affectieve seksuele complementariteit."

28 De Rooms-Katholieke Kerk heeft een eenduidige visie op homoseksualiteit, gefundeerd in de
natuurwet. De Schriftgegevens geven een bevestiging van de natuurwet. Uitgangspunt is het
huwelijk, waarbij de biologische argumenten een belangrijke rol spelen. Zó heeft God de mens
30 geschapen m.h.o. op de voortplanting van het menselijk geslacht. Elke andere samenlevingsvorm is
immoreel, in strijd met de goddelijke natuurwet. De natuurwet geldt meer als biologisch dan
32 theologisch van aard te zijn.

34 Wel zal duidelijk zijn dat in de Rooms-Katholieke kerk een spanning bestaat tussen de uitspraken van
kerkelijk leergezag en de praktijk binnen de parochies. De R.K. bisschop Bonny van Antwerpen heeft
in een brief (september 2014) gepleit "om de rooms-katholieke kerkleer op het gebied van relaties en
36 seksualiteit bij de tijd te brengen".¹³ Op de in oktober 2014 gehouden bisschoppenconferentie in
Rome lijkt er in pastoraal opzicht meer oog te zijn voor homoseksuele gelovigen.

38

¹¹ *Homosexualitatis Problema*, par. 3

¹² *Idem*, par. 7

¹³ Bisschop De Korte van Groningen heeft hierin bij "de brief van zijn collega kan bijdragen aan het vinden van een balans tussen 'de kerkelijke traditie en het serieus nemen van de noden van de mensen'. *Trouw*, 12 september 2014.

De Oud-Katholieke Kerk

2 De Oud-Katholieke Kerk heeft als standpunt dat zij als kerk niet blind wil blijven voor de vraagstukken
4 en cultuur van deze tijd. Na lang overleg is uiteindelijk in 2006 besloten om gelijkslachtige relaties in
6 te zegenen. Dit is echter niet hetzelfde als het huwelijk, dat een sacrament is. Homoseksualiteit
vormt geen barrière voor participatie in het kerkelijk leven of de wijding tot diaken, priester of
bisschop. Er zijn echter momenteel nog geen homoseksuele bisschoppen in Nederland.

8 *Protestantse Kerk in Nederland (PKN)*

10 De huidige PKN heeft geen expliciete uitspraken gedaan over homoseksualiteit. Binnen de kerken die
in de PKN zijn opgegaan, de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland
en de Lutherse Kerk, zijn er wel uitspraken gedaan over het ambt en homoseksualiteit.

12

Evangelisch-Lutherse kerk in het Koninkrijk der Nederlanden

14 In het voorjaar van 1972 sprak de synode van de Evangelisch-Lutherse kerk in het Koninkrijk der
Nederlanden uit dat er volgens haar 'geen bezwaar was om homofiele mensen toe te laten tot het
16 Ambt. Bij de benoeming van een homofiele ambtsdrager dienen geen andere maatstaven te worden
aangelegd dan bij de benoeming van enige andere functionaris.'¹⁴ Dit besluit werd door de synode
18 met algemene stemmen aangenomen, op grond van het rapport van een studiegroep, dat
binnen een half jaar ter tafel lag.

20

De Nederlandse Hervormde Kerk.

22 Binnen de Nederlandse Hervormde Kerk bestaat met betrekking tot (homo)seksualiteit een grote
diversiteit aan meningen, waardoor het lastig blijkt om tot een eensluidend synodaal besluit te
24 komen. In 1952 verschijnt een herderlijk schrijven over seksualiteit, maar waarin nog niets gezegd
wordt over homoseksualiteit. Daarom wordt in 1967 een commissie "Sexualiteit en nieuwe moraal"
26 ingesteld, die pas in 1972 met een rapport komt, of beter gezegd, er liggen twee rapporten op tafel.
Een meerderheidsrapport en een minderheidsrapport. Het meerderheidsrapport (Prof. Dr. F.O. van
28 Gennep en 6 anderen) wordt door de Generale Synode verworpen, het minderheidsrapport (Prof.
Dr. P.J. Roscam Abbing en Prof. Dr. G. Th. Rothuizen) wordt aangenomen.

30 Het minderheidsrapport wordt onder de titel *Liefde en seksualiteit* als pastorale handreiking
uitgegeven en sluit nauw aan bij het herderlijk schrijven uit 1952. "Het bijbelse getuigenis is
32 fundamenteel en *maatgevend* voor de boodschap van de kerk."¹⁵ Dus ook voor het spreken over
seksualiteit. Wel dient men oog te hebben voor *heilshistorische* verschillen binnen de Bijbel, voor
34 *cultuurhistorische* verschillen en verschil in *situatie*. "Nu de concrete mens in het zicht komt,
begrijpen we ook beter dat de *situatie* waarin de mens verkeert, mede bepalend is voor wat Gods

¹⁴ De kaarten geschud? p. 30

¹⁵ Liefde en seksualiteit, p. 20

2 gebod voor hem is. Gods gebod is geen recept voor het handelen dat altijd en overal hetzelfde is.”(p. 22).

4 Maar bij alle nuanceringsen die worden aangebracht, ook in het Schriftgebruik, blijft de pastorale
6 handreiking in het spoor van 1952. De handreiking komt op voor het huwelijk als instituut, voor de
8 huwelijkstrouw, voor het beleven van de seksualiteit binnen het huwelijk. De seksualiteit heeft de
10 veilige bedding nodig van liefde en trouw aan elkaar. Heel kort gaat de pastorale handreiking in op de
homoseksualiteit. Gepleit wordt voor volwaardige aanvaarding van de homoseksuele naaste, maar
wel wordt vastgesteld dat “homoseksualiteit een afwijking is. Statistisch gezien is het een kleine
minderheid, het is tegen de natuur en ook zij zelf lijden onder hun sexueel anders gericht zijn”. (p.
71/72).

12 Bijbels gezien wordt homoseksualiteit veroordeeld. “De afwijzing is zelfs diep theologisch
14 gefundeerd” (p. 73). Toch pleit de handreiking niet alleen voor onthouding (ziet ook de weg voor
16 genezing en verandering openstaan), maar geeft ook ruimte aan een homoseksuele relatie, omdat
18 sommige lasten te zwaar zijn om alleen te dragen. “Het Evangelie kan wel oproepen tot het op zich
nemen van het kruis en het dragen daarvan; maar roept het ooit op tot het torsen van haast
ondragelijke lasten, tot het zich laten frustreren, tot het isolement dat soms tot zelfmoordneigingen
doet leiden? Paulus zelf doet immers ook niet het probleem af met de opmerking dat wie bidt om
kracht ook kracht krijgt om alles te dragen (vergelijk 1 Korinthiërs 7)?” (p. 74). “Daarom moeten wij
reëel aanvaarden dat het *compromis* zoals op zoveel levenssterreinen, ook op dit gebied niet te
vermijden is.” (p.74/75).

22 En dan wordt instemmend een uitspraak van Helmut Thielicke aangehaald: “Zelfs moeten wij zeggen
24 dat God zelf zijn gebod aanpast aan de gebrokenheid van onze menselijke levensomstandigheden....
Na de zondvloed gaat ook Gods gebod meer realistisch rekening houden met de gebrokenheid, in dit
geval met de zondigheid, van de mens en wordt allerlei toegestaan en zelfs nodig geacht van wat
vroeger verboden was (vergelijk Genesis 9: 1-7)”. (p. 75).

26 Er worden in een paar bladzijden een grote stap gezet, van een duidelijke Bijbelse afwijzing naar een
aanvaarding onder voorwaarden, maar deze stap wordt Bijbels – theologisch onvoldoende
28 verantwoord.

30 Nadat de synode het meerderheidsrapport heeft afgewezen, heeft de rapporteur van dit rapport,
van Gennep, het rapport bewerkt en uitgegeven onder de titel: *Mensen hebben mensen nodig*.
Daarin klinkt de “nieuwe moraal” door met betrekking tot het huwelijk, echtscheiding, samenwonen
32 en ook ten aanzien van homoseksualiteit.

34 In 1977 verschijnt het boekje *Een mens hoeft niet alleen te blijven*¹⁶. Het is een vervolg op het boekje
De homoseksuele naaste. (zie onder de Gereformeerde kerken).

36 Hoofdgedachte is: “het onderscheid tussen ‘geaardheid’ en ‘praxis’ is loos en onhoudbaar wijl
onmenselijk.”(p. 7).

¹⁶ een evangelische visie op homofilie, voorbereid door de Centrale Pastorale Werkgroep Homofilie
(ressortterend onder het Nationaal Centrum voor Geestelijke Volksgezondheid) en de Werkgroep Homofilie (in
het leven geroepen door de Raad van Kerken in Nederland)

2 Als het gaat om de Bijbelse noties, dan kan de schrijver (ds Jan van Veen) van het hoofdstuk 'Wat
3 zegt de Bijbel over homofilie?' daar helemaal niets mee. Hij wil van geen scheppingsordeningen
4 weten. Het als man – vrouw geschapen zijn is niet normatief. "In zijn verhaal verwerkte hij (de
5 bijbelschrijver) de situatie, waarmee hij vertrouwd was en zocht hij aan die – door hem blijkbaar als
6 ideaal ervaren – relatievorm een theologische fundering te geven." (p. 97).

7 In Genesis 19 en Richteren 19 gaat het over de schending van het gastrecht, niet over
8 homoseksualiteit. De "gruwelteksten" in Leviticus worden vergeleken met een andere "gruweltekst"
9 (Deuteronomium 22: 5 het dragen van vrouwenkleren door de man en andersom), waarom mag het
10 één niet en het ander vandaag wel, met als slotsom dat deze teksten als achtergrond de
11 Kanaänitische vruchtbaarheidscultus hebben en niets te maken hebben met homoseksualiteit.

12 Over Romeinen 1 zegt hij: "De konklusie dat Paulus in Romeinen 1: 26-27 *niet* spreekt over *homofiel*
13 gerichte mensen, die zich geheel *volgens* hun natuurlijke gerichtheid gedragen, maar over
14 *heterofiel*gerichte mensen, mensen die zich *tegen* hun natuurlijke gerichtheid gedragen, lijkt me
15 verder boven iedere discussie verheven te zijn."(p.121) "Immers, de homofiel, die homoseksueel
16 verkeer heeft, vervangt niets en geeft niets op, zoals de door Paulus aangeduide lieden in 1: 26-27,
17 doch gedraagt zich heel gewoon volgens zijn/haar natuur." (p.122).

18 Hier wreekt zich de opvatting dat volgens van Veen Genesis 1 en 2 uitgaat van de man –
19 vrouwpolariteit. Ook homoseksualiteit behoort bij de goede schepping.

Pastoraat aan Homofielen

20 In 1978 publiceert de Hervormde Raad voor de herderlijke zorg "Het pastoraat aan homofielen",
21 waarbij "Een mens hoeft niet alleen te blijven" het theologische uitgangspunt is. Er worden goede
22 woorden gesproken over de pastorale zorg aan mensen die tot de ontdekking komen dat ze
23 homoseksueel zijn en de pastorale zorg aan familie en gemeente, voorop staat dat een
24 homoseksueel in zijn homoseksualiteit erkend en liefgehad moet worden. " Het is om te beginnen
25 een gegevenheid, net als de heteroseksualiteit, een gegevenheid, die als gegevenheid gedragen kan
26 worden, die in vrijheid aanvaard kan worden of dat met de beschikbare middelen bestreden kan
27 worden. Bovendien wordt op deze manier een mens losgemaakt van zijn bestaanswijze. Het gaat dan
28 helemaal niet meer om die mens maar om een constructie die wij ervan gemaakt hebben." (p. 2)
29 "Het homofiel-zijn wordt dan niet meer ervaren als een tekort, als een persoonlijk aangedaan
30 onrecht e.d., maar als een in de grond van de zaak geschonken mogelijkheid beleefd. (p. 3) "Als twee
31 homoseksuelen, binnen het kader van het pastoraat gesproken: vanuit de vrijheid in de Heer, samen
32 gaan leven en daarin met alle ups en downs blijven is dat aan hen." (p. 4)

Verwarring en herkenning

34 Maar nog blijft de kerk verdeeld. Evenals bij de Gereformeerde Kerken, zijn er gemeenten die tucht
35 oefenen over samenlevende homoseksuele gemeenteleden door hen van het avondmaal te weren.
36 Op de synode van 1983 wordt een motie verworpen, waarin gevraagd wordt om het uitsluiten van
37 homoseksuelen van Avondmaal en ambt te verbieden. Een besluit dat veel beroering teweeg brengt
38 in de kerk en dat zeker nog 10 jaar zal duren. In datzelfde jaar behandelt de synode de gespreksnota
39 *Verwarring en herkenning*, waaraan gewerkt is door mensen uit alle richtingen van de Kerk. Over veel
40 is men het niet eens, met name over het Schriftgezag en het Bijbelgebruik, maar daarin weerspiegelt

2 zich de pluriformiteit van de Nederlandse Hervormde Kerk. In het boekje kom je tegenover elkaar
staande meningen tegen. Ten aanzien van de teksten in Leviticus worden maar liefst 7 verschillende
4 visies vermeld. Van “homoseksualiteit is een gruwel” en “de in Lev. 18 en 20 gegeven norm blijft
onverkort geldig tot op vandaag” tot “Seksualiteit is immers juist bedoeld als een geschenk dat de
6 relatie tussen mensen tot iets vreugdevols kan maken. Zo’n vreugdevolle relatie kan ook een
homofiele relatie zijn.”¹⁷

8 Er wordt geen eenduidige uitspraak gedaan, *Verwarring en Herkenning* is bedoeld om het gesprek op
gang te brengen, om over en weer begrip te kweken voor elkaars standpunten, om vooroordelen te
bestrijden.

10 *Opnieuw een handreiking*

12 In 1991 verschijnt opnieuw een handreiking, waarin verslag wordt gedaan van de besluiten die
genomen zijn op de synode van 1989: *Homoseksualiteit, rapport, discussie, besluitvorming*.

14 Naar aanleiding van een tuchtmaatregel in de Schotse gemeente van Rotterdam (behorende tot de
Nederlandse Hervormde Kerk) tegen twee homoseksuele gemeenteleden komt er opnieuw veel
16 onrust in de kerk, zodat de zaak dient op de synode van 1989. De commissie die zich met de zaak
bezighoudt, pleit voor “terughoudendheid met betrekking tot tuchtmaatregelen vanwege
18 homoseksuele geaardheid en leefwijze. Van gemeenten die in gemoede deze terughoudendheid niet
in acht kunnen nemen zal verantwoording gevraagd moeten worden.” (p. 11). De synode (16 juni
1989) gaat echter nog een stap verder en spreekt uit “dat zij zulke tuchtmaatregelen als vormen van
20 machtsmisbruik beschouwt en ‘derhalve’ van de hand wijst.” (p. 11), waarop van verschillende
kanten nog tijdens de zitting van de synode bezwaren en bezwaarschriften binnenkomen. Legt de
22 synode de kerkenraden niet een bindende richtlijn op en wordt hen daarmee de plaatselijk uit te
oefenen pastorale verantwoordelijkheid ontnomen? Toch handhaaft de synode (24 november 1989)
24 het junibesluit en voegt daar nog iets aan toe: gemeenten die toch tucht uitoefenen over
homoseksuele gemeenteleden, wordt gevraagd en dat is een cruciale wending “rekenschap te geven
26 van de bijbelse en pastorale overwegingen waardoor zij zich bij hun tuchttoefening (hebben) laten
leiden.” (p. 13).

28 Na 1989 heeft de synode geen officiële uitspraken meer gedaan, maar dat wil niet zeggen dat er
geen bezinning en discussie meer is over homoseksualiteit in de kerk. Met name binnen de
30 Gereformeerde Bond wordt nog krachtig tegenstand geboden tegen aanvaarding van homoseksuele
relaties. In het in 1995 verschenen boekje *Homoseksualiteit & Kerk*, geeft dr J. Hoek daar rekenschap
32 van in zijn bijdrage¹⁸. Aanvaarding van de homofiele mens ja! Nee! tegen de homoseksuele praxis¹⁹.
Hoek grijpt daarbij terug op het in 1989 verschenen “pastoraal appèl” van de Gereformeerde Bond:
34 *Homofiele mensen in de christelijke gemeente*. De homofiele gerichtheid wordt erkend, maar de

¹⁷ Hoofdstuk IV, Luisterend naar de teksten – luisterend naar elkaar

¹⁸ Jan Hoek, Hoe gaan we bijbels verantwoord om met homoseksualiteit?

¹⁹ Zie ook Jan Hoek, Het gaat om mensen... Hermeneutiek en homoseksualiteit. Toespraak voor theologiestudenten GB, PKN 27-08-2007. “Acceptatie van de homoseksuele relatie blijft ook in de geamendeerde klassieke visie zoals die mij voor ogen staat een brug te ver. Voor mij is het niet mogelijk te accepteren dat homoseksuele relaties in de gebrokenheid van het leven als alternatief voor het huwelijk zouden mogen bestaan, nu God daarvoor in zijn Woord geen enkele aanwijzing heeft gegeven. De Schrift zwijgt hier in alle talen en dat moet een veelzeggend zwijgen genoemd worden.”

2 praktijk wordt veroordeeld.²⁰ Hoewel er wordt opgeroepen tot terughoudend met betrekking tot de
3 tucht, is dat niet uit te sluiten²¹.

4 Inmiddels lijkt het gesprek over homoseksualiteit te zijn ingehaald door de discussie over het
5 zegenen van andere relatievormen. "In 1996 ging bij de vaststelling van de ordinantie over de
6 eredienst de triosynode akkoord met de mogelijkheid om in plaatselijke kerken de kerkelijke
7 zegening van andere levensverbindingen toe te staan. De hervormde synode volgde op 14 juni 2002
8 de eerdere besluitvorming van de triosynode."²² Ook zijn er steeds meer gemeenten die door
9 homoseksuele predikanten gediend worden.

10 *De Gereformeerde kerken in Nederland*

11 In 1972 aanvaardt de synode van de GKN het rapport van een in 1969 ingestelde commissie, Over
12 mensen die homofiel zijn, maar daar is een lange discussie aan voorafgegaan. In een van de eerste
13 boeken, die in 1961 in gereformeerde kring verscheen, *De homosexuele naaste*, werd voorzichtig
14 ruimte gegeven aan een homoseksuele levenswijze. De gereformeerde predikant dr. S.J. Ridderbos
15 breekt daarvoor in zijn artikel *Bijbel en homosexualiteit* een lans. En hij doet met een beroep op het
16 gebod van de liefde: "De structuur van het Bijbels ethos wordt immers zeer duidelijk door het
17 dubbelgebod van de liefde gekarakteriseerd en we vermijden het best zowel het fundamentalisme
18 als speculatie, indien we bij het vraagstuk van de homosexualiteit het gebod van de liefde centraal
19 stellen." (pag. 38). Ridderbos erkent volmondig dat de Schrift geen ruimte laat voor
20 homoseksualiteit. "Samenvattend willen we zeggen, dat in Lev. 18 en 20 ongetwijfeld het sein op
21 onveilig is gezet" (p 33) en "Ieder die over homosexualiteit een christelijk woord wil spreken, zal door
22 de huiver van Leviticus moeten zijn heengegaan" (p 31/32). Breedvoerig wordt ook Romeinen 1:
23 26,27 besproken met als conclusie: "ook deze Bijbelplaats spreekt ethisch niet het laatste woord.
24 Wel is het rode waarschuwingslicht versterkt en raken we met name de hier genoemde motivering
25 van het 'tegennatuurlijke' in onze verdere beschouwingen niet meer kwijt." (p. 36).

26 Toch plaatst hij bij het tegennatuurlijk een kanttekening. "In vs 26, 27 denkt Paulus bij "natuur"
27 kennelijk aan de lichamelijke geslachtsorganen, die voor intersexueel verkeer zijn bestemd. Maar als
28 nu eens de psychische structuur van een mens niet met deze lichamelijke correspondeert?
29 Wanneer het nu eens waar is, dat de psyche van bepaalde mensen van die aard is, dat omgang met
30 leden van de (tenminste *lichamelijk* gezien!) andere sexe voor hen een 'tegennatuurlijk' karakter
31 draagt? Wat moet dan prevaleren: de lichamelijke of de psychische structuur? (p. 35/36). "Naar
32 mijn mening komen wij bij een dergelijke niet op te lossen disharmonie voor een antinomie, voor een
33 tegenstrijdigheid in Gods gebod te staan en zal (evenals zo vaak in het leven) de gehoorzaamheid
34 hier altijd onvermijdelijk het karakter vertonen van een compromis" (p. 41). Daarom acht hij in het
35 licht van het liefdegebod niet ascese voor de homosexueel de enig verantwoorde levenshouding
36 (p.42).

²⁰ Homofiele mensen in de christelijke gemeente, 1989 (niet meer verkrijgbaar). "Het Avondmaal staat open voor gelovige homofiele broeders en zusters, die, geruggesteund door de gemeenschap der heiligen, de steile weg van de seksuele onthouding willen gaan, ook wanneer dat met vallen en opstaan gepaard gaat."

²¹ Homoseksualiteit en Kerk, p. 50. "Nadat de kerkenraad tot het uiterste is gegaan in geduld en volharding kan uiteindelijk tot de droeve maatregel van ontzegging van de toegang tot het Avondmaal moeten komen".

²² De Kaarten geschud? P. 27

Over mensen die homofiel zijn

- 2 December 1971 verschijnt het rapport *Over mensen die homofiel zijn*²³. Het rapport bestaat uit
verschillende hoofdstukken die elk door één van de deputaten is ondertekend. Zo is er, volgens de
4 samenstellers, ruimte voor het aanbrengen van nuances en verschillen, terwijl er wel een
doorlopende hoofdlijn in het rapport aanwezig is.
- 6 Toch zijn er aantal opvallende verschillen waar te nemen. De conclusies verschillen per auteur en dat
geldt m.n. voor de bijbels – theologische hoofdstukken.
- 8 De *Oud testamentische* gegevens (J. Vlaardingebroek) leveren de volgende conclusies op. De auteur
bespreekt eerst Genesis 1 en 2 over de schepping van man en vrouw en geeft de volgende conclusie:
10 “het is exegetisch niet verantwoord in Gen. 1 en 2 te lezen, dat men pas in het samenzijn met de
ander ten volle mens is, los van de concrete vorm die dit samenzijn in de polariteit man-vrouw,
12 respectievelijk in het huwelijk, aanneemt; men mag zich daarom op deze hoofdstukken niet
beroeven voor de stelling dat, gegeven de onmogelijkheid van een heterosexuele relatie voor een
14 aantal medemensen, deze hun volle menszijn mogen (misschien wel moeten) trachten te realiseren
in een homofiele verhouding.” (p. 15, 3d). En “Men kan daarom vragen: Gen. 1 – 2 omschrijven en
16 funderen het normale, maar is dat ook het normatieve, of, nog sterker gezegd het exclusief
normatieve? Andere vormen van liefde en samen-zijn komen niet ter sprake, maar zijn ze daarom
18 verboden? Het antwoord moet zijn, dat men het verhaal niet van z’n normatieve karakter mag
beroven, omdat de aetiologie de bestaande toestand niet alleen verklaart, maar ook legitimeert en
20 zelfs normatief stelt, door hem (nl. die toestand) te funderen in de woorden en daden van God. In dit
geval geldt dat nog sterker, omdat we hier met een zeer fundamentele aetiologie te maken hebben:
22 de man – vrouw –polariteit en het huwelijk worden hier gefundeerd in het **scheppingswerk** van
God.” (Pag. 15, 3e).
- 24 Er zijn exegeten die menen dat het in de genoemde vss in Leviticus (18: 22 en 20: 13) zou gaan om
homoseksualiteit in de sfeer van de cultus, maar dat wordt hier bestreden op grond van het
26 woordgebruik en van de context. “De conclusie, dat het Oude Testament de homoseksuele omgang
alleen verbiedt omdat er en voorzover deze cultisch is, is in elk geval onjuist.” (p. 16, 5b). “Het Oude
28 Testament verbiedt elke homoseksuele omgang.” (p. 16, 6^e).
- Het Oude Testament noemt alleen concrete handelingen, niet de aanleg of de geaardheid, zoals wij
30 dat vandaag wel doen. Is dat geen reden om te veronderstellen dat het Oude Testament in feite aan
ons probleem voorbij gaat? Ook hier neemt het rapport een duidelijk standpunt in: “Het Oude
32 Testament gaat uit van een sterke eenheid van het leven, van hart en handen, persoon en daden. De
daden worden genoemd en op het concrete komt het aan, echter niet met uitsluiting, maar met
34 insluiting van alles wat achter die concrete daden ligt.” (p. 17, 9)
- Wel stelt de auteur hier de vraag of we hier ook stuiten op de vraag naar de ‘tijdgebondenheid’, en
36 hij geeft daar een heel voorzichtig antwoord op: “Aan de andere kant zal men, juist vanwege
diezelfde eenheid van het leven, ook weer moeten oppassen voor een verabsolutering van de
38 concrete vorm van het gebod. Dit betekent niet, dat ieder vrij is het grote gebod van de liefde tot
God, en dat van de liefde tot de naaste, te concretiseren op een wijze, die hem zelf goed lijkt. Het

²³ *Over mensen die homofiel zijn*, van de deputaten “voor de bestudering van de vragen inzake de pastoraal-ethische begeleiding van de homofiele naaste” aan de Generale Synode van Dordrecht 1971/72.

2 betekent wel, dat er verregaand begrip moet zijn voor de situatie van iemand, wiens 'hart volkomen
spanning staat tot bepaalde concrete vormen van het gebod, resp. van de door God, blijkens zijn
4 Woord, in het mensenleven gelegde orde."

6 In de *Nieuw testamentische* gegevens (S.W.R. Polman) wordt de meeste aandacht gegeven aan
Romeinen 1. In de eerste plaats wordt opgemerkt, dat de homoseksualiteit voor de apostel geen
8 pastoraal probleem is geweest (zoals andere zaken wel), omdat hij in geen van brieven er uitgebreid
op terug komt. "Duidelijk is in elk geval, dat het voor Paulus nooit een praktisch pastoraal probleem
10 geworden is, zoals zovele andere dingen wel." (p. 19, 2.2). Maar de meeste aandacht krijgt het
"natuurlijke en het tegennatuurlijke" in de genoemde verzen. Hoewel erkend wordt dat wat als
12 "natuurlijk" gezien wordt de neerslag is van Gods openbaring, "zo kan inderdaad gezegd worden, dat
Paulus in deze 'natuurlijkheid" Gods wil herkent en dan ook wel als bedoeling van de Schepper met
14 zijn schepsel" (p. 19, 2.3.2). Om Gods wil op dit punt in te vullen grijpt Paulus dus terug op wat in zijn
dagen de gangbare opvatting over wat natuurlijk is en daar wordt de volgende conclusie aan
16 verbonden: "Als echter de genoemde evidentie gaat ontbreken, als blijkt dat hiervan sprake kan zijn
niet alleen maar in een verband van goddeloosheid, verwording en ontucht, maar juist als een stukje
18 natuur, een gegevenheid, als blijkt dat deze evidentie voor een aantal mensen niet opgaat, dan is het
misbruik maken van deze tekst uit Romeinen en van de manier, waarop de zaak hier aan de orde
20 komt, om het verband met het scheppingsgeloof van het Oude Testament te verdichten tot:
scheppingsorde – hiervoor is geen ruimte." (p. 19, 2.3.3.) En gaat het rapport verder: Dat deze
'natuur' zo weliswaar voor hem **een** bron van openbaring is, maar dat hij daarnaast er nog wel
22 andere en hogere heeft, waaraan hij zijn normen ontleent, al noemt hij die hier niet. De
heilsgeschiedenis, het O.T. , de woorden van Jezus, en alles samenvattend, het liefdesgebod"(p. 19,
24 2.3.2.b).

26 De eindconclusie is: "er is geen reden om een homofiel vrienden- of vriendinnenpaar aan te raden in
onthouding te leven. Door die onthouding zouden zij zich niet alleen de vreugde ontzeggen van het
28 lichamenlijk beleven van de gemeenschap; maar ook tekort doen aan het volledig – geestelijk en
lichamelijk – gestalte geven aan hun verbond."

30 *Hoe verder?* Ethisch-hermeneutisch overwegingen (G.Th. Rothuizen). Na geconstateerd te hebben,
dat de het Oude zowel als het Nieuwe Testament zich beide over homoseksuele handelingen
afkeurend uitlaten, worden achtereenvolgens drie argumenten genoemd waarom wij vandaag
32 anders met homoseksualiteit dienen om te gaan.

1. De cultuur. Wij kijken vandaag met een andere bril naar allerlei intermenselijke
34 verhoudingen dan de apostel Paulus. De slavernij is afgeschaft, we kijken anders (door een
democratische bril) tegen de overheid aan, en de man – vrouw verhouding. Moet dat dan
36 ook niet gelden voor homoseksualiteit?
2. Homoseksualiteit had in het Oude Testament een cultische achtergrond, dat moet ons
38 oordeel over homoseksualiteit relativeren, want de cultische wetgeving geldt niet meer voor
de kerk van het Nieuwe Testament. In de Nieuw Testamentische teksten staat de
40 homoseksualiteit in het kader van ontucht, zedeloosheid, opstand tegen God.
3. Paulus wist niet beter. "Paulus hield de homofiele verschijnselen van zijn dagen voor
42 veranderlijk, geneeslijk en bekeerbaar. Wij weten wel beter. Wij twijfelen er niet aan of ook

2 **aan** de homofilie is veel veranderlijk, geneeslijk en bekeerbaar ... maar wij weten ook, dat we
daarmee niet doordringen tot de kern van de zaak, zoals **wij** die hebben leren verstaan.” (p.
21)

4 Met name het laatste argument is hier de hermeneutische sleutel. Paulus was beperkt in zijn kennen
met betrekking tot homoseksualiteit, hij wist niet beter. Dat leidt tot de uiteindelijke conclusie:
6 “Maar de kerk zal het inderdaad soms beter mogen en moeten weten dan de apostel.” (p. 21)

In de jaren die volgden heeft men getracht een pastoraal- ethische invulling te geven aan dit rapport,
8 maar het betreffende deputaatschap kon wegens fundamentele verschillen niet tot een eenstemmig
resultaat komen. “Het is – naar de woorden van de voorzitter van de Generale Synode van Delft 1979
10 – ‘lek gevaren’ op het voorstel, dat niemand om zijn homofiele geaardheid van het avondmaal mocht
worden afgehouden”.²⁴

12 In 1982 publiceren de deputaten Kerk en Theologie het *Rapport over gebruik van Schriftgegevens bij*
vragen rondom Homofilie (aanvaard door de Generale Synode van Bentheim 1981/82) waarin
14 opnieuw de Schriftgegevens uitvoerig aan de orde komen en de vraag hoe wij met de Schrift dienen
om te gaan, de hermeneutische kwestie. Dezelfde deputaten hadden kort tevoren het rapport *God*
16 *met ons*, (over de aard van het Schriftgezag), het licht doen zien en het resultaat van die bezinning
klinkt door in dit rapport. Wel blijft er verschil van mening bestaan over wat wel en wat niet mag.

18 De bespreking van de teksten uit het *Oude Testament* (m.n. Lev. 18:20 en 20:13) levert de conclusie
op: “hoewel de beide teksten dikwijls zijn opgevat als een veroordeling van homofilie als zodanig...
20 kunnen wij nu reeds vaststellen, dat daarvoor onvoldoende grond te vinden is in Lev. 18 en 20.” (p.
12, 2.2.1).

22 Voor deze conclusie worden de volgende argumenten op tafel gelegd. Ten eerste: Homosexualiteit
was als verschijnsel bij de Babyloniërs en Assyriërs (zij het met de nodige restricties) geaccepteerd en
24 ook bij de Kanaänieten was homosexualiteit een aanvaard verschijnsel. Mannelijke tempelprostitutie
was een gegeven, de godin van de liefde was bisexueel, ook in de godenwereld is er sprake van
26 bestialiteit. Sterke nadruk op de sexualiteit was één van de kenmerken van de Kanaänitische cultuur.
In dit verband wordt ook Genesis 19 genoemd. “Tegen deze achtergrond moeten wij de
28 sexualiteitswetten van Leviticus 18 en 20 lezen. Uitdrukkelijk wordt er in deze hoofdstukken telkens
weer op gewezen, dat de Israëlieten zich niet mogen overgeven aan de sexuele praktijken van de
30 Kaänieten (Lev. 18: 3, 21, 24-30; vgl. ook Lev. 20:1-5, 23-24). Het gaat in Leviticus 18 en 20 dus
primair om de afwijzing van heidense praktijken op het gebied van de sexualiteit.” (p. 14). “Israël
32 moet heilig zijn, omdat God heilig is. Hij is geen God zoals de goden en godinnen van Kanaän, die zich
in allerlei vormen van erotiek storten.” (p. 15)

34 Ten tweede: het doel van het huwelijk is de voortplanting. “Een onvruchtbaar huwelijk was een bijna
ondraaglijk leed (Gen. 30:1), een smaad (Luc. 1: 25), een straf (1 Sam. 6:23). Het is dan ook niet
36 zonder betekenis, dat de sexuele relaties die niet in het belang van de voortplanting geacht werden,
volgens Lev. 20 niet alleen bestraft werden met de dood, maar in sommige gevallen ook met
38 kinderloosheid (Lev. 20:20-21; vgl. Hos. 9: 10-11).”

²⁴ Rapport over gebruik van Schriftgegevens bij vragen rondom Homofilie, 1982, p. 1

2 In de derde plaats moet de vraag gesteld worden in hoeverre de "Heiligheidswet" (Leviticus 17-26) in
4 Israël consequent werd toegepast. Wat kwam er terecht van sabbatsjaar en van het jubeljaar, het is
6 erg onzeker of deze instellingen in de praktijk functioneerden. Het eten van bloedworst of biefstuk
8 werd evenals homoseksuele gemeenschap met de dood bestraft (het verbod wordt in Hand. 15:20
bevestigd). Gemeenschap met een menstruerende vrouw (Lev. 18:19 en 20:18) werd met uitroeiing
bestraft. "Voor zover ons bekend zijn er geen kerkgenootschappen in Nederland meer die
gehoorzaamheid aan Leviticus 18:19 en 20:18 eisen. De vraag mag gesteld worden: waarom dan wel
ten aanzien van Lev. 18: 22 en 20:13?" (p. 15/16).

10 Tenslotte wordt er op gewezen dat er in Israël sprake was van lichamelijke uitingen van genegenheid
12 voor mensen van hetzelfde geslacht die aan ieder mens in mindere of meerdere mate eigen is. Het
14 tegen zo dicht naast elkaar te slapen leggen dat de één de ander verwarmde, het kussen van elkaar
16 ("de kus gold als een teken van genegenheid dat alleen passend gebruikt kon worden, wanneer men
elkaar volkomen vertrouwde en men elkaar beschouwde als gelijken" p.16). Zie ook de vriendschap
tussen David en Jonathan, die hoewel niet als homoseksueel getypeerd kan worden, heel
uitzonderlijk was van intimiteit: "Uw liefde was mij wonderlijker dan de liefde van vrouwen" (2 Sam.
1: 26).

18 De teksten uit het *Nieuwe Testament* lijken duidelijk. Met name Romeinen 1. Wie God inruilt voor de
20 afgoden worden door Hem gestraft. "In die straf zit een zekere overeenkomst met de bedreven
zonde: zij hebben de natuur veronachtzaamd, dan is het tegennatuurlijke hun loon" (v. 26-27). Het
gaat daarbij om mannen en vrouwen die de natuurlijke omgang hebben opgegeven voor
homoseksuele contacten.

22 "Het is duidelijk dat Paulus hier, geheel in de lijn van zijn Joodse opvoeding, de homosexualiteit
24 scherp veroordeelt. Evenals het Oude Testament ziet hij het heterosexuele geslachtsverkeer binnen
het huwelijk als de enige legitieme vorm van sexualiteit. Door het verband waarin Paulus het woord
'natuurlijk' bezigt, is het waarschijnlijk dat hij, alweer net als het Oude Testament, het normale
26 beschouwt als de natuurlijke scheppingsorde, die daarom als normatief heeft te gelden voor ieder
mens."(p. 19)

28 "De Griekse maatschappij in Paulus' dagen is een duidelijk voorbeeld van een samenlevingstype dat
30 de homoseksuele relatie binnen zekere grenzen accepteerde. Een pederastische verhouding werd in
termen van goedheid en schoonheid geaccepteerd.... Toen Paulus op zijn tweede zendingsreis in
Athene en Corinthe kwam (Hand. 17-18). Moet dit alles een verpletterende indruk op hem gemaakt
32 hebben.... Alles wat volgens de Joodse wet verboden was, werd hier openlijk bedreven.... Hij ziet dit
alles als iets wat ongetwijfeld zal samenhangen met de afgodendienst van de Grieken, Hij reageert
34 erop als een wetgetrouwe Jood. Het is waarschijnlijk dat Paulus wanneer hij spreekt over het
'welverdiende loon' dat homoseksuelen in zichzelf ontvangen (Rom. 1:27) doelt hij op iets wat elke
36 Jood in die dagen onmiddellijk zal hebben begrepen: gruwelijke verontreiniging door aanraking met
het zaad van een man (vgl. Rom. 1: 24). Geheel in overeenstemming met de Heiligheidswet vindt
38 Paulus, dat zij voor zulke daden de dood verdienen (Rom. 1:32)." (p. 20).

40 In het hoofdstuk *Horen naar Gods woord* komt de hermeneutiek aan de orde. Voor ons leven
42 vandaag beroepen we ons op de Schrift, doen we een beroep op bewijsplaatsen. Maar in de praktijk
blijkt dat vaak een willekeurig beroep te zijn. In sommige gevallen nemen we een woord uit de
Schrift wel letterlijk en in een ander geval niet. Of we maken een onderscheid tussen tijdgebonden

2 en algemeen geldige normen. Dat blijkt in vaak een hachelijke weg te zijn. Want wie bepaalt wat wel en wat niet als gezaghebbend voor deze tijd moet worden aanvaard?

De deputaten geven met het oog op deze vraag een aantal hermeneutische overwegingen.

4 *Het liefdegebod.* “Het centrum van de Bijbel is Jezus Christus, en dien gekruisigd; Gods liefde voor
6 mensen. Het hart van de christelijke ethiek is het liefdegebod.”²⁵ (p.28). Het lastige is: wie maakt uit
8 wat hoofdzaken zijn en bijzaken. Daarom moeten, vanwege de eenheid van de Schrift, hoofd- en
10 bijzaken bij elkaar gehouden worden. “Vanuit de Schrift als geheel krijgen wij zicht op Gods
12 bedoelingen met mensen. Vanuit die bedoeling proberen wij te leven”. (p. 31). “Met Christus’
14 kruisdood worden niet alleen mensen veranderd – zondaren worden begenadigd! – maar verandert
16 ook de wet. Loon en straf als heilssysteem zijn voortaan ondenkbaar.... De harde bolster van de wet
der geboden ‘in inzettingen bestaande’ is opengebroken en weggebroken (Ef. 2: 15) en als
bedreigend bewijsstuk tegen ons aan het kruis genageld (Col. 2: 14). Daarmee is de structuur van een
wettisch kader voor de omgang tussen God en Zijn volk ineengeschrumpeld: Christus is ‘de middelaar
van een beter verbond, waarvan de rechtskracht op betere beloften berust’(Hebr. 8: 6).... De liefde is
een geschenk van de Geest, die als gave tegelijk een impuls is tot Navolging. Hier ligt het geheim van
‘de wet van Christus’(1 Cor. 9: 21). (p. 34).

18 Toch plaatst het rapport een kanttekening. “De vraag moet gesteld, of hierdoor het liefdegebod niet
eenzijdig op de voorgrond wordt geplaatst ten kost van de vele andere geboden die toch óók in het
Nieuwe Testament staan? Moet het grote gebod niet nader worden ingevuld en geconcretiseerd wil
20 de gemeente niet worden overgeleverd aan de ‘willekeur’ van een situatie-, relatie- of
gezindheidsethiek?” (p. 35).

22 De weg die het rapport gaat is deze: alle geboden van God dienen gelezen en gehoorzaamd te
worden vanuit het grote gebod der liefde. De liefde wordt belichaamd in Christus en alleen vanuit de
24 verbondenheid met Hem verstaan wij de betekenis van de geboden voor ons leven vandaag. Daarbij
worden wij geleid door de Geest van God, alleen zo kunnen we recht doen aan God en aan de
26 naaste. Het is een weg van zoeken, tasten, bidden, luisterend naar het Woord en de Geest van God.
Luisterend naar de naaste, die worstelt met zijn geaardheid die de Schepper hem gegeven heeft.

28 Het blijft ook in de optiek van de deputaten voortdurend een enerzijds en een anderzijds. Ruimte
voor de homoseksueel die na strijd en gebed de beslissing neemt celibatair te leven. Een persoonlijke
30 gewetensbeslissing ten aanzien van een grens die niet overschreden mag worden, maar ook ruimte
voor de homoseksueel, die eveneens onder veel strijd en gebed, tot de beslissing komt: ik kan niet
32 alleen blijven en een relatie in liefde en trouw aangaat.

34 In 1983 verschijnt de uitgave *In liefde trouw zijn*, waarin de besluiten van Bentheim ter beschikking
gesteld worden voor gesprekken in de gemeente.

36 In deze uitgave worden homoseksuele relaties volledig aanvaard en krijgen ze een legitieme plaats
naast heteroseksuele relaties. “Men zou (in dit geval) kunnen spreken van een ‘homofiel huwelijk’.
Omdat echter het woord ‘huwelijk’ nauw verbonden is met de man – vrouw relatie en doorgaans ook
38 met gezinsvorming, is deze aanduiding ons inziens minder geschikt. Maar wij zijn wel van oordeel dat

²⁵ Zie het rapport, “God met ons”, p.93

2 zulk een homofiele relatie dezelfde ethische waarde heeft, als wat tussen man en vrouw een
huwelijk genoemd wordt.” (p. 44).

4 Sterker dan in het hier boven genoemde rapport is in deze uitgave de hermeneutiek van *God met*
ons verwerkt. Afstand wordt genomen van het Schriftberoep, dat aan Bijbelteksten een directe
6 ethische betekenis toekent aan onze situatie. Wel kunnen aan de bijbel bepaalde grondnoties voor
menselijk samenleven worden ontleend, waarbij het accent ligt op de eigen menselijke
verantwoordelijkheid.

8 De kern van de zaak is dat de bijbelse geboden tijdgebonden zijn en toegesneden op een bepaalde
historische situatie. Daarom heeft de bijbel voor ons in ethisch opzicht niet hetzelfde gezag als in
10 heilshistorisch opzicht. Bij het aanhalen van teksten moet het getuigenis van de gehele Schrift
doorklinken, gaat het om de relatie tot het centrum van de openbaring: het heil dat Christus Jezus
12 verschenen is en mogen de op de situatie gerichte geboden nooit in strijd komen met de vervulling
van het dubbelgebod van de liefde.

14 Een ander element dat een rol speelt in deze hermeneutische benadering is het relationele
waarheidsbegrip. Er bestaat een spanning tussen historisch bepaalde geboden en de menselijke
16 verantwoordelijkheid. De waarheid van een gebod is geen objectief gegeven, maar voltrekt zich in de
interactie van de mens die met dat gebod te maken krijgt. “De waarheid Gods is er immers niet
18 zonder de inzet van de mens.” (p. 13).

En verder

20 Hoewel de discussie binnen de Protestantse Kerk in Nederland op synodaal niveau geluwd is door de
besluiten die genomen zijn, is de inkt nog niet opgedroogd. Regelmatig verschijnen binnen de
22 Protestantse Kerk artikelen over homoseksualiteit en de consequenties die het aanvaarden van
homoseksuele relaties heeft voor de unieke relatie van het huwelijk. Er wordt enerzijds gepleit voor
24 een volledige gelijkstelling van een homoseksuele relatie met het huwelijk tussen man en vrouw,
inclusief het krijgen van kinderen op welke manier dan ook, anderzijds wordt de gelijkstelling scherp
26 bestreden. Voor- en tegenstanders blijken vaak op verschillende niveaus met elkaar te discussiëren.

Daarom tot slot van deze paragraaf een stem uit deze kerken, die op evenwichtige wijze een bijdrage
28 wil leveren aan het gesprek. Het betreft een artikel van dr. Theo A. Boer²⁶, *Homoseksuele relaties en*
*Bijbel*²⁷. Hij richt zich in dit artikel met name op wat genoemd wordt ‘de relaties in liefde en trouw’.
30 Een vorm van een homoseksualiteit, waarvan voorstanders menen dat de Bijbelschrijvers hiermee
niet bekend waren.

32 Nadat Boer beschreven heeft hoe homoseksualiteit eeuwenlang in de kerk categorisch werd
afgewezen, is het wel heel drastische karakter van de ommezwaai van afwijzing naar aanvaarding
34 opvallend te noemen. Dat moet op zich al tot voorzichtigheid en terughoudendheid manen²⁸. Alle

²⁶ Dr. Theo Boer, Universitair docent Ethiek, medische ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit in Groningen.

²⁷ Kerk en Theologie, 02/2007

²⁸ Pag. 3 “Ook bij andere ethische kwesties (slavernij, de toelaatbaarheid van geweld, privé-bezit, het goed recht van de staat, vlees eten, zondagsheiliging, geboorteregeling, de plaats van de vrouw) zijn er stemmen en tegenstemmen geweest. Maar terwijl er daarbij veelal sprake is van langdurige pluraliteit, vaak ook van een evolutie, is bij visies op homorelaties eerder sprake van een revolutie.”

andere veranderingen in denken, o.a. over slavernij en de positie van de vrouw, vonden min of meer
2 aanknopingspunten in de Schrift. De Schrift alleen was niet bepalend, ook de veranderingen in de
samenleving en de cultuur speelden mee, maar de Schrift is voor velen wel de leidraad geweest.
4 Voor de acceptatie van homoseksualiteit is in de Schrift geen argument te vinden.²⁹ Voorstanders
beroepen zich daarom veelal op het gebod van de liefde. Had dit gebod in het Oude Testament
6 vooral betrekking op familie, clan, volk, in het Nieuwe Testament wordt dit verbreed, universeel
gemaakt. Het accepteren van homo's is een vorm van naastenliefde, die van ons gevraagd wordt.
8 Daarbij beroept men zich op de liefde van Christus voor hoeren en tollenaars. De goddelijke liefde
(agape), die in de liefde voor elkaar bevestigd wordt. Boer betoogt dat de agape op deze manier gaat
10 functioneren als een reden om een kritische morele dialoog uit de weg te gaan. Het begrip wil ook
niet als zodanig gelezen worden³⁰.

12 Ook de gedachte dat homoseksuele liefde vervulling van het liefdesgebod is en dus intrinsiek goed is,
kan volgens hem geen stand houden. Men probeert zo de bezittende eros (het verlangen van de
14 mens) in overeenstemming te brengen met de goddelijke agape. Als een rode draad loopt door de
theologiegeschiedenis de discussie hoe met name de eros en de agape zich verhouden. Voor
16 verschillende theologen is er sprake van een synthese tussen beide. O.a. Augustinus³¹, O'Donovan³²,
Frans Vosman³³. Maar, zo betoogt Boer, "in het ontwerp van Vosman is niet de polariteit tussen man
18 en vrouw, maar de erkenning van de complementariteit van twee mensen de voorwaarde voor
erotiek. Die beweging voltrekt zich overigens ook binnen de Protestantse Bijbelse hermeneutiek,
20 getuige bijvoorbeeld De Knijff's *Venus aan de leiband*. De daarin waargenomen "tendens tot een
personalisering van de seksualiteit leidt als vanzelf naar een visie waarin de overeenkomsten tussen
22 homoseksuele en heteroseksuele relaties, mits die voldoen aan de criteria van liefde en trouw,
belangrijker worden dan de verschillen. Hooguit vormt de heteroseksuele liefde een eigen maar niet
24 betere of exclusieve categorie."

Boer pleit er voor "het doel van de seksualiteit niet aflezen uit teksten met een focus op uitwassen
26 met een min of meer symptomatisch karakter. Die teksten moeten dan ook worden begrepen en
uitgelegd tegen de achtergrond van positief geformuleerde opvattingen en voorstellingen. Teksten
28 dus die de seksualiteit niet problematiseren maar uitleggen, ervan verhalen, haar bezingen. Welnu,

²⁹ Pag. 5. De meeste exegetische studies zijn het erover eens dat seks tussen mannen en tussen vrouwen in de
Bijbel niet kan rekenen op enige goedkeuring.

³⁰ Dezelfde Jezus die de agape als hoogste gebod noemt, voert scherpe dialogen over morele kwesties; dezelfde
Paulus die het Hooglied op de liefde schrijft, geeft in bijna elke brief een opsomming van zaken die volgens hem
niet door de beugel kunnen. De agape vraagt binnen de gemeente alleen dan om een bevestiging van iemands
keuze als er de overtuiging is dat die keuze ook te verantwoorden is. De agape stelt de paraklesis,
[de vermaning], dus niet buiten werking maar maakt haar mild en geduldig.

³¹ Pag. 9. Hoewel Augustinus in het bewustzijn van velen geldt als theoloog die de twee liefdes tegen elkaar
uitspeelt, bepleit uitgerekend hij hun complementariteit in de vorm van de 'caritas-synthese'. Het menselijk
verlangen wijst boven zichzelf uit en komt pas tot rust in de vereniging met God.

³² Pag. 9 Volgens O'Donovan, *Homosexuality and Church* moet de kerk, om agape-gemeenschap te zijn, tegelijk
ook een gemeenschap van eros zijn. Voor hem, evenals voor anderen, biedt dit synthetische denken ook ruimte
voor een positieve waardering van homoseksualiteit.

³³ Vosman, *Kirche und Homosexualität en Zwijgen over wat goed bleek te zijn*" benadrukt als
gemeenschappelijke norm voor elke liefdesrelatie een continue bereidheid tot het delen van leven en het
aanvaarden van de alteriteit van de ander. Dat gebeurt tussen man en vrouw als zij elkaar aannemen en binnen
die specifieke relatie kinderen krijgen. Maar ook anderen zijn geroepen om het leven op deze manier te
aanvaarden en te bevestigen. Er bestaat geen concurrentieverhouding tussen heteroseksuele en homoseksuele
liefde, beide zijn loten van één stam.

als we dat doen valt op dat in de bijbel de man-vrouwrelatie naar voren komt als dé plaats waar
2 intimiteit en seksualiteit tot hun recht komen. Nog voordat het huwelijk nodig wordt voor de
voortplanting, de sociale zekerheid en als bescherming tegen het oplopen van seksueel
4 overdraagbare aandoeningen, en nog voordat er sprake is van instituties als staat, gezin, privé-bezit
en economie, figureert de man-vrouwrelatie reeds als een vanzelfsprekend scheppingsgegeven.”
6 “Dat alles vormt een argument om de polariteit tussen man en vrouw te zien als een grondgegeven
in een bijbelse antropologie. Om te kunnen spreken van een huwelijk behoeven liefde en trouw
8 aanvulling in de vorm van polariteit van man en vrouw, inclusief openheid voor de mogelijkheid tot
procreatie die met die polariteit (en met de in haar vervatte complementariteit) is gegeven. Tegelijk
10 laat deze visie op de manvrouwrelatie nog een heel aantal vragen open. Het bijbelse denken is sterk
georiënteerd op wat wij thans sekse en gender noemen. De vraag is of dit feit aanleiding vormt om
12 het moderne denken dat aan de begrippen seksualiteit en seksuele oriëntatie een relatief belangrijke
rol toedicht, kritisch te bevragen. Zoals elke conceptualisering is ook het moderne denken in termen
14 van homoseksuele en heteroseksuele identiteiten immers instrumenteel, contextgebonden en dus
vatbaar voor kritiek. Een tweede vraag is in hoeverre wij dat denken in termen van polariteit van
16 man en vrouw als exclusief moeten verstaan, in de zin dat haar normativiteit andere vormen van
seksueel samenleven onwenselijk maakt of uitsluit (p. 47). O’Donovan wil het huwelijk tussen man en
18 vrouw op geen enkele wijze elders gesimuleerd zien, maar suggereert tegelijk dat homoseksuelen
misschien een specifieke roeping hebben: ‘[t]he homosexual, with a special gift for affective
20 friendship, serves to cultivate Eros in the Church, to renew its sensitivity and its instinctive
responsiveness to beauty, and so to attest the beauty of God’. Dit is, zoals O’Donovan zelf ook
22 opmerkt, een interessante optie, temeer daar zij het Bijbels getuigenis inzake de uniciteit van de
man-vrouwrelatie respecteert. Het probleem bij deze optie is dan echter weer dat daarvoor in de
24 Schrift elke basis ontbreekt, maar ook dat de Bijbelse verbodsteksten op seks tussen mannen en
tussen vrouwen geen enkele betekenis meer krijgen toegemeten.

26

De kleine oecumene

28 Binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, de Christelijke Gereformeerde Kerken en de
Nederlands Gereformeerde Kerken is de discussie over homoseksualiteit veel later op gang gekomen
30 dan in de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken. Eén van de eersten in
Vrijgemaakte kring is de theoloog en ethicus Dr. J. Douma, die in 1973 het boekje *Homofilie*
32 publiceert.³⁴ Zijn visie is decennia lang toonaangevend geweest binnen de Gereformeerde Kerken
vrijgemaakt. Een ander standpunt wordt in die tijd binnen de Nederlands Gereformeerde kerken
34 ingenomen door de Amsterdamse predikant drs. H. de Jong. Vanaf 1976 breekt hij een lans, zij het

³⁴ J. Douma, *Homofilie*. Uitgaande van het onderscheid homofilie en homoseksualiteit, wordt de homofiel met zijn creatuurlijke ontaarding aanvaard, met zijn stoornis, maar is hij van Godswege geroepen er tegen te strijden (p. 80 en 95). In zijn: J. Douma, *Hoe gaan we verder*, 2001 is hij iets milder: 'dat als twee homofiel geaarde broeders of zusters wel zijn gaan samenwonen, dit niet zonder meer moet worden afgekeurd en met de kerkelijke tucht bestraft moet worden'. Op de website GereformeerdBlijven.nl schaar hij zich echter volmondig achter het standpunt van de synode 2008: 'Het gaat om de richtlijn die deze synode 2008: 'Het gaat om de richtlijn die deze synode heel algemeen aangeeft en om haar uitgangspunt dat een homoseksuele leefwijze een zonde voor God genoemd moet worden.' Hij maakt hij zich daarom zorgen over de geluiden die in januari 2012 in Kampen klonken op een congres over de vraag of een homorelatie in liefde en trouw mogelijk is. Als die geluiden aanzwellen, maken ze volgens Douma 'in één klap een eind aan de kerkelijke tucht als het over de zonde van homoseksueel samenleven gaat'

2 met schroom, voor de aanvaarding van homoseksuele relaties in liefde en trouw.³⁵ Hij heeft met zijn
4 artikelen een richting aangegeven in het nadenken over homoseksualiteit en homoseksuele relaties
in de christelijke gemeente. Binnen de Christelijke Gereformeerde kerken schrijft Dr. B. Loonstra een
boek over homorelaties, dat veel stof doet opwaaien, waarin hij ruimte laat voor een relatie in liefde
en trouw.³⁶

6 Naast het COC³⁷, het CHJC³⁸ en het LKP³⁹ komen er binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, de
Nederlands Gereformeerde Kerken en de Christelijke Gereformeerde Kerken organisaties voor
8 homoseksuelen. Eind jaren '70 ontstaat de Werkgroep Homoseksualiteit in Christelijk- en Nederlands
Gereformeerde Kring met als doel het organiseren van bijeenkomsten waar homoseksuele mannen
10 en vrouwen elkaar kunnen ontmoeten en het houden van bijeenkomsten voor ouders van
homoseksuele jongeren.⁴⁰ In Gereformeerd Vrijgemaakte kring wordt in 1990 de vereniging
12 Contrario opgericht.⁴¹ Binnen de Reformatorische zuil (de Gereformeerde Gemeenten, de Oud-
Gereformeerde Gemeenten en de Hersteld Hervormde Kerk) is in 2006 de Stichting Refo Anders
14 opgericht, en in 2014 een "werkgroep ouders en familie rondom mensen met een andere
geaardheid".

16 *De Christelijke Gereformeerde Kerken*

18 Binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken is al langere tijd de discussie gaande over
homoseksualiteit. Het bovengenoemde boekje van dr. Bert Loonstra is daar een voorbeeld van. Maar
20 ook de plaatselijke kerken en het kerkverband hebben zich er mee beziggehouden. De kerkenraad
van Zwolle besloot aan het begin van deze eeuw dat homofiele gemeenteleden die samenleven met
22 iemand van hetzelfde geslacht te erkennen als broeders en zusters 'in volle rechten'. Dit houdt onder
meer in dat zij mogen deelnemen aan het Heilig Avondmaal. Dit besluit werd door classis Zwolle
24 veroordeeld en Zwolle werd tot tweemaal toe opgeroepen haar besluit te heroverwegen⁴² c.q. te
herroepen⁴³. De kerk van Zwolle heeft haar standpunt nogmaals verwoord in een nota

³⁵ H. de Jong, *Discussie over homofilie*, Opbouw 20/39-41, 45, 1976; *Waar liefde woont...* Een perspectiefbiedende verkondiging over de plaats van de homofiel binnen de christelijke gemeente, 1976; *De Weg*, Tien stellingen over de Bijbel, 2010

³⁶ B. Loonstra, *Hij heeft een vriend*, Homorelaties in de christelijke gemeente, 2005

³⁷ COC opgericht in 1948, integratie homo's in Nederland

³⁸ Opgericht in 1983, Christelijke Homo Jongeren Contact, nu: Vereniging van christelijke homo's, lesbiennes en biseksuelen.

³⁹ Opgericht in 1987, Landelijk Koördinatie Punt groepen Kerk en Homoseksualiteit

⁴⁰ Opgericht o.a. door Arie Borgdorf, Menno Rougoor, Egbert Boertien en Henk Kiezebrink. De schakel naar de kerk toe waren ds Jan Bouma en Peter (P.C.) van Wijk.

⁴¹ Contrario heeft ten doel het bijdragen aan een klimaat van wederzijdse erkenning binnen de gereformeerde kerken, waardoor homo's en lesbiennes zich welkom voelen. Een andere essentiële doelstelling van Contrario is het bieden van een platformfunctie voor haar leden. Ook het vormen van een christelijk-ethisch bezinningskader ter bestudering en bewustwording van aspecten van het homo-zijn als christen is één van de centrale doelstellingen. Contrario is niet meer exclusief vrijgemaakt.

⁴² Digibron, kenniscentrum Gereformeerde Gezindte, 16 maart 2005: Op 18 februari vorig jaar (2004) sprak de classis Zwolle, op basis van een commissierapport, uit dat de kerkenraad zijn besluit diende te heroverwegen en een nieuw besluit moest nemen, "met inachtneming van hetgeen door de classis was overwogen".

⁴³ Idem: "De classis Zwolle van de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) heeft gisteren besloten er bij de kerkenraad van de cgk van Zwolle "met klem" op aan te dringen zijn besluit inzake homofilie alsnog te herroepen. De kerkenraad dient dit te doen voor 19 april, de datum waarop de classis in een voortgezette vergadering bijeenkomt."

2 *Levensheiliging*, die in 2013 verscheen⁴⁴. De nota geeft ook een hermeneutische verantwoording, het sleutelwoord daarbij is paradigma⁴⁵. Op meerdere punten in de wetten van het OT ervaren wij een enorme morele afstand, dat wij die niet zondermeer in onze tijd en cultuur kunnen overnemen.

4 **Synode 2013**

6 In 2013 wordt op de synode het *Studierapport homoseksualiteit en homoseksuele relaties* besproken en aanvaard.

8 Het is een heel uitgebreid document, dat uit twee delen bestaat. Het eerste deel, het *Visiedocument*, gaat over de uitleg en het verstaan van de teksten uit het Oude en Nieuwe Testament, het tweede deel is een *Pastorale Handreiking* ten dienste van de plaatselijke gemeenten. Het is een gedegen studie geworden, waarin veel literatuur verwerkt is en waarin alle aspecten, die met het onderwerp te maken hebben, (haast uitputtend) aan de orde komen.

12 Het document geeft allereerst (hoofdstuk I) een typering van relaties en seksualiteit in onze cultuur.⁴⁶ De hedendaagse cultuur vormt een bedreiging voor de normen en waarden die de kerk aan het Woord van God ontleent.

16 Kort passeren biologische en psychologische factoren de revue (nature or nurture) en de mogelijkheid tot verandering. Wetenschappers blijven ten aanzien van het ontstaan van een homoseksuele gerichtheid spreken van een complexe wisselwerking tussen 'nature' en 'nurture'.

20 Uitgebreid wordt een mensbeeld ontvouwd op grond van de scheppingsgevens. Het Bijbelse mensbeeld tegenover het mensbeeld van de huidige cultuur. "Onze cultuur zal het loflied op huwelijk en seksualiteit echter niet overnemen, althans niet als een loflied op de Schepper. Evenmin zal ze instemmen met de geschetste waarde van het alleen-gaan. Op het bovenstaande zal ook kritiek komen van hen die huwelijk en seksualiteit wel willen zien als geschenken van God. Een punt van kritiek zal zijn dat de werkelijkheid weerbarstig is: In deze werkelijkheid is het seksuele leven vaak vervormd en verdraaid."⁴⁷

28 Dit mensbeeld wordt ingevuld behulp van een aantal steekwoorden. Gelijkheid en verscheidenheid, gerichtheid op elkaar, komende generaties, wederzijdse aanvulling, huwelijksverbond en laatste verbondenheid. Een mensbeeld dat sterk ingekleurd wordt door de polariteit van het mannelijke en het vrouwelijke en daar mankeert het aan in een homoseksuele relatie.

32 " God heeft hemel en aarde geschapen en ook de menselijke seksualiteit. Daarover is het een en ander gezegd in het vorige hoofdstuk. Vooral is onderstreept dat seksualiteit en huwelijk goede en

⁴⁴ De nota behandelt verschillende ethische vragen waarmee gelovigen geconfronteerd worden:

Rentmeesterschap, Huwelijk en samenwonen, Huwelijk en echtscheiding, Homofilie en homoseksualiteit.

⁴⁵ De Bijbelse geboden, evenals de geschiedenissen waarin die geboden hun bedding hebben, tonen ons als een paradigma het leven naar Gods bedoeling. En met paradigma wordt dan bedoeld: een voorbeeld dat mutatis mutandis (met verandering van wat veranderd moet worden) moet worden nagevolgd.

⁴⁶ Visiedocument, p. 3 " Een intieme relatie is doorgaans geen verbond meer dat gesloten is ten overstaan van anderen of de Ander. Een belofte van onvoorwaardelijke trouw voor het leven wordt niet meer nodig geacht. Gelijkheid en wederkerigheid tussen partners moeten de weg naar geluk vrijmaken. Levenslange trouw en zorg jegens elkaar zijn naar de achtergrond gedrongen. Een al of niet geformaliseerde afspraak van wederzijds respect beheerst de sfeer van seksuele relaties."

⁴⁷ Idem, p. 21

2 kostbare gaven van God zijn. Deze gaven zijn fundamenteel aangetast door de zonde. Heel de
mensheid ondervindt de gevolgen daarvan.” (21/22) En dat wordt vervolgens toespitst op de
homoseksualiteit.

4

Romeinen 1

6

8 In de uitleg van Romeinen 1 wordt veel aandacht gegeven aan allerlei vormen van homoseksueel
gedrag zoals we die tegenkomen in de Hellenistische cultuur. Tempelprostitutie, pederastie,
decadent gedrag. Maar ook aan de vraag in hoeverre of Paulus geweten heeft van een homoseksuele
10 gerichtheid. “We mogen ervan uitgaan dat er ook in die cultuur mensen waren met homoseksuele
gevoelens of een overeenkomstige gerichtheid. Toch heeft God de apostel daarover geen concrete
12 aanwijzingen gegeven hoe daarmee om te gaan. Hij heeft hem niet gewezen op de mogelijkheid van
een diepe seksuele oriëntatie in het mens-zijn en dat daarmee binnen de christelijke gemeente
14 anders zou moeten worden omgegaan. Maar al maakt Paulus dan geen nadrukkelijk onderscheid
tussen homoseksuele gerichtheid en homoseksuele handelingen, daaruit mogen we nog niet de
16 conclusie trekken dat hij ons op dit punt niets te zeggen heeft.”(28)

18 *Tegen de natuur*

20 Hoewel het document onderschrijft dat “natuur” een containerbegrip is (28) wordt het in de uitleg
van de verzen 26 en 27 wel heel nadrukkelijk verbonden met en ingevuld vanuit de
22 scheppingsordeningen. “Met een tegennatuurlijke omgang is dan ook bedoeld een omgang die
ingaat tegen de bedoeling van de Schepper. Deze omgang doet geen recht aan de gegeven orde dat
24 man en vrouw voor elkaar bestemd zijn. Het woord 'natuur' onderstreept in dit verband wat vanuit
de openbaring van God aangaande zijn schepping vaststaat. Gods spreken doordringt heel de
26 geschapen werkelijkheid. Zijn spreken is ook hoorbaar in de natuurlijke omgang tussen man en
vrouw.” (29).

28

Leviticus

30

32 Stelling wordt genomen tegen de opvatting dat het in de teksten in Leviticus 18 en 20 zou gaan om
de tempelprostitutie. Hoewel het cultische element niet ontbreekt, ligt daar niet de spits. Andere
dan cultische zonden spelen een even grote rol. Maar “binnen het geheel van zonden die in deze wet
34 van de heiligheid worden opgesomd, heeft de seksuele omgang tussen mannen een aparte positie.
Leviticus duidt in het algemeen en zonder verdere concretisering een scala van zonden aan met de
36 term 'gruwel'. Het is een verzamelbegrip voor een aantal overtredingen tegen het gebod van God.
Opvallend is dat in het voorgaande gedeelte waarin de concrete verboden een voor een worden
38 vermeld, het begrip 'gruwel' slechts eenmaal wordt gebruikt. Dat gebeurt in verband met de seksuele
omgang tussen mannen (18, 22). Al de zaken die in dat hoofdstuk worden opgesomd zijn volgens het
40 slot van het hoofdstuk 'gruwelijk', maar slechts een van die zaken krijgt afzonderlijk die aanduiding.”
(31). Sleutelbegrip is hier dus het woord ‘gruwel’. Het verbod beschermt de grenzen die God aan zijn
42 volk heeft gegeven.

Gruwel

2

Het woord 'gruwel' verwijst daarnaar. Het wijst op een praktijk waarin mensen vastgestelde grenzen overschrijden en zaken bijeenbrengen die niet bij elkaar passen. Dit motief komt ook elders in de wet van de heiligheid voor. De omgang tussen een vrouw en een dier bijvoorbeeld is 'een (gruwelijke) vermenging' (Lev. 18, 23). Ook de omgang tussen een man en zijn schoondochter (Lev. 20, 12) is zo'n vermenging, een aanduiding die overigens niet in elke vertaling tot uiting komt. Andere voorbeelden van vermenging zijn het laten paren van het vee met dieren van een andere soort, het inzaaien van de akker met verschillende 20 soorten gewassen, het dragen van kleren die zijn geweven uit twee soorten garen (Lev. 19, 19; vgl. Deut. 22, 9-11). Zo wordt ook in een gelijkgeslachtelijke omgang bijeengebracht wat niet passend is. De man die daarin de vrouwelijke rol op zich neemt of krijgt opgedrongen, gaat de grens van zijn man-zijn over. Ook de man die dan blijkbaar de dominante rol speelt, verliest volgens dit gebod zijn eer.

16 *fundament*

18 Vervolgens beschermt het genoemde verbod het voortbestaan van het verbondsvolk.
De fundamente van menselijk samenleven moeten in tact blijven en met name het fundament van
20 huwelijk en huisgezin. Seksualiteit heeft haar geëigende plaats binnen de gegeven kaders.

22 *apart*

24 Daarnaast onderstreept het verbod de aparte positie van het verbondsvolk ten opzichte van
andere volkeren. Het volk is heilig omdat zijn God heilig is (Lev. 19, 2). Israël moet zich
26 verre houden van Egyptenaren en Kanaänieten en andere volkeren die afgoden dienen, en een
daarbij passende levensstijl volgen (18, 1-4, 24-28). Zijn heiligheid moet tot uiting komen in
28 de cultus en in heel zijn levensstijl. Hoewel seksuele omgang tussen mannen verboden was,
kwam dat zoals gezegd soms wel in de cultus van vreemde volken voor. Zogenaamde 'heilige
30 mannen' waren daarin actief. Daarvan moet Israël zich onderscheiden.

32 *schepping*

34 Ten slotte laat dit verbod een diepere laag zien dan die van de cultus en de eigen historische
situatie. Deze gaat terug op Gods scheppingsbedoeling. De seksuele omgang tussen mannen
36 overschrijdt een grens die met de schepping gegeven is. (32)

38 *Sodom en Gibeon*

40 Van Genesis 19 en Richteren 19 wordt gezegd: "De situatie in Sodom was een van de uitingsvormen
van de totale verdorvenheid van de stad. Deze is niet toepasbaar op broeders en zusters die rekening
42 willen houden met de wil van God." (33). En datzelfde geldt van de schanddaad in Gibeon.

Hermeneutiek

2

“Een van de uitgangspunten van de gereformeerde hermeneutiek is dat Schrift met Schrift moet worden vergeleken. Dat houdt ook in dat de Bijbelteksten die in het vorige hoofdstuk zijn besproken, moeten worden bekeken in het licht van het geheel van de Bijbel.

6

De kern van de Bijbelse boodschap is de komst van Gods Koninkrijk in Christus. Die komst is zijn antwoord op de val van de mensheid in zonde. Deze kernboodschap raakt stellig het thema dat ons bezighoudt. God heeft de mensheid de goede gaven van seksualiteit en huwelijk geschonken.

8

Vanwege onze zonde tegen God waaraan wij allen zonder uitzondering deelhebben, zijn deze gaven ernstig geschonden. Een van de vormen van gebrokenheid is het voorkomen van homoseksuele

10

gevoelens en een overeenkomstige gerichtheid. Die gevoelens en gerichtheid zijn niet van oorsprong af bedoeld.”(37)

12

“We willen proberen aan te geven waarin de gebrokenheid van een homoseksuele gerichtheid

14

en omgang bestaat. Daarbij nemen we ons uitgangspunt in wat God heeft bedoeld. De gebrokenheid bestaat, zo zouden we kunnen zeggen, in het gemis van gerichtheid op een persoon van de andere

16

sekse. Dat vertaalt zich in een gemis binnen een homoseksuele relatie. Daarin zijn de beide partners niet gericht op de andere sekse. In die eenheid ontbreekt dan de fundamentele verscheidenheid: de

18

partners verschillen niet schepselmatig van elkaar zoals dat wel in de verhouding tussen man en

20

vrouw het geval is. Ze vullen elkaar niet aan als man en vrouw, ze maken elkaar in die zin niet

22

compleet. Daarom zeggen we dat of het vrouw- of man-zijn in een dergelijke relatie ontbreekt.

22

Bovendien mist deze relatie de fundamentele openheid voor het ontvangen van kinderen, een mogelijkheid die schepselmatig gezien wel aan man en vrouw is gegeven.” (37).

24

Christus

26

De gebrokenheid wordt hersteld door het verzoenende lijden en sterven van Christus. In Christus

28

schenkt God de gave van bevrijding. “De bevrijding die God in Christus schenkt, raakt ook de

30

machten die zich op het terrein van het seksuele leven manifesteren. Zijn heil heeft effect op heel

32

het lichamelijke en psychische bestaan van mensen. God wil herstel geven van elke vorm van

34

gebrokenheid, ook seksuele gebrokenheid. Op zichzelf zou deze verlossing in Christus in het huidige

36

aardse bestaan al kunnen resulteren in herstel van een beschadiging op het gebied van de seksuele

38

gerichtheid. Als van dat herstel iets zichtbaar mag worden, ervaart niet ieder dat op dezelfde wijze.

40

Het heil dat 'reeds' gekomen is, is 'nog niet' ten volle werkelijkheid geworden. Dat is ook het geval bij

42

wie sterk op God vertrouwen. De gelovige die dat herstel niet of nauwelijks ervaart, houdt dan een

36

doorn in het vlees (vgl. 2 Kor. 12, 7). Dat is een bijzonder moeilijke situatie. De verlossing in Christus

38

schenkt aan de gelovige echter wel de herschepping naar het beeld van God, een nieuwe identiteit in

40

Christus. Dat brengt de gelovige ook tot het volgen van Christus. Dit volgen houdt in: het

42

verloochenen van zichzelf, zijn kruis opnemen en achter Christus aankomen.” (38).

40

“Deze schetsmatige tekening van het geheel van de Bijbelse boodschap zouden we kunnen

42

samenvatten met de woorden: schepping, zondeval en verlossing. Deze tekening raakt ook het

42

thema van homoseksualiteit en homoseksuele relaties.” (39).

Tijdgebondenheid

2

De tijdgebondenheid van de Schrift wordt in verband gebracht met het onderscheid dat in de moderne tijd wordt aangebracht tussen gerichtheid en gedrag. Een onderscheid dat de Bijbel niet kent. Het gaat in de Bijbel over het gedrag dat mensen vertonen, maar dat gedrag staat niet los van hun persoon zijn, van het beleven van hun diepste gevoelens. Alleen de Bijbel spreekt daar niet over, veronderstelt het misschien. In die zin is het spreken van de bijbel over homoseksualiteit tijdgebonden.

8

10 Bijbelse grondwoorden

12 Mensen die pleiten voor een homoseksuele relatie in liefde en trouw beroepen zich op een aantal grondwoorden uit Bijbel: verbond, liefde en vrijheid. Het gaat niet alleen om geboden, om op zich zelf staande teksten, maar om de kernwoorden uit het evangelie.

14

16 Met betrekking tot het *verbond* wordt gezegd: “Maar het kritische punt is dat sommigen deze gedachte losmaken van het kader van de schepping. De orde die God heeft gegeven, wordt daarmee geplaatst onder de beheersing van het verbond. Daarentegen leert de Schrift dat het verbond de orde van de schepping niet opheft, maar juist de weg is waarin God het gebroken mens-zijn heelt en tot zijn bestemming laat komen.” (44).

18

20

22 Van het beroep op het gebod van de *liefde* wordt gezegd: “Terwijl de verbodsteksten ten aanzien van homoseksueel gedrag horen bij een verleden tijd, moet de liefde leiden tot een dieper verstaan van deze boodschap. Waar liefde gestalte krijgt, komen mensen tot hun recht, zo wordt gezegd.... De Schrift leert daarentegen dat de liefde niet haaks staat op de orde die God in het begin heeft gegeven. Ze bevestigt die orde, herstelt haar en brengt haar tot ontplooiing. De liefde is niet de vervanging van de wet, maar de vervulling daarvan (Rom. 13, 10). Wie God liefheeft, heeft ook zijn geboden lief (vgl. Ps. 119) en zal zijn geboden bewaren (1 Joh. 5, 3). Liefde tussen twee mensen van gelijk geslacht kan gehoorzaamheid aan het verbod op een homoseksuele omgang in welke vorm dan ook niet wegnemen. Bijbelse voorschriften vragen gehoorzaamheid.” (44)

24

26

28

30

32 De Bijbel is een boek van *bevrijding*. Bevrijding van de vrouw, bevrijding van slaven, dit kan toch ook tot gelding gebracht worden voor homoseksuelen?

34

36

38

40

“God schenkt wel degelijk bevrijding, maar niet van structuren die Hij goed heeft geacht voor het mens-zijn. Hij wil die structuren juist tot hun recht laten komen. Daar komt nog iets bij. De Bijbel laat ten aanzien van de positie van vrouwen een zekere ontwikkeling zien. Daarin is een lijn herkenbaar waaruit blijkt dat hun positie zelfstandiger wordt. Dat geldt ook voor slaven. Uiteindelijk zegt Paulus dat in Christus noch man noch vrouw is, slaaf noch vrije. Maar die lijn is ten aanzien van diegenen die daadwerkelijk een gelijkgeslachtelijke relatie zouden willen aangaan op geen enkele manier in de Schrift herkenbaar.” (45).

42

44

Ook de gedachte dat er in het Nieuwe Testament in vergelijking met het Oude Testament sprake zou zijn van toenemende individualisering, waardoor een persoon te opzichte van de gemeenschap meer uit de verf zou komen, wordt afgewezen. “Wanneer we letten op het Bijbelse spreken ten aanzien van homoseksuele omgang, laat de Bijbel maar één lijn zien die stevig wordt doorgetrokken en dat is

de lijn van een verbod. Dan ligt aansluiting bij het motief van antithese ten opzichte van de
2 heersende cultuur meer voor de hand dan een aansluiting bij het motief van individualisering. De
conclusie is dat een redenering die aansluit bij een ontwikkeling vanuit het Nieuwe Testament ons
4 niet verder helpt. Op grond daarvan mogen we niet stellen dat het verbod op een homoseksuele
relatie in liefde en trouw in het Nieuwe Testament een overgangsbepaling is.” (50)

6 *Eindconclusie*

8
“In de lijn van de Schrift heeft de christelijke kerk de geschiedenis door vastgehouden aan een
10 verbod op homoseksueel handelen en een overeenkomstige relatie. Bij de wijze waarop dit
beginsel in het verleden is uitgedragen en gehandhaafd, zijn fouten gemaakt en grote zonden
12 begaan. Het onbarmhartige en wrede gebruik van het verbod wijzen wij ten stelligste af, maar niet
het goede gebruik. Wanneer we zouden willen afwijken van dat verbod, moeten we daarvoor goede
14 argumenten hebben. Die argumenten vinden we niet in de Schrift. Stellig is een afwijking van een lijn
die in de traditie voor gezaghebbend werd gehouden, soms mogelijk. Maar de bewijslast ligt dan bij
16 wie afwijkt van die lijn. Een afwijkende lijn hebben wij in elk geval in de Bijbel niet kunnen
ontdekken.

18 Dit betekent niet dat we dan ook de precieze invulling van het oudtestamentische verbod op
homoseksueel handelen zouden moeten overnemen, inclusief de strafbepaling op overtreding. Die
20 strafbepaling kunnen en mogen we zelfs niet overnemen. Deze gold voor het oude Israël als
burgerlijke samenleving. Het Nieuwe Testament tekent op dit punt een afwijkende lijn ten opzichte
22 van het Oude Testament: het verbod op homoseksueel handelen wordt wel overgenomen, de
strafmaat niet.” (51)

24 *Handreiking*

26
Het tweede deel van het document is de handleiding voor de plaatselijke gemeente en daarin wordt
28 bovenstaande uitgewerkt voor het pastoraat. De toon van de Handreiking is mild en vraagt aandacht
voor de situatie waarin homoseksuele broeders en zusters en hun ouders en familie zich bevinden.
30 De gemeente dient een open gemeenschap te zijn, waarin homoseksuele gemeenteleden zich thuis
kunnen voelen. Wel dienen er duidelijke grenzen getrokken te worden op grond van het
32 *Visiedocument*. Homoseksuele gemeenteleden worden aanvaard, maar dienen vermaand te worden,
wanneer zij een relatie aangaan. Zij zullen ook geweerd worden van het avondmaal.

34 *Gereformeerde Kerken vrijgemaakt*

36 De Gereformeerde Kerken vrijgemaakt houden vast aan het standpunt dat homoseksuele relaties op
grond van Gods Woord onaanvaardbaar zijn. Wel zijn de vragen rondom homoseksualiteit
38 onderwerp van gesprek binnen deze kerken. En is er ook oprechte aandacht voor de worsteling die
homoseksuele broeders en zusters doormaken. Verschillende kerken hebben nota's geschreven
40 waarin het beleid ten aanzien van homoseksualiteit wordt uitgelegd voor hun gemeente. In 2004
heeft de kerk van Zwolle een uitgebreide nota het licht doen zien⁴⁸, waarin in navolging van Leanne
42 Payne homoseksualiteit gezien wordt als een *gestageneerde groei in tenminste een deel van de*

⁴⁸ *Christen en homofiel*, christelijke bezinning op vragen rondom homoseksualiteit, 2004

- 2 *persoonlijkheid*. Herstel van deze gebrokenheid vindt plaats wanneer de homofiel zijn identiteit zoekt in Christus Jezus. Ook de kerken van Enschede-Oost⁴⁹, Buitenpost⁵⁰, Rotterdam-Centrum⁵¹ en Groningen-Oost⁵² hebben in verschillende bewoordingen zich publiekelijk uitgesproken.
- 4 De Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008 heeft in een appèlzaak nadrukkelijk uitgesproken dat het samenwonen, ook na belofte van seksuele onthouding, moet worden afgewezen⁵³.
- 6 De discussie wordt behalve in allerlei bladen ook op congressen gevoerd, georganiseerd door de Theologische Universiteit. In Januari 2012 werd een congres georganiseerd door Theologische
- 8 Universiteit in Kampen.⁵⁴ Aanleiding tot het congres was o.a. de verschijning van het boekje *In liefde trouw?* van dr. Maarten van Loon⁵⁵. Het boekje ademt een geestelijk verlangen naar het zoeken van
- 10 een veilige plek van homoseksuelen in de gemeente van Christus. Het geeft een heldere samenvatting van wat er in de loop der eeuwen over homoseksualiteit en gezegd en geschreven is,
- 12 met als uitgangspunt de woorden van Paulus in de brief aan de Romeinen, waaruit een strenge veroordeling spreekt met betrekking tot allerlei vormen van homoseksualiteit. Allerlei visies op
- 14 homoseksualiteit en hermeneutische principes passeren de revue, waarbij de schrijver op voorzichtige wijze zijn oordeel geeft. Zijn conclusie is dat de Bijbel geen ruimte biedt aan
- 16 homoseksuele relaties in liefde en trouw en dat een homoseksuele broeder en zuster in onthouding moet leven.
- 18 Van Loon staat met zijn boek in een traditie binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, die meer oog heeft voor de situatie van homoseksuelen en daarmee voorzichtig de lijn doortrekt die door J.
- 20 Douma⁵⁶ is uitgezet. Zonder te breken met het klassieke standpunt worden nieuwe, waardevolle aspecten toegevoegd. Deze lijn is vooral ontwikkeld door Ad de Bruijne⁵⁷, die redeneert vanuit de
- 22 nieuwe gemeenschap in Christus. "In die nieuwe wereld komt de oude schepping terug, maar niet als

⁴⁹ Notitie Enschede-Oost, ongedateerd. Een pastorale notitie, waarin het pastoraat aan ouders van homofielen en het pastoraat aan homofielen wordt uitgelegd. Homoseksuele relaties zijn strijdig met Gods Woord.

⁵⁰ *Herderlijk schrijven* van de Pastorale Raad van de Gereformeerde Kerk te Buitenpost, ongedateerd.

⁵¹ Handreiking Homoseksualiteit van de pastorale raad van de GKv Rotterdam-Centrum, februari 2012. In deze handreiking volgt Rotterdam duidelijk de lijn die door Ad de Bruijne is uitgezet.

⁵² Binnen de Pastorale Raad bestaat een spectrum van opvattingen over de legitimiteit van homoseksuele relaties binnen de kerk. Aan de ene kant van het spectrum is er de opvatting dat een homoseksuele relatie voor volgelingen van Christus niet de aangewezen weg is, terwijl aan de andere kant gepleit wordt voor aanvaarding van zo'n relatie, als het een zaak is van liefde en trouw. Maar zoals gezegd: de Pastorale Raad in zijn geheel heet ieder die met zijn en haar geaardheid Christus wil volgen van harte welkom aan de tafel van Christus.

⁵³ Hoofdstuk IV, Appèl zaken en revisie verzoeken, Acta Generale Synode Zwolle-Zuid 2008 a. uit te spreken dat het samenwonen van homofiele broeders of zusters, die een affectieve relatie met elkaar hebben onder de belofte van uitsluiting van seksuele omgang, door de betrokken kerkenraad dient te worden afgewezen in plaats van het huidige beleid dat zulks wordt afgeraden en

b. uit te spreken dat of en op welk moment dit afwijzen van het samenwonen gepaard moet gaan met het toepassen van de kerkelijke tucht, zoals beschreven in art. 76 KO, beoordeeld dient te worden door de kerkenraad aangezien dit behoort tot de pastorale ruimte die een kerkenraad heeft in concrete situaties.

⁵⁴ 20 Januari 2012 Congres: *Homoseksualiteit: samen op weg naar één christelijke levensstijl?*

⁵⁵ Dr. Maarten van Loon, *In liefde trouw?* Een studie naar homoseksuele relaties in de christelijke gemeente vanuit Romeinen 1, Barneveld, 2012

⁵⁶ Dr. J. Douma, *Homofilie*, Amsterdam 1973, Kampen 1984. Het onderscheid tussen homofilie en homoseksualiteit geeft ruimte in de kerk voor homofielen, die hun geaardheid hebben geaccepteerd, maar er niet naar willen leven.

⁵⁷ Dr. Ad de Bruijne (red.), *Open en kwetsbaar*, Barneveld 2014, p. 59 en 60

2 een onveranderde statische natuur. Zij is uitgegroeid, getransformeerd en heeft haar bestemming
4 bereikt. Is Christus het criterium voor het christelijke leven, dan betekent dit dat wij met ons leven in
6 de oude schepping van nu zo veel mogelijk willen passen bij wat normaal is in het licht van die
8 nieuwe schepping die komt.” Wel is De Bruijne zich er van bewust, dat dit een ideaal is dat in deze
10 gebroken wereld nog niet binnen ons bereik ligt⁵⁸. Hoe dat zich in de praktijk uitwerkt, verantwoordt
12 hij in een voorzichtig pleidooi voor een aantal compromissen in de pastoraal-ethische begeleiding⁵⁹.
14 Hij bepleit grote terughoudendheid met kerkelijke tuchtmaatregelen rond homo's die seksueel
16 samenleven, omdat tuchtmaatregelen hen niet helpen om toe te groeien naar Christus en een
18 volgende stap te zetten op weg naar Gods doel. Het compromis is voor hem geen principiële keus,
20 maar een pastorale handreiking om bij het uiteindelijke perspectief van het Koninkrijk uit te komen.

12 Bijzonder is ook zijn visie op de homoseksuele identiteit. De moderne homoseksuele identiteit
14 beschouwt hij als een uniek verschijnsel en heeft te maken met een proces van individualisering in de
16 moderne samenleving. Hij noemt de zoektocht naar de authentieke 'eigenlijke ik' en het belang van
18 intieme tweerelaties. “Zo ontstond een nieuwe invulling van mens-zijn een ook een nieuwe variant
20 van relatievorming”⁶⁰. De Bruijne heeft deze tendens al opgemerkt in het werk van H. de Jong⁶¹ en
22 verder uitgewerkt. Hij kan, met alle voors en tegens, deze ontwikkeling waarderen, en heeft dat ook
hermeneutisch uitgewerkt. “Nog fundamenteler is dat deze moderne ontwikkeling iets weerspiegelt
van het bijbelse gegeven dat de nieuwe gemeenschap in Christus uitgaat boven de man –
vrouwrelatie, en niet aan de ketting ligt van statische scheppingsstructuren. Weliswaar houden de
geschapen structuren van het begin hun functie, maar daarnaast ontstaan nieuwe banden”(p. 68).
Voor De Bruijne is de identiteit die een gelovige vindt in Christus bepalend voor zijn/haar leven. De
homoseksuele identiteit is een tweede identiteit.

24 2. Kerken in het buitenland

De Evangelische Kerk in Duitsland

26 Vanaf de 80'er jaren heeft het thema “homoseksualiteit en kerk” voor tweespalt in de Evangelische
28 Kerk gezorgd. In de 90'er jaren ontkwamen de landskerken er niet aan om stelling te nemen. Hoe om
30 te gaan met homoseksualiteit en homoseksuele relaties in de kerk. Maatgevend in de discussie was
32 de Schrift, maar er was verschil in uitleg (hermeneutiek) en de ethische consequenties daarvan.
34 Enerzijds werd homoseksualiteit als zonde gekwalificeerd, anderzijds opteerden deelnemers aan het
debat voor gelijkschakeling met heteroseksualiteit⁶². In de Orientierungshilfe “ Mit Spannungen
Leben” uit 1996 wordt het inzegenen van homoseksuele paren afgewezen, wel is voorbede voor hen
mogelijk. De discussie kwam in een stroomversnelling doordat op 1 augustus 2001 de wetgever
homoseksuele stellen de mogelijkheid bood om een partnerschap voor het leven aan te gaan, met

⁵⁸ Idem, p. 61 Het voorschot op de toekomst, dat de Geest geeft, begint immers klein en is werkzaam in een gebroken wereld. Daarom zijn perfectionisme en idealisme ernstige dwalingen, ook in hun toepassing op homoseksualiteit

⁵⁹ Idem, p 62 “Het kan in de pastoraal-ethische praktijk wel degelijk gebeuren dat je voorlopig en tijdelijk berust in een homoseksuele relatie of zelfs een eenmaal gesloten homohuwelijk”

⁶⁰ Idem, p 67

⁶¹ In: J. Bouma e.a., *Verrassend Vertrouwd*, Een halve eeuw verkondiging en theologie van Henk de Jong, Franeker, 2009, p. 225-245

⁶² Homosexualität: Einführung ins Thema, <https://www.ekd.de/homosexualitaet/einfuehring.html>

2 dezelfde rechten als gehuwden. Omdat de kerken rekening hadden de houden met de wetgeving van
4 het land, werden homoseksuele paren aanvaard en kregen ze pastorale bijstand, maar een
6 inzegening van relatie werd afgewezen. Dit wordt in 2002 opnieuw bevestigd, al zijn er landskerken
die moeite hebben met dit besluit, dat omwille van de eenheid van de kerken genomen is. Inmiddels
is de praktijk, dat negen landskerken de zegening van twee homoseksuele mensen in een (openbare
eredienst) toestaan en vijf een zegening toestaan in een pastorale context⁶³.

8 De discussie in de Evangelische Kerk in Duitsland is voor een belangrijk deel gevoerd onder druk van
de veranderingen in de cultuur, de maatschappelijke ontwikkelingen en de politieke beslissingen. De
Evangelische Kerk is een kerk die nauwe banden heeft met de staat en daarom ook niet zonder meer
10 voorbij kan gaan aan wetgeving die de bijbelse ethiek van de kerk raakt.

12 *De Anglicaanse Kerk*

Voor een deel speelt in de Anglicaanse Kerk (en in de Episcopale Kerk van Amerika) hetzelfde als in
14 de Evangelische Kerk in Duitsland. De verhouding tussen kerk en staat. Maar het conflict binnen de
Anglicaanse (Episcopale) Kerk ging aanvankelijk niet over huwelijk, maar over de benoeming van
16 Gene Robinson tot bisschop in New Hampshire (V.S.) in 1973, die samenwoonde met een man. Dit
leidde tot een ernstige crisis, die een diepe kloof zichtbaar maakte tussen Noord en Zuid. De
18 Afrikaanse kerken protesteerden fel, voor hen is homoseksualiteit onverenigbaar met de Bijbelse
boodschap, terwijl de Amerikaanse en Europese Kerken een veel minder hard standpunt hebben.
20 Voor de Kerk in Engeland werd het thema opnieuw actueel toen het Britse Lagerhuis in 2013 het
homohuwelijk invoerde. Omdat de Anglicaanse Kerk bevoegd is om huwelijken te sluiten, ging dit de
22 kerk in directe zin aan. Tot nu toe handhaaft de kerk haar standpunt dat het huwelijk een verbintenis
is tussen één man en één vrouw. Het huwelijk is een uniek en fundamenteel sociaal instituut, en
24 moet dat ook blijven⁶⁴.

26 *Kerken in Zuid-Afrika*

Het gaat met name om twee kerken die in Nederland contacten hebben met de Protestantse Kerk
28 (PKN), de Nederduits Gereformeerde Kerk en de Nederduits Hervormde Kerk. De derde kerk, die
vanuit de optiek van de kerken van de kleine oecumene interessant is, de Gereformeerde Kerk in
30 Zuid-Afrika (De Doppekerk) heeft zich naar ons weten niet over homoseksualiteit en homoseksuele
relaties uitgesproken.

32 De Nederduits Gereformeerde Kerk en de Nederduits Hervormde Kerk hebben in 2007 zowel
afzonderlijk als gezamenlijk over dit thema uitvoerig gesproken⁶⁵ en bleken ernstig verdeeld⁶⁶, er

⁶³ Zie ook Dr. Ad Prosman, *Homoseksualiteit tussen Bijbel en actualiteit*, Heerenveen 2013, p 42/43. Prosman heeft geen aandacht voor de cultureel, maatschappelijke en politieke context waarin de Evangelische Kerk deze aanbevelingen gedaan heeft.

⁶⁴ Zie ook Prosman, p 44-46

⁶⁵ Prosman, p 46/47 vermeld niet dat de kerken hier ernstig over verdeeld waren en dat de escape om het aan de plaatselijke kerken overlaten, overeenstemming bracht.

2 waren meerderheid- en minderheidsrapporten, die lijnrecht teenoewer elkaar stonden. Met name
3 binne die Nederduits Gereformeerde Kerk. Die meerderheid meende dat ' wat die Bybel er ower zegt,
4 voor kom binne die raamwerk van cultureel bepaald afwijkend gedrag' en 'een homoseksuele
5 oriëntasie is geen keus'. Die minderheid stel 'dat homo's in onthouding moet leuen'. Een ad-hoc
6 kommissie moet die oplossing biede. Met verskillende moet plaatselik in liefde worden omgegaan⁶⁷.

7 In een opstel van Dr. J. Potgieter⁶⁸ valt op te maken dat die discussie binne die kerke in Zuid-Afrika
8 ook onder druk hebben gestaan van die besluit van die Zuid-Afrikaanse regering in 2004 om die
9 huwelik van mense van hetzelfde geslacht moegelik te maken. Die kerke steunden eers die
10 apartheidsbeleid, daarna die anti-apartheidsbeleid en nu volgen zij opnieu die beleid van die
11 regering

12 *Christian Reformed Churches in North America en Canada*

Rapport

13 In die Christian Reformed Churches heeft die discussie ower homoseksualiteit die gemoedere lange
14 beziggehouden. Om die kerke die dien verschiu in 1973 een rapport⁶⁹, waarin een duidelik
15 standpunt wordt gekozen. In die rapport worden o. a. als oorzaken van homoseksualiteit genoemd:
16 erfelikhedsfaktore (genetisch bepaald), invloeden van die omgeuing op die jonge kind, stoornis
17 in die ouder-kind relatie waardoor die kind geen normale identifasie met die ouder van hetzelfde
18 geslacht heeft kunnen ontwikkel. Maar ook wordt uitgesproken dat homoseksualiteit geen eigen
19 keus is⁷⁰.

Bijbelse gegevens

22 *Genesis 1 en 2*

23 Die polariteit mannelik – vrouwelik is er nie alleen omwille van die voortplanting, maar die die
24 heeldheid van die mens. Die polariteit is een integraal deel van die mens-zijn. Homoseksualiteit is een
25 gevolg van die zondeval. Die homoseksueel is een gehandicapte mens, zoals ook een blinde en een
26 lamme gehandicapte zijn. Die handicap van die homoseksueel is dat hij nie op een normale manier een
27 seksuele relatie kan beleuen. En met die handicap moet hij leuen. "Responsibility and the possibility
28 of personal guilt arises at the point where he has to decide what he will do with his sexuality." (616).

⁶⁶ Dr. P.J. Strauss, 'Homoseksualiteit: Die standpunt van die Nederduits Gereformeerde Kerk en die Nederduitsch Hervormde Kerk van Zuid-Afrika in 2007' HTS Teologiese Studies/Theological Studies 67(3), <http://dx.doi.org/10.4102/hts.v67i3.1152>

⁶⁷ Volgens AS-NGK 2007 se verstaan van die Bybel kan slegs die verbintenis tussen een man en een vrou as 'n huwelik beskou word. Heteroseksuele en homoseksuele promiskuiteit word – soos in 2004 – ten sterkste veroordeel. Homoseksuele huwelike en verbintenisse kan ook nie as 'n alternatief vir die huwelik beskou word nie. Homoseksuele gelegitimeerde wat 'n selibate lewenstyl beoefen, kan tot die predikantsamp toegelaat word. Laastens erken die sinode die diskresie van kerkrade om verskillende oore die saak in die gemeentes met Christelike liefde te hanteer (NGK 2007b:110).

⁶⁸ Dr. J. Potgieter, Universiteit van Pretoria, 2006

⁶⁹ Christian Reformed Church in North America. Committee to study Homosexuality. Report 42. 1973

⁷⁰ Idem, p. 613 "it is important to understand that homosexuality is not the result of any conscious choice or decision of the part of the person to be homosexual."

2 Van hem wordt in seksueel opzicht gehoorzaamheid gevraagd aan Gods geboden en dat is in
onthouding leven. (Ook hetero's worden beperkingen in seksueel opzicht opgelegd: je mag niet
verliefd worden op de vrouw van je buurman).

4 *Genesis 19 en Richteren 19*

6 Perverse schending van het gastrecht en de seksualiteit. Homoseksualiteit als variant van
heteroseksuelen.

Leviticus

8 In hoeverre zijn deze teksten normatief voor ons? Onderscheid in burgerlijk, ceremonieel (cultisch)
10 en moreel (ethisch) gebruik van de wet. De burgerlijke toepassing gaat niet meer op. De straf op
seksuele misbruiken wordt in het N.T. niet meer toegepast. Ook de cultische uitleg van wordt
12 afgewezen. Het verbod op de Moloch offers is niet alleen met de cultus van doen, maar is ook
moreel van aard. Derhalve algemeen geldig. Homoseksualiteit is op morele gronden verboden. (518)

14 Gemeenschap met een menstruerende vrouw is moreel gezien ook verboden, toch geldt dat voor
ons vandaag niet meer, waarom homoseksualiteit dan wel? Omdat ook elders in het O.T. dit
16 veroordeeld wordt (Gen. 9:21-27 'Noach'; Deut. 22: 5 travestie; Deut. 23:17 mannelijke Prostitutie; 1
Kon. 14:24; 15:12; 22:40 (schandknappen). (519)

1 Korinthiërs en 1 Thimotheüs

18 Ook in de gemeente van Korinthe zullen homoseksuelen (malekoi en arsenokoitai) die hun oude
leven hebben afgezworen en gewassen door het bloed van Christus een nieuw leven zijn begonnen.
20 (520)

Romeinen 1

22 De homoseksualiteit is geen cultische prostitutie geweest, al zal dat op de achtergrond (de
hellenistische wereld) hebben meegespeeld, getuige ook allerlei moreel verwerpelijk gedrag
24 beschreven in de verzen 29-31). Homoseksualiteit is zonde, het oordeel van het Nieuwe Testament is
in dat opzicht in overeenstemming met het Oude Testament (621)

26 *Hermeneutiek*

Een aantal hermeneutische principes worden genoemd:

- 28 - Een tekst in het geheel van de Schrift lezen
- Sommige voorschriften zijn van tijdelijke aard,
30 - Oud-Testamentische woorden zijn in Christus vervuld, de teksten over de vrouw zijn voor ons
niet meer van hetzelfde gewicht.
32 - Het ideaal kan niet altijd worden gehaald. Zie de praktische invulling bij echtscheiding, het
doden en liegen
34 - Verhouding wetenschap en het gezag van Gods Woord.

Een theologisch – ethische benadering

- 2 Het rapport gaat uit van de scheppingsordeningen. De man – vrouw polariteit. Homoseksuele
omgang is daarom een verwrongen gebruik van wat God geschapen heeft in het sekse verschil.
4 Homoseksualiteit is dus geen scheppingsvariant.

In het Oude Testament gaat het om het in stand houden van het menselijk geslacht. In het bijzonder
6 in het verwekken van de Messias. Het huwelijk is een opdracht van God voor al zijn kinderen met het
oog op de vervulling van de komst van zijn Rijk.

- 8 In het Nieuwe Testament komt er ruimte voor de ongehuwde staat en het celibaat met het oog op
de dienst aan het Koninkrijk. Seksualiteit wordt daardoor gerelativeerd, in het Koninkrijk is noch
10 mannelijk, noch vrouwelijk (Gal. 3:28).

Daarmee komt er ook ruimte voor de eunuch in de gemeente van Christus (Jes. 56,3-5). Er is een
12 hogere vervulling van het leven dan in familierelaties. De ongehuwden, heteroseksuelen en
homoseksuelen, wordt een alternatief geboden voor het huwelijk in verbondenheid met de
14 christelijke gemeente. Het moet niet worden opgelegd, niet iedereen heeft de gave van onthouding.
Voor een christen is de keus: het huwelijk of het celibaat!

- 16 Seksualiteit moet gerelativeerd worden, belangrijk is de gerichtheid op het koninkrijk van God.
Omdat homoseksualiteit een afwijking is, moet de homoseksueel celibatair leven. De christelijke
18 gemeente moet hem aanvaarden, erkenning geven, helpen en om hem heen staan. Ook staat de weg
van genezing en verandering voor hem open. Vervolgens wordt er een parallel getrokken met
20 alcoholisme. Een alcoholist blijft een alcoholist ook al is hij gestopt met drinken.

Tenslotte worden nog een aantal pastorale adviezen gegeven, die op dezelfde wijze zijn uitgewerkt
22 als in het visiedocument van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Pastoral Care

- 24 Het rapport heeft de gemoederen lange tijd bezig gehouden. Onder andere doordat de First Christian
Reformed Church of Toronto in 2002 uitsprak dat gemeenteleden met een homoseksuele relatie
26 ouderling en diaken kunnen worden. In datzelfde jaar kwam het rapport uit van de synode van de
Christian Reformed Churches over de pastorale zorg aan homoseksuele kerkleden, *Pastoral Care for*
28 *Homosexual members*, waarin aan de kerken een handreiking wordt gedaan hoe om te gaan met
deze broeders en zusters. Uitgangspunt is acceptatie van homoseksuele broeders en zusters, maar
30 de homoseksuele praxis is onverenigbaar met de gehoorzaamheid aan God zoals in de Schrift
geopenbaard.

- 32 Het rapport blijft exegetisch/hermeneutisch in het spoor van 1973, 1996 en 1999, toen deze zaak ook
op de agenda stond. Met dit rapport wil de synode de pastorale zorg binnen de kerken stroomlijnen.
34 Een leidende gedachte in het rapport is dat homoseksualiteit niet bepalend is voor iemands
identiteit, net zo min als een handicap dat is. Onze nieuwe identiteit ontleen we aan onze
36 verbondenheid met Christus.

Hoewel erkend wordt dat niet een ieder de gave van onthouding en zelfbeheersing heeft gekregen
38 richt het rapport zich op heling en genezing van homoseksualiteit binnen de gemeente van Christus.

2 De toon van het rapport is liefdevol, men wil van harte homoseksuele broeders en zusters
4 vasthouden, hen een warme gemeenschap bieden, en er is begrip voor de broeder of zuster die in
zonde valt, maar hij/zij moet wel tegen homoseksuele gevoelens strijden want homoseksualiteit is
veranderbaar.

De homoseksuele broeder of zuster moet genezing zoeken. Dat kan op verschillende manieren:

- 6 1. Zoeken en bidden om zelfbeheersing
2. Geloven dat God dat geeft in Jezus' naam
- 8 3. Onze zwakheden kennen, we vallen in zonde, maar blijven vertrouwen op Gods kracht
4. Zich oefenen in zelfbeheersing
- 10 5. Het vermijden van verleidingen
6. Verantwoording afleggen aan een mede-christen
- 12 7. Leren leven in het besef dat de dag van morgen zijn eigen zorgen heeft
8. Praten over de verleidingen

14 Waaruit bestaat genezing?

1. Een verminderde geneigdheid
- 16 2. Meer zelfbeheersing
3. Een ondersteunende gemeenschap
- 18 4. Kracht en ondersteuning in de strijd
5. Meer aantrekking tot het andere geslacht
- 20 6. Mogelijkheid om te trouwen en een gezin te stichten

22 De kerken, gezinnen, families, voorgangers worden allerlei handleidingen aangereikt waarmee men
aan het werk kan gaan. In de prediking, door middel van Bijbelstudies, gebedstrainingen,
gemeenschappelijke lofprijzing, door dienstbaar te zijn.

24

Voorlopige conclusies

- 26 1. Kerkbreed is er sprake van een gewijzigde opstelling tegenover homoseksualiteit. Vrijwel
28 binnen alle kerken bestaat er geen taboe meer om homoseksualiteit bespreekbaar te maken.
Ook in het woordgebruik is men voorzichtiger geworden.
- 30 2. In alle kerken leeft het besef dat er in de eigen gemeenschap talrijke broeders en zusters zijn
32 die homoseksuele gevoelens hebben en die daarmee worstelen. In het rapport *Over mensen
die homofiel zijn* uit 1971 wordt begrip gevraagd voor 'iemand wiens hart volkomen is met de
34 Here' maar die, op grond van de structuur van zijn persoonlijkheid, in een geweldige
spanning staat tot bepaalde concrete vormen van het gebod, resp. van de door God, blijkens
36 zijn Woord, in het mensenleven gelegde orde." Ook binnen de kerken, die homoseksuele
relaties afwijzen, is er sprake van een gewijzigde houding ten opzichte van homoseksuele
38 broeders en zusters. Er wordt geen = gelijktaken gezet met de teksten uit het Oude
Testament, met de daar getekende verloedering waar deze homoseksuele broeders en
40 zusters zich niet in herkennen. En tegenover de afwijzende houding van de Gereformeerde
Kerken uit de vorige eeuw, waar homoseksualiteit in een zeer negatief daglicht stond (zie

2 Geesink en Aalders, die homoseksualiteit scherp veroordeelden, zonder enige nuancering,
dus ook de gerichtheid), is er nu meer begrip en aanvaarding van hun seksuele geaardheid.
4 De kerken zoeken naar een pastorale aanpak, soms heel gedetailleerd, om homoseksuele
broeders en zusters een veilige plek te kunnen bieden in de gemeente. Zie ook de aanpak
6 van Ad de Bruijne in zijn bijdrage *Vriendschap voor christen-homo's* in *Open en kwetsbaar* .

- 8 3. In de Rooms Katholieke Kerk speelt voor de standpuntbepaling met betrekking tot
homoseksualiteit de natuurwet een doorslaggevende rol. De mens is geschapen in de
10 polariteit mannelijk-vrouwelijk en vindt haar ontplooiing in de voortplanting. Voor het
Rooms Katholieke leergezag sluit de bijbelse openbaring zich hierbij aan. In de praktijk van
12 het leven worden in vele parochies homoseksuele gemeenteleden aanvaard en worden ook
relaties gezegend.
- 14 4. Binnen de Nederlandse Hervormde Kerk en Gereformeerde Kerken in Nederland is er sprake
geweest van een ontwikkeling van afwijzing van homoseksuele relaties naar aanvaarding en
16 zegening van zo'n relatie en aanvaarding in het ambt.
- 18 5. Een aantal factoren hebben in dat proces een rol gespeeld. De invloed van de
menschwetenschappen op het theologisch denken. De psychologie en biologie. En natuurlijk de
20 invloed van de cultuur. In de samenleving was er al eerder sprake van een veranderde kijk op
homoseksualiteit, met name op het ontstaan van de homoseksuele geaardheid. Ook daar
22 heeft het wetenschappelijk onderzoek een belangrijke rol in gespeeld.
- 24 6. In vrijwel alle rapporten die er verschenen zijn is één conclusie helder en duidelijk, de Bijbel
veroordeelt homoseksueel gedrag categorisch. Zowel de teksten in het Oude als Nieuwe
26 Testament laten geen andere uitleg toe. Exegetisch kan men niet tot een andere conclusie
komen.
- 28 7. Wel zijn er pogingen ondernomen om de weerbarstigheid van de genoemde teksten
30 enigszins te ontkrachten. Twee argumenten spelen daarbij een belangrijke rol.

32 Het eerste argument is dat deze teksten gelezen dienen te worden in het licht van de
heersende cultuur van die dagen, waarbij seksualiteit in de cultus een belangrijke rol
34 speelde. De teksten in Genesis en Richteren moeten gelezen worden tegen de achtergrond
van een algemene verwildering, waarbij heteroseksuele mensen zich homoseksueel
36 gedragen. Het verhaal in Richteren is des te stuitender omdat het in Israël plaatsvond. In
beide teksten gaat het meer over het schenden van het gastrecht dan over homoseksualiteit.
38 De teksten in Leviticus hebben hun plaats in een cultische wetgeving.

40 Het tweede argument behelst het tijdgebonden karakter van deze teksten. Het rapport *In
liefde trouw zijn* is daar heel duidelijk in: De kern van de zaak is dat de bijbelse geboden
42 tijdgebonden en toegesneden zijn op een bepaalde historische situatie. Daarom heeft de
Bijbel voor ons in ethisch opzicht niet hetzelfde gezag als in heilshistorisch opzicht. Hiermee
44 wordt in feite een hermeneutisch argument toegevoegd.

- 2 8. Dat gebeurt ook, wanneer in de loop van het proces de nadruk in het verstaan van de teksten
4 komt te liggen op het verstaan zelf, op de hermeneutische benadering van de teksten in de
6 Bijbel. Voor de Gereformeerde Kerken is dat het verschijnen van het rapport *God met ons* in
8 1981, waarin het 'relationele waarheidsbegrip' het leidende principe voor het Schriftverstaan
10 wordt. Zowel in het *Rapport over het gebruik van Schriftgegevens bij vragen rondom*
12 *Homofilie* (1981/82) als in de Pastorale Handreiking *In liefde trouw zijn* wordt gesteld dat
14 deze teksten moeten worden gelezen vanuit het *liefdegebod*. "Het centrum van de Bijbel is
16 Jezus Christus, en dien gekruisigd; Gods liefde voor mensen. Het hart van de christelijke
18 ethiek is het liefdegebod." De weg die het rapport gaat is deze: alle geboden van God dienen
20 gelezen en gehoorzaamd te worden vanuit het grote gebod der liefde. De liefde wordt
22 belichaamd in Christus en alleen vanuit de verbondenheid met Hem verstaan wij de
24 betekenis van de geboden voor ons leven vandaag. Daarbij worden wij geleid door de Geest
26 van God, alleen zo kunnen we recht doen aan God en aan de naaste. Het is een weg van
28 zoeken, tasten, bidden, luisterend naar het Woord en de Geest van God. Luisterend naar de
30 naaste, die worstelt met zijn geardeid die de Schepper hem gegeven heeft."
- 32 9. De Nederlandse Hervormde Kerk is niet tot een duidelijke uitspraak gekomen. De kerk kent
34 tal van uitersten, die elkaar de ruimte laten. In de verschenen rapporten komen alle
36 standpunten tot hun recht zonder dat er een eensluidende conclusie wordt getrokken.
38 Misschien kan een zinsnede uit de Pastorale Handreiking *Liefde en Sexualiteit*⁷¹ als voorbeeld
40 dienen: Bijbels gezien wordt homoseksualiteit veroordeeld. "De afwijzing is zelfs diep
42 theologisch gefundeerd". Toch pleit de handreiking niet alleen voor onthouding (hij ziet ook
de weg voor genezing en verandering openstaan), maar geeft ook ruimte aan een
homoseksuele relatie. De handreiking gaat daar op een heel ontspannen manier mee om,
waarbij o.a. gewezen wordt op de ongehuwden in 1 Korinthiërs 7. Maar ook wordt erkend
dat sommige lasten te zwaar zijn om alleen te dragen. "Het Evangelie kan wel oproepen tot
het op zich nemen van het kruis en het dragen daarvan; maar roept het ooit op tot het
torsen van haast ondragelijke lasten, tot het zich laten frustreren, tot het isolement dat soms
tot zelfmoordneigingen doet leiden? Paulus zelf doet immers ook niet het probleem af met
de opmerking dat wie bidt om kracht ook kracht krijgt om alles te dragen (vergelijk 1
Korinthiërs 7)"⁷². "Daarom moeten wij reëel aanvaarden dat het *compromis* zoals op zoveel
levensterreinen, ook op dit gebied niet te vermijden is."⁷³.
- 34 10. De Christian Reformed Churches zijn duidelijk in hun afwijzing van de homoseksuele praktijk.
36 Voor hen wordt het pleit beslist door de eenduidigheid van de teksten, die geen andere
38 conclusie toelaten. Voor een hermeneutische benadering die ruimte geeft aan een andere
40 manier van lezen en verstaan is geen enkele ruimte. Naast exegetische argumenten spelen
42 argumenten uit andere wetenschappen een belangrijke rol. M.n. psychologisch/biologische
argumenten. Ook hier is sprake van de tegenstelling tussen nurture en nature, waarbij de
meeste aandacht gaat naar nurture. En ligt er meer nadruk op de veranderbaarheid, want
homoseksualiteit is een individuele keuze. Genezing en verandering spelen in de pastorale
benadering een belangrijke rol.

⁷¹ Liefde en Sexualiteit, 1972 p. 73

⁷² Idem, p. 74

⁷³ Idem, p. 74/75

2 11. Het Visiedocument “Homoseksualiteit en homoseksuele relaties” van de Christelijk
4 Gereformeerde Kerken uit 2013 is een brede en indrukwekkende studie geworden, waarin
6 zichtbaar wordt dat de kerken oog hebben voor de homoseksuele naaste. In een pastorale
handreiking wordt aangegeven op welke wijze er een plaats is voor homoseksuele broeders
en zusters in de gemeente.

8 We hebben in dit overzicht wat meer aandacht willen geven aan dit visiedocument, in de
10 eerste plaats omdat het een heel recent document is, veel van de vermelde literatuur ligt
12 ook ten grondslag aan ons rapport, en in de tweede plaats omdat het afkomstig is van kerken
14 met wie we ons ten zeerste verwant voelen en met wie we willen optrekken om het
evangelie van de gekruisigde en opgestane Heer te verkondigen. Wel zal blijken dat er
verschil is in weging van aangevoerde argumenten en in de wijze waarin een beroep op de
Schrift doorklinkt in de beoordeling van homoseksualiteit.

16 In het visiedocument zijn de scheppingsgegevens normatief in de beoordeling van
18 homoseksuele relaties. Als belangrijke noties worden genoemd de verscheidenheid en de
gerichtheid op elkaar van man en vrouw. Seksualiteit is geen doel in zichzelf maar gericht op
de kinderzegen. In het Oude Testament gericht op de komst van de Messias. Hierin staat het
20 visiedocument op dezelfde lijn die ook door anderen zijn aangegeven.

22 12. De veranderde kijk van de kerk op homoseksualiteit (van modern tot orthodox) heeft te
24 maken met een veranderde kijk op homoseksualiteit in onze cultuur. Dat ook binnen
orthodoxe kerken homoseksualiteit aanvaard wordt als een gegeven, ook al wordt de
homoseksuele relatie afgewezen, heeft niet alleen te maken met de wijze waarop de Schrift
26 gelezen wordt, maar ook met de invloed van de cultuur op het denken van christenen, zoals
dat ook met de vrouw in het ambt is gegaan. Een boekje als *Oké, ik ben dus homo* van
28 Herman van Wijngaarden had pakweg 30 jaar geleden niet geschreven kunnen worden in
orthodoxe kringen. Waar doorgaans in orthodoxe hoek homoseksualiteit begrepen wordt als
30 een gevolg van de zondeval en dus niet behorend bij Gods goede schepping, plaats hij het in
een ander daglicht: “Het feit ligt er nu eenmaal en je zult er mee moeten dealen, of je nu wilt
32 of niet. Dat lukt niet als je je homo-zijn niet accepteert als iets dat bij jou hoort. Misschien
moet je zelfs zeggen: als je het niet *aanvaardt* als iets dat bij jou hoort, dat klinkt nog iets
34 positiever. Hoe het ook komt dat jij homoseksueel bent geworden, het is niet buiten Gods
vaderlijke hand om gegaan. Hij weet ervan dat jij homo bent en Hij heeft er een plan mee.
36 Dat plan kun je alleen ontdekken als je je homo-zijn bewust, vanuit een positieve houding,
onder ogen ziet. God weet er raad mee!”⁷⁴.

38
40 13. Ook het feit dat homoseksualiteit in onze samenleving aanvaard is, homo-huwelijk, adoptie,
erfrecht etc. en dat homo’s allerlei maatschappelijke en politieke functies uitoefenen, heeft
42 ongetwijfeld invloed gehad op het veranderende klimaat in de kerken. We komen homo’s
dagelijks tegen. Op ons werk, in de winkel, op het sportveld, in het theater, in onze mode-

⁷⁴ Herman van Wijngaarden, *Oké, ik ben dus homo*, Zoetermeer, 2013, p. 12

ateliers, in onze televisieprogramma's, in de kerk, in de politiek. En we gaan er gewoon mee om.

2

4

Literatuurlijst:

6 Aardweg van den, G.J.M. en Bonda, J. Een netelig vraagstuk. Homofilie, geloof en psychologie. Nijkerk, 1981

8 Bruijne de, Ad. Een vruchtbare enkeling; Henk de Jong en de christelijke ethiek. In: Jan Bouma (ed.),
10 Verrassend vertrouwd; een halve eeuw verkondiging en theologie van Henk de Jong, Franeker: Van
Wijnen, 2009: 225 - 245

12 Bruijne de, Ad. Is de Bijbel duidelijk over homoseksuele relaties?, De Reformatie, vol. 80, no 37, 665-
668

Bruijne de, Ad. Homofilie als pijnlijke gave. De Reformatie, vol. 80, no. 37, 685-689

14 Bruijne de, Ad. Open en kwetsbaar. Christelijk debat over homoseksualiteit. Barneveld, 2012

16 Christelijke Gereformeerde Kerken. Visiedocument 'Homoseksualiteit en homoseksuele relaties'.
Besluit. 2013

Christen en Homofiel, Christelijke bezinning op vragen rondom homoseksualiteit, Zwolle, 2014

18 Christian Reformed Church in North America. Committee to study Homosexuality. Report 42. 1973

20 Christian Reformed Church in North America. Committee to Give Direction about and for Pastoral
Care for Homosexual Members. 2002

22 David Bos, De aard, de daad en het Woord. Een halve eeuw opinie- en besluitvorming over
homoseksualiteit in protestants Nederland, 1959-2009. Den Haag, 2010

De kaarten geschud? Homoseksualiteit en ambt. Handreiking voor het pastoraat. Utrecht 2008

24 Douma, J. Homofilie. Amsterdam, 1973

Dover, K.J. Greek Homosexuality. London, 1978

26 Een mens hoeft niet alleen te blijven. Een evangelische visie op homofilie. Baarn, 1977

28 Ganzevoort, R. Olsman, E. en Laan van der, M. Adam en Evert. De spanning tussen kerk en
homoseksualiteit. Kampen, 2010

30 Gennep van, F.O. Mensen hebben mensen nodig. Een studie over seksualiteit en nieuwe moraal.
Baarn, 1979

32 Handelingene Algemene Synode van die Nederduits Gereformeerde Kerk. Homoseksualiteit: Wat sê die
Kerk, p 363, 672. Kaapstad 1986

- Handelinge Algemene Sinode van die Nederduits Gereformeerde Kerk. Homoseksualiteit, p 504.
2 Pretoria, 2002
- Handeling van de Algemene Sinode van die Nederduits Gereformeerde Kerk, p 302. Hartenbos 2004
- 4 Handreiking Homoseksualiteit van de pastorale raad van de GKv Rotterdam-Centrum, februari 2012
- Herderlijk schrijven* van de Pastorale Raad van de Gereformeerde Kerk te Buitenpost, ongedateerd.
- 6 Homofielen in de Samenleving, Katholieke Raad voor Kerk en Samenleving, 1979
- Homosexualitatis Problema, Congregatie voor de Geloofsleer in de R.K. Kerk, 1986
- 8 Homoseksualiteit en Kerk, Zoetermeer, 1995
- Houwelingen van, R. en Solleveld, R. Ongemakkelijke teksten van *Paulus*. Amsterdam, 2012
- 10 Janse De Jonge, A.L. e.a. De homoseksuele naaste. Baarn, 1961
- Jong, de H, Bron en Norm, Een bundel bijbelstudies (Bijbel & Gemeente), Kampen 1979
- 12 Jong, de H, De Weg, 2010, In eigen beheer uitgegeven
- Korf, J. Homokwestie: *biggest of the big five*. In: Medema, H.P. e.a. Omgaan met olifanten. Verdere
14 bezinningen op vijf brandende onderwerpen, Heerenveen, 2010
- Kuster, H.J. Over Homoseksualiteit in Middeleeuws West-Europa. Amsterdam, 1951
- 16 Laan van der, H.L. Mag de kerk homoseksuele levensverbintenissen zegenen? Heerenveen, 2002
- Liefde en Sexualiteit, Pastorale Handreiking, aanvaard door de Generale Synode der Nederlands
18 Hervormde Kerk, 's Gravenhage, 1972
- Loon van, M. In Liefde en Trouw. Een studie naar homoseksuele relaties in de christelijke gemeente
20 vanuit Romeinen 1. Barneveld, 2012
- Loonstra, B. "Hij heeft een vriend". Homorelaties in de christelijke gemeente. Zoetermeer, 2005
- 22 Noordam, J. De huiver van Leviticus. Ethiek en pastoraat rond homofilie en homoseksualiteit,
Zoetermeer, 1994
- 24 Oosterhuis, H. De smalle marges van de roomse moraal. Homoseksualiteit in katholiek Nederland
1900 – 1970, Amsterdam, 1992
- 26 Over mensen die homofiel zijn. Rapport aan de Generale synode van Dordrecht 1971/1972
- Pastorale Notitie Enschede-Oost, ongedateerd.
- 28 Persona Humana, Verklaring over enkele vraagstukken van de seksuele ethiek, 1975, Congregatie
voor de Geloofsleer in de R.K. Kerk
- 30 Potgieter, J. 'n Hermeneutiese probleem in die debat oor Homoseksualiteit. Pretoria, 2006

- 2 Pronk, P. Tegennatuurlijk? Typen van morele argumentatie inzake homoseksualiteit. Amsterdam, 1989
- Prosman, Ad. Homoseksualiteit tussen Bijbel en actualiteit. Heerenveen, 2013
- 4 Rapport over gebruik van Schriftgegevens bij vragen rondom Homofilie van Deputaten Kerk en Theologie aan de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland van Bentheim, 1981
- 6 Rose, W. Polarisatie over Bijbel en homoseksualiteit. In: Medema, H.P. e.a. Omgaan met olifanten. Verdere bezinningen op vijf brandende onderwerpen, Heerenveen, 2010
- 8 Siebesma, R. Homoseksualiteit en de Bijbel. Amsterdam, 2010
- Synoodkreet. Vragen met voorrang. Hoofdstuk 6: Homofilie. Baarn, 1969
- 10 Verwarring en herkenning. Over gemeente en homoseksualiteit, 's Gravenhage, 1984
- Wijngaarden van, H. 'Oké, ik ben dus homo'. Over homoseksualiteit en het volgen van Jezus.
- 12 Zoetermeer, 2013

Bijlage 3

2

Homoseksualiteit en psychologie

4

Annette J. Kurpershoek

6

Inhoud:

8

1. Inleiding.

2. Geschiedenis

10 Eerste emancipatiegolf

Tweede emancipatiegolf

12 Derde emancipatiegolf

3. Christelijke visies

14 Prof. dr. G.J.M. van den Aardweg

Leanne Payne

16 Prof. dr. G. Glas/Prof. dr. D. F. Swaab

Prof. dr. M. A. Yarhouse

18 4. Homoseksualiteit: geaardheid en identiteit

Begripsverwarring

20 Conclusies

5. Geraadpleegde literatuur

22

1. Inleiding

24 In dit deel van het rapport is de aanvliegroute de psychiatrie/ psychologie.

Na de inleiding wordt in hoofdstuk 2 een overzicht van de geschiedenis van het denken over
26 homoseksualiteit vanuit de psychiatrie en psychologie in de 19e en 20e eeuw gegeven. Zoals we
zullen zien staat het denken vanuit die invalshoek niet los van de maatschappelijke ontwikkelingen in
28 die beide eeuwen.

In hoofdstuk 3 komen de verschillende zienswijzen aan de orde die leven onder christelijke
30 psychiaters/ psychologen en hulpverleners.

In het vierde hoofdstuk onderzoeken we het begrip identiteit en identiteit in Christus. Bij het
32 bestuderen van het onderwerp homoseksualiteit vanuit de menswetenschappen kunnen we namelijk
niet om het begrip identiteit heen.

34

In de gesprekken die we als commissie voerden met homoseksuele broeders en zusters en met
36 christelijke belangenorganisaties van homo's werden we bepaald bij de moeiten die homoseksuele
broeders en zusters ervaren: allereerst in het ontdekken van hun gerichtheid op iemand van
38 hetzelfde geslacht en verder in het verlies van een heteroseksueel getint toekomstperspectief (bijv.
het krijgen van kinderen), het 'uit de kast komen' tegenover familie, vrienden en geloofsgenoten en
40 het vormgeven aan hun christen-zijn binnen een christelijke gemeenschap. Helaas ervaren deze
broers en zussen niet altijd dat zij met hun gerichtheid er helemaal mogen zijn binnen de kerk, al

hangt dit in sommige gevallen wel af van welke keuze zij maken voor wat betreft celibatair leven of het aangaan van een relatie¹.

Het is belangrijk om de mensen die wij spraken uit de kerken en van de verschillende belangenorganisaties ook echt te horen. Marco Derks verwoordt het in zijn bijdrage in het boekje *Open en Kwetsbaar* (2012 Barneveld, blz 114) als volgt: "*Homo's en lesbiennes met een relatie leven onder een zware hypotheek in de gereformeerde kerk. Iedereen lijkt er iets van te mogen of zelfs te moeten vinden*". Hij spreekt uit dat hij hoopt dat er een kerkgemeenschap zal ontstaan waarin homo's zich veilig mogen voelen en waarin zij net als ieder ander onder de genade van Christus mogen leven.

2. Geschiedenis

We beschrijven de verandering van denken over homoseksualiteit mede onder invloed van de Verlichting in de 19e en het begin van de 20e eeuw.

Eerste emancipatiegolf

Er is vanaf het begin van de 19e eeuw een ontwikkeling in het denken over homoseksualiteit vanaf: pervers, strafbaar, tot: het is een afwijking, een psychische ziekte.

In de 19e en 20e eeuw ontstaat psychologie en psychiatrie als wetenschap. Dr. Sigmund Freud (1856-1939) beschouwt mannelijke homoseksualiteit (over vrouwelijke homoseksualiteit werd nog weinig gesproken en er was ook weinig over bekend) als het resultaat van een sterke identificatie van de man met zijn liefhebbende moeder. Hij ziet homoseksualiteit als een verdedigende reactie op de angst voor castratie. Freud voegt er nog twee verklaringstheorieën aan toe, namelijk: mannelijke homoseksualiteit ontstaat vanuit een broederrivaliteit gebaseerd op agressie ten opzichte van de rivaliserende ander. En als laatste model: homoseksualiteit is gebaseerd op de gedachte dat de jongen een onvermogen ervaart om met de vader te concurreren². Freud spreekt over verworven homoseksualiteit (niet aangeboren, maar ontstaan in de eerste en latere levensjaren). Alfred Adler, tijdgenoot van Freud, werkt dit verder uit door de sociale context waarin een kind opgroeit zelfs een grotere invloed toe te kennen dan Freud dit deed. Adler stelt dat de persoon een rol aanneemt die men hem of haar toekent op basis van speelgedrag of uiterlijke kenmerken³. Tijdgenoot, tevens leerling van Freud, Carl Gustav Jung (1875-1965), heeft zowel een intrapsychische als ontwikkelingsgerichte verklaring: homoseksualiteit kan volgens hem worden beschouwd als een identificatie met de contraseksuele componenten: anima (vrouwelijk aspect van de man) en animus (mannelijke aspect van de vrouw): "De persoonlijkheid van de man die zich identificeert met de anima neemt vrouwelijke geneigdheid aan, de persoonlijkheid van de vrouw die zich identificeert met de animus neemt mannelijke geneigdheid aan". Vanuit

¹ Zie hoofdstuk 4 van dit rapport: Gevoerde gesprekken, een analyse.

² Andreas de Block en Paul Moyaert, *Freud's theorie van de mannelijke homoseksualiteit*, in Tijdschrift voor Psychoanalyse, 7e jaargang 2001, p. 64- 75

³ Orgler, Hertha. *Alfred Adler en zijn werk*. Erven J. Bijleveld, Utrecht, p. 89v

ontwikkelingsperspectief ziet Jung homoseksualiteit als de uitdrukking van een bepaalde relatie met het andere geslacht. Hij spreekt in dit verband over overbetrokkenheid, een overontwikkeld vader- of moedercomplex. Er is dan sprake van sublimatie van de gevoelens voor één van de ouders als men homoseksuele gerichtheid ontwikkelt⁴.

Maatschappelijk gezien is de 19e eeuw de periode waarin de emancipatie van homo's begint. Dr. Karl Heinrich Ulrichs (1825-1895) wordt gezien als voorloper in de eerste emancipatiegolf van homoseksuelen. Ulrichs is zelf homo en komt op voor homo's wereldwijd. In 1864 begint hij met de publicatie van een reeks geschriften, die zijn theorieën bevatten over 'uranisme', het woord dat hij bedenkt voor wat wij homoseksualiteit noemen. Volgens Ulrichs is 'uranisme' een normale aanleg, die voortkomt uit de vrouwenziel die in sommige mannen huist. Daarom vindt hij dat homoseksualiteit niet strafbaar mag zijn⁵.

Dr. Magnus Hirschfeld (1868-1935) wordt beïnvloed door Ulrichs. Hirschfeld studeert onder andere medicijnen en vestigt zich als arts in Berlijn. Daar richt hij in 1897 het Wissenschaftlich-humanitäre Komitee op dat gericht is op emancipatie van homoseksuelen. Het comité zet zich onder meer in voor hervorming van paragraaf 175 van het Duitse Wetboek van Strafrecht, dat seks tussen mannen verbodt. Hij verwerpt in navolging van Ulrichs het idee van een vaste seksuele identiteit en introduceert de term: "het derde geslacht". Volgens Hirschfeld zijn de leden van het derde geslacht andere variëteiten van het aantal varianten aan "seksuele intermediairen"⁶.

In Nederland vinden Ulrichs en Hirschfeld navolging. Lucien von Römer (zenuwarts, 1873-1965) wordt in zijn denken sterk beïnvloed door Magnus Hirschfeld. Hij wil promoveren op een studie waarvoor hij 600 Amsterdamse studenten interviewt over hun seksualiteitsbeleving. Het voorkomen van uranisme als derde weg, een biologisch aangeboren verschijnsel, wil hij door deze studie onderbouwen. Er zijn echter sterke protesten tegen zijn proefschrift waardoor dit niet verschenen is. Het Nederlands Wetenschappelijk Humanitair Comité wordt mede door Von Römer opgericht met name om te strijden tegen de strafbaarstelling van homoseksueel handelen (bron: [Wikipedia over Von Römer](#)).

We noemen hier ook Alfred Kinsey (1894-1956). Hij is een Amerikaans bioloog en seksuoloog en levert een bijdrage aan het denken over homoseksualiteit: mannen vertegenwoordigen volgens hem niet twee aparte populaties, heteroseksueel en homoseksueel. Kinsey benadrukt dat er een continuïteit is in de gradaties tussen exclusief hetero- en homoseksueel. Hem lijkt het wenselijk om een soort classificatie te ontwikkelen, die gebaseerd is op de relatieve mate van hetero- en homoseksuele ervaringen en reacties in elk levensverhaal. Een individu kan dan een plek op deze schaal worden toegewezen voor iedere periode in zijn leven⁷.

Tweede emancipatiegolf

Het is opvallend dat de verschuiving van psychologische en maatschappelijke standpunten die boven belicht wordt en die bekend staat als de eerste emancipatiegolf, in de praktijk nog weinig verandering brengt in de positie van homo's. De vervolging van homo's door nazi's en communisten

⁴ Samuels, Andrew e.a. *Jung-lexicon : een verklarend overzicht van termen uit de analytische psychologie*. Rotterdam Lemniscaat, cop. 2001, p. 100-102.

⁵ <http://www.holebi.info/phpnews/kortnews.php?action=fullnews&id=10045>

⁶ Dose, Ralf, *Magnus Hirschfeld and the origins of the gay liberation movement*. New York Monthly Review Press, 2014.

⁷ Vgl. [Wikipedia over de Kinsey-schaal](#)

was nog deel van dezelfde moderniteit waar Freud en Hirschfeld uit voortkwamen: het verschijnsel
homoseksualiteit komt voor en bestaat, maar er zijn medische en sociologische oorzaken voor, die
het een afwijking laten zijn van het normale seksuele patroon.

Het is pas de tweede golf van emancipatie van homo's, vanaf de jaren zeventig in de vorige eeuw, die
hierin verandering brengt. In deze tweede fase gaat het om het bevechten van gelijke rechten en een
eigen plaats in de samenleving. Er komen allerlei activiteiten om bestaande patronen en
vooroordelen te doorbreken, zoals de Gay Pride Parades, die sinds de tweede helft van de jaren
zeventig in Nederland en België onder de naam Roze Zaterdag plaatsvinden. De vroegere
onderdrukking en vervolging wordt gememoreerd met de onthulling van het Homomonument in
1987. In combinatie met de seksuele revolutie heeft dit ertoe geleid dat in veel westerse landen
homoseksualiteit (zowel de geaardheid als de activiteit) gelegaliseerd wordt.

In 1973 verdween homoseksualiteit uit de DSM (classificatiesysteem voor geestesziekten) en sinds
1992 is homoseksualiteit ook niet meer opgenomen in de lijst van geestesziekten van de
Wereldgezondheidsorganisatie.

http://www.aglp.org/gap/1_history/#declassification: The American Psychiatric Association (APA)
removed homosexuality from its official Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM)
in 1973. This decision occurred in the context of momentous cultural changes brought on by the social
protest movements of the 1950s to the 1970s: beginning with the African-American civil rights
movement, then evolving on to the women's and gay rights movements.-----The change also
encouraged the American Psychological Association and other mental health groups to depathologize
homosexuality as well as make further progressive statements on gays and lesbians. The American
Psychiatric Association (APA) labeled discrimination in employment based on sexual orientation as
irrational in 1988. It opposed exclusion and dismissal from the armed forces on the basis of sexual
orientation in 1990. In 1991, the APA added immigration and naturalization decisions to areas in which
it opposes discrimination against homosexuals. It supported the right to privacy in adult consensual
relations conducted in private, also in 1991. In 1992, the APA encouraged its members to help prevent
and respond actively to bias-related incidents related to sexual orientation. An APA position statement
in 1998 opposed any psychiatric treatment based on the assumption that homosexuality is a medical
disorder or that patients should change their sexual orientation, including "reparative" or "conversion
therapies." This was extended in 2000 to a recommendation that ethical practitioners refrain from
attempts to change sexual orientation in the absence of research substantiating "reparative"
therapies. Also in 2000, the APA approved a position statement supporting the legal recognition of
same-sex unions. It endorsed an initiative allowing adoption and co-parenting of children by same-sex
couples in 2002. In 2005, the APA endorsed the right of gay people to enter into same-sex civil
marriage. The American Psychoanalytic Association (APsaA) adopted a position statement in 1991
opposing discrimination against gay people, and it directed that the selection of candidates for
training not be based on sexual orientation. In 1997, ApsaA endorsed same-gender couples having
equal rights to marry. It affirmed that "reparative" therapy is against fundamental principles of
psychoanalytic treatment in 2000, and it opposed discrimination based on sexual orientation in
parenting and adoption in 2002. The World Health Organization removed homosexuality from ICD-10
in 1992.

2 In zekere zin is homoseksualiteit daarmee verdwenen uit de psychologie. Het is immers niet langer
een kwaal waar je psychiatrisch iets aan wilt doen of psychologisch een verklaring voor zoekt. Het is
gewoon zo.

4 Wel blijven dan nog psychologische problemen die met *acceptatie* te maken hebben: homo's kunnen
6 problemen hebben om van zichzelf te aanvaarden dat ze anders zijn en ze zullen voorlopig zeker
problemen hebben met hun acceptatie in de samenleving waaronder scholen en kerken.

8 Psychologische studie naar de *oorzaken* van homoseksualiteit krijgt in deze fase een andere
betekenis. Het gaat er immers niet meer om te ontdekken waar de fout ligt om die te kunnen
10 corrigeren. Het is eerder een poging om diversiteit te begrijpen, zoals men ook benieuwd is waar
rood haar of muzikale aanleg vandaan komen en om te ontdekken welke therapieën homo's kunnen
helpen hun gerichtheid te accepteren.

12 *Derde emancipatiegolf*

14 Als een derde fase wordt gezien het realiseren van sociale acceptatie van homoseksualiteit. Nadat in
landen als Nederland de juridische gelijkstelling van homoseksuelen grotendeels voltooid is en nadat
de psychiatrische behandeling achterhaald is, wil men vervolgens voorkomen dat homo's, lesbiennes,
16 biseksuelen en transgenders in het sociale leven gediscrimineerd worden. Daartoe wordt onder meer
op scholen voorlichting over homoseksualiteit gegeven om daarmee vooroordelen weg te nemen.
18 Deze fase in de homo-emancipatie krijgt een extra accent door een toenemende homofobe macho-
en straatcultuur, zowel onder autochtone als onder allochtone jongeren.

20 Ook op gereformeerde en reformatorische scholen is men verplicht om les te geven over de
diversiteit binnen de beleving van seksualiteit. Op een studiedag van het LKP (Landelijk Koördinatie
22 Punt groepen kerk en homoseksualiteit) belicht de rector van de Guido de Brès Scholengemeenschap
in Amersfoort hoe zij tegen de stroom van de heersende straat- en jongerencultuur in lesgeven over
24 homoseksualiteit. Niet goed/kwaad is het uitgangspunt, maar veiligheid. "...laat christelijke
organisaties eilanden mogen zijn in een stormachtige wereld". Ook openbare scholen in Amersfoort
26 gaven vervolgens blijk van nieuwsgierigheid naar de lesmethode (citaat studiedag LKP, lezing
uitgesproken door rector drs. J.S. van den Berg, nov. 2012).

28

Samenvattend:

- 30 ● de eerste emancipatiegolf van homo's leidde ertoe dat homoseksualiteit geschrapt werd uit
de lijst van strafbare perversies, omdat het een ziekte zou zijn;
- 32 ● de tweede emancipatiegolf leidde ertoe dat homoseksualiteit geschrapt werd uit de lijst van
te behandelen psychische ziektes, omdat het een variant zou zijn;
- 34 ● de derde emancipatiegolf is er op gericht om te bewerken dat homoseksualiteit verdwijnt uit
de lijst van te tolereren gedragingen, omdat het maatschappelijke aanvaard zou zijn.

3. Christelijke visies

2 De verschillende fases in het denken over homoseksualiteit zijn ook aan de kerken niet voorbij
4 gegaan. Zij hadden/hebben er in meer of mindere mate invloed op of werden/worden door het
denken in de cultuur beïnvloed.

6 Ruard Ganzevoort onderscheidt (Ganzevoort⁸, p. 43-63) binnen christelijk Nederland de volgende
visies op homoseksualiteit:

- 8 ● Gebrokenheid. Het feit dat homoseksualiteit bestaat is een gevolg van de gebrokenheid in
deze wereld.
- 10 ● Zonde. Bij deze visie is het vooral het praktiseren wat wordt afgewezen. Identiteit en gedrag
worden losgekoppeld.
- 12 ● Strijd. Met behulp van God kan men strijden tegen gevoelens van gerichtheid op iemand van
hetzelfde geslacht. In deze visie wordt vaak gezegd: iedereen heeft te strijden tegen zonden.
- 14 ● Ziekte. Op basis van de gedachte dat homoseksualiteit een ziekte is wordt gepleit voor het
openstaan voor genezing van homoseksuele gevoelens. De oorzaak ervan wordt dan gezien
in jeugdtrauma's, seksueel misbruik, afwezige vader/moeder enz.
- 16 ● Anders zijn van homo's. In deze visie worden de verschillen tussen homo's en hetero's
verscherpt.
- 18 ● Jezelf zijn als homoseksueel. De nadruk op het jezelf zijn betekent dat loyaliteiten richting
achtergrond en familie van minder belang worden geacht.

20

In orthodox-christelijke kring is men in hoofdzaak van mening dat het een deviant is binnen de
22 schepping van de mens, een onderdeel van de gebrokenheid van de schepping: God schiep de mens;
man en vrouw schiep hij hen, en dat is de orde zoals God die bedoeld heeft.

24

Ad de Bruijne (in De Bruijne⁹ p. 12): "Daarbij onderscheid ik binnen de kerkelijke praktijk vooral twee
26 varianten. Beide blijven met de eerdere benadering homoseksualiteit beschouwen als onderdeel van
de gebrokenheid sinds de zondeval en dus niet als probleemloze variant van menselijk seksualiteit.
28 Tegelijk pleiten beide voor tegemoetkomendheid jegens homo's voor wie de weg van de onthouding
te zwaar is. Voor de ene variant neemt dat de vorm aan van de aanvaarding van affectieve, ook
30 lichamelijk bepaalde maar niet seksuele vriendschappen. De andere staat ook open voor seksuele
relaties in liefde en trouw, zonder deze overigens gelijk te stellen aan het huwelijk tussen man en
vrouw".

32

In het vervolg van mijn verhaal laat ik enkele christelijke psychiaters, psychologen en pastoraal
hulpverleners aan het woord. Ik doe dit om te illustreren dat er zowel over oorzaken van
34 homoseksualiteit als over de vraag hoe we ermee om moeten gaan, breed verschil van mening
bestaat onder christenen.

36

Ik heb gekozen de volgende personen aan het woord te laten:

⁸ Ganzevoort, Ruard e.a. *Adam en Evert. De spanning tussen kerk en homoseksualiteit*. Uitgeverij Ten Have 2e druk 2011

⁹ Bruijne, A. de Onder redactie van. *Open en Kwetsbaar. Christelijk debat over homoseksualiteit*. De Vuurbaak, Barneveld 2012

1. Prof. dr. G.J.M. van den Aardweg vanwege zijn brede invloed in vooral rooms-katholieke als evangelische kring.
2. Leanne Payne, omdat zij veel pastoraat c.q. psychologische hulpverlening gegeven heeft aan homoseksuelen.
3. Prof. dr. Gerrit Glas vanwege zijn overtuiging dat homoseksualiteit een diep verankerde oriëntatie is op de wereld.
4. Prof. dr. Mark A. Yarhouse vanwege zijn brede onderzoek naar genezing van homo's.

8 *Prof. dr. G.J.M. van den Aardweg*

De psychiater/ psychotherapeut prof. dr. G.J. M. van den Aardweg¹⁰ omschrijft in 1981 homoseksualiteit als een gevoelsstoornis: mensen met homoseksuele gevoelens zijn in aanleg normale, heteroseksuele mensen die lijden aan een gevoelshandicap op het gebied van de seksuele rol en seksuele gevoelens. Hij zegt dat net als bij andere neurosen genezing mogelijk is met goede wil en veel geduld, ook van de zijde van de psychotherapeut. Naast dat het een neurose is, zegt hij in navolging van Freud en Adler dat er samenhangen zijn tussen homoseksualiteit en psychosociale factoren in de jeugd. Hij citeert onderzoeken waaruit blijkt dat homoseksuelen vaker dan niet homo's een overbezorgde, beschermende of dominerende moeder hadden. Ze voelen zich vaak afgewezen door hun vader of pasten qua gedrag en emoties niet in hun leeftijdsgroep (Van den Aardweg p. 143v, 176). Van den Aardweg promoveerde in 1967 op het onderwerp: "Homofilie, neurose en dwangzelfbeklag". Volgens hem probeert men aldoor aan te tonen dat homoseksualiteit aangeboren zou zijn (en aldus moreel te rechtvaardigen), maar wordt dat even zo vaak weer doorgeprikt. Homoseksualiteit is een stoornis die in beginsel te genezen is, zij het niet gemakkelijk. "Je bent er niet zomaar vanaf". Van den Aardweg denkt er in grote lijnen nog hetzelfde over als toen hij promoveerde op het onderwerp in 1967¹¹. <http://www.katholieknieuwsblad.nl/nieuws/item/5775-van-homoseksualiteit-ben-je-niet-zomaar-af>

Leanne Payne

Binnen de christelijke wereld (evangelisch-reformatorische hoek) kregen de boeken van Leanne Payne invloed op het denken over homoseksualiteit. Zij zegt in haar boeken op grond van haar jarenlange ervaring dat homoseksuelen kunnen genezen van hun geaardheid en kunnen toegroeien naar een gezonde seksualiteit. Payne gaat ervan uit dat homoseksualiteit (praxis) zonde is en dat homoseksualiteit te genezen is door krachtig gebed en vervulling met de Heilige Geest. Zij ziet in het antwoord van de kerk op homoseksualiteit een verlegenheid om "to know how to minister the healing these sufferers need" (Payne¹², p. 33). Zij ziet homoseksualiteit als iets waar mensen aan lijden door misgroei in hun verleden: trauma's op seksueel gebied, de afwezigheid van vaders en/ of moeders met als gevolg daarvan een crisis in hun mannelijkheid of vrouwelijkheid. Vandaar de titel van haar boek: 'Het gebroken beeld'. In het gebed gaat de pastor met de persoon die homoseksuele gevoelens heeft terug naar de beschadiging in het

¹⁰ Aardweg, G.J.M. van den, Bonda, J. *Een netelig vraagstuk Homofilie, Geloof en Psychologie*. G.F. Callenbach Nijkerk 1981

¹¹ <http://www.npogeschiedenis.nl/andere-tijden/afleveringen/2011-2012/De-genezen-homo.html>
<http://www.katholieknieuwsblad.nl/nieuws/item/5775-van-homoseksualiteit-ben-je-niet-zomaar-af>

¹² Payne, Leanne. *The Broken Image*. Hamewith Books 5e druk 2000

verleden: terug naar momenten van beschadiging of naar momenten van eenzaamheid of
2 miskening. De persoon wordt dan zodanig aangeraakt door Gods Geest dat oude trauma's
verdwijnen en er ruimte komt voor de mens als nieuwe schepping (Payne, p. 59-121).

4 In haar boeken staan veel voorbeelden beschreven van personen, mannen en vrouwen, die de weg
kwijt zijn naar wat echte mannelijkheid of echte vrouwelijkheid is. Dit komt bijvoorbeeld door een
6 afwezige vader of een dominante moeder. Ook seksueel misbruik kan aan de basis daarvan liggen.
Door genezend gebed worden de beelden vervangen door het beeld dat God schetst: mannelijk en
8 vrouwelijk schiep Hij hen.

Prof. dr. G. Glas/ Prof. dr. D. F. Swaab

10 Prof. dr. Gerrit Glas (psychiater en bijzonder hoogleraar filosofie aan de VU te Amsterdam) spreekt
over homoseksualiteit als een diep verankerde oriëntatie op de wereld die zowel lichamelijke als
12 psychische en relationele componenten heeft. Hij noemt homoseksualiteit biologisch verankerd. Hij
vindt het vooral van belang dat lichaam en geest niet uit elkaar worden gehaald. Homoseksualiteit is
14 een biopsychisch fenomeen, een bestaanswijze waarbij het lichamelijke volstrekt verweven is met
het psychische (in De Bruijne, p. 21-23).

16 Een seculiere wetenschapper als prof. dr. Dick F. Swaab (hersenuitvoerder), schrijft: "hormonen en
andere chemische stoffen zijn belangrijk voor de ontwikkeling van onze seksuele oriëntatie"¹³

18 H.IV.3: "De kans op homoseksualiteit neemt toe bij jongens met het aantal broers dat vóór hem is
geboren, wat verklaard wordt door een afweerreactie van de moeder tijdens de zwangerschap op
20 manlijke stoffen die het zoontje in de baarmoeder afgeeft (Swaab hfdst. IV). De factoren genen en
hormoonhuishouding veranderen de hersenontwikkeling van het kind. In 1990 werd voor het eerst
22 een verschil ontdekt in de hersenen, waarbij biologische klok binnen de hypothalamus twee maal zo
groot bleek bij homoseksuele mannen als bij heteroseksuele. Nader onderzoek wijst volgens Swaab uit
24 dat er vele structurele en functionele hersenverschillen zijn in relatie tot onze seksuele oriëntatie, en
die ontstaan al in de baarmoeder.

26 Op grond van o.a. hersenuitvoerder verzetten zowel Glas als Swaab zich tegen de gedachte dat
homoseksualiteit te genezen zou zijn. Swaab schrijft dat de APA , de Amerikaanse vereniging van
28 psychologen, zich in 2009 in een vernietigend rapport uitliet over de mogelijkheid van genezing van
homoseksualiteit zoals die door bijvoorbeeld Exodus International werd voorgestaan. De Britse
30 koepelorganisatie van Christelijk Hulpverleners riep onlangs zijn leden op geen homo- therapie meer
aan te bieden. Volgens de ACC (Association Christian Counselors) zijn pogingen om homo's te
32 genezen onethisch¹⁴.

Vanuit wetenschappelijke hoek ondervindt Swaab en daarmee ook Glas inmiddels tegengas. Onder
34 andere de Amerikaanse onderzoekster Rebecca Jordan-Young bestrijdt de visie van Swaab dat homo-
oriëntatie ontstaat in de baarmoeder. Zij schrijft: "Niemand heeft ooit de mogelijkheid overwogen

¹³ Swaab, D. F. (2010). *Wij zijn ons brein: van baarmoeder tot Alzheimer*. Amsterdam/Antwerpen: Contact.

¹⁴ <http://www.theguardian.com/world/2014/jan/13/christian-therapists-stop-conversion-therapy-turn-gay-patients-straight>

2 dat het structurele verschil [tussen homo- en heterohersenen] zou kunnen komen door verschillend
gedrag en ervaring, in plaats van andersom".¹⁵

Prof. dr. M. A. Yarhouse

4 Prof. dr. M. A. Yarhouse is docent psychologie aan Regent University in Virginia, deed onderzoek
onder homoseksuelen die in behandeling waren geweest bij Exodus Int. (een christelijke
6 hulporganisatie aan homo's in Amerika) en kwam tot de conclusie dat er wetenschappelijk bewijs is
dat homo's baat hebben bij een therapie richting genezing. In hoofdstuk 4 komen we op zijn visie
8 terug.

Exodus International was exponent van een grote *ex gay movement* vanuit de christelijke
10 evangelische wereld in Amerika. Inmiddels heeft EI zijn naam veranderd en op diverse fora
aangegeven dat genezing niet mogelijk is en dat zij boete doet voor de pijn die zij homoseksuelen
12 heeft aangedaan. Hun organisatie heet inmiddels: WE SPEAK LOVE en heeft als mission statement:

14 "We serve in our pluralistic culture by hosting thoughtful and safe conversations about faith, gender,
and sexuality; and partnering with others to establish trust, reduce fear, and inspire hope".

Over de laatste directeur Alan Manning Chambers op <http://alanchambers.org/about-alan/>:

16 Alan served as the final president of Exodus International from 2001 to 2013 when together with a
core team of leaders and board of directors he closed the organization and began making great strides
18 towards building relationships with the LGBTQIA community and encouraging the global Church to do
the same. With a goal to reduce fear, establish trust, and inspire hope on both sides for the sake of the
20 Gospel, Alan and his wife, Leslie, spend their time being available to anyone who desires to talk. He
has been featured on every major media outlet across the globe. Alan and Leslie's first book together,
22 My Exodus: Leaving the Slavery of Religion, Loving the Image of God in Everyone (Zondervan, 2015) is
due out next summer. They also write sporadically at AlanChambers.org.

24 **4. Homoseksualiteit: geaardheid en identiteit**

26 In relatie met de verschillende christelijke visies op homoseksualiteit staan we apart stil bij het thema
geaardheid en identiteit.

Eind vorige eeuw was het in orthodox christelijke kring gebruikelijk om onderscheid te maken tussen
28 homofilie en homoseksualiteit. Dat werd in de volksmond weergegeven als "je mag het wel zijn,
maar je mag het niet doen". Prof. dr. J. Douma, ethicus, stelde dat homofiele geaardheid een
30 gegeven is, maar dat het moreel afkeurenswaardig is om er ook naar te handelen.¹⁶

Dit onderscheid tussen 'zijn' en 'doen' wordt intussen breed erkend als onhoudbaar. Je kunt wel van
32 een zondaar zeggen 'Je mag er zijn', maar je kunt niet van de zondige neigingen zeggen 'Ze mogen er
zijn.' Ook aan zondige neigingen wil en moet een christen afsterven. Tegen zondige verlangens en
34 neigingen heb je altijd te vechten. Dus als de homoseksuele praxis zonde is, zijn de homoseksuele
dromen, impulsen en verlangens ook zondig en heeft iemand daartegen te vechten met dezelfde
36 kracht als waarmee iemand tegen hebzuchtige, overspelige of hoogmoedige neigingen te vechten

¹⁵ <http://www.kennislink.nl/publicaties/is-homoseksualiteit-wel-aangeboren>

¹⁶ Douma, J. *Homofilie*. Kampen 1984.

2 heeft. Dus wat doe je als je tegen een homofiel zegt dat hij zijn homoseksuele geaardheid mag
aanvaarden?

4 In recente publicaties in orthodox christelijke kring wordt een nieuwe benadering beproefd, ontleend
aan de Amerikaanse auteurs prof. dr. Mark Yarhouse en dr. Jenell Paris. Zij maken onderscheid
6 tussen je geaardheid die je moet aanvaarden en je identiteit die je naar keuze kunt vinden óf in je
geaardheid (gay-script) óf in Christus (Christus-script).

8 Anders dan in het dagelijks spraakgebruik (soms lijkt authenticiteit samen te vallen met identiteit) is
identiteit in de sociale wetenschappen geen onveranderlijk en vanzelfsprekend gegeven. Identiteit
duidt op een sociaal gevormde plaatsbepaling in de omringende leefwereld.

10 In de psychologie stelt men over het algemeen dat de persoonlijke identiteit bestaat uit drie elkaar
beïnvloedende componenten: de cognitieve component waarmee zelfwaarneming kan worden
12 toegepast, de affectieve component waarmee wordt waargenomen en gevoeld en zelfevaluatie
mogelijk wordt en de wilcomponent waarmee het handelen tot stand komt. Samen met de sociale
14 identiteit moet deze het 'zelf' vormen.¹⁷ Erik Erikson, leerling van Freud, schreef over
identiteitsontwikkeling van baby tot volwassene, waarbij een basaal vertrouwen van het kind in zijn
16 opvoeders van groot belang is. Door crises in elke fase van de ontwikkeling ontstaat bij mensen een
bepaalde eenheid in handelen, zijn en zich verhouden tot de omringende wereld.¹⁸

18 In de sociale psychologie legt men de nadruk op het sociaal bepaald zijn van de verschillende
componenten van de menselijke persoonlijkheid. Dat wil zeggen: “het zelf-concept of zelf-schema
20 komt tot stand door vergelijking met relevante anderen in de omgeving”.¹⁹ We vergelijken ons met
anderen en ontdekken onze eigenschappen (cognitieve component); aan de hand van die vergelijking
22 evalueren we onze eigenschappen (affectieve component) en hoe we onszelf presenteren met onze
eigenschappen naar buiten toe (gedragscomponent).

24 Yarhouse en Paris passen bovenstaande definitie toe op onze seksuele identiteit: we nemen onszelf
waar als homo- c.q. heteroseksueel wezen, we voelen dit van binnenuit en denken erover na, we
26 besluiten wat we ermee doen en we moeten onder ogen zien dat ook onze seksuele identiteit
gevormd wordt door de sociale omgeving waarin wij opgroeien.

28 Yarhouse is de oprichter van het Institute for the Study of Sexual Identity in Amerika. Hij schreef een
boek over homoseksualiteit, christen zijn en gemeente van Christus zijn.²⁰ Hij bepleit allereerst dat
30 wij oude standpunten over oorzaken van homoseksualiteit loslaten. Zowel liberaal denkende mensen
als conservatieven focussen volgens hem teveel op de vraag naar de *oorzaak* van homoseksualiteit.
32 Liberalen leggen de nadruk op biologische oorzaken en menen daarom dat christelijke seksuele
ethiek niet toepasbaar is op homoseksuelen. Conservatieven geven vaak omgevingsinvloeden een
34 grote plek in het ontstaan van homoseksualiteit; zij benadrukken juist de persoonlijke
verantwoordelijkheid en claimen dat de homoseksuele gerichtheid kan veranderen (Yarhouse p.
36 38v).

¹⁷ [http://nl.wikipedia.org/wiki/Identiteit_\(eigenheid\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Identiteit_(eigenheid))

¹⁸ Erikson Erik H. *Identiteit, jeugd en crisis*. Utrecht. Het Spectrum 1983

¹⁹ Wilke, H.A.M. *Oriëntatie in de sociale psychologie: het individu en de groep*. Houten. Bohn Stafleu Van Loghum 1995

²⁰ Yarhouse, M.A. *Homosexuality and the Christian*. Bethany House Publishers. Minneapolis, Minnesota 2010

2 Yarhouse kiest een ander uitgangspunt, mede omdat hij niet in een controversie wil blijven hangen
4 over de oorzaken. Uitgaande van de Bijbel en de heilsgeschiedenis die daarin beschreven staat, komt
4 Yarhouse tot het volgende voor wat betreft de verhouding tussen geaardheid en identiteit in het licht
4 van de Bijbel (Yarhouse, 18-25):

- 6 ● In Genesis lezen we hoe seksualiteit wordt bedoeld: God schiep de mens, man en vrouw
6 schiep Hij hen. Aspecten zijn:
 - 8 → lichamelijk (die twee worden één vlees),
 - 8 → spiritueel (man en vrouw vullen elkaar aan en samen onderhouden zij de schepping
10 en de man-vrouwverhouding wordt in het NT gebruikt voor Christus en gemeente),
 - 10 → gericht op voortplanting (wees vruchtbaar en wordt talrijk).
- 12 ● De zondeval heeft effect op de beleving en uitleving van seksualiteit zowel voor hetero- als
12 voor homoseksuelen.
- 14 ● Verlossing werd ingezet direct na de zondeval en kwam uiteindelijk tot uiting in geboorte,
14 leven, sterven en opstanding van Jezus Christus. We leven echter in het 'nog niet'. Ons leven
16 is ingebed in Gods voorschriften waaronder die van het huwelijk.
- 18 ● Verheerlijking houdt in, dat de kerk onze eerste familie is en dat biologische banden niet de
18 prioriteit hebben in de hemel. Seksualiteit is niet onze eerste identiteit; die ligt namelijk in
18 het onderdeel zijn van het lichaam van Christus.

20 Yarhouse pleit voor het gaan van een derde weg: je seksuele identiteit is niet gebaseerd op hoe je
20 geboren bent of door je opvoeding/ levensgebeurtenissen. Nee, je seksuele identiteit is gebaseerd
22 op hoe je jezelf noemt op grond van je seksuele voorkeuren. Je labelt jezelf als hetero, homo,
22 biseksueel, lesbisch. De publieke seksuele identiteit (waarmee je je presenteert naar buiten toe) kan
22 anders zijn dan je privé seksuele identiteit (hoe je jezelf ziet):

24 “...sexual identity is how you label yourself by your sexual preferences.....Public sexual identity is how
24 you identify your sexual preferences to other people or how other people label you, whereas private
26 sexual identity is how you identify your sexual preferences to yourself”. (Yarhouse 2010, p. 39v)

28 Volgens hem gaat het bij seksuele identiteit om labels die jijzelf of anderen aan jou hangen. Die
28 labels worden door verschillende zaken beïnvloed, zoals: seksuele aantrekkingskracht, of je mannelijk
30 of vrouwelijk bent, wat je over jezelf gelooft voor wat betreft je seksuele identiteit en je gedrag. Ook
30 de ons omringende cultuur is van invloed op hoe je jezelf labelt wanneer je homoseksuele gevoelens
32 hebt. Van hieruit bezien benadrukt Yarhouse dat niet alleen je zijn ertoe doet, maar ook wat je
32 ermee doet. Wat je met je seksuele identiteit doet, kan een onderdeel worden van je identiteit maar
34 dit hoeft niet. Er kan een keuze gemaakt worden in hoe om te gaan met je seksuele voorkeuren,
34 publiek of privé. Voor de een zullen de gevoelens rondom zijn geaardheid zwaar wegen, zodat hij die
34 identiteit aanneemt. Voor een ander kunnen religieuze factoren een grotere rol spelen.

36 Yarhouse geeft een voorbeeld van twee mannen, beiden met sterke homoseksuele gevoelens: “...One
36 young man experienced a strong same-sex attraction. He identified himself as gay and christian-----he
38 shared that his values and his same-sex attractions were “trump” for him, outweighing everything
38 else. He believed God made him gay and that he was fine identifying publicly and privately as gay.”
40 Another young man who also experienced strong same-sex attraction, did not identify himself as gay:
40 “His values were that he affirmed a traditional Christian sexual ethic, and this made an impact on his
42 behavior----His primary identity was a believer(or “in Christ”) rather than his experiences of same-sex
42 attraction.” (Yarhouse, p. 40v)

Hij maakt onderscheid tussen seksuele aantrekkingskracht, seksuele oriëntatie en identiteit:

2 “The first tier is same-sex attraction. Using this term is the most descriptive way people can talk about
their feelings.....This fact doesn’t say anything about either their identity of their behavior.”
4 (Yarhouse, 41v)

Hij vraagt zich af of we niet meer open moeten staan (ook op grond van meer recent onderzoek over
6 de vorming van iemands seksualiteit) voor het feit dat seksuele identiteit in veel gevallen nog niet zo
vast ligt. Vervolgens vraagt hij zich af of wij wel ruimte creëren bij jongeren bijvoorbeeld om andere
8 opties te overwegen, wanneer ze seksuele aantrekkingskracht ervaren tot iemand van hetzelfde
geslacht. Word je per definitie geacht te gaan leven volgens het 'gay-script'? Hij introduceert het
10 gaan leven volgens het script 'in-Christus-zijn'. Yarhouse heeft een studie gedaan onder christenen
die zich aangetrokken voelen tot hetzelfde geslacht. Uit deze studie leidt hij af dat er een ander script
12 mogelijk is in plaats van het gay-script:

14 “It is essentially an identity in Christ- script that stands in sharp contrast to the gay-script. Here are the
script’s basic points:

- 16 ○ Same-sex attraction does not signal a categorial distinction among types of person, but is one
of many human experiences that are “not the way it’s supposed to be.”
- 18 ○ Same-sex attractions may be part of your experience, but they are not the defining element
of your identity.
- 20 ○ You can choose to integrate your experiences of attraction to the same sex into a gay
identity.
- 22 ○ On the other hand you can choose to center your identity around other aspects of your
experience, including your biological sex, gender identity and so on
- 24 ○ The most compelling aspect of personhood for the Christian is one’s identity in Christ, a
central and defining aspect of what it means to be a follower of Jesus.

(Yarhouse, p. 51)

26 Yarhouse begrijpt dat homoseksuele jongeren zichzelf homo noemen. Ze nemen vervolgens de
ruimte om te vertellen hoe ze omgaan met het feit dat zij homo zijn en christen, namelijk dat ze zich
28 wel homo voelen maar dat zij ervoor kiezen dit niet te laten prevaleren in hun leven. Hun leven
wordt gestempeld door hun christen-zijn. Zij leven dan ook in onthouding.

30 Yarhouse *“Niet je homo of hetero zijn bepaalt je identiteit. Onze identiteit ligt in Christus. Dit geldt
voor ons allen. Als kerk moeten we alternatieve ‘scripts’ ontwikkelen, gebaseerd op de Bijbel en
32 gecentreerd in de persoon van Jezus Christus”*. (Yarhouse, p. 217)

34 Wat waardevol is aan Yarhouse en ook aan Paris en wat ons inziens ook navolging verdient, is dat zij
het als een uitdaging voor de kerk zien om homo’s een plek in de gemeente van Christus te geven.
Zoals Yarhouse opmerkt: door een opmerking van een christen-homo voelde hij zich gedwongen zich
36 te bewegen in de richting van de gay community om iets van er- en herkenning te vinden, omdat er
in de kerken (en op zijn christelijke school) geen openheid over was.²¹ Dit pleit des te meer voor een
38 goede doordenking van wat wij onze homobroers en -zussen als kerk kunnen bieden.

Jenell Williams Paris doceert antropologie aan het Messiah College in Grantham, Pennsylvania. Zij
40 schreef het boek *“The End of Sexual Identity: Why Sex Is Too Important to Define Who We Are”*. Zij

²¹ <https://www.youtube.com/watch?v=1LbH0PLHauU>

2 stelt dat de hedendaagse dialoog over seksualiteit in de Westerse wereld wordt beperkt door ons
3 Westerse begrip van seksuele identiteit: allereerst benoemen wij de onderwerpen homoseksualiteit
4 en heteroseksualiteit apart en vervolgens discussiëren we over goedkeuring of afkeuring van seks
5 met iemand van hetzelfde geslacht, zonder dat we dieper ingaan op seksualiteit in het algemeen en
6 op christelijk discipelschap (Paris²², p. 24-36).

7 Zij zegt: homoseksualiteit als identiteit komt niet rechtstreeks voort uit hoe iemand is geschapen,
8 waardoor het goed zou zijn. Ook komt het niet voort uit de zondeval, waardoor het slecht zou zijn.
9 Nee, het idee komt van 19^e-eeuwse medische onderzoekers die de mensheid poogden in te delen in
10 categorieën en een afwijking constateerden wanneer iemand afweek van de man-vrouw en dus
11 procreatieve seksuele norm. God schiep de seksualiteit, mensen scheppen de seksuele identiteit. Zij
12 wil hiermee bereiken dat wij ophouden om over wij en zij te spreken: "*There is no privileged, holy*
13 *'we' and no sinful troubled 'them'...*" (Paris, p. 74vv).

14 Hetero of homo zijn bepaalt iemands identiteit niet, aldus Paris; die identiteit ligt in Christus. Op deze
15 manier zijn de mensen allemaal gelijk - hetero's en homo's - en hebben zij allen te strijden tegen
16 seksuele en andere zonden. Een positief gevolg van deze visie is dat christenen, hetero of homo, voor
17 elkaar kunnen zorgen en elkaar kunnen ondersteunen in plaats van elkaar te veroordelen of gericht
18 te zijn op genezing, zo betoogt Paris.

19 Zij ziet seksualiteit als een onderdeel van het leven, van ons mens zijn. Zij pleit ervoor het niet groter
20 te maken dan het is. Dit loopt uit op een herwaardering voor het celibaat voor zowel homo's als
21 hetero's. Met alle talenten en gaven kan iemand lid zijn van de Christelijke gemeente en zo ook
22 bevrediging krijgen in de andere aspecten van een relatie: elkaars partner zijn, geestelijk één zijn.

23 Deze visie vinden we terug bij Exodus Int. (inmiddels We SPEAK LOVE) en bij de belangenorganisaties
24 Onze Weg en Different (psychopastorale hulpverlening).

25 Ook in het naar aanleiding van het congres van de TU in Kampen in 2012 verschenen boekje 'Open
26 en Kwetsbaar' (De Bruijne 2012) gaan de bijdragen van dr. A. de Bruijne, dr. P. van de Kamp en dr. W.
27 Rose over seksuele identiteit en identiteit in Christus.

28 De Bruijne schrijft over identiteit: identiteit is onder invloed van de individualisering van de
29 maatschappij meer iets geworden dat gelijk staat aan zelfverwerkelijking, terwijl je als christen
30 gevormd wordt mede door wie je bent in Christus. Je kunt niet helemaal zelf bepalen wie je bent en
31 hoe je handelt. Uitgaande van de stelling dat hoe dan ook homoseksualiteit geen scheppingsvariant
32 is maar een gevolg van de zondeval, zoals heel de mens nog leeft in het nog niet volmaakt zijn, zijn
33 we zowel als hetero en als homo geroepen om onze identiteit in Christus te zoeken. Hiernaast moet
34 wel ruimte worden gevraagd voor het specifieke wat wij in die identiteit in Christus meenemen: ik
35 neem mijn hetero-identiteit erin mee en mijn broer of zus die homo zijn hun homo-identiteit. Beiden
36 worden onder Christus gebracht (De Bruijne, p. 57-69).

37 Van de Kamp maakt in navolging van Yarhouse onderscheid tussen homoseksuele geaardheid en
38 homoseksuele identiteit:

²² Paris, Jenell Williams. *The End of Sexual Identity: Why Sex Is Too Important to Define Who We Are*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity 2011

- Seksuele geaardheid is wat een man of vrouw voelt als een patroon van affectieve en seksuele aantrekkingskracht tot andere personen, dat bij die persoon hoort en waarvoor hij of zij niet heeft gekozen.
- Seksuele identiteit is wie je als man of vrouw wilt zijn en heeft te maken met persoonlijke overtuigingen, zelfbewustzijn en zelferkenning en met keuzes die iemand maakt betreffende seksueel gedrag. Identiteit laat zien wie je bent als man of vrouw.

Peter van de Kamp denkt dat rond het thema homoseksualiteit in het pastoraat juist op bovenstaand punt sprake is van een belangrijk kantelpunt dat zowel voor homo's als hetero's geldt: waar zoek je het centrum of de kern van je identiteit? Zoek je die bij God, in Christus, of zoek je die bij je eigen voorkeur of geaardheid? In de homoseksuele geaardheid wordt het zodoende mogelijk je christenidentiteit vorm te geven en zichtbaar te maken en op die manier Christus na te volgen (De Bruijne, p. 85-89).

Ook Rose werkt dit gegeven uit in zijn bijdrage in het boekje. Hij haalt hierbij aan wat in een rapport staat, gemaakt in opdracht van de APA (American Psychological Association):

APA 2009 "A number of scholars have argued that the construct of sexual orientation would be more easily and reliably assessed and defined if it were disentangled from sexual orientation identity. Recent research has found that distinguishing the constructs of sexual orientation and sexual identity adds clarity to an understanding of the variability inherent in reports of these variables [...] We adopted this current understanding of sexuality to clarify issues in the research literature. For instance, sexual orientation refers to an individual's patterns of sexual, romantic and affectional arousal and desire for other persons based on those person's gender and sex characteristics. Sexual orientation is tied to physiological drives and biological systems that are beyond conscious choice and involve profound emotional feelings, such as 'falling in love'. [...]

Sexual orientation identity refers to acknowledgement and internalization of sexual orientation and reflects self-exploration, self-awareness, self-recognition, group-membership and affiliation, culture and self-stigma. Sexual orientation identity involves private and public ways of self-identifying and is a key element in determining relational and interpersonal decisions, as it creates a foundation for the formation of community, social support, role models, friendship, and partnering [...].

Mede op basis van wat in dit rapport staat en wat Yarhouse, Paris en in navolging van hen Van de Kamp te berde brengen, concludeert ook Rose dat het onderscheid tussen geaardheid en identiteit legitiem is en hij stelt zich voor dat hetero's en homo's samen optrekken volgens het: "samen-in-Christus script" (De Bruijne, p. 117-119).

Sommige homoseksuelen die wij als commissie ontmoetten, wezen ons op dit volgens hen cruciale verschil in denken: het is niet: 'je bent het, dus je doet het', maar: 'als christen willen we ons hele leven onder Christus stellen'. In Johannes 2: 12 staat dat aan mensen die het Woord ontvangen en in zijn naam geloven 'het voorrecht gegeven wordt om kinderen van God te worden'. Die nieuwe identiteit is niet vooral iets wat je moet zoeken en vinden, het is een geschenk dat God je uit genade wil geven (Rom. 5:10, Gal 4:7, Ef 2:19). Bij het vormgeven van die identiteit spelen anderen, waaronder je geloofsgenoten, een belangrijke rol.

Anderen die wij spraken, legden het accent ook op het leven met Christus maar zeiden dit te doen als homoseksueel: met je gevoelens, je geaardheid en de identiteit die daarbij hoort. Dit geheel van "zijn" bepaalt wie je bent als mens en als mens in Christus geheiligd. Een vrucht van de Geest kan dan

zijn: in liefde en trouw samenleven met een partner van het eigen geslacht; een vrucht van de Geest kan ook zijn het kiezen voor alleen blijven.²³

Begripsverwarring

- 4 Wanneer we het begrip homo-identiteit nader onderzoeken bij de verschillende gebruikers van dit
begrip, ontdekken we dat het begrip in het Studierapport van de Christelijke Gereformeerde Kerken
6 een andere invulling/formulering krijgt dan in de samenvatting van dat rapport. Ook signaleren we
bij De Bruijne een andere invulling van het begrip dan bijvoorbeeld bij Van de Kamp.
- 8 Het begrip 'homo-identiteit' heeft bij Yarhouse, Paris, Van de Kamp en in het Studierapport van de
CGK een heel specifieke betekenis. Verwarrend echter is dat de begrippen 'identiteit' en 'homo-
10 identiteit' in het rapport van de CGK en bij De Bruijne ook een veel minder specifieke, anders gezegd
een meer gangbare invulling krijgen.
- 12 In de 'Pastorale handreiking' van het Studierapport van de CGK wordt het begrip 'identiteit' bij
herhaling gebruikt in een andere dan de door Yarhouse voorgestane zin. Zo lezen we: "'Identiteit' is
14 een totaalbegrip. Het omvat alle aspecten van ons mens-zijn: denken en dromen, wensen en willen,
voelen en praten, doen en laten. Dat maakt het onmogelijk 'zijn' en 'doen' te scheiden. 'Zijn' is nooit
16 een abstract idee maar op zichzelf al een manier van 'doen' en in elk 'doen' manifesteert zich ons
'zijn'. Dat kan ook van het seksuele aspect van onze identiteit worden gezegd' (65) Ook schrijft het
18 rapport: 'Zoals het tot iemands eigenheid behoort Jood of Griek, man of vrouw te zijn, zo kan ook
homoseksualiteit onvervreemdbaar tot iemands eigenheid behoren.' (64)
- 20 Onze indruk is, dat 'identiteit' hier een ander woord is voor wat iemand werkelijk en wezenlijk is. In
het eerste deel van het Studierapport houdt 'identiteit' in dat iemand weliswaar een bepaalde
22 gerichtheid heeft, maar dat hij of zij die gerichtheid pas tot zijn of haar 'identiteit' maakt, wanneer hij
of zij die bepalend laat zijn voor zijn of haar persoon-zijn en zich sterk profileert aan de hand van zijn
24 of haar seksuele voorkeur met een homoseksuele gerichtheid, kortom volgens een 'gay-script' gaat
leven. In het tweede deel is 'identiteit' evenwel een totaalbegrip, dat alle aspecten van het mens-zijn
26 omvat, dus niet alleen het doen en laten, maar ook het denken en dromen, wensen, willen en
voelen. 'Identiteit' is niet 'iets doen', maar 'iets zijn'.
- 28 Die betekenis heeft het begrip 'identiteit' ook in een zinsnede over pastoraat aan jonge
homoseksuele broeders en zusters 'bij wie het proces van persoonlijkheidsvorming in volle gang is en
30 onder grote druk staat. Zij zijn op zoek naar hun identiteit waarvan de seksualiteit een
veelomvattend en diepingrijpend aspect is.' (63) Ook in deze zinsnede houdt 'identiteit' niet in dat
32 iemand een specifieke 'homo-identiteit' aanneemt, maar meer dat hij of zij 'zichzelf wordt', ontdekt
'wie hij of zij ten diepste is'.
- 34 Binnen het Studierapport van de CGK is dus sprake van een meervoudige invulling van het begrip
'identiteit'.
- 36 Ook in de bijdrage van De Bruijne aan 'Open en Kwetsbaar' speelt het begrip 'homoseksuele
identiteit' een belangrijke rol. Hij stelt (p. 57-69) een drietal punten aan de orde waarvan het laatste

²³ Zie hoofdstuk 4 van het Rapport: Gevoerde gesprekken, een analyse.

luit: 'Misschien moeten we de homoseksuele identiteit beter begrijpen en meer recht doen.' Over
2 die homoseksuele identiteit zegt hij om te beginnen dat die – net als het lid zijn van een bepaalde
familie, onze nationaliteit, ons ras en ons man of vrouw-zijn – 'een tweede identiteit' is. En waarom?
4 'Voor een christen ligt immers het eigenlijke leven in de opgestane Christus. Wie wij ten diepste zijn
is in Hem verborgen. (...) Wie zijn of haar homoseksuele identiteit leert zien als een tweede identiteit
6 zal deze niet verabsoluteren.' (65) Vervolgens zegt hij over die 'tweede identiteit' die alle mensen
meedragen, dat die desondanks 'dicht bij de kern van onze persoon' kan liggen en ook bij het "in
8 Christus zijn" positieve waarde kan houden.

Maar wat houdt dat dan in voor homo's als zij 'wel zo mogen zijn en niet zo mogen doen'? Deze
10 vraag legt naar de mening van De Bruijne het hermeneutisch tekort bloot in het christelijke debat
over homoseksualiteit. 'Voor wij Bijbelteksten over homoseksualiteit vandaag kunnen toepassen,
12 moeten wij ook beter in beeld hebben wat vandaag een homoseksuele identiteit is.' (66). De Bruijne
beschouwt die als een uniek verschijnsel. 'Weliswaar leefden in alle tijden en culturen mensen met
14 wat wij vandaag een homoseksuele dispositie noemen', maar 'pas de moderne westerse culturele
constellatie liet de homoseksuele dispositie zo onontkoombaar uitkomen, dat deze zelfs bepalend
16 kon worden voor de identiteit en zelfbeleving van de betrokkenen.' Als deel van deze constellatie
benoemt De Bruijne:

- 18 ● dat de mens zichzelf steeds nadrukkelijker als 'los individu' ziet, dat op zoek is naar zijn
'authentieke, "eigenlijke ik",
- 20 ● het grote belang van intieme tweerelaties,
- romantische idealen rond seks als een verheven taal van de liefde,
- 22 ● de ontmythologisering van seks tot een basisbehoefte en vervolgens de democratisering van
seks tot een consumptieartikel en mensenrecht tegelijk.

24 Deze constellatie van factoren maakt het concept van een homoseksuele identiteit voor een
belangrijk deel uniek voor de moderniteit. (67)

26 De Bruijne spreekt dus van een eerste en tweede identiteit: de eerste is in Christus. Die bepaalt
wezenlijk wat een mens is en heeft te zijn. De tweede is de identiteit die een mens krachtens zijn
28 afkomst, nationaliteit, ras, sekse of seksuele gerichtheid heeft. Zij is niet iets bijkomstigs, maar ligt
dicht bij de kern van onze persoon. De eerste identiteit heft de tweede niet op, maar relativeert haar
30 en geeft haar richting.

Iemands identiteit lijkt te staan voor iemands 'authentieke, "eigenlijke ik". Een identiteit is niet iets
32 niet-noodzakelijks, niet iets waar je bewust voor kiest, het is ook niet iets dat je overkomt. Een
homoseksuele identiteit neem je niet aan, maar vind je - zo lijkt het.

34 We kunnen dus vaststellen dat het sleutelbegrip '(homoseksuele) identiteit' heel verschillend
ingevuld wordt. Dat vereist

- 36 1. dat we alert zijn op de wijze waarop het begrip in een bijdrage of context gebruikt wordt, en
2. dat we zelf helder definiëren wat we bedoelen als we het woord 'identiteit' gebruiken.

38

Voordat we het begrip 'identiteit' gebruiken, moet ons inziens helder zijn hoe het in de breedte
40 functioneert en wat je er wel en niet mee kunt. Het springende punt is dat, hoewel zowel De Bruijne
als Yarhouse spreken over een eerste (in Christus) en tweede identiteit, er bij de nadere uitleg

2 hiervan een verschil duidelijk wordt. De eerste identiteit, namelijk die in Christus, is bepalend voor
4 wie wij zijn. De tweede identiteit, namelijk of we man of vrouw, slaaf of vrije, homo of hetero,
6 Nederlander of Belg zijn, is volgens Yarhouse niet bepalend. Bij De Bruijne is er sprake van een
8 volgordelijkheid in belangrijkheid: onze identiteit in Christus geeft richting aan onze identiteit als
10 homo (tweede identiteit). Bij Yarhouse komt de identiteit in Christus in plaats van onze homo-
12 identiteit; hij koppelt wie wij zijn in Christus los van het hebben van een homo-identiteit. Dit ontstaat
14 omdat hij onderscheid maakt tussen homoseksuele aantrekkingskracht, homoseksuele oriëntatie en
16 homoseksuele identiteit. Homoseksuele gevoelens worden door mensen ervaren, alleen hoeven ze
18 er niet hun identiteit aan te ontlenen. Yarhouse bespreekt het komen tot een bepaalde identiteit
20 vanuit psychologisch ontwikkelingsperspectief en bij het ontwikkelen van een eigen identiteit hoort
22 dat we daarin op een gegeven moment keuzes maken, bewust of onbewust. We komen tot een
verstaan van onszelf onder invloed van onze genen, opvoeding, cultuur enz. Op dit punt stukt de
vergelijking in ontwikkelingspsychologisch denken over identiteit in het algemeen en over homo-
identiteit in het bijzonder. Wij denken dat seksuele identiteit bepalend is voor wie we zijn als mens
en dus is homoseksuele identiteit dat ook, zoals ons man en vrouw zijn ook bepalend is. Het is niet
iets waarvoor je bewust of onbewust kiest. Wel kies je op grond van je seksuele identiteit (homo of
hetero) hoe je wilt leven naar God toe. Voor de één zal dit zijn: homoseksueel en geen relatie, voor
de ander: homoseksueel en wel een relatie. Hier wordt duidelijk dat Yarhouse met het invoeren van
het begrip 'leven volgens een gay-script' verwarring zaait omtrent het al dan niet accepteren van een
homo-identiteit. Leven met je homo-identiteit als christen kan volgens Yarhouse niet samengaan
met leven volgens een gay-script; een christen leeft namelijk volgens het In Christus Script. Terwijl er
in onze cultuur en ook in onze kerken verschillende gay-scripts bestaan zoals er ook verschillende
hetero-scripts en verschillende Nederlanderscripts bestaan.

24 Ook Loonstra vindt het onderscheid tussen 'zijn' en 'doen' uit Bijbels oogpunt ronduit problematisch.
26 Het kan zich niet beroepen op enige Bijbelse steun, aangezien de Bijbel nergens onderscheid maakt
28 tussen 'zijn' en 'doen'. Als de homoseksuele gevoelens tegennatuurlijk zijn, geldt dat ook van de
homoseksuele constitutie. Temeer daar de Bijbel drang en daad heel nauw aan elkaar verbindt, verg.
Mat. 5:28 en 1 Joh. 3:15. Iedere neiging tot iets verkeerd is een verkeerde neiging (67)

30 Ook voorziet Loonstra een psychologisch probleem, een identiteitsconflict: 'Zonder zelfaanvaarding
32 kan iemand geen vrede vinden. Maar hoe kan iemand bij de bestrijding van zijn drang tot
34 homoseksueel gedrag toch zijn homo-zijn aanvaarden als deel van zijn identiteit?' Hij maakt hier een
36 vergelijking met pedofilie. 'Het lijkt mij onmogelijk te zeggen: Je mag wel pedofiel zijn. Nee, pedofilie is
38 een dusdanige verstoring van de seksuele beleving tot een vorm van machtswellust, hoe subtiel ook,
40 dat iemand die daardoor gedreven wordt er goed aan doet nee te zeggen tegen zijn pedofiele
42 neigingen, niet alleen door er niet aan toe te geven, maar ook door ze te veroordelen.' (68) Ook past
hij het onderscheid toe op ons aller zondaar zijn. 'Wij zijn geroepen tegen de zonde te strijden. Maar
dat kan nooit als wij van onszelf accepteren dat wij zondaar zijn; accepteren in de zin van: ons ermee
verzoenen. (...) De klassieke liturgische formulieren roepen ons juist op onszelf vanwege ons zondaar
zijn te mishagen. (...) Ons zondaar zijn is een reden tot berouw. (...) Als er nu zo'n nauwe samenhang
bestaat tussen hoe je bent en wat je doet, is het niet mogelijk het ene te aanvaarden en het andere te
verwerpen. (...) Het principe "je mag het wel zijn maar je mag het niet doen" is niet vol te houden.'
(68-69)

Aan het concept 'identiteit in Christus' versus 'homoseksuele identiteit' kleven allerlei bezwaren:

- 2 ● in de verschillende studies lopen verschillende en elkaar uitsluitende definities van 'identiteit' door elkaar,
- 4 ● er is sprake van een minimale bezinning op het complexe begrip 'identiteit' als zodanig, hoewel het in de bezinning een welhaast maximale rol vervult,
- 6 ● het is niet houdbaar dat Yarhouse het woord 'homo-identiteit' uitsluitend voor mensen met een homoseksuele praxis gebruikt,
- 8 ● het onderscheid tussen 'gerichtheid' en 'identiteit' lijkt nergens getoetst te worden aan de talloze andere fenomenen die bepalend zijn voor iemands identiteit,
- 10 ● in het concept sluiten het hebben van een homo-identiteit en een identiteit in Christus elkaar uit. Maar waarom eigenlijk?
- 12 ● het lijkt erop dat de overstap die Yarhouse maakt van het uit de sociale psychologie afkomstige begrip homoseksuele identiteit naar het theologische 'in Christus zijn' een *metabasis eis allo genos* (appels met peren vergelijken) is: geloof kan de psychologie niet vervangen en de verwarring tussen beide leidt tot kortsluiting,
- 14 ● ook nu dient zich de vraag aan of en zo ja in welke mate de overstap van het uit de sociale psychologie afkomstige begrip homoseksuele identiteit naar het theologische 'in Christus zijn' opgaat voor andere identiteitsbepalende aspecten van het mens-zijn zoals nationaliteit, ras, sekse. Veel wijst erop dat dit niet het geval is: 1. de 'aardse' identiteit die iemand heeft kan eigenlijk nooit uitgewisseld worden voor de identiteit in Christus. Ze kan daardoor wel gevuld en aangestuurd worden; 2. Yarhouse past het model 'identiteit in Christus' wel op een heel specifieke manier op homoseksualiteit toe, maar niet op heteroseksualiteit,
- 16 ● van het concept van Yarhouse gaat de suggestie uit dat er in Christus een soort 'ideaal-identiteit' bestaat waar iemand als het ware in kan stappen. De gebroken aardse werkelijkheid is echter een geheel andere. Het script 'je identiteit in Christus vinden' kan bij al die verschillende mensen met al die verschillende identiteiten in heel verschillende scenario's en culturen dus op heel verschillende manieren uitpakken.
- 22
- 24
- 26

Conclusies

28 Het onderscheid tussen een *geaardheid* die je hebt te aanvaarden en een *identiteit* die je hebt te kiezen is volgens ons niet houdbaar en daarom niet geschikt als richtlijn voor de omgang met
30 homoseksualiteit in de gemeente van Christus.

32 Dat wij allen die van Christus zijn, ons één mogen weten in Hem is het fundament van de christelijke gemeente. Onze identiteit in Christus houdt in dat we door God zijn aangenomen als zijn kinderen en erfgenamen en dat we met Christus mee ons aangesproken mogen weten met de woorden "jij bent mijn geliefde zoon of dochter, in wie ik vreugde vind". Deze identiteit gaat onze identiteit als man of
34 vrouw, Jood of heiden, slaaf of vrije en ook homo of hetero verre te boven maar vervangt of
36 verdringt die niet.

38 Op deze basis zoeken christenen een weg om samen te leven overeenkomstig de roeping waarmee ze geroepen zijn. Het komt daarbij aan op de kernwaarden van het evangelie zoals liefde en trouw, vergeving, barmhartigheid en toewijding.

40 Wat voor zowel homo- als heteroseksuelen geldt is dat we niet ons ongebreideld uit kunnen leven vanuit onze seksuele geaardheid. We hebben daarin grenzen die God ons geeft en waarbij de
42 christelijke gemeente helpt ons eraan te houden. Ook is het duidelijk dat het denken in termen van

2 zelfrealisatie en jezelf zijn haaks staat op het christelijk denken dat wij pas in Christus echt tot onze
bestemming komen. Het steeds meer op Christus gaan lijken is het doel van ons leven.

4 Over de vraag, hoe dat toe te passen als je tot de erkenning gekomen bent dat je zelf homo bent,
wordt verschillend gedacht. We komen in onze christelijke gemeenten beide gedachtelijnen tegen:

- 6 ● Christus heeft ons aanvaard inclusief onze seksuele gerichtheid en wij mogen in liefde en
trouw samenleven zowel als hetero's als als homo's,
- 8 ● Christus heeft ons aanvaard inclusief onze seksuele gerichtheid. Als homo's hebben wij
echter niet de vrijheid om ook een seksuele relatie aan te gaan.

10 Lang voordat dit als een dilemma op de kerkelijke tafel belandt, is het een wezenlijk dilemma voor
oprechte christen-homo's die hier zelf hun weg in moeten zoeken. In het pastorale gesprek moeten
12 wij de deugd van de deemoed oefenen en open in gesprek gaan met respect voor de verschillende
meningen op dit punt (De Bruijne 79v).

5. Geraadpleegde literatuur

- 14 Aardweg, G.J.M. van den, Bonda, J. *Een netelig vraagstuk Homofilie, Geloof en Psychologie*. G.F.
Callenbach Nijkerk 1981
- 16 Bruijne, A. de Onder redactie van. *Open en Kwetsbaar. Christelijk debat over homoseksualiteit*. De
Vuurbaak, Barneveld 2012
- 18 Ganzevoort, Ruard e.a. *Adam en Evert. De spanning tussen kerk en homoseksualiteit*. Uitgeverij Ten
Have 2e druk 2011
- 20 Paris, Jenell Williams. *The End of Sexual Identity: Why Sex Is Too Important to Define Who We Are*.
Downers Grove, Ill.: InterVarsity 2011
- 22 Payne, Leanne. *The Broken Image*. Hamewith Books 5e druk 2000
- 24 Samuels, A., Shorter, B., Plaut, F., & Dinger, M. (2001). *Jung-lexicon: een verklarend overzicht van
termen uit de analytische psychologie*. Lemniscaat Publishers.
- 26 Swaab, D. F. (2010). *Wij zijn ons brein: van baarmoeder tot Alzheimer*. Amsterdam/Antwerpen:
Contact.
- 28 Yarhouse, M.A. *Homosexuality and the Christian*. Bethany House Publishers. Minneapolis, Minnesota
2010

Bijlage 5

2

Bijbel, homoseksualiteit en onze cultuur

4

Dick Westerkamp

6

1. De invloed van de cultuur

8 In het hoofdstuk (5) waarvan dit de bijlage met de verantwoording is, komt de cultuur aan de orde.
Niet de cultuur waarin de Bijbel is ontstaan, maar de cultuur waarin wij zelf leven. We worden
10 beïnvloed door onze cultuur in hoe we de Bijbel lezen. Op zich is dat geen probleem. Dat wordt het
wel als we opgesloten worden in onze cultuur. Als het goed is, is er een wisselwerking. Vanuit de
12 cultuur kijken we naar de Bijbel en met door de Bijbel gescherpte ogen keren we ons opnieuw naar
de cultuur: de befaamde hermeneutische cirkel. Zo zijn we anders gaan kijken naar zaken als
14 vrouwenemancipatie, slavernij, etc. De bijdrage van de cultuur is in de ogen van veel Nederlandse
christenen daarin positief. Ook onze houding ten opzichte van homoseksualiteit wordt mee bepaald
16 door de cultuur waarin we leven.¹ In het verleden was er een grote overeenstemming onder
christenen: op grond van de Bijbel werd een homoseksuele praxis afgewezen. Dit is nog steeds de
18 dominante visie in de wereldkerk.² In onze tijd en in ons land zijn velen niet meer zo zeker. Ook al
lijkt de exegese van de betreffende teksten weinig ruimte te bieden voor een andere uitleg, draagt
20 onze cultuur misschien redenen aan waarom we die teksten niet meer zo kunnen toepassen?

22 Dr. J. Hoek zegt het als volgt: 'De Geest schrijft zeker wegen in de tijd, waarbij Hij historische en
culturele ontwikkelingen kan gebruiken om de bijbellezer de ogen te openen voor mogelijkheden van
24 uitleg en toepassing waaraan vorige generaties nooit hebben gedacht. Zo is er voortgang van de
openbaring: Steeds nieuwe schatten en inzichten worden geput uit de schatkamer van de Schrift,
26 juist waar het Woord in contact wordt gebracht met de eigentijdse werkelijkheid. Verrassend ervaren
we dat de Geest in het Woord ook op de 21e eeuw heeft gerekend. Ook in de eigentijdse vragen,
28 problemen waar onze voorouders geen flauw vermoeden hadden, geeft het Woord ons leiding,
wanneer wij maar spoorzoeken in biddend opzien tot de Heilige Geest. De grote vraag blijft echter:
30 Mag je met een beroep op de Geest stappen doen die je vanuit het Woord niet kunt legitimeren?
Deze tweesprong doet zich in de vragen rond homoseksuele relaties duidelijk voor: Moeten we
32 inderdaad zeggen dat de Geest ruimte schept buiten de door het Woord expliciet of in elk geval

¹ 'Dat het initiatief tot de acceptatie van homorelaties waarschijnlijk buiten de kerk moet worden gezocht, en dat ook nu de emancipatiebeweging van homo's er vooral één is vanuit de cultuur de kerken in, is in theologisch opzicht niet per definitie problematisch. Een serieuze christelijke theologie heeft niet de pretentie dat God de kerk en de wereld uitsluitend regeert vanuit de kerk. Maar wat in dit alles wel belangrijk is, is dat al die correcties, wilden ze in de kerk ook voet aan de grond krijgen, in het algemeen wel een solide bijbels-theologische onderbouwing hadden. En het is precies daar dat er bij het onderwerp 'homorelaties' specifieke problemen zijn.' Theo Boer, *Homoseksuele relaties en de Bijbel*, in: Kerk en Theologie, p.125 <http://www.homoindekerk.nl/download/609/>

² Zie een recensie van de hand van Tim Keller waarin hij het volgende opmerkt: 'Sam Allberry and Wesley Hill relate that they are sexually attracted to the same gender, but at the same time, in the words of Hill, they testify: "to the **truth of the position the Christian church has held with almost total unanimity throughout the centuries**—namely, that homosexuality was not God's original creative intention for humanity...and therefore that homosexual practice goes against God's express will for all human beings, especially those who trust in Christ." **It says something about the clarity of the Bible's teaching that neither of them can find any loopholes in the traditional Christian position, but affirm it completely.**' [link hier](#) (onze nadruk)

2 impliciet gegeven mogelijkheden? Of moeten we juist beducht zijn voor een beroep op de Geest dat ons afleidt van de gehoorzame onderwerping aan het Woord?³

4 Nieuw inzicht vanuit de cultuur kan positief zijn als we daardoor dingen in de Bijbel ontdekken die we
6 eerder niet zagen. Maar evengoed kan het ook op een dwaalspoor brengen, zodat we meegaan in
8 een onbijbels denken. Heeft de cultuur ons op het punt van omgang met seksualiteit rijker gemaakt?
10 Op een bepaalde manier wel. We zijn meer dan vorige generaties in staat te zien dat seksualiteit een
12 goede scheppingsgave van God is, gegeven om ervan te genieten en relaties te versterken. Maar de
samenleving heeft geen oog voor het verschil tussen ontspoorde en gezonde seksualiteit. Alles kan
en mag, zolang het de vrijheid en de integriteit van de ander respecteert. Het verwijt aan het
christelijke geloof is vaak dat dat juist het leven inperkt. Maar dat is een fundamenteel misverstaan
van het doel van de wet die God voor zijn schepping stelt.

14 2. Scheppingsnormativiteit en wijsheid

16 Een belangrijke vraag is: hoe zien wij zelf Gods wet? Sommigen in de commissie stellen dat je de
18 bijbelse wetten moet lezen aan de hand van een aantal grondwoorden, die we dan zelf (met van God
gegeven wijsheid) in steeds wisselende situaties moeten toepassen. We zoeken dan met van God
20 gegeven wijsheid naar de achterliggende intentie van het concrete gebod om te komen bij de
betekenis voor vandaag. In een aantal gevallen is dat ook geen probleem: de situatie van Israël is zo
anders dan de onze, dat een letterlijke toepassing van de geboden zou leiden tot absurditeiten.
22 Neem het voorbeeld van Mozes die voorschrijft een hekje op het dak te maken ter bescherming van
het leven, Dt 22:8. Maar gaat die vrijheid om te zoeken naar de intentie van het gebod ook zover, dat
24 je tegen de uitgesproken strekking van het gebod in mag gaan?

26 Dit hoofdstuk is geschreven in het geloof, dat de Bijbel ook concreet richting geeft. Is het wel juist de
bijbelse categorie van wijsheid te zetten naast of zelfs tegenover het gebod? In de Bijbel lijkt wijsheid
28 veel te maken te hebben met het herkennen van de orde die God voor zijn schepping gesteld heeft.⁴
God heeft met wijsheid de wereld geschapen. 'Hij spreekt en het is er, Hij gebiedt en het staat er', Ps
30 33:9. Door zijn spreken stelt God de wet voor zijn schepping, niet alleen voor de natuurlijke
werkelijkheid die door de exacte wetenschappen wordt onderzocht. Maar evengoed voor de sociale
32 werkelijkheid, die niet bepaald wordt door natuurwetten maar door normen.⁵
Ook al is er op het terrein van het sociale leven meer dan bij de natuurwetten verschil van mening
34 (ook onder christenen) over wat die normen precies zijn, toch hebben we ook op dat terrein niet de

³ J. Hoek, *Het gaat om mensen, Hermeneutiek en homoseksualiteit*. p.9

<http://www.homoindekerk.nl/toespraken/>

⁴ Zie voor een tamelijk alledaags voorbeeld Jesaja 28:23-29 waar het werk van de boer wordt beschreven die uit ervaring leert hoe hij 'tarwe zaait op rijen, gerst in vakken en spelt aan de rand. En zijn God onderricht hem over de juiste wijze en onderwijst hem.' Het gedeelte besluit met deze woorden: 'Ook dit gaat van de Here der heerscharen uit; Hij is wonderbaar van raad, groot van beleid.'

⁵ G. von Rad, *Weisheit in Israel*, Neukirchener Verlag, 1970. p.210 'Diese Weisheit, die wir als Urordnung der Welt verstanden, als ihr Schöpfungsgeheimnis, waltet gleicherweise in der aussermenschlichen Schöpfung wie im menschlich-gesellschaftlichen Bereich.' Dwaasheid is deze wijsheid niet te erkennen: 'Der "Tor" war doch nicht einfach ein Schwachkopf, sondern ein Mensch, der sich gegen eine Wahrheit stellte, die ihm in der Schöpfung entgegentrat, der, sei es aus welchen Gründen, sich einer Ordnung nicht anvertraute, die für ihn heilsam wäre, die sich aber nun gegen ihn wendet.' p.379.

vrijheid om zelf onze normen te kiezen, zonder rekening te houden met wat we weten over Zijn
2 schepperswil.⁶ Met een door de Schrift gescherpt zicht willen we zoeken naar de normativiteit die
God in zijn schepping heeft gelegd. Dit geldt niet in het minst zulke instituten als het huwelijk en de
4 staat. Ondanks alle menselijke vormgeving is er een harde kern die niet door mensen is bedacht
maar door God als Schepper.

6 Zo brengt Paulus het huwelijk uitdrukkelijk in verband met de schepping (1Tim 4,3-4), evenals de
staat als *instelling* van God (Rom 13,1-2 grieks: *diatage* = gebod, verordening). En Petrus gebruikt ook
8 scheppingsterminologie als hij zegt: 'Onderwerpt u aan alle menselijke *instellingen* om des Heren
wil.' (1Pet 2,13 grieks: *ktisis* = schepping of schepsel).⁷

10 We kunnen onbedoeld met ons beroep op menselijke wijsheid de wijsheid van God buiten spel
12 zetten. Onze Westerse cultuur rekent in het publieke domein niet meer met het bestaan van God.
Dat is een groot experiment. Wie bepaalt er dan wat goed en heilzaam is? Kun je een morele basis
14 onder de samenleving in stand houden zonder geloof in een hogere autoriteit? De niet-christelijke
filosofie slaagt er niet in een basis te geven voor mensenrechten of zelfs voor het maken van
16 onderscheid tussen goed en kwaad, zonder een beroep op een gezagsinstantie boven de mens.⁸ Als
God niet bestaat is alles geoorloofd (Dostojewski).

18 Toch kan geen mens ontkomen aan het beoordelen van de werkelijkheid aan de hand van normen.
20 Normen waaraan we ook andere culturen dan de onze meten. Dat geldt niet alleen voor christenen,
ook andere 'geloven' doen dat. Bijna iedereen gelooft dat er dingen zijn die nooit goed te praten
22 vallen (bv. iemand martelen voor je plezier, misbruik van kinderen, e.d.), maar waarop is dat dan
gebaseerd? Een natuurwet die we ergens kunnen aanwijzen en die in elk geval mensen die serieus
24 nadenken moet kunnen overtuigen? Het inzicht' (wijsheid) van de meerderheid? Het bezit van de
macht of de (communicatie)middelen om een standpunt aan anderen op te leggen?
26 De christelijke overtuiging is altijd geweest dat alleen God een basis kan geven voor moraal en
mensenrechten. Fundamenteel is dat Gods wetten ten leven zijn. Bij veel geboden kunnen we dat
28 direct opmerken. Bij andere is dat minder duidelijk. De vraag dringt zich op: hoeven we de geboden
van God alleen te houden als ze voor ons inzichtelijk zijn? Wordt dan het uiteindelijke gezag niet bij
30 de menselijke rede (of in onze tijd in toenemende mate: het gevoel) gelegd? Of vertrouwen we erop
dat gehoorzaamheid aan het expliciete gebod van God het loon in zichzelf meebrengt?

⁶ Albert Wolters, *Schepping zonder grens*, Buijten en Schipperheijn, 1988, p.37 "Voor de wijsheidsleraar in het boek Spreuken, schrijft de oudtestamenticus James Fleming, was 'wijsheid... inherent aan de bouw van het heelal', zodat 'menselijke wijsheid is het leren kennen van de goddelijke wijsheid - Gods plan en orde - en het leven in overeenstemming daarmee.' 'Wijsheid betekent zich conformeren aan de goddelijke orde. We moeten eerst ontdekken wat die orde inhoudt en dan ons erop afstemmen.' Kortom, 'wijsheid is ethische aanpassing aan Gods schepping.'"

⁷ Wolters, id. p.34 'Deze incidentele bijbelse gegevens inzake de geschapen natuur van het huwelijk en de staat bewijzen niet dat maatschappelijke structuren in het algemeen tot de schepping behoren; ze illustreren alleen een bepaald gezichtspunt dat voortvloeit uit de fundamentele belijdenis van het allesomvattende van Gods verordeningen. Het zelfde geldt voor structuren zoals het gezin en de kerk en voor moderne instellingen zoals bedrijven en scholen. Ook die zijn gefundeerd in Gods wereldorde en zijn daarom niet willekeurig in hun samenstelling.'

⁸ "In the absence of God... each... ethical and legal system... will be differentiated by the answer it chooses to give to one key question: who among us... ought to be able to declare "law" that ought to be obeyed? Stated that baldly, the question is so intellectually unsettling that one would expect to find a noticeable number of legal and ethical thinkers trying not to come to grips with it... Either God exists or He does not, but if He does not, nothing and no one else can take His place..." Arthur Leff, in Tim Keller, *The Reason for God*, p.153.

2 Het lijkt erop dat we hier zullen moeten kiezen. Een aantal geboden in de Bijbel kunnen we zien als
primair voor die tijd en cultuur en niet verplichtend voor ons. We voelen ons daarin vrij omdat de
4 Bijbel en de Heer Jezus zelf ons daarin al voorgaan. Vergelijk bijvoorbeeld hoe Hij omging met de
sabbat. Van een aantal van de geboden kunnen we de ratio inzien. Zijn er daarnaast ook geboden die
6 we houden, ook al zien we niet direct waarom God ze gegeven heeft?

8 Soms blijkt pas achteraf dat het gebod inderdaad het leven diende, zoals de reinheidswetten in Israël
zeker het leven hebben bevorderd in een maatschappij die van het bestaan van bacteriën nog niets
10 wist. Hoe zit dat met homoseksueel geslachtsverkeer? Zien we hiervoor ruimte, ook als de Bijbel dat
categorisch afwijst? Of zullen we het gebod moeten gehoorzamen, zelfs als we geen goede medische
12 of psychologische redenen zouden kunnen vinden?⁹

14 3. Vragen bij het moderne concept van een homoseksuele identiteit

16 In de huidige discussie wordt er vaak van uitgegaan dat homoseksualiteit een onvervreemdbaar deel
uitmaakt van iemands identiteit. Er wordt gesteld dat deze is aangeboren en niet veranderbaar. Toch
18 zijn daar wel vragen bij te stellen. Het lijkt erop dat die visie voor een belangrijk deel bepaald wordt
door de ontwikkeling van de individualiteit sinds de Verlichting. In veel culturen (ook in de bijbelse)
20 wordt iemands identiteit vooral bepaald door de gemeenschap waarvan hij of zij deel uitmaakt.

22 Het gaat hier niet over het feit dat mensen zich van jongs af aangetrokken kunnen voelen tot
hetzelfde geslacht. Die gevoelens zijn vaak reëel en komen mogelijk overal ter wereld en in de
24 geschiedenis van de mensheid voor. Maar er zit een verschil tussen het hebben van bepaalde
gevoelens (hoe sterk ook) en de zelfbenoeming: ik ben zo, dit is mijn identiteit, zo wil ik ook leven. Er
26 zijn ook andere gevoelens die mensen kunnen hebben, mogelijk op grond van een genetische
predispositie, en die toch niet worden gezien als basis voor hun identiteit (vb. verslaving aan alcohol).

28 Sommige onderzoekers definiëren homoseksualiteit op basis van gevoelens alleen, ook al handelt
30 iemand er niet naar. Ook als iemand voorbijgaande gevoelens heeft voor hetzelfde geslacht (zoals
niet ongewoon is met name in de puberteit), dan zou dat wijzen op (latente) homoseksualiteit.

32 Anderen baseren het op de zelfdefinitie van de betrokkene, of op het kiezen van een bepaald gedrag
of een levensstijl, of de identificatie met een groep.¹⁰ Het is duidelijk dat het antwoord op deze vraag
34 leidt tot grote verschillen in het percentage van de bevolking waarmee gerekend wordt. In onze

⁹ Of die redenen er niet zijn is nu juist de vraag. In elk geval is er een overvloed aan data over de negatieve gezondheidseffecten van een homoseksuele levensstijl. Zie infra.

¹⁰ Zie een interview met de antropologe Jenell Williams Paris, *The invention of homosexuality and heterosexuality*. Vraag: *Where did the scientific community locate this thing called sexual identity? Where does our sexual identity reside?* Antwoord: Often it has to do with sexual feelings. We are encouraged to think about what our sexual feelings are and choose the category accordingly. So a person could be gay or straight without having any sexual experience; it is simply based on their thoughts and feelings. Some people base it more on sexual behavior and experience. But there is disagreement in the scientific community, such that if you ask sex researchers today, "What percent of the population is gay?" you would get a response of frustration like, "Well it depends on what you mean by 'gay.' How exactly do we define that term?" Different scientific studies will define sexual identity based on thoughts, feelings, behaviors, and self-identification and get very different answers depending on how the term is defined. [link hier](#)

2 cultuur wordt grote waarde gehecht aan gevoelens. Het lastige is dat die heel veranderlijk zijn. Mee
3 onder invloed van ervaringen 'zetten' gevoelens zich in een bepaalde richting en worden zo mee
4 constitutief voor volgende keuzes die iemand maakt. Het is in dat verband niet verwonderlijk dat in
5 culturen waar homoseksualiteit geen optie is (zoals in grote delen van Afrika), het verschijnsel als
6 zodanig ook minder voorkomt.

7
8 Dat seksuele identiteit niet in beton gegoten is erkent ook een organisatie als COC. Op hun website
9 lezen we als antwoord op de vraag: Kunnen hetero's homo worden? 'Ja. Mensen die zichzelf
10 heteroseksueel noemen, kunnen zich aangetrokken voelen tot iemand van hetzelfde geslacht of wel
11 eens fantaseren over homo- of lesbische seks. Ze kunnen halsoverkop verliefd worden op iemand
12 van hetzelfde geslacht of na een heterorelatie een homo- of lesbische relatie aangaan. Andersom
13 kunnen mensen die zichzelf als homoseksueel zien, ook heteroseksuele contacten hebben of hebben
14 gehad. Seksuele voorkeur staat niet voor iedereen vast. Sommige mensen die op mannen en
15 vrouwen verliefd kunnen worden, noemen zich biseksueel. Anderen hebben daar geen behoefte
16 aan. Zij blijven zich misschien liever homo of hetero noemen, of veranderen van hetero in homo (of
17 andersom). Hetero's kunnen schrikken van homoseksuele gevoelens. Omdat homoseksuele
18 gevoelens minder geaccepteerd zijn dan heteroseksuele gevoelens, kunnen ze die gevoelens eerder
19 wegstoppen. Aan de andere kant kan iemand die altijd open als homo of lesbo geleefd heeft, ook op
20 intolerante reacties stuiten wanneer hij of zij een heterorelatie aangaat.'¹¹

21
22 Als iemand 'uit de kast komt' als jongere, wordt die dan per se meer zichzelf? Het feit dat een
23 aanzienlijk aantal mensen bij hun seksuele ontwikkeling periodes heeft gekend van homo-erotische
24 gevoelens zegt niets over wie iemand 'werkelijk is'. Het is goed voorstelbaar dat iemand die
25 voortijdig wordt aangemoedigd om met zijn gevoelens voor de dag te komen (en ernaar te
26 handelen?) zich vastlegt op een vermeende identiteit, waar later heel moeilijk weer vanaf te komen
27 is, mee omdat de omgeving je zo is gaan zien.¹²

28 Maar ook het mogen leven in overeenstemming met je 'identiteit' is niet meer wat in de publieke
29 discussie bepalend is. De voorhoede van de LGBT beweging is hier aan voorbij. Men wil zich niet
30 meer vastleggen op één identiteit, maar vrij zijn om gedurende het leven herhaaldelijk van voorkeur
31 te wisselen. Zo heeft Facebook de tweedeling man/vrouw achter zich gelaten. Inmiddels kan men
32 kiezen uit meer dan 50 'identities', waaronder androgynous, bi-gender, intersex, gender fluid of

¹¹ Alles over gay. [link hier](#)

¹² Peter May, *Is sexual orientation a myth?* 'Furthermore, sexual "orientation" is not a matter of polarities but falls along a continuum between two extremes. Neither is it always fixed but is capable of developing across a person's lifetime. So a heterosexual man – even a bishop – who has been married for years and has a grown-up family, can declare himself to have changed and become homosexual. From my clinical experience, I get the impression that lesbians undergo such changes more easily than men, expressing changed preferences and entering into satisfactory heterosexual marriages after several years of living in a lesbian relationship, or vice versa.' (...) 'Young people are vulnerable and need to keep a careful guard over their sexual experiences. Every sexual "experiment" and encounter alters the fine-tuning of our sexual desires and sensitivities – for good or ill. A major area of adolescent vulnerability is in their mental health. There is a strong correlation between guilt and depression. Broken relationships usually cause both low mood and self-blame to at least one partner. In particular, recent research shows that male homosexuals have significantly increased risks of mental illness.' [link hier](#)

transsexual.¹³ Seksualiteit is zo geheel losgemaakt van de tradities van huwelijk, voortplanting en ouderschap.¹⁴

De kerk kan soms (weinig kritisch?) deze moderne kaders overnemen en dan merken dat er een haast onoplosbare tegenstelling ontstaat. Aan de ene kant staan zij die opkomen voor het recht van mensen om te leven in overeenstemming met hun diepste zijn. En aan de andere kant zij die menen dat er op het gebied van gedrag en levensstijl te kiezen valt. Waar het dan om gaat is dat mensen zichzelf kunnen gaan zien als homo, hetero, etc. alsof dat definieert wie ze zijn. Terwijl je ook kan zeggen: ik ben iemand die (homo-)erotische gevoelens heeft. Maar ik ben daarvan niet afhankelijk, het bepaalt niet wie ik ben. Ik word bepaald door veel meer dingen, zoals mijn plaats binnen een gemeenschap, mijn gaven, mijn verantwoordelijkheden, mijn status als geliefd kind van God. Ik ben geroepen om met die gevoelens op een God welgevallige manier om te gaan en heilig te leven. Het is duidelijk dat het laatste het standpunt is van een slinkende christelijke minderheid.¹⁵

4. Meer kritische vragen bij de cultuur waarin we leven

Bij tal van vraagstukken wordt ons door de cultuur waar we ons in bevinden een begrippenkader aangereikt dat voortkomt uit allerlei wetenschappelijk onderzoek. Zeker ook met een verschijnsel dat zo in de aandacht staat als homoseksualiteit is dat het geval. Het is duidelijk, dat er een enorme ommezwaai heeft plaatsgevonden in het denken en in de praktijk. Maar op grond waarvan? Er is aanleiding om kritisch of zelfs sceptisch te staan tegenover wat er in de publieke discussie wordt beweerd.¹⁶ Er is in sommige gevallen aanwijsbaar een achterhouden of verdraaien van feiten, omdat homoseksualiteit als volstrekt normaal moet worden aanvaard. In Amerika (waar veel van het

¹³ <http://www.nydailynews.com/life-style/facebook-adds-50-new-gender-terms-article-1.1613202>

¹⁴ Zie ook Mark Yarhouse, *At the intersection of religious and sexual identities*, p 22: 'The fourth and final form of homosexuality can be seen in the modern gay movement. What is unique about this form of homosexuality, according to Herdt, is that it is a movement made possible by "disengaging sexuality from the traditions of family, reproduction, and parenthood." The modern gay movement became a "social and historical likelihood" based upon this separation and in a cultural context of personal, sexual self-actualization. This self-actualization is organized around the self-defining attribution "I am gay."[link hier](#)

¹⁵ Een goed voorbeeld is te vinden op een website van Engelse predikanten die zelf homoseksuele gevoelens hebben, maar er voor kiezen in onthouding te leven. Jonathan Berry: 'As a Christian I choose to think differently. The Bible knows nothing of the concept of "sexual orientation" – so no-one is ever referred to in the Bible as being gay, lesbian, straight, or bisexual. God's word speaks only of sexual practices, i.e., those which are pleasing to God (sex within marriage, which is between one man and one woman) and those which are not (all other sex, whatever the context). I now have a new identity, one which is based not on who I'm sexually attracted to, but rooted in my most important relationship of all, that is my relationship with Jesus Christ. I identify with his teachings, his sufferings, his death on the cross, his resurrection, his promise of future glory for those who trust in him for forgiveness, and who seek to follow him as Lord. "If anyone is in Christ," writes the Apostle Paul to Christians in Corinth, where some had been converted to faith in Christ from a background of same-sex practice, "he is a new creation; the old has gone the new has come!" (2 Corinthians 5:17). For me, part of the "old" that "has gone" is this idea of identifying myself and describing myself according to my sexual attractions. If I were to hold on to that label "gay", as if it's somehow intrinsic to who I am now, then by denying myself a same-sex relationship it would feel as if I'd be denying who I really am (an accusation some of my gay friends already level at me). If my true identity is in Christ, however, then denying myself a same-sex relationship seems like a much more positive outworking of my commitment to follow Jesus Christ and to put him first in my life.' <http://www.livingout.org/why-not-say-you-re-gay->

¹⁶ Een verhelderend boek hierover is J. Satinover, *Homosexuality and the politics of truth*, 1996. [link hier](#)

onderzoek vandaan komt) heeft dat, meer dan hier, geleid tot een *culture war* waar mensen recht tegenover elkaar staan. Het verkeerd voorstellen en karikaturiseren van de 'tegenstander' hoort daar bij. Dat kan overigens ook voorkomen bij christenen die anderen verdacht maken die ruimte zien voor homoseksuele relaties. Stigmatisering van de ander dient de discussie niet. Hieronder willen we toch een aantal kritische vragen stellen.

Kloppen de medische, de psychologische, de sociologische feiten? Om met de laatste te beginnen: men hoort soms, gebaseerd op onderzoek van Kinsey uit 1948, het aantal van 10% van de bevolking dat 'min of meer exclusief homoseksueel' zou zijn. Tegenwoordig wordt openlijk toegegeven dat die aantallen minder met wetenschap dan met politiek te maken hadden. Men kwam met een cijfer dat de bevolking moest overtuigen dat homoseksuelen overal voorkwamen, maar dat niet te groot was om mensen een bedreigd gevoel te geven.¹⁷

Boven is al aangegeven dat het een groot verschil maakt of men uitgaat van (meer of minder permanente) gevoelens of van iemands zelfidentificatie als homoseksueel. Het valt te verwachten dat in een permissieve cultuur dat aantal hoger zal zijn dan in een cultuur met een traditionele moraal. Maar zelfs dan lijkt het internationale cijfer niet ver boven de 2% uit te komen.^{18,19} Dat is natuurlijk van groot belang in het toewijzen van geldmiddelen. De maatschappelijke kosten van een promiscue homoseksuele levensstijl²⁰ zijn aanzienlijk.²¹

¹⁷ Gary J. Gates April 8, 2011 Back in the 1960s, pioneering gay activists found an obscure passage from a 1948 book written by prominent sex researcher Alfred Kinsey that read, "10 percent of the males are more or less exclusively homosexual . . . for at least three years between the ages of 16 and 55." They used that quote to claim that 10 percent of the population was gay, even though Kinsey's study was not designed to make a population-based estimate. **The motivation behind using the 10 percent figure was less about science and more about politics. In those days, gay activists needed to prove the very existence of a gay community. One in 10 was big enough to "matter."** It certainly mattered to me when, as a young, closeted gay man, I would look around a classroom with 50 people in it and think, "Wow, there are four other people here just like me." But the percentage was not so large as to overly threaten a society still extremely uncomfortable with the idea of gay people. The fact that the 1-in-10 figure still gets bandied about is a testament to the brilliance of this political strategy. (onze nadruk) [link hier](#)

¹⁸ Findings shown in Figure 1 consider estimates of the percentage of adults who self-identify as lesbian, gay, or bisexual across nine surveys conducted within the past seven years. Five of those surveys were fielded in the United States and the others are from Canada, the United Kingdom, Australia, and Norway. All are population-based surveys of adults, though some have age restrictions as noted. The lowest overall percentage comes from the Norwegian Living Conditions Survey at 1.2%, with the National Survey of Sexual Health and Behavior, conducted in the United States, producing the highest estimate at 5.6%. In general, the non-US surveys, which vary from 1.2% to 2.1%, estimate lower percentages of LGB-identified individuals than the US surveys, which range from 1.7% to 5.6% [link hier](#)

¹⁹ Betrouwbare cijfers zijn uiterst moeilijk te krijgen. Het hangt ervan af wat men meet. Verschil in percentages heeft te maken met of men bv biseksuelen insluit, en of men vraagt naar gevoelens of levensstijl. Het is treffend dat in Nederland zelfs een percentage wordt genoemd dat nog hoger is dan het hoogst genoemde in het onderzoek genoemd in noot 18, namelijk 6 procent van de bevolking dat leeft als homo, lesbisch of bi-seksueel. [link hier](#)

²⁰ Ook aan heteroseksuele promiscuïteit zijn grote kosten verbonden. Het gaat hier om de disproportionaliteit.

²¹ De kosten in de VS van Truvada, een medicijn dat als profylaxe moet dienen tegen Aids, bedragen meer dan 1000 dollar per maand, kosten die grotendeels ten laste komen van de gemeenschap. In 2013 bestond 86% van de nieuwe HIV gevallen in San Francisco uit mannen die seks hadden met mannen. [link hier](#)

Psychologische vragen. Ondanks de veelgehoorde stelling dat de oorzaak van homoseksualiteit genetisch bepaald zou zijn, is dat geenszins bewezen.²² Het lijkt erop dat mogelijk biologische factoren een rol spelen naast omgevingsfactoren. Ook al zouden sommige van die factoren al in de baarmoeder aanwezig zijn, iemand wordt daardoor niet gedwongen te komen tot een homoseksuele levensstijl of identiteit. Het lijkt er niet op dat een homoseksuele oriëntatie biologisch gedetermineerd is. Gezien de grote plasticiteit van de menselijke geest is dat ook niet te verwachten.²³ Op zijn minst zou het vragen moeten oproepen dat veel homoseksuele mannen een verleden van incest of ander seksueel misbruik hebben.²⁴ Ook de mogelijkheid van verandering van oriëntatie komt dan in een ander licht te staan.²⁵ Er wordt weliswaar beweerd dat behandeling in die richting ineffectief of zelfs schadelijk zou zijn, maar een degelijke onderbouwing lijkt te ontbreken.²⁶ Voordat het in de mode kwam om een homoseksuele identiteit en het daarmee verbonden gedrag als onveranderlijk te zien was er een hoge score van effectiviteit van de behandeling in een bepaald (religieus gemotiveerd) deel van de individuen. Afhankelijk van hoe men effectiviteit definieert kwam men met cijfers tot over de 60%.²⁷ Voor de

²² Een voorbeeld van foute voorstelling van zaken wordt aangewezen in een bespreking door Denis Alexander van de Engelse vertaling van het boek van Dick Swaab, *Wij zijn ons brein*. 'Another problem is that in some cases no one else has been able to reproduce the author's original findings. A case in point is a paper published by the author's research group in 1990 which reported various differences in the brains of homosexual and heterosexual men. But other groups have been unable to reproduce these findings, quite probably due to the fact that in the original study, homosexual probands were used who had died of AIDS and not enough attention was paid to the possible effects of pharmaceutical treatments or lifestyle factors such as drug use. Inclusion of such 'failure-to-replicate' studies in *We Are Our Brains* might have helped the reader to reach more judicious conclusions.' *Philosophia Reformata* 79 (2014), p.198

²³ S. Burton, *The causes of homosexuality, What science tells us*, Jubilee Centre: Cambridge 2006. p 21. 'While it is entirely possible that a genetic predisposition to homosexuality exists it flies in the face of the evidence to treat this as an inevitability. It is also now widely recognized that the effect of genes cannot be isolated from the environment they are expressed in.' [link hier](#)

²⁴ Studies have also shown that homosexuals report a disproportionately high percentage of incestuous sexual relationships during childhood. In one study 35% of homosexual men reported sexual abuse compared to only 5% in a heterosexual control group. Zie Burton, a.w., p.18

²⁵ Burton, a.w. 18 'The question of the efficacy of reparative therapy for homosexuality is a highly emotive one. In particular many in society find the notion of re-orientation insulting or even repugnant. However, to reiterate on a point made in the introduction, it is not the intention of this study to examine the morality or otherwise of any aspect of sexual orientation or re-orientation but only to assess the available scientific evidence on these matters.

The most extensive survey on this topic has been carried out by Throckmorton, an important proponent of re-orientation. Although this may colour his interpretation of some of the evidence, his general claim that far more research was carried out into re-orientation prior to the mid 70s can be proved by no more than a cursory glance at the corpus of available literature. The reason for this dramatic shift is entirely simple, 1973 was the year when the APA declassified homosexuality as a mental disorder thus automatically invalidating the notion of treatment for homosexuality and strongly disincentivising research into this area.'

²⁶ Een bekende overzichtsstudie van de literatuur doet weliswaar stevige uitspraken, maar geeft zelf toe dat dat op basis is van 'extremely limited' evidence. *Report of the American Psychological Association Task Force on Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation*. <http://www.apa.org/pi/lgbt/resources/therapeutic-response.pdf> p. 83. 'Thus, we concluded that the early evidence, though extremely limited, is the best basis for predicting what would be the outcome of psychological interventions.'

²⁷ Burton, id. Rosik, another proponent of re-orientation therapy, has reported on some of the more recent studies in this area. One of the largest and most significant of these was by Nicolosi, Byrd and Potts. Surveying 882 clients involved in re-orientation therapy they focussed on 318 individuals who had reported exclusive homosexuality before beginning treatment. On finishing such therapy 18% were found to have become exclusively heterosexual and 17% almost entirely so, only 13% remained

meeste psychologische of psychiatrische behandelingen (zoals angststoornissen e.d.) zou dat een enorm goede score zijn. Een van de uitvoerigste onderzoeken, dat van Yarhouse en Jones, volgde deelnemers aan dergelijke therapie gedurende een aantal jaren. Het blijkt dat een belangrijke factor in het achter zich laten van homoseksualiteit de manier was waarop mensen zichzelf leren zien. Ze vonden geen bewijs van schadelijkheid van therapie.²⁸

Als men uitgaat van een (genetisch) vastliggende homoseksuele identiteit lijkt verandering onmogelijk. Dit is anders als men gelooft dat een identiteit een sociale constructie is, in interactie met de omgeving en verbonden met keuzes die mensen maken.²⁹ Opvallend is dat binnen de homo-emancipatiebeweging zelf er een ontwikkeling is hoe men hier tegenaan kijkt: van een vastliggende identiteit (essentialisme) naar een contingente identiteit, die bepaald wordt door historische en persoonlijke ontwikkelingen (dit wordt weerspiegeld in het gebruik van de terminologie: van 'gay' naar 'queer').³⁰

exclusively or almost exclusively homosexual. Two other studies have specifically examined religiously motivated attempts to change orientation. These showed a behavioural success rate – defined as voluntary abstinence from homosexual contact – of around 60% for men and 70% for women. These studies also pointed out that while success rates were considerable, in general change only occurred a long way into therapy. This may be an explanation of why some studies have seen only uncertain impact of therapy on changing sexual orientation.

²⁸ Een heldere samenvatting is te vinden bij Peter Ould (zelf post-homo en predikant in de Church of England):

'Studies of homosexuals who haven't attempted to change their orientation show that even without any outside intervention many people change their sexual identity over the years. Specifically, female homosexuality seems to be much more fluid than male, and this fits in with the twin studies that suggest a much higher environmental factor for homosexuality amongst women than men. Where people have tried to change, we see evidence that such sexual orientation change efforts have some effect. Certainly, the best longitudinal study we have so far indicates that there is no evidence that such therapy is psychologically damaging, even where it does not necessarily achieve the results the participant wanted, and that it can have other benefits such as reducing the person's distress. At the same time, Jones and Yarhouse's work sounds a note of caution: many of those who undertook the therapy did not see any significant change in their sexual orientation at all. The idea that "ex-gay ministries" are the relevant way forward for all those struggling with same-sex attractions is not supported by the hard evidence. Rather, we need to equip ourselves with a broader pastoral toolkit when trying to support people with same-sex attraction.' [link hier](#)

²⁹ Bekend werd het onderzoek van Spitzer uit 2003 (die zelf eerder een belangrijke rol speelde in het verwijderen van homoseksualiteit uit het handboek voor de psychiatrische diagnose DSM), die zo'n verandering waarnam bij 'highly motivated individuals'. In 2012 heeft hij dit teruggenomen, maar het is niet duidelijk op grond waarvan. Er is geen nieuw onderzoek gedaan, dezelfde data worden door hem alleen anders gewaardeerd. Het gaat er dan met name om of de ervaring van mensen die beweren dat ze veranderd zijn kan worden gezien als voldoende reden voor zo'n vergaande conclusie.

Misschien liegen ze wel of waren ze nooit echt gay. Hiertegenover staat dat de vermeende schadelijkheid van therapie op methodologisch precies hetzelfde soort onderzoek berust. Een analyse van het geval komt tot de volgende stelling: 'If Spitzer's study is to be rejected for its use of self-report data, should not methodologically equivalent research against SOCE (= sexual orientation change efforts) receive a similarly skeptical reception? While scientific fairness would seem to demand this, political interests clearly do not.' C. Rosik in *Spitzer's retraction: what does it really mean?* [link hier](#)

³⁰ Artikel *Identity Politics* in: Stanford Encyclopedia of Philosophy: 'Nowhere have conceptual struggles over identity been more pronounced than in the lesbian and gay liberation movement. The notion that sexual object choice can define who a person is has been profoundly challenged by the advent of queer politics. Visible early lesbian and gay activists emphasized the immutable and essential natures of their sexual identities. For some, they were a distinctively different natural kind of person, with the same rights as heterosexuals (another natural kind) to find fulfillment in marriage, property ownership, and so on. (...)

The paradigm shift that the term "queer" signals, then, is a shift to a model in which identities are more self-consciously historicized, seen as contingent products of particular genealogies rather than

2 Hier wordt niet beweerd dat een proces van verandering in alle gevallen slaagt. Mogelijk is dat
slechts voor een minderheid weggelegd. Waar het om gaat is dat in de publieke beeldvorming
4 bepaalde zaken zoals de schadelijkheid van therapie gericht op verandering met veel stelligheid
worden beweerd, op basis van eenzijdige informatie en zonder recht te doen aan andere ervaringen
6 en onderzoek.³¹ Een samenvatting van research over een periode van meer dan honderd jaar laat
een heel ander beeld zien.³²
8 Wetenschappelijke gegevens staan niet los van ideologische motieven. Het aanbieden van therapie
gericht op verandering wordt gezien als onethisch omdat het gebaseerd zou zijn op maatschappelijke
10 vooroordelen tegen homoseksuelen. De juiste houding van de therapeut zou zijn om mensen te
helpen deze vooroordelen te overwinnen en 'to lead a happy and satisfying life as a gay man or a
12 lesbian.'³³ De aanwijsbaar veel slechtere fysieke en psychische gezondheid van homoseksuelen

enduring or essential natural kinds (...) In western popular culture such theories co-exist uneasily with biologically essentialist accounts of sexual identity, which look for a particular gene, brain structure, or other biological feature that is noninteractive with environment and that will explain same-sex sexual desire. At stake are not only epistemological and metaphysical questions about how we can know what kind of thing "sexual orientation" might be, but also a host of moral and political questions. If sexual identity is biologically caused, then it is as hard to hold an individual morally responsible for being homosexual as it is to blame someone for being Black (which may not be as hard as some would like to think). **Some gay activists thus see biological explanations of sexuality as offering a defense against homophobic commentators who believe that gays can voluntarily change their "immoral" desires. Indeed, much of the intuitive hostility to genealogical or social constructionist accounts of sexuality within gay and lesbian communities seems to come from the dual sense of many individuals that they could not have been other than gay, and that anything less than a radically essentialist view of sexuality will open the door to further attempts to "cure" them of their homosexuality** (through "ex-gay ministries," for example). (...) That sexual orientation takes on a metaphysical life of its own, for example, elides the fact that it is generally sexual behavior—not an abstract "identity"—that is the object of moral disapprobation. Queer politics, then, works to trouble the categories "gay" and "lesbian," as well as "heterosexual" (or indeed other categories of social thought in general), and eschews a genetic quest for the origins of homosexuality. (onze nadruk) [link hier](#)

³¹ Vaak wordt het onderzoek uit 2002 van Schroeder en Shidlo genoemd als bewijs dat therapie niet werkt.

Peter Ould, id.: 'But there was also a problem with Shidlo and Schroeder's paper itself. They set out to recruit participants *who felt that they had been harmed* by their therapy. This is the statistical equivalent of conducting a political opinion poll by only interviewing people in the headquarters of the Labour party.'

³² <http://www.redeemedlives.org/pdf/files/NEW25.PDF> '... over a century of experiential evidence, clinical reports, and research evidence demonstrate that it is possible for both men and women to change from homosexuality to heterosexuality; that efforts to change are not generally harmful; and that homosexual men and women do indeed have greater risk factors for medical, psychological and relational pathology than do the general population. Based on our review of 125 years of reports by clinicians, researchers, and former clients, we conclude that reorientation treatment has been shown to be beneficial—and not harmful—and therefore should continue to be available to those who seek it.'

³³ Zie G. Herek, "Reparative Therapy" and Other Attempts to Alter Sexual Orientation: A Background Paper: 'Even if such conversions could be consistently accomplished through therapy, they are ethically questionable. Therapists have an ethical duty to resist such coercion. Instead of reinforcing or promoting the stigma attached to homosexuality, therapists should help gay people to understand their sexual orientation and learn how to lead a happy life. Both the American Psychological Association and American Psychiatric Association have stated unequivocally that homosexuality is not a mental disorder. The mainstream view in psychology and psychiatry is that people who are troubled about their homosexual orientation are suffering from internalization of society's prejudice against homosexuality, and that the appropriate task of a therapist is to help them to overcome those prejudices and to lead a happy and satisfying life as a gay man or lesbian.' [link hier](#)

wordt geweten aan 'minority stress', het feit dat ze niet volledig geaccepteerd worden zoals ze zijn.³⁴

2 Deze laatste theorie wordt door sommige homoactivisten juist ook weer afgewezen, omdat het
4 'onverstandig' is de aandacht te vestigen op de gezondheidsverschillen tussen homo- en
heteroseksuelen.³⁵

6 Gezondheidsrisico's. Ondanks het feit dat homoseksualiteit niet meer wordt gezien als een stoornis,
zijn er aanzienlijke gezondheidsrisico's verbonden aan homoseks.³⁶ Gezien de ernstige medische
8 gevolgen krijgt de aansporing voor de therapeut om homo's te helpen aan een 'happy and satisfying
life' hierboven iets wrangs. Satinover maakt in zijn boek *Homosexuality and the politics of truth* een
10 vergelijking met de schadelijke gevolgen voor de gezondheid van alcoholisme. Als een alcoholicus
door therapie geholpen zou worden om voortaan van de drank af te blijven en zo een veel gezonder
12 leven te leiden, ook al zou drank altijd een zwak punt blijven, dan zou hij toch beter af zijn, dan
zonder die therapie. Homoseks tussen mannen is bepaald niet minder risicovol.³⁷

14

In onze cultuur leidt aanvaarding van homoseksualiteit als normaal bij grote aantallen mensen tot
16 een levensstijl met een slechtere gezondheid, grotere vatbaarheid voor depressie, aanzienlijk
verminderde levensverwachting, hoger risico van geweld binnen de relatie, en tot acht keer hogere
18 zelfmoordcijfers van homo's die een vaste relatie hebben vergeleken met mannen in een
heteroseksueel huwelijk. De vraag lijkt gerechtvaardigd: is er iets in de structuur van de
20 homoseksuele relatie zelf dat diep teleurstellend of zelfs schadelijk is?³⁸

³⁴ Zie ook: *Same-Sex Sexual Behavior and Psychiatric Disorders, Findings From the Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study (NEMESIS)*, Theo G. M. Sandfort, PhD; Ron de Graaf, PhD; Rob V. Bijl, PhD; Paul Schnabel, PhD. Ondanks het tolerante klimaat in Nederland is de negatieve correlatie van homoseksualiteit en gezondheid overduidelijk. 'Compared with other Western countries, the Dutch social climate toward homosexuality has long been and remains considerably more tolerant. To the extent that the level of social acceptance of homosexuality induces differences in mental health status in relation to homosexuality, the observed differences might be greater in other Western countries than in the Netherlands.' p.89. [link hier](#)

³⁵ **De Handreiking Homo-emancipatie** van Movisie begint met deze zin 'Onderzoeken uit binnen- en buitenland wijzen grotendeels in dezelfde richting: lesbische vrouwen, homomannen en biseksuelen (holebi's of LHB's) lopen meer risico op psychische problemen en een slechtere gezondheid dan hetero's. Dat heeft alles te maken met discriminatie en de stress die dat oplevert.' Verderop lezen we dan verbazingwekkend genoeg: 'Niet iedereen ondersteunt de minderheidsstress-theorie als verklaring voor de verschillen in gezondheid tussen heteroseksuelen en homoseksuelen. Pas in 1973 is homoseksualiteit uit het Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) gehaald als psychiatrische stoornis. Lange tijd werden homoseksuelen dus als 'ziek' beschouwd. Dat drukt nog altijd een stempel op onderzoek rond homoseksualiteit en gezondheid. **Sommige onderzoekers en homoactivisten vinden daarom het benadrukken van gezondheidsverschillen tussen heteroseksuelen en homoseksuelen onverstandig: het zou de indruk wekken dat er wat mis is met homoseksualiteit.**' (onze nadruk) [link hier](#)

³⁶ J.R. Diggs, *The Health Risks of Gay Sex*, 'Sexual relationships between members of the same sex expose gays, lesbians and bisexuals to extreme risks of Sexually Transmitted Diseases (STDs), physical injuries, mental disorders and even a shortened life span. There are five major distinctions between gay and heterosexual relationships, with specific medical consequences. Those differences include: A. Levels of promiscuity B. Physical health C. Mental health D. Life span E. Definition of "monogamy"' [link hier](#)

³⁷ De vergelijking met de gevolgen van alcoholisme wordt overgenomen door Gagnon. Zie voor een beschrijving van de medische risico's a.w. pag 471vv.

³⁸ 'Suicide risk appears greatly elevated for men in same-sex partnerships in Denmark. To what extent this is true for similar gay and bisexual men who are not in such relationships is unknown, but these findings call for targeted suicide prevention programs aimed at reducing suicide risk among gay and bisexual men.' [link hier](#)

2 Het wil natuurlijk niet zeggen dat er geen uitzonderingen zijn. Toch is het beeld over de hele linie
uitgesproken negatief. Voor de een zal het een bewijs zijn van de discriminatie waar homo's nog
4 steeds onder te lijden hebben. Voor de ander een aanwijzing dat de scheppingsorde fundamenteel is
en blijft voor het gebied van seksualiteit en relaties.

6

5. Wat doen andere relatievormen met het huwelijk?

8

10 Wezenlijk voor het christelijk geloof is dat de relatie tussen man en vrouw in het huwelijk wordt
gezien als een afspiegeling van de relatie van Christus en zijn gemeente. God verbindt zijn zegen
vanaf de schepping aan deze bijzondere relatie, Gen.1:28. Hij is degene die man en vrouw bij elkaar
12 brengt, en die hun liefde wil voeden met zijn liefde. Vele trouwpreken bezingen de lof van het
christelijke huwelijk. Kan je hetzelfde zeggen van een homorelatie in liefde en trouw? De kerken
14 zouden dan naast het huwelijk als levensgemeenschap tussen man en vrouw ruimte moeten maken
voor homoseksuele relaties in liefde en trouw met dezelfde status als het huwelijk. Of moet de kerk
16 vasthouden aan de klassieke definitie van het huwelijk, ook als de samenleving en de overheid komt
met een nieuwe invulling?

18

20 Als we daar ja op zeggen, deelt zo'n alternatieve relatievorm, die niet gelijk staat aan huwelijk, dan
wel in de zegen die God geeft aan man en vrouw in Genesis 1:28? Met andere woorden, kan in de
kerk met een goed geweten voor Gods aangezicht over zo'n relatie een zegen worden uitgesproken?
22 En indien niet, wordt zo'n relatie dan niet enorm overvraagd? Kan je die dan wel de norm opleggen
van liefde en trouw tot de dood scheidt?³⁹ Als twee samenlevende homo's gaan scheiden, moet de
24 kerk zich dan inzetten voor die relatie en de partners aanspreken op hun relatietrouw, zoals in een
vergelijkbaar geval van een heteroseksueel huwelijk?

26

Zie ook een publicatie van L.A. Gay & Lesbian Center STOP Partner Abuse /Domestic Violence Program. 'LGBT intimate partner violence / domestic violence is a reality that, despite epidemic proportions, has remained relatively invisible. But, for as many as one-in-three people in the LGBT community, domestic violence is anything but invisible. It's been a reality for centuries.' p 9. 'In 2010, the California Health Interview Survey (UCLA, 2010) found that nearly 28% of lesbian or gay adults and 40.6% of bisexuals residing in California compared to 16.7% of heterosexual adults reported having experienced intimate partner violence (domestic violence) in adulthood. In its media release about the survey, researchers stated that "...reported intimate partner violence was surprisingly high among lesbians, gays and bisexuals in California, who are almost twice as likely to experience violence as heterosexual adults.'" p.11. [link hier](#)

³⁹ Dat homoseksuele contacten meestal kortstondig zijn is bekend. Minder bekend is dat de overgrote meerderheid van homoseksuele stellen ook gedurende de relatie seksuele contacten daarbuiten heeft. Diverse onderzoeken geven aan dat seriële monogamie uitzonderlijk is, laat staan levenslange monogamie. Satinover, *Homosexuality and the Politics of Truth*, p.55: 'One of the most carefully researched studies of homosexual pairs, *The Male Couple*, was researched and written by two authors who are themselves a homosexual couple - a psychiatrist and a psychologist. Its investigators found that of the 156 couples studied, only seven had maintained sexual fidelity; of the hundred couples that had been together for more than five years, none had been able to maintain sexual fidelity. The authors noted that "The expectation for outside sexual activity was the rule for male couples and the exception for heterosexuals." A 1981 study revealed that only 2 percent of homosexuals were monogamous or semi-monogamous - generously defined as ten or fewer lifetime partners. And a 1978 study found that 43 percent of male homosexuals estimated having sex with five hundred or more different partners and 28 percent with a thousand or more different partners.'

2 Het zijn allemaal vragen die met elkaar samenhangen en die voor de praktijk veel verschil maken. Het
3 huwelijk is niet alleen een groot geschenk, maar ook een opdracht die je niet in eigen kracht kan
4 volbrengen. Het is een voortdurend sterven aan je ik-gerichtheid ter willen van de nieuwe eenheid
5 met je partner. Het lijkt erop dat je moet kiezen: of je wijst de homorelatie af, als strijdig met Gods
6 bedoeling. Of je verbindt er de bescherming (en ook de verplichting) van een huwelijk aan, en de
7 zegen van God, te midden van de kerkgemeenschap.

8 In de samenleving (althans in Nederland) is invoering van het homohuwelijk een gepasseerd station.
9 Er zijn zeker argumenten om rechtsbescherming te geven aan andere relaties dan die overeenkomen
10 met de bijbelse opvatting van het huwelijk. De publieke ruimte wordt gedeeld met vele andere
11 geloven. Toch zijn er, niet alleen vanuit christelijke overtuiging, vragen te stellen bij het openstellen
12 van het huwelijk voor personen van gelijk geslacht. Het is onzeker, waar dat in de samenleving als
13 geheel op uit loopt.

14 De Harvard Journal of Law & Public Policy stelt, zonder zich te willen beroepen op religieuze
15 argumenten, dat herdefiniëring van het huwelijk om homoseksuele relaties in te sluiten, strijdig is
16 met het wezen van het huwelijk. Het huwelijk is niet slechts een menselijke uitvinding of een legale
17 constructie die we naar believen kunnen vormen. Het is gebaseerd op een gedeelde menselijke
18 natuur en heeft een duidelijke biologische grondslag, bestaande in de complementariteit van man en
19 vrouw en de mogelijkheid tot het verwekken van nageslacht. Dat is de realiteit die de staat zal
20 moeten beschermen.⁴⁰

21 Het huwelijk tussen man en vrouw is ook voor de samenleving als geheel een wezenlijke bouwsteen.
22 Er is tot dusver weinig onderzoek⁴¹ naar het effect op kinderen met ouders die een homoseksueel
23 partnerschap aangaan. Het weinige dat beschikbaar is betreft vrijwel uitsluitend lesbische stellen met
24 kinderen. Ondanks de juichende krantenkoppen die dat oplevert is het te vroeg om positieve
25 conclusies te trekken.⁴² Niet wat de ouders nu beweren is wat telt, maar de ervaringen van de
26 kinderen die straks terugkijken op dit experiment waarin zij de proefpersonen waren.⁴³

⁴⁰ *What is marriage?* Sherif Girgis, Robert George, Ryan Anderson, in: Harvard Law Journal, Vol 34 p 247 'It has sometimes been suggested that the conjugal understanding of marriage is based only on religious beliefs. This is false. Although the world's major religious traditions have historically understood marriage as a union of man and woman that is by nature apt for procreation and childrearing, this suggests merely that no one religion invented marriage. Instead, the demands of our common human nature have shaped (however imperfectly) all of our religious traditions to recognize this natural institution. As such, marriage is the type of social practice whose basic contours can be discerned by our common human reason, whatever our religious background. We argue in this Article for legally enshrining the conjugal view of marriage, using arguments that require no appeal to religious authority.' p 250 'First, marriage is not a legal construct with totally malleable contours—not "just a contract." Otherwise, how could the law get marriage wrong? Rather, some sexual relationships are instances of a distinctive kind of relationship—call it real marriage—that has its own value and structure, whether the state recognizes it or not, and is not changed by laws based on a false conception of it.' [link hier](#)

⁴¹ Voor methodologische kritiek op de kwaliteit van een Australisch onderzoek dat vaak wordt aangehaald zie: *Is Same-Sex Parenting Better for Kids? The New Australian Study Can't Tell Us.* [link hier](#) Voor meer algemene kritiek:

The Kids Aren't All Right: New Family Structures and the "No Differences" Claim. [link hier](#)

⁴² Trouw, 3 nov 2014 'Kind uit roze gezin is eigenlijk heel gewoon'. [link hier](#)

⁴³ Een hartstochtelijk appel op het hoogerechtshof in de USA om het homohuwelijk niet te legaliseren in alle staten, ter wille van het belang van de kinderen komt van een vrouw die zelf is opgevoed door een lesbisch stel. 'It's very difficult to speak about this subject, because I love my mom. Most of us children with gay parents do. We also love their partner(s). You don't hear much from us because, as

2 Het meest uitgebreide onderzoek tot dusver geeft geen reden tot optimisme.⁴⁴ Het lijkt erop dat
4 kinderen een grotere kans hebben gezond op te groeien in een gezin met een vader en een moeder,
dan in andere relatievormen, zeker als men in aanmerking neemt de aanzienlijk grotere kans op
instabiele relaties en psychische problemen bij mensen met een homoseksuele identiteit.⁴⁵
6 Van meerdere kanten wordt er gewaarschuwd voor herdefiniëring van het huwelijk zodat andere
relatievormen daar onder vallen. De Church of England zet zich in voor rechtsbescherming van
8 andere dan huwelijksrelaties. Maar ze verzet zich, vanuit haar politieke verantwoordelijkheid als
staatskerk, tegen een aanpassing van de definitie van het huwelijk 'for essentially ideological
10 reasons'.^{46 47}

far as the media are concerned, it's impossible that we could both love our gay parent(s) and oppose gay marriage. Many are of the opinion I should not exist. But I do, and I'm not the only one.' (...) 'This is not about being against anyone. This is about what I am for. I am for children! I want all children to have the love of their mother and their father. Being for children also makes me for LGBT youth. They deserve all the physical, social, and emotional benefits of being raised by their mother and father as well. But I fear that, in the case before you, we are at the mercy of loud, organized, well-funded adults who have nearly everyone in this country running scared.

Six adult children of gay parents are willing to stand against the bluster of the gay lobby and submit amicus briefs for your consideration in this case. I ask that you please read them. **We are just the tip of the iceberg of children currently being raised in gay households. When they come of age, many will wonder why the separation from one parent who desperately mattered to them was celebrated as a "triumph of civil rights," and they will turn to this generation for an answer.'**

(onze nadruk) [link hier](#)

⁴⁴ Paul Sullins, *Emotional Problems among Children with Same-Sex Parents: Difference by Definition*. 'In sum, Table 3 reports that children with same- sex parents are assessed at higher levels of distress, compared to children with opposite-sex parents, for every measure of child emotional difficulty, developmental difficulty or treatment service. For eight of the twelve psychometric measures presented in the table, both adjusted and unadjusted differences between same-sex and opposite-sex families are clear, statistically significant, of substantial magnitude and to the advantage of opposite-sex families.'[link hier](#)

⁴⁵ Harvard Law Journal, p 258 'According to another study, "[t]he advantage of marriage appears to exist primarily when the child is the biological offspring of both parents.'" Recent literature reviews conducted by the Brookings Institution, the Woodrow Wilson School of Public and International Affairs at Princeton University, the Center for Law and Social Policy, and the Institute for American Values corroborate the importance of intact households for children. Note, moreover, that for a relationship to be oriented to children in this principled as well as empirically manifested way, sexual orientation as such is not a disqualifier. The union of a husband and wife bears this connection to children even if, say, the husband is also attracted to men. What is necessary in this respect is rather sexual complementarity. Two men, even if they are attracted only to women, cannot exhibit this kind of biological complementarity.'

⁴⁶ [link hier](#) 'Such a change would alter the intrinsic nature of marriage as the union of a man and a woman, as enshrined in human institutions throughout history. Marriage benefits society in many ways, not only by promoting mutuality and fidelity, but also by acknowledging an underlying biological complementarity which includes, for many, the possibility of procreation. The law should not seek to define away the underlying, objective, distinctiveness of men and women. The Church has supported the removal of previous legal and material inequities between heterosexual and same-sex partnerships. To change the nature of marriage for everyone will deliver no obvious additional legal gains to those already now conferred by civil partnerships. The submission concludes that "imposing for essentially ideological reasons a new meaning on a term as familiar and fundamental as marriage would be deeply unwise."

⁴⁷ Zie ook: Julian Rivers, *Redefining Marriage, The case for caution*. 'the new definition of marriage will unavoidably call into question its exclusivity, its permanence and even its sexual nature. Such an unravelling of marriage is too high a price to pay for a proposal which fulfils no practical legal need.'
[link hier](#)

2 Nog meer vragen dienen zich aan. Zal het emancipatiestreven halt houden voor de verworvenheid
4 van het homohuwelijk? Welk verweer is er dan nog tegen polygamie, of andere vormen van relaties
6 zoals incest tussen volwassenen die wederzijds daarmee instemmen?⁴⁸ Is het huwelijk ook een
8 mogelijkheid tussen drie of meer mannen, of vrouwen? Er gaan inmiddels ook stemmen op die
10 vinden dat de overheid zich helemaal moet terugtrekken van het reguleren van persoonlijke intieme
12 relaties. Het huwelijk wordt zelfs omschreven als een bedreiging van de democratie.⁴⁹
14 Dat dit geen theorie is, bewijst de ontwikkeling in Amerika, waar inmiddels meer dan 500.000
16 mensen in een relatie van polyamorie⁵⁰ (het hebben van meerdere gelijktijdige intieme relaties met
18 toestemming⁵¹ van alle partners) leven. Wat dit doet met de kinderen die opgroeien in een dergelijke
20 setting laat zich alleen maar raden.

12 6. Plaats van kerk en christenen in de cultuur

14 Orthodoxe christenen zijn samen met diverse allochtone groepen speciaal voorwerp van aandacht
16 van de overheid, in verband met geringere acceptatie van homoseksualiteit.⁵²
18 Laat het duidelijk zijn dat discriminatie van homo's of geweld tegen hen krachtig dient te worden
20 afgewezen. De christelijke kerk kan daarin niet duidelijk genoeg zijn. Dat dit ook op christelijke
22 scholen bespreekbaar wordt gemaakt, en dat daar lesprogramma's voor worden ontwikkeld is
positief. Maar dat is niet wat hier in het geding is. Want de vraag is, of er ook ruimte is voor een
christelijke overtuiging die seksuele gemeenschap exclusief gebonden ziet aan een monogame
huwelijksrelatie van een man en een vrouw. Mag een christelijke school een leraar ontslaan die
(homoseksueel of anders) samenwoont, en daarmee een voorbeeld geeft van een levensstijl die

⁴⁸ Een voorbeeld hiervan is professor David Epstein van Columbia University die gedurende 4 jaar een relatie had met zijn 24 jarige dochter. [link hier](#)

⁴⁹ Jessica Knouse, *Civil Marriage: Threat to Democracy*, Michigan Journal of Gender & Law, Vol. 18, Issue 2, p. 366 'Liberty, broadly defined, refers to the ability to determine every aspect of one's identity, from the most concretely physical to the most abstractly ideological. Individuals with liberty control their bodies free from restrictions on their movement or invasions of their privacy; they control their associations free from constraints imposed by categories such as race, sex, sexual orientation, religion, political affiliation, and (most relevant for present purposes) marital status; and they control their ideologies free from the influence of dominant religious, political, or other viewpoints (e.g., "marriage is a sacrament," "husbands are breadwinners," "wives are homemakers," "heterosexuality is preferable"). Without liberty, individuals cannot self-determine according to their own preferences and thus cannot develop (much less express) the diverse range of ideas that is crucial to successful democratic policy-making.'

[link hier](#)

⁵⁰ Elizabeth F. Emens, *Monogamy's law: compulsory monogamy and polyamorous existence*. 'Polyamory is a lifestyle embraced by a minority of individuals, who exhibit a wide variety of relationship models and who articulate an ethical vision that I understand to encompass five main principles: self-knowledge, radical honesty, consent, self-possession, and privileging love and sex over jealousy. Contrary to the common view of multi-party relationships as either oppressive or sexual free-for-alls, at least some set of individuals—polyamorists, or "polys" for short—seems to be practicing nonmonogamy as part of an ethical practice that shares some of its aspirations with more mainstream models of intimate relationships.' [link hier](#) Zie ook: <http://en.wikipedia.org/wiki/Polyamory>

⁵¹ Liefde en trouw kunnen nog steeds deel zijn van zulke relaties, alleen zijn er meerdere partners betrokken. Emens, id. 'Polyfidelity: A lovestyle in which three or more primary partners agree to be sexual only within their family. Additional partners can be added to the marriage with everyone's consent.'

Voor het getal 500.000 zie Newsweek, [link hier](#)

⁵² Zie David Bos, *De aard, de daad en het Woord. Een halve eeuw opinie- en besluitvorming over homoseksualiteit in protestants Nederland, 1959-2009* [link hier](#)

2 lijnrecht staat tegenover wat de ouders hun kinderen willen bijbrengen? Of wordt ervan uitgegaan dat men zijn overtuiging dan maar moet aanpassen aan wat de meerderheid vindt?

4 Het lijkt erop dat christenen die zich niet willen conformeren steeds meer gaan ervaren wat het
6 betekent om vreemdeling te zijn in deze wereld. Nu moeten we ervoor oppassen dat we niet een
8 strijd voeren die onnodig of zelfs schadelijk is voor het geloof. In dit verband moet worden bedacht
10 dat het christendom een sterk conservatieve stroming in zich heeft die op gespannen voet staat met
12 de Bijbel. Christen worden was niet altijd een zaak van het hart, maar ook van geld en macht. Mede
14 daarom hebben veel christenen moeite gehad met het afschaffen van de slavernij en van de
16 apartheid en met het verlenen van rechten aan vrouwen. Het risico van conservatisme in christelijke
18 kring is reëel. In hoeverre heeft dat te maken met de visie van christenen op homoseksualiteit?

20 Emancipatiebewegingen waren vaak een kritische stem in een behoudende cultuur en zijn positief te
22 duiden waar ze de ogen hebben geopend voor de positie van slaven, vrouwen en zwarten⁵³, toen
24 veel kerken daar te weinig oog voor hadden. De wereld loopt ook nu voorop in het opkomen voor
26 rechten van homoseksuelen. Ook al speelt de toenemende secularisatie een belangrijke rol hierin en
28 is er sprake van soms sterke antireligieuze en antichristelijke tendensen, toch moet de kerk ervoor
30 waken dat het niet uit conservatisme of afweer is als ze een eigen geluid laat horen. Ze moet
daarentegen ook niet aarzelen haar overtuiging duidelijk onder woorden te brengen, ook al wordt
die niet met gejuich begroet.

22 Voor de buitenwereld is de discussie zoals die in de kerk gevoerd wordt achterhaald. Zijn we ons
24 bewust van het krachtenveld waarin de kerk het een beweert en de cultuur om ons heen daar heel
26 andere conclusies aan verbindt? Hoe reëel is het pleit voor homoseksualiteit gekoppeld aan liefde en
28 trouw in relaties, te midden van een samenleving die daar allang aan voorbij is? In een cultuur die,
30 zeker op seksueel gebied, hard bezig is de trekken aan te nemen waartegen Paulus zich keert in
Romeinen 1, kan de kerk daar onbedoeld aan meewerken door de scheppingsbedoeling van God
voor het seksuele leven niet meer te verkondigen of af te zwakken. Of ze kan blijven getuigen van
haar geloof dat echte vervulling voor mensen erin ligt dat ze hun homofiele en/of heterofiele
gevoelens brengen onder de tucht van Christus.

32 7. Gezonden in de wereld

34 Een kerk, die steeds een terugtrekkende beweging maakt, omdat ze stellingen moet prijsgeven, die
36 eerst heel bijbels leken en dat toch niet blijken te zijn, stemt niet vrolijk. Een kerk die als opdracht
ziet, de cultuur te bereiken met het evangelie, en het heilzame van de geboden van God hoog wil

⁵³ Een fel protest tegen het op een lijn stellen van de emancipatie van zwarten en gays vinden we bij Voddie Baucham (zelf zwart): *Gay is not the new black*. 'it's difficult to watch a coordinated, well-funded, well-connected propaganda strategy undermine thousands of years of human history, it's especially disconcerting to witness the use of the civil rights struggle as the vehicle for the strategy.' Hij maakt het punt dat er objectieve criteria zijn die bepalen of iemand gekleurd is die er niet zijn voor het vaststellen van iemands seksuele oriëntatie; dat wordt geheel bepaald door iemands zelf-identificatie. "Perhaps the most damning aspect of the civil rights argument is logical unsustainability. If sexual orientation/identity is the basis for (1) classification as a minority group, and (2) legal grounds for the redefinition of marriage, then what's to stop the "bisexual" from fighting for the ability to marry a man and a woman simultaneously since his "orientation" is, by definition, directed toward both sexes?' <http://www.thegospelcoalition.org/article/gay-is-not-the-new-black>.

houden, zal er voor willen waken geen overbodige hindernissen op te werpen. Voor veel
2 buitenstaanders is het onbegrijpelijk dat homoseksuele relaties niet vanzelfsprekend zijn voor
gelovigen. Het kan een serieuze drempel opwerpen voor de communicatie van het christelijke geloof.
4 Met andere woorden, wat doet afwijzen van homorelaties met het imago van de kerk en wat doet
het met het getuigenis voor het evangelie?

6 Een vergelijking dient zich aan met de discussie rond de plaats van de vrouw in het ambt: aan beide
8 kanten zijn er goede exegetische argumenten, die elkaar in evenwicht lijken te houden. Als de
weegschaal niet duidelijk doorslaat kan je in geval van twijfel kiezen voor het standpunt dat het
10 minste obstakel oplevert voor de communicatie van het evangelie in onze cultuur. In onze cultuur is
dat gelijke mogelijkheden bieden aan vrouwen, ook in de kerk. Hebben we die ruimte op het gebied
12 van homoseksualiteit ook? Stel dat de Bijbelse argumenten pro en contra even sterk waren, is de
situatie dan vergelijkbaar?

14 Hier willen we teruggrijpen op een argument dat al eerder werd aangestipt. Het is volstrekt
16 onduidelijk wat deze emancipatiebeweging met de cultuur als geheel gaat doen. Hoe zal er over
pakweg vijftig jaar worden teruggekeken op deze tijd, waarin de bakens zo radicaal verzet werden?⁵⁴
18 Hoe zullen de kinderen van homostellen ons beoordelen, als het mocht leiden tot een verknipte
identiteit, dat ze niet opgroeiden bij een vader en een moeder? Wat doet de verder voortschrijdende
20 ontbinding van het gezinsleven met de cultuur als geheel?
Mogelijk dat het nu lastiger is om mensen om ons heen te bereiken.⁵⁵ Maar dat kan over een tijd
22 weer anders zijn. Men kan de kerk dan zien als een van de weinige instellingen die niet mee ging met
de heersende opinie, ongeveer zoals onder het communisme de kerk een van de weinige plekken
24 was, waar men onafhankelijk van de staatsdwang kon denken. De aantrekkingskracht van de jonge
kerk was er juist in gelegen dat die zich niet conformeerde aan de omringende cultuur, maar een
26 profetische rol innam en een blijk gaf van een christelijke tegencultuur.

28 8. Wat betekent vernieuwing in Christus?

30 Onze cultuur heeft een ingekort zinzperspectief, dat maakt dat men alles verwacht van het hier en nu.
Ook de kerk kan argeloos daarin meegaan: Jezus is gekomen om ons leven te brengen en overvloed -
32 en dat is nu.⁵⁶ Kan God het van me vragen dat ik het volhoud in een huwelijksrelatie die minder biedt

⁵⁴Wij kijken nu ook met bevreemding terug naar de jaren 70 waar men openlijke pleidooien kon horen voor acceptatie van pedofilie. Bekend in dezen is het Eerste Kamer-lid Brongersma http://nl.wikipedia.org/wiki/Edward_Brongersma Zie ook YouTube voor een gesprek met Koos Postema waarin onder andere dominee Alje Klamer het opneemt voor het goed recht van pedofilie. [link hier](#)

⁵⁵Tegelijk is het missionaire motief maar beperkt geldig. Het mag zo lijken dat een cultureel niet aangepast standpunt de werfkracht van kerk geen goed doet. Feit blijft dat wereldwijd de theologisch conservatieve kerken die aan de traditionele bijbelse moraal blijven vasthouden groeien, en dat het juist de vernieuwers zijn die te maken hebben met aanzienlijk ledenverlies.

⁵⁶De nieuwtestamenticus Dan Via noemt dit in een discussie met Robert Gagnon als argument: 'Professor Gagnon and I are in substantial agreement that the biblical texts that deal specifically with homosexual practice condemn it unconditionally.' Wat is dan toch de reden om als christen er anders over te denken? Via noemt 2 dingen: Jezus is gekomen om leven te brengen in overvloed, en de Geest zal ons in alle waarheid leiden. 'Abundant life is such an all-embracing idea that it can include the specific actualisation of whatever bodily-sexual orientation one has been given by creation, and similarly all the truth revealed in Jesus

2 dan ik hoopte? Dat ik blijf zorgen voor een hulpbehoevende partner of ouder? Christenen in landen
4 waar men vervolgd wordt vanwege het geloof zullen het stellen van deze vragen niet eens begrijpen.
6 Wat doet het als we in de kerk homoseksuele relaties accepteren als legitiem? In de cultuur om ons
8 heen zal het ongetwijfeld met instemming worden begroet. Maar wat doet het met de notie van het
10 christelijke leven als navolging en zelfverloochening? Met name ook wat zijn de gevolgen voor hen
12 die zelf worstelen met homoseksuele gevoelens? Wordt het hun die kiezen voor onthouding zo extra
14 moeilijk gemaakt?⁵⁷ Zal het niet leiden tot toename van verwarring bij jongeren die nog onzeker zijn
16 over hun seksuele gevoelens? Betekent het niet het moeilijker maken van verandering voor mensen
die dat willen?

18 Van Augustinus stamt de notie van 'ongeordende liefde'.⁵⁸ Hij stelt dat we gemaakt zijn voor geluk,
20 maar dat we die steeds zoeken op de verkeerde plek. De opdracht is om onze verlangens, die uiting
22 zijn van een gemis, en dus op zichzelf niet zondig, steeds meer te leren richten op het ware goed. Als
24 we ons richten op dingen die ons uiteindelijk niet de vervulling kunnen geven die we ervan
26 verwachten, zullen we onszelf alleen maar schade doen. Het is dus uit compassie dat we ons
28 verzetten tegen het aangaan van relaties die God niet zo bedoeld heeft.

30 De vraag is: waar ligt onze werkelijke identiteit? Waar vinden we vervulling? Bij wie worden we echt
onzelf? Gerard den Hertog zegt het volgende: 'In de huidige discussie rond homoseksualiteit speelt
de vraag van de menselijke identiteit een belangrijke rol. Als iemand bij zichzelf een homoseksuele
identiteit ervaart is het welhaast een gebod die identiteit zonder meer te aanvaarden en daaruit te
leven. O'Donovan pleit er niet voor de aanleg die de mens in zichzelf ontdekt te ontkennen, maar hij
heeft principiële en zwaarwegende bezwaren tegen de stelregel dat de identiteit het eind van alle
tegenspraak is. Men maakt die identiteit dan tot een zelfstandig gegeven, dat men uit de samenhang
van het bijbels 'verhaal' van Gods weg met mens en wereld uitlicht. O'Donovan acht het theologisch
onjuist om de menselijke identiteit buiten de samenhang van Gods in de opstanding van Jezus
Christus bevestigde 'moral order' om te benaderen. De identiteit van een christen is en wordt
immers beslissend bepaald door de uit de doden opgestane Jezus Christus en het nieuwe zijn dat in
Hem is geopenbaard. Andere aspecten van menselijke identiteit, zoals volk, klasse, familie of welke
dan ook, zijn ten opzichte daarvan relatief en secundair.'⁵⁹

is sufficiently all-encompassing to include an understanding of sexuality that could not have been grasped in the biblical setting.' In: *Homosexuality and the Bible, Two views*. p.93, 96.

⁵⁷ Zie een artikel van Herman van Wijngaarden, *Christelijke homolobby lijkt het gesprek voorbij*, over de intolerante houding van de 'christelijke homolobby', *Onderweg*, 9 maart 2015 [link hier](#).

Zie ook H.G. de Graaf, *Een homoseksuele relatie ligt niet voor de hand*, *Contekstueel*, nr 5 (2014) 'Een homofiele broeder of zuster die vrijwillig afziet van een homoseksuele relatie mag rekenen op onze bewondering en levenslange ondersteuning. Hij/zij kan zijn/haar seksuele gevoelens immers niet uiten zoals men dat graag zo willen. Bovendien zal deze keuze maatschappelijk gezien op onbegrip of zelfs spot stuiten. De tolerantie, die zo kenmerkend is voor onze Nederlandse samenleving als het gaat om het aanvaarden van een homoseksuele relatie, dreigt op dit punt in zijn tegendeel om te slaan: afwijzing van hen die deze weg niet kunnen gaan. Laten we niet lichtvaardig denken over deze maatschappelijke druk. Een dubbel isolement ligt voor broeders en zusters die niet kunnen kiezen voor de weg van een homoseksuele relatie in het verschiet: naast het levenslang alleen-zijn ook nog eens maatschappelijke afwijzing oogsten. [link hier](#)

⁵⁸ David Naugle, *St. Augustine's Concept of Disordered Love and its Contemporary Application*: 'some ... seek their happiness in the temporal and finite with resultant pathologies' [link hier](#)

⁵⁹ G.C.den Hertog, *Een gesprek dat nodig op gang moet komen*, in: *Soteria*, 27e jrg. Nr. 4 (december) 2010

Dat betekent niet dat die verschillende elementen van iemands identiteit geen enkele rol spelen.
2 Iemand blijft bepaald door het man of vrouw zijn, door de tijd of de locatie waar men geboren is,
door de genen die vanaf de conceptie een rol spelen. Daar hoort zeer zeker ook het al of niet vatbaar
4 zijn tot het ontwikkelen van een homoseksuele oriëntatie bij. Maar het gedrag en de
levensontplooiing als christen kan nooit exclusief bepaald worden door al die gegevens. Het
6 gaat er niet om dat we 'bij onszelf' blijven en 'bij ons diepste gevoel'. Gevoelens kunnen ons op een
dwaalspoor zetten, ons zelf is een geschonden zelf dat verlossing nodig heeft. Maar gevoelens en
8 seksuele oriëntatie kunnen soms worden genezen of ook, indien niet genezen, in dienst genomen
van een groter doel. Hoeveel kunstenaars worstelen niet met depressie of andere psychische
10 problemen en juist daardoor komen tot uitzonderlijke prestaties? De Geest kan die ook in dienst
nemen om iemand als unieke persoon te laten opbloeien.

12
In de gemeente moet er oog zijn, niet alleen voor mensen met een homoseksuele geaardheid, maar
14 ook voor anderen die om welke reden dan ook niet tot een huwelijk komen. Biedt de christelijke
gemeente genoeg ruimte aan singles, of is ze helemaal gericht op huwelijk en gezin? Zeker op basis
16 van het Nieuwe Testament is er ruimte voor herwaardering van de ongetrouwde staat.⁶⁰ Mensen
met een homoseksuele oriëntatie die kiezen voor de koninklijke weg van onthouding, kunnen een
18 unieke bijdrage leveren in de gemeente. We voeren hier graag een pleidooi, om mensen die deze
bepaalde strijd te voeren hebben niet buiten te sluiten, maar integendeel ze te helpen ontdekken
20 hoe zij met hun gaven en persoonlijkheid de gemeente mogen dienen. Niet alleen als voorbeeld van
zelfverloochening, maar ook als unieke beeld dragers van God die ons helpen meer te zien van wie Hij
22 is.

⁶⁰ Wesley Hill, zelf gay en nieuwtestamentisch, is woordvoerder van een groeiende beweging van christenhomos die kiezen voor celibatair leven, maar dat niet zien als moeten leven zonder vriendschappen. Hij schreef daarover een fijnzinnig boek: *Spiritual Friendship, Finding love in the Church as a Celibate Gay Christian*, Brazos Press, 2015. Een website onder dezelfde naam biedt een platform aan dit denken van meerdere auteurs. <http://spiritualfriendship.org> Hier een stukje van de bedoeling: 'Growing up as a gay teenager, the only messages I heard from the church were negative. Most in our culture—including many Christians—uphold romantic and sexual love as the most important form of love. But God forbade the sexual and romantic love I desired. Was I just to be left out in the cold?' (...) 'although Christian discipleship is costly, it need not be lonely. Our culture has become very fixated on sex, but sex and romance are not the same as love. Nor is Christian love the same as the kind of casual friendship that is common in our culture.'